מעריב מוסף שבועי * י' באלול תשל"ג * 7 בספטמבר 1973

מאת אהרון דולב

עולים יורדים נושרים

נצחון בבאר־שבע מאט ברומא

קליטה כושלת: ראשי האיגוד הישראלי לשחמט הציעו לעילוי הסובייטי, השחמטאי האמן יעקב יוכטמן, 38 (משמאל) משרת מאמן נבחרות, תמורת משכורת של 300 לירות לחודש, פצעו את גאוותו, ונחו אותו בחוסר־כל וגרמו לירידתו לרומא בדרכו לארצות־הברית.

אשתקד, משנודע בישראל, כי ה„מייסטר שחמטיסט" יעקב יוכטמן, בן ה־38, עלה מברית־המועצות, רגשו אנשי השחמט ודיברו על הזכייה הגדולה, שנפלה בחלקה של ישראל. כל שחמטאי מן השורה ידע לספר עליו כעילוי, רבים הכירו את יכולתו מתוך שינון מסעי נצחונו במשחק עם אלוף העולם הסובייטי, לשעבר, מיכאיל טל; אחרים גילו בקיאות בביאוגרפיה הטראגית של עילוי יהודי, שעקבות יחדותו וגורל חייו מנעו את עלייתו לראש צמרת השחמט הסובייטי.

יעקב יוכטמן, גוץ וסגלגל, בהיר שיער ובעל מבט תכול ותמים, הגיע לישראל מאודיסה, ב־6 בנובמבר 1972, ומיד הופנה אל עסקני האיגוד הישראלי לשחמט. שישה שבועות בלבד לאחר מכן, התייצב, כמתחרה באליפות השחמט (ה„פתוחה") בישראל, שנערכה בבאר־שבע, במחצית השנייה של חודש דצמבר. ללא קשר למקומו הצפוי בטבלת התוצאות של משחקי האליפות, ידעו עסקני השחמט בישראל, כי נתגלגל לידיהם עילוי בתחום אימון נבחרות שחמט להתמודדות בזירה הבינלאומית. המחסור במאמן ברמה בינלאומית — אחת מנקודות־התורפה המסורתיות בענף השחמט הישראלי — כבר אילץ, בעבר, את איגוד השחמט לגייס מאמצים ואמצעים יקרים לחיפוש אחר פתרונות, מעבר לגבולות ישראל — כפי שנעשה הדבר, למשל, בשנת 1966, עם הזמנתו של גליגוריץ' היוגוסלאווי — תמורת תשלום הוצאות נסיעה ואירוח ו„משכורת אמריקנית" — כמאמן נבחרת ישראל למשחקי אולימפיאדת השחמט בהאבאנה, קובה.

„מחר אמריא לאמריקה"

אך יוכטמן, למרות בעיות קליטה ראשוניות — הראה גם יכולת משחק ברמה בינלאומית גבוהה, פילס את דרכו לראש הטבלה, ביחד עם השחמטאי הישראלי הוותיק, משה צ'רניאק, ובשותפות עמו זכה באליפות ישראל.

יוכטמן, שחמטאי מקצועי, שהתפרנס בברית־המועצות, כל חייו, בכבוד ממשחק־המלכים, חזר, עטור־נצחון, למעון־העולים ביפו, והמתין למינויו כמאמן מטעם איגוד השחמט.

ארבעה־עשר שבועות בדיוק לאחר עלייתו של יוכטמן לישראל, אפשר היה לפוגשו בוויא אלסנדריית ברומא, רחוב העולים־היורדים מברית־המועצות. שישה חודשים מיום שיצא יוכטמן מתחומי השפעתה של ישראל, והועבר לטיפולו של אירגון ההגירה היהודי, היאס, ברומא, עדיין ממתין בבירה האיטלקית להסדרת אשרת ההגירה לארצות־הברית. באמצע החודש שעבר נראה יוכטמן, יוצא מפתח חנות־מכולת, שקית מצרכי־מזון תחת זרועו והוא מהלך מהורהר, על המדרכה הרוחשת שיג־ושיח רוסי, לאורך רחוב חומה יורדים, במעלה ויא אלסנדרייה. יוכטמן השיב בברכת „שלום", הזכיר שמות אחדים הנמנים עם צמרת השחמט בישראל, וביקש לדרוש בשלומם:

„מחר", אמר, „אני כבר ממריא לאמריקה".

אין לדעת, אם אכן המריא לארצות־הברית, כדבריו, למחרת היום. בפי מרבית היורדים, אותה בשורה כוזבת, כי אשרת ההגירה שלהם „כבר אושרה" ונסיעתם לאמריקה היא ענין של ימים, בעוד אשר לאמיתו של דבר תקופת המתנה בת חודשים ארוכים עודה לפניהם. אבל יוכטמן, שכבר מצא קשר טוב אל חוגי השחמט בניו־יורק, מספר על־כך בעצב עמוק: „תראה", הוא אומר, „בישראל העבירו אותי על הנדר שנדרתי לאמי, לעלות לישראל ולגאול גם אותה".

יוכטמן השאיר בבריה"מ גרושה רוסיה, בן ואם קשישה, שיחלה להתאחד עמו בישראל: „דיברתי עם אמא בטלפון וביקשתי את סליחתה, ואמרתי לה, שעכשיו אצטרך להביא אותה אלי לאמריקה". מדוע? יוכטמן אומר, כי מנסיונו הישראלי הקצר למד על בשרו, שאחת ההתנגשויות החריפות ביותר בין עולי ברית־המועצות לבין מדינת ישראל קשורה במנטאליות המיוחדת של עולים אלה, המוכנים להסתגל לכל הקשיים, למעט קליטה מקצועית בעבודה; כל שכן, להיתקל בחומה אטומה של קוצר־ראות וגסות־רוח. כל אלה, טוען יוכטמן, נפלו בחלקו, בשלושת חודשי שהייתו כעולה במדינת ישראל. הוא ירד באב, ירידת־מחאה:

בישראל - אכזבה מרה

„הגורל לא היטיב עמי", מספר יוכטמן. „בהיותי ילד בן 6, הלך אבא לחזית, ובשנת 1942, נפל על הגנת סטאלינגרד. נשארתי עם אמא. נדדנו לטאשקנט, עברנו לאודיסה, והגענו למוסקווה. כשרונותי כשחמטאי התגלו עוד בגיל רך. בן 18 זכיתי באליפות ברית־המועצות. לאחר־מכן השתתפתי בהצלחה, כחבר נבחרת ברית־המועצות, בתחרות הידידותית יוגוסלאוויה — ברית־המועצות, שהתקיי־

המשך ◄

אמא! בא-לי שעון... „באלי" סבון „באלי פרש"

באלי פרש

- הסבון המונע ריחות זיעה ושומר על רעננות הגוף משמיד את גורמי ריחות הזיעה מבלי למנוע את הזיעה החיונית לבריאות.

העניקו לילדיכם רעננות של יום חמים וזכו אותם בשעון שוויצי עם עיטורים מעולם הסרטים המצויירים.

2 שעונים לילדים, אחד לילד ואחד לילדה, יוגרלו מדי יום משך 8 שבועות בין הילדים אשר ישלחו 3 אריזות סבון "באלי פרש" בצרוף שמם וכתובתם וישלימו את הסיסמה "רעננות סביב השעון עם...".

את האריזות יש לשלוח לת.ד. 18102 ת"א עבור תחרות "באלי פרש". הזוכים יקבלו הודעות לבתיהם ויפורסמו במודעות אחת לשבועיים.

רעננות סביב השעון עם "באלי פרש".

תחילת התחרות: באוגוסט 73.

חגי לבינסון אילון

תמונת השער: סעודיה היתה השבוע בחדשות. מצד אחד נודע על „אולטימטום", שהגיש פייצל, מלך סעודיה לארה"ב לשנות את עמדתה ביחס לישראל, ומצד שני פלשו ביום ד' בצהרים מחבלים פלשתינאים לשגרירות סעודיה בפאריס ותבעו להעמיד לרשותם מטוס שיטיסם לכוויית. ג'ים הוגלנד, סופר „וואשינגטון פוסט", סיים עתה סיור בסעודיה, כוויית ואבו־דאבי, ארצות ערב עתירות הנפט ואת רשמיו הוא מעלה בכתבה „נפט, חול ורעלה" בעמודים 16—17. בתצלום: אשה סעודית רעולת־פנים ועטורה מטבעות זהב.

נצחון בבאר-שבע מאט ברומא

(המשך מן העמוד הקודם)

מת בשנת 1959 בקייב. ,,כשרון — נאמר עלי תמיד — הוא יותר גדול מספאסקי. אבל לרוסים היו כבר מספיק עילויים בעלי שמות יהודיים. הם שיבצו אותי במישרת מאמן, ושלחו אותי לאודיסה. משהגשתי בקשה להיתר-יציאה, נאלצתי לוותר על מישרתי ומעמדי, החזרתי את דירתי וניחמתי את אמי בעתיד הטוב הצפוי לשנינו בישראל, הזקוקה לשחמטאים ולמאמן מקצועי, כדי להאדיר את מוניטין השחמט הישראלי בזירה הבינלאומית. לא הייתי מוכן לאכזבה המרה שציפתה לי בישראל. כשהגעתי, כתבו כל העתונים על ה,מייסטר שחמטיסט' החשוב שעלה מבריה"מ. ערב עזיבתי את הארץ, כתבו בעתון בשפה הרוסית — איך יתכן שמניחים לשחמטאי-עולה ואלוף לנטוש את ישראל? אבל עובדה, נתנו לי ללכת, ואיש לא התערב ולא ניסה למנוע את ירידתי. עד היום אינני מבין, כיצד זורמים לישראל לעשרות ומאות. ל-אירע הדבר. הלא מהנדסים ורופאים שחמטאי, ברמתי, אין תחליף, בישראל. אף על פי כן, מצאו ראשי האיגוד הישראלי לשחמט עוז בליבם להציע לי מישרת מאמן-נבחרת אולימפי במשכורת חודשית בסך 300 לירות! תחילה נדהמתי ולא האמנתי למשמע אזני. אחר-כך שאלתי מדוע, מפני שאני יהודי? ועולה? ידידים ניסו להתערב והזכירו לראשי האיגוד, שגליגוריץ' היוגוסלאווי קיבל אצלם גמול שמן בעד אותו תפקיד המוצע לי. סבלתי מחסור שבועות רבים. אבל ראשי האיגוד לא זזו מעמדתם. הם אמרו לי: קבל אצלנו 300 ל"י לחודש ומצא לך עבודה. אינני מורגל לראות בשחמט עיסוק צדדי, ואין לי כישורים מקצועיים אחרים בחיי, זולת השחמט. נפגעתי קשה. לילות רבים לא עצמתי עין בגלל העלבון הצורב, עד שהחלטתי לקום ולעזוב את ישראל. כאב לי, ולא יכולתי לבלוע את העלבון. אבל החיים מלאים הפתעות. אם וכאשר אקנה לעצמי שם ומעמד באמריקה, אולי עוד יפנו אלי ראשי האיגוד הישראלי לשחמט ויזמינו אותי לשמש כמאמן-אולימפי בשכר מכובד...".

שישה חודשים מיום שירד יעקב יוכטמן, עדיין לא טרח איש לפשפש בפרשת ירידתו ותונחתו על-ידי עסקני האיגוד לשחמט, ולהסיק ממנה את המסקנות המתבקשות. לא רשות הספורט, שאליה קשור האיגוד לשחמט, ולא משרד החינוך, שאליו קשורה רשות-הספורט.

החום - בישראל וברומא

בירידתו של יעקב יוכטמן מהארץ, איבד השחמט הישראלי — עילוי.

לא כל העולים-היורדים עילויים, לא כולם אבידה, ולא לכולם מניעי-ירידה המטילים כתם על מפעל הקליטה של עולי-ברית-המועצות.

במשרדי הסוכנות בוויא קאליארי ברומא, נוקבים רוב היורדים במניעי ירידה הנשמעים כנוסחת שדופה, קבועה מראש:

1. קשיי קליטה בעבודה מתאימה.
2. דוד עשיר — לרוב חולה — באמריקה.
3. החום הכבד מנשוא, השורר בישראל.

בצהרי ה-19 באוגוסט, הרקיעו מידות החום, ברומא, עד ל-32 מעלות בצל. האוויר ,,עמד" ואנשים ברחובות התנהלו בכבדות, התאוננו על מחנק ללא נשוא, ומיהרו בלאות את פלגי הזיעה בפניהם.

בחדר הראיונות עם עולים-יורדים במשרדי מחלקת העליה, נעצה יורדת צעירה את מבטה בפני המראיינת, פלורת, ולאחר שהאזינה לשאלתה בדבר מניעי ירידתה, אמרה: ,,אינני יכולה לסבול את החום והלחות בישראל. אני פשוט מתעלפת מזה".

בעתון אמריקני, היוצא לאור בפאריס, שהיה מונח סמוך לשולחנה של המראיינת, הופיעו מידות החום בערי אירופה ומחוצה לה. הטבלה הראתה: תל-אביב — 29 מעלות; רומא — 32 מעלות. שימת ליבה של העולה-היורדת הוסבה אל ההבדל הקטן לטובת תל-אביב, והיא נשאלה אם החום והלחות השוררים ברומא אינם גורמים לה עילפון. היא השיבה: ,,לא, כאן אני מרגישה טוב. זה, כנראה, חום מסוג אחר".

ברומא, לרבות שפת ימה — עיר הקיט העממי, אוסטיה — שוכנת, כיום, קולוניה יהודית בת כאלף ומאתיים גברים, נשים וטף, חסרי-מולדת. פזורים בשני פנסיונים סוג ג', ובעשרות רבות של משכנות עוני שכורים במרכז העיר ועל חוף הים — ממתינים מאות משפחות ועשרות יחידים, לגמר התהליך המסובך הכרוך במימוש הפיכתם מאלמנטים חסרי מעמד אזרחי, שוויתרו מרצון הן על מולדתם הישנה והן על זכותם הטבעית, כיהודים, לתאזרח במדינת ישראל — לתיקים ממוספרים במחלקת ההגירה של ממשלות ארה"ב וקנדה.

בעת ששורות אלו נכתבות, עדיין תופסים היורדים מישראל את המקום השני במושבת הפליטים היהודיים — לאחר ה,,נושרים" מווינה. בשבועות האחרונים נתרבו הסימנים, כי שתי הקבוצות, בעלות המכנה השלילי המשותף מבחינתה של ישראל, קרבות במהירות לשוויון מספרי. אולי משום כך החליטו החודש אירגוני ,,היאס" ו,,ג'וינט" על הפסקת הטיפול בעולים היורדים מישראל ועל הצטמצמות בהגשת שירותי סיוע רק לאותם יוצאי ברית-המועצות אשר מחלו מלכתחילה על מדינת ישראל כיעד עלייתם. כי ככל שגדל היקף ה,,נושרים" — משמע בעלי האשרות הישראליות, שמסע עלייתם לישראל נקטע, מרצונם, בתחנות הרכבת ונמל-התעופה של וינה, שממנה הם מועברים ל,,פנסיון האמיגראנטים" של ,,היאס" ברומא — גדלה במקביל גם תנועת הירידה של עולי בריה"מ מישראל.

ה,,יאס" ו,,ג'וינט" - כלים שלובים

מעקב אחר ההתפתחות השלילית בשני המעגלים המתרחבים — הירידה והנשירה — מורה על השפעת גומלין ישירה בין שני המוקדים של נטישת ישראל, המזוגים זה את זה במידע, בכתב ובאלחוט — תחילה ממרחקים ואחר-כך, עם איחודם בצומת ,,היאס" ברומא, מתמזגות שתי הקבוצות ללשכת-הסברה אחידה. והמידע, הזורם ממנה לברית-המועצות, מדגיש את האפשרויות הנגזרות מעצם קיומה של רומא, כתחנת-איסוף, חסות, שרותים וסיוע ליורדים מישראל ולעולים פיקטיוויים כאחד. בעוד היקף הנושרים-בדרך מתרחב בהתמדה, מסתמן גם הגידול בירידה מישראל, כפי שנרשת ישראל המזוגים זה את זה במידע, החודשים הראשונים של השנה הנוכחית — כקו מרוסק המורה בבירור על גידול ממוצע ניכר: בחודש ינואר — ירדו מישראל 40 מעולי ברית-המועצות; בפברואר — 49; במארס — 26; באפריל — 74; במאי — 66; ביוני — 38; ביולי — 64. וב-20 בחודש אוגוסט, משמע, עד מחצית החודש שעבר, הגיעו לרומא [illegible] יורדים מישראל: סה"כ — 520 יורדים בשמונת חודשי השנה הראשונים.

גב' אווי הלר, מנהלת מרכז לחותי ,,היאס" ברומא, המוסרת נתונים אלה, מדברת על גידול כללי ברישים בממדיהן של כל קבוצות-הטיפול הנהנות משרותי ,,היאס". אם בכל שנת 1972, טיפלת ,,היאס" ב-470 מקרים (נפש) — החל ב-1 בינואר ועד למחצית אוגוסט 1973 התייצבו במרכז ,,היאס" ברומא 1120 יהודים סובייטיים: 400 מהם ירדו מישראל, 520 נשרו בווינה ו-200 הגיעו לרומא במישרין, מצויידים באשרות-יציאה (מבריה"מ) למדינות שונות.

בתורת אירגוני סעד יהודיים הומאניטאריים, פועלים ,,היאס" ו,,ג'וינט" ככלים שלובים. הראשון מגלגל את ,,פרוצס" הגירת המסובך הקשור במימוש זכויות ועזרה ליהודים חסרי-אזרחות (,,היאס" מטפל בבעלי תעודות-מסע בלבד, סובייטיות או ישראליות, ונמנע מטיפול בנפלי דרכונים ישראליים); היתרי שהיה זמנית ממושכת באיטליה; המצאת הערבויות הדרושות (,,אפידייוויט"), כתנאי להשגת אשרות-ההגירה. ה,,ג'וינט" מופקד על מימון ה,,פרוצס" הזה, בתקופת-ההמתנה ברומא. ה,,ג'וינט" משלם תמורת האיכסון והכלכלה בפנסיון בתקופת המעבר אל הדירה השכורה, וממנן את קיום היורדים, הנושרים והמהגרים ה,,לגיטימיים" (שהגיעו במישרין מבריה"מ לרומא) ב,,שכר חודשי", המורכב מסכומי מענק קצובים לנפש: שישים אלף לירטות (כ-420 ל"י) לחודש לראש המשפחה; 60 אלף לירטות לחודש לאם המשפחה; 30 אלף לירטות לחודש לילד הראשון ו-20 אלף לירטות לחודש לילד נוסף. משפחה ממוצעת בת ארבע נפשות, מקבלת, איפוא, ,,משכורת" חודשית קבועה, השווה לכ-1200 ל"י. אי-אפשר לחיות עשר מזה, אבל גם בתנאי הכלכלה האינפלציונית באיטליה אפשר לחיות מזה ללא מחסור. אם בנוסף למשענת סעד מוצקה זו, מגלים יהודים תושייה ו,,געשעפטים" מכניסים שונים ומשונים (שעוד נעמוד עליהם בהמשך הדברים), הרי נוצר, לכאורה, בסיס סביר לבדיקה טענותיה של מחלקת העלייה של הסוכנות, כי עצם קיומם של שרותי סעד וסיוע ליורדים מישראל, מצודד תהליך שלילי, המזין את ההרחבות מעגלי הירידה והנשירה.

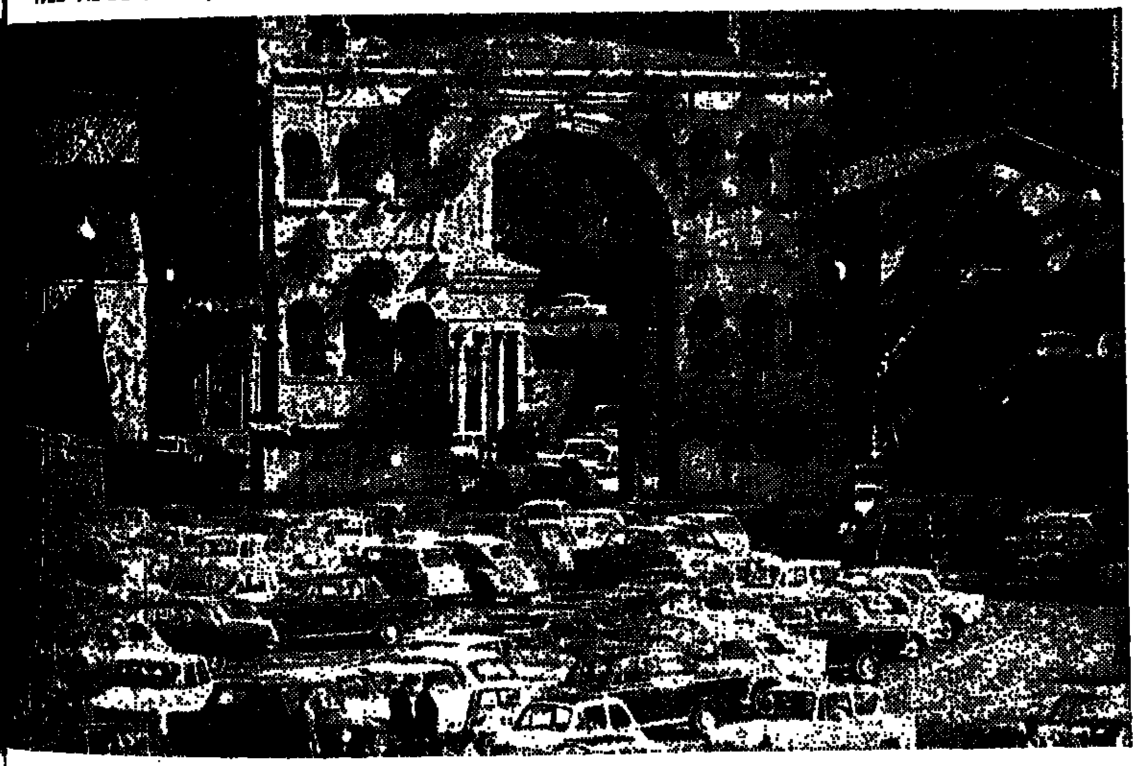

עסקי המכוניות: יורדים רבים השתלטו ברומא על בורסת המכוניות בעלות מספרי רישוי זרים, ועיסוקיהם הסבו אליהם את שימת לב המשטרה.

מחי העליה עוסקת ב...יורדים

שלא כבעבר, כאשר מחלקת העליה של הסוכנות ושירותי אירגון ,,היאס", פעלו ללא זיקה ביניהם, מתוך הפרדה וניגודי אינטרסים — פועלים כיום, שני המוסדות בעצה אחת, בכל הקשור בנושא הירידה. הסדר ,,ג'נטלמני" ביניהם, שנכנס לתוקפו אשתקד, עם הטיפטוף הראשון של יורדי העלייה הרוסית, מתנה קבלת יורד לטיפול ,,היאס", באישור מחלקת העלייה, כי הלה החזיר דירתו וסילק חובותיו לסוכנות (הוצאות הטסתו מווינה לישראל והובלת מטענו, הלוואות ושונות). בדיעבד, הועמד מנגנון מחלקת העליית ברומא, לפני מציאות פרדוכסאלית שלא היתה לרוחו, מטעמים מובנים. מחלקת העלייה, [illegible] תיפקודה גוזרת משמעת, נהפכה, בהדרגה, למחלקה לטיפול בירידה. מחלקת העליית ברומא ממלאת את התפקיד היעוד לה בהעברת מטעני העלייה הרוסית הנשלחים במכולות מווינה לטריסט ברכבת, ומובלים משם באניות, וכן קבלתן ושליחתן של קבוצות עולים מארצות אמריקה הלטינית.

אך, אם לעומת הטיפול בעליית המקומית (האיטלקית) הזעומה, בשיעור 200 נפש לשנה, מוצפים משרדי המחלקה לעלייה ברומא בכמאה יורדים בחודש (למשל, באוגוסט השנה) והמנגנון המופקד על טיפול בעלייה, עוסק בקדחתנות בהסדרת שלבי ירידתו האחרונים של העולה מרוסיה, כי אז אין לתמוה על מבוכת שליחי מחלקת העלייה, שהנסיבות הפכום לשליחי-ירידה, ועל תגובות מרירות, כלפי מגמות מסויימות, שמקורן במרכזי ,,היאס" ו,,ג'וינט" בניו-יורק ובז'נווה. התבטאויות שיוחסו לעסקנים הבכירים של ,,היאס" באמריקה — שלפיהן לא ייגרע מחלקה של ישראל, אם תפסיד אחוז מסויים של העלייה הרוסית, ואילו יהדות ארצות-הברית, הנזקקת לעירוי-דם חדש, תצא נשכרת — עוררו לאחרונה אי-נחת בקרב עובדי הסוכנות ברומא; באשר נוצר הרושם, כמי שביטא זאת אחד השליחים, כי אין עוד לדעת מי יותר מעוניין — הפרה (,,היאס") להיניק, או העגל (העולה-היורד) לינוק.

ברור, מכל מקום, כי למרות ההסדר הג'נטלמני המתנהל כתיקנו, שומרים השליחים הישראלים ברומא טינה בלבם כלפי האירגונים היהודיים התומכים ביורדים, ורואים בעצם התמיכה מכשיר לעידוד ירידה, ולמרות שההסדר עמם הושג בלחץ הסוכנות, ולתועלתה, הריהו מאלצם לעסוק במלאכה בלתי-ראוייה כמי שכפאם שד.

גם מעיני מנהלת ,,היאס" ברומא, גב' אווי הלר, לא נעלם הנופך האירוני המתלווה להיסטוריה יהודית החוזרת על עצמה: ,,היאס" נוסד לפני 89 שנים, בימי הגירת יהודים מרוסיה הצארית...

המימון - וחופש הבחירה...

אומר שליח מחלקת הגזוברות של הסוכנות היהודית, נחמיה אדמוני, המשמש כמ"מ למנהל משרד הסוכנות ברומא (מחלקת העליה), חיים טלמור, בהעדרו: ,,נכון שהעולה-היורד חייב לפרוע את חובותיו לסוכנות היהודית, בטרם יועבר ככשיר לטיפול על ידי ,,היאס". על אירגון ומימון יציאתו משם (מבריה"מ) איש אינו מדבר. מאמץ זה הוא בבחינת מובן מאליו. אבל, מצד שני, הוכיחה לנו המציאות, כי היום שוב אין איש מאתנו היכול לערוב, לכוונותיו האמיתיות של יהודי, אפילו כזה שנלחם ברוסיה על זכותו לעלות לישראל, אם אמנם נתכוון לעלות, או רק לטייל לישראל בדרך לארה"ב ויא רומא, או להשתמש בתעודת-המסע בעלת האשרה הישראלית, על-מנת להגיע, במישרין, לידי שירותי ,,היאס", תחילה בוינה ואחר כך ברומא".

אפשר למצוא מידה רבה של קירבת-הזדהות בין שליחי הסוכנות לבין מנהלת ,,היאס" ברומא, גבי הלר, בכל הקשור בטיפול ביורדים מישראל. גם גב' הלר היתה מאושרת יותר לטפל בנושרים ומהגרים ,,לגיטימיים" בלבד.

עם זאת מסכימה הגב' הלר עם העיקרון הליברלי, המונח ביסוד מפעל גאולת היהודים מברית-המועצות, המושתת רובו ככולו על משאביו הנדיבים של העם היהודי. אם הקיבוץ היהודי באמריקה מממן הכל בכספו — זכותו לרצות בגאולת פדויים יהודים ממשטר של דיכוי, אפילו יעדיפו חופש אמריקני על פני חופש ישראלי. יש לכבד את עקרון חופש-הבחירה וזכויות האדם, שהרי עקרון וזכויות אלו עומדים במרכז המאבק למען יציאה חופשית מגבולות ברית המועצות. מצד שני מגיבה גב' הלר בשתיקה משמעותית למשמע כמה מטיעוניהם של שליחי הסוכנות, כאילו לא רק ההדים השליליים על קשיי הקליטה בישראל, הזורמים, כיום, לבריה"מ באורח שוטף וסדיר באמצעות כל כלי התקשורת, לרבות קשרי מכתבים, טלפון וקטעי עתונות — הם הגורם הבלעדי לגידול המתמיד של קיבוץ הנושרים-יורדים ברומא. גב' הלר אינה מוכנה להגיב לטענה, כי עצם קיומה של ,,ממשלת-מעבר" ליורדים מהארץ, הדואגת לכל צרכיהם, מעודדת ירידה, הירידה מעודדת נשירה, ושתיהן כאחת מעוררות לתחייה פעלתנית את מנגנוני ג'וינט ו,,היאס".

ימים יגידו אם מעגל-קסמים זה, אכן נפרץ בתוקף ההחלטה שנתקבלה בירושלים בסוף השבוע שעבר, לפיה יצמצם ,,היאס" את מתן שרותיו לנושרים ומהגרים בלבד, ויימנע בעתיד מלטפל ביורדים, או שמא אלמנט הכפייה המשתמע מן ההחלטה ירתיע עולים-בכוח ויגביר את חילות הנושרים-בדרך, והגידול הדינאמי במצבת הכוחות של מקרי-,,היאס" ברומא, יימשך כמלפני קבלת ההחלטה.

לא בודקים בציציות

ימים מעטים לפני שהתקבלה, בירושלים ההחלטה להפסיק הטיפול ביורדים אמרה ברומא, גב' הלר: ,,ייתכן שיגיע זמן שהבעייה הישראלית הקשורה ביציאת-יהודים מברית המועצות תאופיין — לא על ידי היורדים מישראל, אלא על-ידי המגיעים, במישרין מברית-המועצות אלינו". כאמור — ימים יגידו.

עם זאת, אין לתמוה על כך, שבמשרדי הסוכנות ברומא, נתקבלה ההחלטה ברגשי הקלה. אומנם, גם לאחר כניסת ההחלטה האמורה לתוקפה, עדיין יחלוף זמן-רב, עד אשר תפונה הקולוניה של המהגרים הרוסיים ברומא, ממאות היורדים מישראל. התהליך הכ... [illegible] איזרת-ההגירה האמריקנית מאריך את תקופת-ההמתנה, עד שנה ויותר, ויורדים רבים שוהים ברומא זו השנה השנייה: ,,אנחנו", מסביר נחמיה אדמוני, ,,מקבלים כל יהודי, בלי לבדוק בציציותיו. האמריקנים בודקים וחוקרים, כדי למנוע כניסת אלמנטים לא רצויים לארצות-הברית. האיטלקים סובלניים כלפי פליטים ומאפשרים הארכת שהייתם עד לגמר תהליכי ההגירה. ברור, שזה מעמיס עלינו סבך של בעיות ואי-נעימויות, מלבד עצם התפקיד העגום שבטיפול ביורדים, במקום בעולים. רוב היורדים אינם מופיעים כאן עם האישורים הדרושים, שהסדירו את התחייבויותיהם בארץ, מכיון שבארץ לא תמיד יודעים לאיזו מטרה יצאו, וברוב המקרים מסווה היורד את מטרת יציאתו. כך שהמטרד הזה נופל עלינו. תהליך הבירור, בראיון עם היורד, וקבלת האישור הסופי מירושלים, נעשה באמצעות הטלקס, נמשך בין 24 ל-48 שעות. אבל בין היורדים רבים הסקאנדאליסטים, התובעים מתן אישור מיד ומתוללים שערוריות, ולא אחת כבר הזעיקו אלינו השכנים את המשטרה הרומאית".

כאן יושבים היורדים באפס מעשה, נהנים מקיום מובטח, מטלפנים וכותבים לישראל: ,,רע לכם שם. בואו הנה. כאן פיקניק". רבים מבשרים לשאירים וידידים בברית-המועצות, כי סוף סוף נחתו על אדמה איטלית, ומאיצים בהם לעשות הכל על מנת להשיג אשרות, לנשור בווינה ולהתאחד עמהם ברומא. כאשר אינם מקבלים את האישור הדרוש מיד, יש ביניהם הפונים בקריאות-הצלה אל היהדות האמריקנית, באמצעות מכתבי השמצה לעתונים. במחצית אוגוסט הגיע לרומא הכתב של העתון האידי-ניו-יורקי ,,פארווערטס". באמתחתו היו שני מכתבי-השמצה מלאי האשמות נגד הסוכנות ברומא, המנסה, כביכול, לערום קשיים בדרך הגירתם של כותבי המכתבים לארה"ב, ובמטרה לאכוף עליהם שיבה לישראל.

בירור העלה, כי שני היורדים כותבי המכתבים, זלמן לובקין, מהנדס מכונות בן 45, ושרה גורודצקייה, זמרת, בת 28, הגיעו בטיסה מישראל

(סוף בעמוד 68)

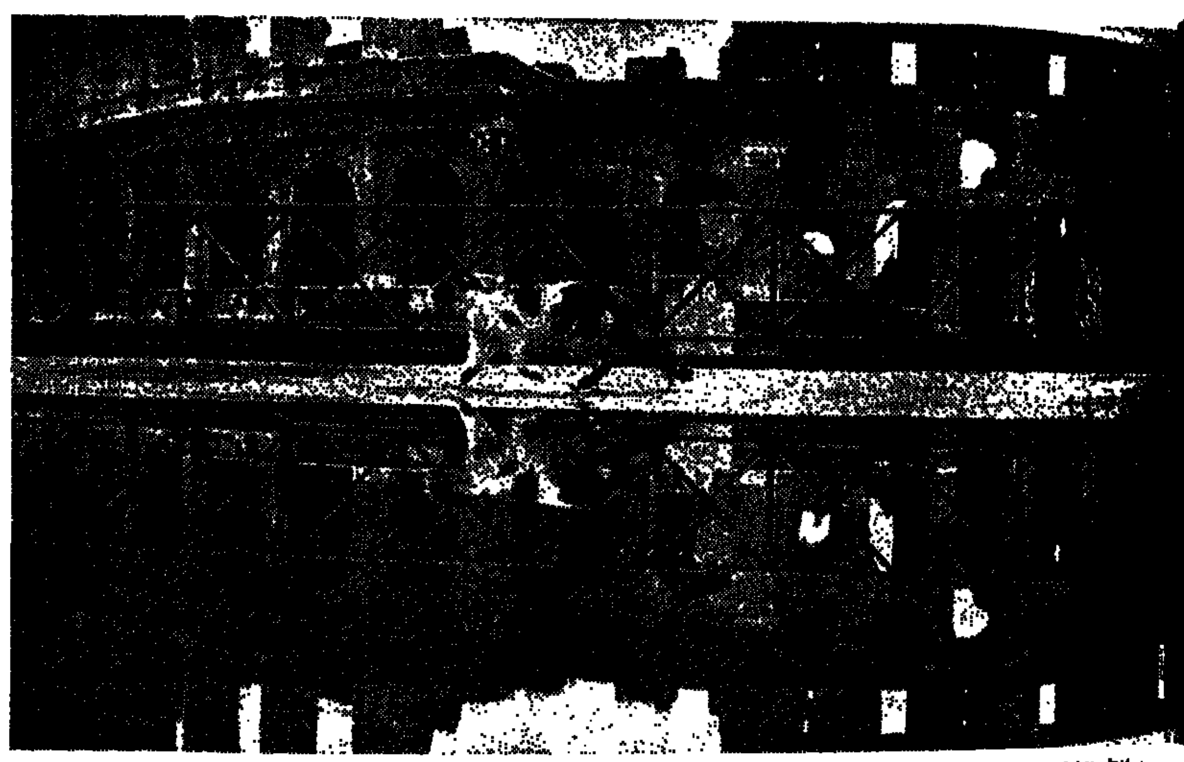

,,על חורבותייך רומא": כאלף ומאתים עולים-יורדים מבריה"מ יושבים ברומא בהמתנה לאשרות-הגירה לארה"ב ולקנדה.

מנהלת ,,היאס" ברומא, אווי הלר

[illegible]

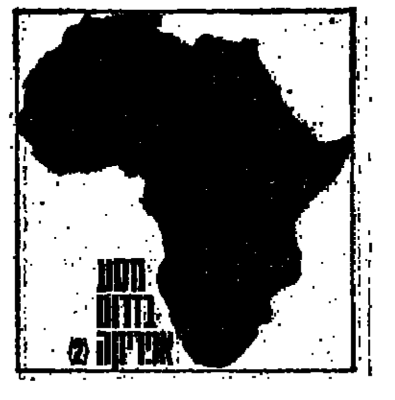

המכרות היו, במשך שנים רבות, המקור העיקרי לעשרת של דרום אפריקה. באחרונה נדחקו למקום השני על ידי התעשיה המשגשגת. ואולם הצד השווה בכל ענפי הפעילות הכלכלית הוא, שהם מבוססים על ניהול לבן ועבודה שחורה.

מאת
שמואל שניצר

ביום ד' אחד, באמצע סיורי בדרום אפריקה, נעשיתי סוציאליסט. זה היה בשעת ביקור במכרה זהב; ועלי לציין שהמכרה, ומחנה הכורים, דווקא כובדו ונוקו והוכנו היטב לקראת הביקור. כל הרצפות במחנה היו שטופות וכל הסירים במטבח הענקי הלבינו מרוב מירוט, וכל חדרי המגורים נראו כאילו אין איש גר בהם, וכל אולמי הבידור היו סטריליים. במסבאות של המחנה לא היה איש — רק המוזגים עמדו שם, בבגדים נקיים ובאפס מעשה. האיצטדיון הגדול של הפועלים פיהק משעמום. באולם הקריאה היו העתונים פרושים על השולחנות, אבל איש לא הורשה לשבש את אי־הסדר המתוכנן שלהם. הכל היה יפה מאוד ונטול זיק של אמת.

הטירחה היתה לשווא. אכן סיימתי את הביקור המסורתי במעבה האדמה, קסדה פלאסטית לראשי ועליה פנס־הכורים; אך חזרתי ועליתי מן המחילות התת־קרקעיות התמוכות בקורות אל האוויר והשמש של הקדוש ברוך הוא, החל הסוציאליזם נספג בעורי דרך כל הנקבוביות.

„אינם בשלים להתארגנות"

אדם איננו מוצא עוד על נקלה, בימינו אלה, מצב קפיטליסטי קלאסי. אדם רגיל לחיות בחברה שבה הפועלים מאורגנים, והמעבידים מאורגנים אף הם, ועבודה נעשית על סמך הסכם ביניהם, בתנאים המתגבשים במשא ומתן. אבל בדרום אפריקה יש איגודים מקצועיים ללבנים בלבד. הפועלים השחורים — כך אומרת הנוסחה המקובלת — „עדיין אינם מוכנים להתארגנות". במציאות פירוש הדבר שהם קרבנות נוחים לניצול, והניצול הזה מסתייע בחוק, — ובאיגודים הלבנים.

בדרום אפריקה שביתה היא מעשה בלתי־חוקי, ושביתה של פועלים שחורים — לא כל שכן. יש מוסדות ממשלתיים לבוררות, והם חייבים להתחשב בטענות העובדים. אבל במציאות נקבע השכר לפי חוק של היצע וביקוש. ומפני שהפועלים הלבנים מעטים והשחורים מרובים, שכרם של האחרונים נמוך בהרבה מזה של הראשונים. מקום שיש בו אבטלה שחורה הוא גן עדן למעבידים: שם השכר נמוך ביותר.

באחרונה — כך סיפרו לי בגאווה — עלה שכרם של הפועלים השחורים בשיעור ניכר: 20 עד 30 אחוז. וכן סיפרו לי על קצת מפעלים יוצאי דופן שבהם משלמים שכר שווה תמורת עבודה שווה. במשך שנים עמדו האיגודים המקצועיים הלבנים על כך שהמלאכות המיוחסות יותר יישמרו לפועלים לבנים. על פי חוק אסור היה לשחור לעבוד בשורה ארוכה של מקצועות (גם עסקני איגודים מקצועיים אינם מלאכים, וגם בארצות אחרות, לרבות באמריקה, היו תופעות של הפליה גזעית על פי דרישתם של פועלים לבנים מאורגנים שביקשו להגן על הישגיהם). באחרונה חלה תזוזה גם בתחום הזה. דרום אפריקה נתונה עכשיו בעיצומה של פריחה תעשייתית גדולה, וכוח האדם הלבן שלה קטן מכדי שיוכל לאייש את כל המשרות. ממילא לא היתה ברירה אלא להרשות את התמחותם של פועלים שחורים במקצועות גבוהים.

כל אלה — בתעשיה. במכרות המצב שונה. דרום־אפריקה מספקת כשלושה רבעים מן הזהב המופק בעולם. חלק ניכר מן המתכת האצילה בא ממכרות שעפרתם דלה. צריך לחצוב טונות של סלעים כדי להפיק אונקיה של זהב. ניצולם של מכרות כאלה רווחי רק כאשר העבודה זולה מאוד. ואולם אם פועל שחור יכול להרוויח בתעשיה הרבה יותר מאשר במכרות, מה יניע אותו לרדת למעמקי האדמה ולעסוק שם בעבודה מפרכת ומסוכנת בשכר זעום?

את הבעיה הזאת פתרו בעלי המכרות פתרון דרום־אפריקני טיפוסי. הם פתחו משרדי גיוס בארצות השכנות — לסוטו, סוואזילנד, בוטסואנה, מוזאמביק, מאלאווי, רודסיה, זאמביה — ששם רמת החיים נמוכה בהרבה מבדרום־אפריקה. שנה שנה הם מביאים משם רבבות פועלים, מהם בעלי נסיון בעבודת המכרות, ומהם „ירוקים" לחלוטין. הפועלים הללו חותמים על חוזי עבודה למועדים שונים — מחצי שנה ועד שנה וחצי. הם באים, כמובן, בגפם; משפחותיהם נשארות בבית. משכנים אותם במיני קסרקטינים שבהם הותקנו, לאורך הכתלים, שתי שורות של דרגשים. בכל חדר גרים 16 איש. והם מקבלים מזון ללא הגבלה ובירה־של־כושים (משקה שאינו ערב ביותר לחיכו של אדם לבן) חינם. הם נהנים משרותי בריאות ולרשותם מגרשי ספורט, אולמים למופעי אמנות, חדרי קריאה, הצגות קולנוע וכל כיוצא באלה. ארבעים אחוז משכרם הם מקבלים במזומנים. ששים אחוז ניתנים להם בצורת טפסי אשראי, שאת תמורתם הם יכולים לקבל רק בארצם. אבל השכר הזה, שבעבורו הם יורדים יום־יום לעומק 1000 עד 2000 מטר ומסתכנים במפולות ובחנק ובמעיכה על־ידי קרוניות העפרה, מגיע לסכום השווה לחמש או שש לירות ישראליות ביום.

מדוע הם באים?

נשאלת השאלה: מדוע הם באים? מדוע הם עוזבים מולדת ובני בית ומתגייסים לקשה שבעבודות, בשכר פרוטות?

התשובה מקפלת בתוכה את כל הטרגדיה של אפריקה השחורה. היא משקפת מצב של רעב שנעשה כרוני, של עוני שנהפך לאורח־חיים, של חוסר־כל שהוא תופעה כמעט אוניברסאלית. לסוטו היא מדינה עצמאית, אבל בלי פועלי המכרות שלה העובדים בדרום־אפריקה תמות ברעב. למאלאווי יש הכנסה ממוצעת לגולגולת שהיא מן הקטנות בעולם: אולי 250 לירות ישראליות בשנה. מוזאמביק שרויה במצב של מלחמה, והאוכלוסיה הכפרית בחלק ממחוזותיה אינה יכולה לצאת לעבד את השדות הדלים.

כאשר מנהל מחנה העובדים (אדם לבן, כמובן) מסביר למבקרים שכל הפועלים באים מרצונם החפשי ואין איש מאלץ אותם להתגייס לעבודה, הוא אומר אמת פורמלית. המצוקה היא המספקת למכרות את פועליהם; והמצוקה היא המאפשרת לבעלי המניות לצבור רווח שנתי נקי שיגיע ב־1973, לפי אומדן זהיר, ליותר משלושה מיליארד לירות ישראליות, שעה שהאנשים החוצבים את הסלעים היקרים ומעלים אותם ממעבה האדמה צוברים בשנת עבודה כאלף וחמש מאות לירות.

כשאתה רואה את הפועלים הללו, שרבים מהם אך זה יצאו מן הכפר האפריקני אל עולם הטכנולוגיה המודרנית, מפעילים קומפרסורים, מפוצצים סלעים בדינמיט, משאילים את כוח שריריהם לביצוע התהליכים הכימיים המסובכים של הפרדת הזהב מן האבן, אתה מבין פתאום את משמעותה של המלה „ניצול": המכרה ממחיש לך אותה במובנה הבלתי־אמצעי ביותר. אין לך אדם תמים יותר, עני יותר וחסר מגן יותר מן הכורה הזה שגופו השרירי טובל בזיעה, והוא נותן את חלבו ואת דמו כדי להעשיר את הזולת. אין לו שום דעת לגבי שיעור השכר שישולם לו; אין לו מושג בענינים כגון חלוקה הוגנת של ריווח בין הון, יוזמה ושרירים. אין שום התחייבות כלפיו, פרט לזו שיספקו לו 4000 קאלוריות ליום וטיפול רפואי בשעת הצורך; כל החובות מוטלות עליו, והוא יורד יום־יום אל אפלת התופת המהבהבת לחצוב את המחילות, לקדוח את החורים, לתמוך את התקרות, להעמיס את הקרונות, להתפלש בבוץ — כדי ליצור עושר לבעל המניות, לממשלה, למשק הלבן בכללו, לכל, רק לא לעצמו.

המשק אינו מכיר ב„אפרטהייד"

המכרות ירדו מגדולתם בדרום־אפריקה. עד 1960 בערך היו עמוד התווך של המשק. ואולם מאז התפתחה התעשיה במידה כזאת, שהיא עכשיו ראשונה במעלה. היא מגוונת מאוד, והיא מבוססת על עושר בלתי־מצוי של חמרי גלם, על מקורות אנרגיה עצומים (מכל החשמל של היבשת האפריקנית, 60 אחוז מופקים בדרום־אפריקה) — ועל עבודה זולה. כמיליון פועלים שחורים הם המספקים את העבודה הזולה הזאת.

אין איש רואה בכך פגם, או ענין שיש להתבייש בו. בעתונים אפשר למצוא מודעות של אזורי פיתוח חדשים המבקשים למשוך מפעלים על־ידי ההבטחה שיש פועלים זולים בשפע. אבל הפיתוח הכביר הזה של התעשיה על יסודות קפיטליסטיים יצר תלות גמורה של המשק הלבן בכוח העבודה השחור, הפך את מדיניות הפיתוח הנפרד של הקבוצות האתניות השונות (מה שקרוי „אפרטהייד") לשקר ציני, ויצר מצב שבו פתרון בעיית הגזעים על־ידי הקמת מדינות שחורות, נעשה כמעט בלתי־אפשרי.

אין משקים נפרדים לגזעים השונים. יש משק אחד, בו הלבנים הם הבעלים, המנהלים, המומחים, הפועלים המקצועיים, והשחורים הם הפועלים הפשוטים. אין הפרדה במקומות העבודה. יש בהם אינטגרציה גמורה; והיא מכבידה מאוד על קיום ההפרדה החברתית, התרבותית והפוליטית.

התעשיה צמחה בכרכים הלבנים ובסביבתם, והיא פעלה כמגנט ענקי: היא משכה רבבות, ואחר־כך מאות אלפים, מאזורי המגורים המסורתיים של השחורים אל המרכזים הלבנים. השטחים שנועדו לעצמאות שחורה נתרוקנו ממחצית תושביהם; ובקרבת הערים הלבנות צמחו פרברים ענקיים של שחורים. המדינאים הדוגלים בפיתוח נפרד נכנעו לאילוצי התעשיה בלי מחאות רבות: הם הרשו את נדידת העמים הגדולה, אך ביקשו להסדירה באמצעים חוקיים. הם ייחדו שטחים למגורי הפועלים השחורים ומשפחותיהם; ומשראו כי הללו, מחוסר אמצעים, נוטים להקים להם בקתות רעועות מפחים, קרשים, קש וכל הבא ליד, החלו משכנים אותם בבתים חדשים שנבנו למענם, בתנאי שכירות נוחים.

על פי חוקי ה„אפארטהייד" אין

(הסוף בעמוד 51)

הדרכון השחור — אחד ממקורות ההתמרמרות של האוכלוסיה העירונית השחורה. זכות הישיבה באזור לבן מותנית במציאות מקום עבודה קבוע. מאות אלפי עבירות על „חוקי הדרכונים" הביאו את מרבית הלבנים למסקנה שהגיע הזמן לבטל החוקים

„רק לאירופים", אומרת כתובת זו שעל הספסל. „רק ללבנים", מכריזים שלטים בפתחי מעליות, בשערי תחנות רכבת, על דלתות חדרי נוחיות. במציאות קשה להקפיד על קיום סוג זה של „הפרדה".

ספל קפה עם יצחק רסלר מנהל בית ספר של ילדי עולים גרוזיניים באשדוד

מאת דב גולדשטיין

צילם אסף קושין

כמה מלים טובות מאוד על ילדיהם של הגרוזינים

בעתונים כתבו על העולים מגרוזיה. בסאלונים של לילות שבת תלו בהם קינים של צרעות ופרטו אחת לאחת את תכונותיהם השליליות, את נטייתם להסתגרות, את קנאותם העד־תית, את רתיעתם מפני עבודת־כפיים, את רצונם להתפרנס פרנסות קלות.

כאשר השתלטו עולי גרוזיה על אישדוד, הקיץ, שיבשו את אורחות החיים וביצעו כמה מעשי אלי־מות, בעוד השוטרים מכונסים במשטרת אשדוד ואינם יוצאים כדי להחזיר את הסדר על כנו, ב׳כ ו ח, — זכה השר שמעון פרס, שבהתערבותו נמנע שפך־דמים נורא, לקיתונות של בקורת על שנכנע לגרוזינים.

כך תוסיפו להם טלאי־על־טלאי של גנאי־על־גנאי. בתוך מעשה השחרת־הפנים כמעט לא הת־פנינו לתהות על קנקנו של הנכס הגדול ביותר, שהעולים מגרוזיה — כמותם כעולים האחרים מכל הארצות — הביאו עמם לישראל: ה י ל ד י ם.

בית־הספר הממלכתי־דתי ברובע ד׳ באשדוד נתייחד בכך, שכתשעים אחוז מתלמידיו בכל הגי־לים הם בנותיהם ובניהם של עולי גרוזיה. מטו־פחים למראה, מדיפי־נקיון, כמי שדעתם נוחה ו־מפוייסת, משתובבים הילדות והילדים, בשעת ההפ־סקה, כדרך שנוהגים בבתי־הספר, בכל בתי־הספר. העולם הקטן הזה, שאנחנו לחוטים, לעתים, לפעור בו פערים ולהבחין במפריד שבו יותר מאשר ב־מאחד: אותם המשחקים, בגרוזיה ובישראל; אותן אצבעות קטנות, מודרות להניף אבן חלקה אחת למעלה ולתפוש כמה חלוקי־אבן, המפוזרים במיק־בץ על פני אריחיה הגדולים של חדר־המשחקים.

בליל־של־לשונות: הגרוזינית עדיין שולטת בכיפה והעברית כבר נדחקת להסירה מכהונתה — ובשוליים מתנגנות הרוסית והאידיש בעסיסיות.

הילדות — אפשר זו דרכן גם בבתי־ספר ותיקים ולא שמתי לב? — כרוכות זו אחרי זו: בחבורות של שתיים, שלוש וארבע הן משלבות אצבעות, מחבקות זו את כתפי רעותה, נעות יחד, שכך מתרבה בטחונן.

הילדים — אינם זקוקים למגע. מתווכחים נמ־רצות, מאיימים זה על זה, רצים ללא מטרה.

המנהל לומד גרוזינית

יש כאן מזכירה גרוזינית. שנה היא בישראל וכבר העברית שגורה בפיה. הכל מודים, שבלעדיה היו חיי בית־הספר מתבלבלים. יותר משעוסקת ב־מזכירות — משמשת כמתורגמנית בין הנהלת בית־הספר ומוריו לבין התלמידים. והכל זקוקים לה, שתתרגם להם את משאלותיהם ומאווייהם וספיקו־תיהם ומצוקותיהם, מגרוזינית לעברית, מעברית לגרוזינית. ואין לשונה שובתת, אלא לפרקי מנוחה קצרים.

„אני מנסה ללמוד גרוזינית ומשקיע בזה מאמץ גדול, אבל האמת היא, שזו שפה קשה ולא קל לי להתגבר עליה — מספר מנהל בית־הספר של הגרוזינים, יצחק רסלר — אבל לא אמרתי נואש ואני בטוח, שאתגבר ואצליח, לפחות, להבין ולדבר גרוזינית”.

יצחק רסלר הוא צעיר לוהט, בן עשרים ושבע. הוא מאמין בכל לב, כי מלאכתו היא בגדר שליחות גדולה. הוא מתייחס לעבודתו בבית־הספר כאל קושיה של רצון טוב ורואה בה מבחן ממדרגה ראשונה בחייו. יליד תל־אביב, בוגר בית־ספר ממלכתי דתי, ישיבת נחלים וסמינאר ליפשיץ בירושלים להכשרת מורים דתיים. שנתיים הספיק לעסוק ב־הוראה עוד בתקופת לימודיו בסמינאר. אחר־כך הורה עוד שנתיים באשדוד, בבתי־ספר בני עדות שונות ומגוונות. עם בוא העולים מגרוזיה, היתה מנוחתו: „רציתי להכיר את החומר האנושי הזה ולהתמסר לו. היתה לי איזו הרגשה, כאילו קשות לבני העדה הזאת בהצגה שלילית, שאין מבינים אותם, שאין באים לקראתם. ביקשתי לעבוד בבית־ספר של ילדים גרוזיניים. ראיתי כאן אתגר עצום ואני מאושר שחפצי ניתן לי”.

— יצחק, מה עשית בעצמך כדי להכין עצמך להבין את עולי גרוזיה ואת ילדיהם, מלבד הכשרתך כמורה דתי?

עשיתי כל מה שאפשר. בשנה שעברה האפשר לי לעבוד בבית־ספר זה רק עשרת הימים האחרונים של שנת הלימודים. בחופש הגדול ביליתי עם תל־מידים גרוזיניים רבים, כמנהל אולפן קיץ קלוט. זה נתן לי הזדמנות יוצאת מן הכלל להתקרב אל הילדים ולהכיר אותם. כאשר נפתחה שנת הלימו־דים החדשה, הרגשתי שרכשתי ידיעות הכרחיות על האלמנט האנושי הזה.

הזמנה לסעודת שבת

לא הסתפקתי בזה, חיפשתי ומצאתי ספרות על יהדות גרוזיה. קראתי הרבה על ההיסטוריה שלהם. אי־אפשר להפיל חומות ולעורר יחסי של אמון בלבבות, בלי לדעת עם מי אתה מדבר, זה תנאי הכרחי. מה שקראתי ולמדתי יותר מן הספ־רים, התעורר אצלי הצורך ללכת אל בתי הגרוזינים ולהכיר את חייהם יותר מקרוב.

הדרך היתה פשוטה: התחלתי להתפלל בבית הכנסת של הגרוזינים באשדוד. כמו שקיוויתי יכולתי לפגוש שם את חכמי העדה ונכבדיה, יחד עם פשוטי־העם. זה לא היה קל. חייתי זר. בני העדה מתייחסים בתחילה במידה של חשדנות והס־תייגות אל הזר. אבל המחיצות נפלו מהר יותר משקיוויתי. התחילו להזמין אותי לבתים לסעודה של־שבת, לכוסית משקה, לחתונה ולבר־מצווה. ההתקרבות הזאת פתחה לפני עולם מרתק של הווי ומסורת, שנחטא חטא בל־יכופר אם ננסה לטשטש אותם, להטביע אותם. זו מסורת משפחתית נהדרת.

— מה שבה את לבך במסורת המשפחתית הזאת?

זהו משטר של אחריות משפחתית עליונה. החתא המשפחתי מחנך את הילדים לשאת באחריות, לקבל מרות ומשמעת. אתה כמעט לא תראה ילדים גרוזיניים מסתובבים ברחובות לאחר תום יום הלי־מודים. ישנם בתים, שההורים, גם אבא וגם אמא, יוצאים מהבית בחמש בבוקר לעבודתם וחוזרים רק בשש בערב. האחריות המשפחתית הרחבה גורמת לזה, שהילדים נמצאים תחת פיקוח משפחתי הדוק גם בהעדר הוריהם. הדודה הקשישה יותר, שאינה יוצאת לעבודה, או הסבתא, תדאג לילדים, שיצאו מהבית נקיים ומטופחים לאחר ארוחת־הבוקר. אז רק האחריות המשפחתית נרתמת לטפל בילדים, אלא גם האחדות העדתית: במשפחות שאין דודה או סבתא פנויות מעבודה, מוטלת האחריות על שכנה. היא מטפלת גם בילדי המשפחה וגם בילדי משפחות אחרות ואיש לא יעלה על דעתו להציע לה תשלום. זוהי האחריות העדתית. הילדים הולכים הביתה במהירות. אינם מתעכבים בדרך. גם כאן ישנן הוראות מפורשות של ראש המשפחה ואין להעלות על הדעת הפרת משמעת.

בבואו הביתה — אוכלים, נחים, קוראים, לומ־דים, מכינים שיעורים. אין יציאה אל הרחוב ללא צורך מוגדר — וגם זאת רק על פי רשות מוקדמת של ראש המשפחה, או מי שמוסמך למלא את מקומו.

— ואין, לדעתך, שלילה מסויימת בהסתגרות הזאת? אולי זה נובע מהחשש של ההורים מפני פגעיו של הרחוב הגרוזיני, שבישראל מוטב היה להשתחרר ממנו?

יחס חיובי לבית־הספר

ישנו אולי גם חשש כזה, אבל היסוד של הדרך הזאת היא מרכזיותו של הבית בחיי הילד. הם מאמינים, כי גם הרחוב שאין בו רדיפת יהודים — ובניגוד למה שרבים חושבים, ידעו יהודי גרוזיה רדיפות רבות במשטר הסובייטי — מזמן לילדים מיפגעים נפשיים שונים ורצוי לשמור אותם בבית עד שהם גדלים יותר ומשמרים את כושר־התגו־ננותם. אני חושב, שזה דבר חיובי, שהילד חי במשטר קבוע של הבית. זה מרגיל לאחריות, למש־מעת, לנשיאה בעול. וזה טוב.

— מהו יחסם של ההורים הגרוזיניים אל מנהל בית־הספר, אל הלימודים, אל מסגרת בית־הספר?

יחס מצויין! יוצא מן הכלל! יש אצלם יחס של חשדנות והסתגרות כלפי מוסדות ממשלתיים ועירוניים, אבל הוא פסח, כמעט לגמרי, על יחסם לבית־הספר ולעובדיו. הצורך בחינוך ילדיהם הוא בעיניהם הראשון במעלה, לפי מיטב המסורת של העם היהודי. משפחה גרוזינית תוותר על אוכל ולבוש ובלבד שהילדים יקבלו לימוד סדיר ולא יחסרו ספר או מחברת. לא רק שהגרוזינים קיבלו אותי בזרועות פתוחות, אלא אני מוצא אצלם רצון נפלא לכל צורך של בית־הספר. הם מוכנים לשאת בכל עול, לבוא בכל שעה, להתמסר לענייני בית־הספר. בעלי רכב שבהם יעשו בשביל בית־הספר כל הסעה והובלה ולא ירצו לקחת תשלום. בעלי מקצוע ישמחו לעשות כל שרות, בחינם.

ההורים באים לבית־הספר בכל הזדמנות. מידת ההתעניינות שלהם בלימודי הילדים היא בלתי רגילה. אתה עושה גרוזיני לאב מאושר במלה טובה על בנו או בתו ואתה מאמלל אותו אם הנסיבות מחייבות בקורת. זה מוסיף עוד מימד להרגשת השליחות, שיש לי: ההורים כל־כך רוצים בלימוד. כל־כך מתעניינים בזה, שאסור לנו לאכזב אותם. הם אנשים מצויינים!

— האם המשמעת שהילדים מורגלים בה ב־בתיהם, עושה אותם ממושמעים גם בבית־הספר, או שדווקא כאן הם מבקשים להתפרק קצת מ־עולה?

„אותם המשחקים בגרוזיה כבישראל. אותן אצבעות קטנות מודרות להניף חלוקי האבן ולתפסן באוויר...”

לא, לא! הם ילדים ממושמעים מאוד. לפי הנסיון, שיש לי מאולפן הקיץ ומן המגעים וההי־כרויות במסגרת בית־הספר, אתה כמעט לא תמצא הפרת משמעת של ילד בבית־הספר. הם מקבלים משמעת כדבר המובן מאליו ודי שאתה מסביר להם באופן ברור את סדרי החיים בבית־הספר, כדי שהם יחיו לפי סדרים אלה ויקיימו אותם.

המחול שזכה להצלחה

— ואין בכך כדי לקפח יוזמות ופיתוח של אישיות חושבת, יוצרת, מבקרת, משיגה על מוס־כמות?

אני מאמין שצריך להיות סולם עדיפויות בחינוך. התלמיד צריך להסתגל למסגרת של חיים ולקיים את סדר־החיים. ההסתגלות הזאת היא לא רק כדי שאפשר יהיה לקדם תוכניות ולחיות באווי־רה של בית־ספר. היא ערך חינוכי לעצמו: קבלת משמעת, קבלת אחריות מוסכמת בחיי החברה. ה־תלמידים הגרוזיניים אינם חסרים יוזמות. הם מתכ־בנים ומציעים הצעות ומבקשים דרכי ביטוי. בכינוס של אולפני קיץ בירושלים הכינו הגרוזינים שלנו הו־פעת מחול גרוזיני מקורית, על התלבושת הגרו־זינית המסורתית, שלא חדלו לדבר עליה ולהתפעל ממנה. אחרי התבקשתי להרשות שהתלמידות וה־התלמידים יופיעו עוד ועוד. היתה להם הופעה גם באשדוד והם זכו לביטויים מפליגים של כבוד והערכה.

— הסתגרותם וחשדנותם של ההורים, כלום יש להן ביטויים באורח־התנהגותם של הילדים?

לא במסגרת בית־הספר. כאן הם כולם יחד, קודם־כל מפני שכמעט כולם הם מעולי גרוזיה. כאן בא לביטוי מובהק ה„יחד” העדתי. גם התל־מידים אוהבים לחיות ביחד וגם הם מרגישים איזו אחריות עמוקה איש כלפי רעהו. זהו מין שבט הדוק כזה.

נפלאים בלימודי היהדות

— איך האינטליגנציה שלהם? כיצד הם תופ־שים את חומר הלימודים? איך הם מתגברים על קשיי העברית.

הם מפתיעים ולעתים אף מדהימים. סקר של משרד החינוך מלמד, כי האינטליגנציה של הילדים מגרוזיה גבוהה מן הממוצע של הילדים הישראליים. הם תופשים מצויין. יש בהם עקשנות ושקדנות, שיחד עם כושר־התפישה הטבעי, עושות אותם לתלמידים משובחים. אם תיכנס לכיתה לאחר שבועיים של לימוד עברית — אתה עלול לא להאמין למראה עיניך ולמשמע אוזניך: הם מש־תלטים על השפה מהר. השלב הראשון הוא הש־תלטות על הכתיבה ועל הקריאה. זה בא אצלם בקלות, לפני ההבנה. השלב הבא הוא הבנת הכתוב. לאחר זמן קצר הם מסוגלים לפטפט בחופשיות. הם נפלאים בלימודי היהדות והדת. לרבים מהם יש רקע מהבית, מגרוזיה. יש להם דחף ניכר ללמוד לימודים יהודיים, אבל גם בשטחי ההשכלה הכל־לית הם מגלים התעניינות ויכולת.

— האם ישנם הבדלי רמה ניכרים בין התל־מידים לפי אזורי המוצא שלהם בגרוזיה?

כן. יוצאי הערים הגדולות, כמו קולאשי, הם ברמה גבוהה. יוצאי האזורים הכפריים — ברמה פחות גבוהה. בקרב יוצאי הבירה, טיפליסי, אתה מוצא רמות שונות. אנו עוסקים עתה, במסגרת בית־הספר, בנסיון מעניין: לחקור את השפעת אזור המוצא והעיר על הרמה ועל אופן ההתנהגות של התלמידים.

— סיפרת קודם על הריכוד המסורתי הגרוזיני. האם טוב, לדעתך, לטפח ולעודד את ההווי הגרוזיני המיוחד?

בהחלט! זה מקור של גאווה לאנשים האלה ועדה זקוקה לגאווה ולהרגשה של תרומה מיוחדת להווי החיים בארץ, שהם כל־כך התגעגעו אליה.

— אבל ישנה כאן הסכנה של שימור ההב־דלים בין העדות, במקום שאנחנו כל־כך מעוניינים במיזוג־הגלויות?

הטעות הזאת נעשתה ביחס ליהדות מרוקו, למשל. גם יהדות זו, כאחרות, הביאה עמה הווי

(המשך בעמוד הבא)

ספל קפה עם יצחק רסלר מנהל בית ספר של ילדי עולים גרוזיניים באשדוד

מורה יעקב כנרתי וכיתתו: סקר של משרד החינוך מלמד שהאינטליגנציה של הילדים מגרוזיה גבוהה [illegible]

(סוף מן העמוד הקודם)

עשיר ויפה מאוד, היכן זה היום? זה נעלם מהחיים המציאותיים כמעט לגמרי. אתה יכול למצוא את זה רק במוזיאון וכאשר רואים תערוכה כזאת על ה־קירות, במקום באורח־החיים, מבינים כמה חבל שזה נעלם. מיזוג גלויות, בניגוד למה שחושבים, הוא לא טישטוש ומחיקת פרקי הווי ומסורת. מדינת ישראל היא עדיין צעירה מדי. עוד לא נכתב הפרק הסופי של הווי ישראלי מקורי, מסורת ישראלית מקורית. צריך לתת לזמן את התפקיד למזג את אורחות ההווי השונות, שכל עדה מביאה אתה, למסכת ישראלית חדשה. וצריך לתת לכל עדה להשפיע על ההווי הזה, ממה שהיא הביאה אתה. מי זה אומר, שהחתונה יפה היא זאת, שבת התזמורת צוותת פופ?! מי שראה פעם חתונה גרוזינית מקורית, התרגש עד דמעות מהיופי של ההווי הזה, מהחן הנסוך על מינהגי החתונה, שארועיה נמשכים ארבעת ימים.

— מהתרשמות שלך: האם הילדים הגרוזינים רוצים לשמור על ההווי המסורתי שלהם, או שאנה להם הדרך לחקות צורות חיים והתנהגות, הנחשבות כישראליות?

הם רוצים מאוד לשיר שירים ישראליים. מרגע שמורה נכנסת לכיתה, הם מבקשים ממנה: „שיר ישראלי, שיר ישראלי", וכאשר הם לומדים לשיר שיר כזה, זהו אושר גדול בשבילם. הם חיים לא־מעט בעולם של מבוכה. אפילו מן המגע המצומצם עם הרחוב הישראלי, הם מתחילים להבין, כי הם שונים מאחרים. הם אינם יודעים בדיוק מה הם רוצים ומה לא.

הכיפה - כסימן היכר

האם לדימוי השלילי שהדביקו לעדה, היתה השפעה על התלמידים?

בהחלט! במובנים מסויימים הם נרדפו על־ידי אנשים, שאין לי שם אחר לכנותם אלא טיפשים ו־הורסים. הנה, למשל, הילדים הגרוזינים חובשים כיפה מיוחדת, שנקראת בשפתם „קודי". זוהי כיפה גדולה מהמקובלת בישראל והיא מכסה חלק גדול מהראש. כאשר הרוחות באשדוד התלהטו וכולם עסקו בנושא הגרוזיני, התחילו להצביע על הילדים הגרוזינים ברחובות וקראו אחריהם: „גרוזיני, גרו־זיני!" הם הרגישו אי־נוחות, כאילו הכיפה היפה שלהם הפכה לאות־גנאי. בהדרגה אתה מתחיל לראות את הילדים מחליפים את כיפותיהם לכיפות בנוסח ישראל. זהו אות שלילי מאוד לנו. אם הילדים המצויינים האלה היו צריכים לשאוף, שלא יהיה כל־כך קל לזהות אותם, כאשר הם מזדמנים ברחוב.

— נזדמן לך לשוחח אתם על הבעיות של העדה, על הדימוי השלילי, על מאורעות ההפגנה הסוערת באשדוד? האם בתהים זה ניכרת בהם השפעתם של ההורים?

לא. אתה צריך להבין שלפי המסורת המש־פחתית שלהם, ההורים, בהשפעת אבא ולפי רצונו, מרחיקים את הילדים, ככל שהדבר ניתן, מלהט הויכוחים, ממשברים, מטירדות. הילד צריך להת־מסר ללמודים ורק כאשר הוא מתבגר, יש לו הזכות להמנות עם המשפחה כשווה־זכויות־ומעמד ולקחת חלק בויכוחים האקטואליים. תופעות רבות, ש־רווחות בבתי־ספר אחרים, אין להן זכר בבית־ספר זה. למשל: קורה לא־אחת בבתי־ספרים אחרים, שמבקשים מהתלמידים להביא כסף בעד ספר, או מסיבה, או טיול כיתתי, וילדים ממשפחות מעוטות־יכולת או מרובות־ילדים באים, בשליחות הוריהם, ואומרים: „אבא אמר שהוא מצטער, אין לו לתת לנו את הכסף". ואז, כמובן, מממנים את הוצאות הילדים האלה בדרכים אחרות. אין דבר כזה אצל הגרוזינים! הילד והילדה בגיל בית־הספר אינם ממלאים שליחות כזאת. יש בין הגרוזינים מעוטי יכולת, שאינם יכולים לשלם, אבל לעולם לא יטיל אב מגרוזיה על בנו או בתו לדבר על כך עם המורה. הוא בא בעצמו לבית־הספר ומספר למורה ועומד בכל התוקף על תביעתו, שהילד לא יידע כלום. כי זה לא עניינם של התלמידים. בזה עוס־קים רק כאשר מתבגרים.

באותו יום שפרצה ההפגנה באשדוד, היו ה־ילדים הגרוזיניים באמצע אולפן־הקיץ שלהם. באתי בבוקר לאולפן ואני רואה לתדהמתי, כי אף ילד לא הגיע. חיכינו שעה. המורים והמדריכים היו בטלים ממלאכתם. זה כאב לי. זה היה נראה כאילו גם אנחנו והאולפן חלק מההפגנה, חלק ממורת־

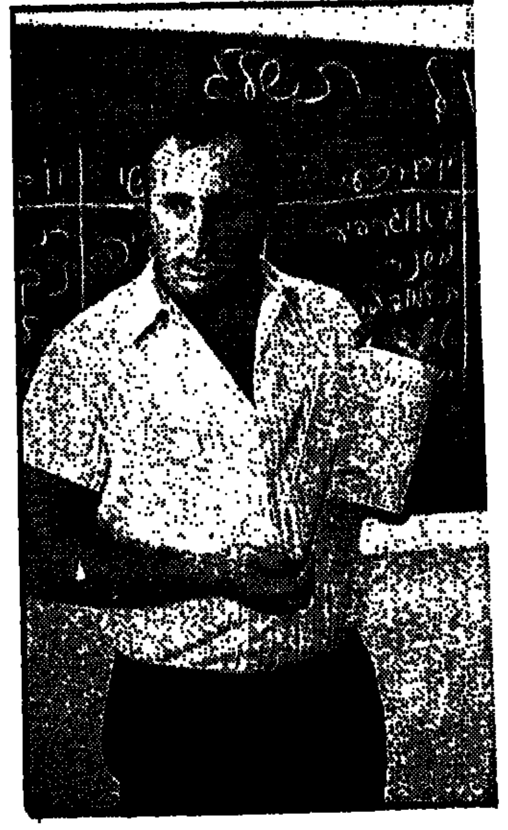

מורת בנימין קוקוזאשווילי: לילדי הגרוזינים יש דחף ללמוד לימודים יהודיים. יש להם רקע מתבית.

הרוח של עולי גרוזיה. היה חשוב לי [illegible] יבינו ויהיו משוכנעים, שאנחנו לא חלק [illegible] זה. בתוך המהומה שהחלה להתפשט, יצאתי [illegible] גשתי עם כמה ממנהיגי העדה ודיברתי על [illegible] שאין להם שום סיבה להחרים את האולפן [illegible] ביקשו ממני לחזור לאולפן. כאשר כעבור [illegible] קלה החלו עשרות הילדות והילדים שלנו [illegible] לאולפן הם באו ב ר י צ ה — זה היה אושר [illegible] בשבילי.

— וכאשר באו, שוחחת אתם על [illegible] היה משהו שונה בהתנהגותם?

לא שוחחתי. רציתי שאנחנו נהיה [illegible] גנה כולה. ראיתי בזה ביטוי של אמון [illegible] העדה, שהורו לתלמידים ללכת לאולפן, [illegible] גיזרה הזאת של החיים לא חל כל שינוי, [illegible] לא נאבקים.

— מלבד קשיי השפה והשוני [illegible] האם אתה מבחין בקשיים, בהתלבטויות [illegible] תלמידים, להסתגל לאורח החיים בבית־הספר [illegible] ראלי, שהוא בודאי שונה מהמקובל בנוהו?

איפה הדמוקרטיה?!

ישנו קושי אחד, שנתקלתי בו מספר [illegible] הם לא בדיוק מבינים את המושג דמוקרטיה. [illegible] שמעו משהו על החיים הדמוקרטיים בישראל, [illegible] בשבתם שם, ביחוד המבוגרים יותר. הם [illegible] משהו מן השיחות בבית — וזה קצת מביא [illegible] במבוכה. למשל: מורה אומרת לתלמיד לעבור [illegible] מקום־ישיבה, שהוא בחר לעצמו, למקום אחר. [illegible] לא זז. היא חושבת שאולי לא הבין, [illegible] ממושמעים ואילו הבין, היה ממלא אחרי ההוראה [illegible] אבל לאחר ברור מתברר, שלא כך הוא. התלמיד קם ושואל: „איפה הדמוקרטיה?! אמרו [illegible] שכאשר יש דמוקרטיה, אז כל אחד יכול [illegible] איפה שהוא רוצה!"

— כאן אפשר, כמובן, לעשות את [illegible] הגדולה ולהגיד לשוחר הדמוקראטיה: [illegible] שאומרים לך וזהו?!

בדיוק! ואנחנו נמנעים מתפיתוי הקל [illegible] ככל יכולתנו ובמקומו מסבירים מה זאת [illegible] ראטיה ומה ההבדל הזה לבין אנארכייה [illegible] הדמוקראטיים ישנם איסורים וישנן מיגבלות [illegible] כל אחד רשאי לעשות כרצונו. לא פעם הילד [illegible] במבוכתו.

— האם אתה מוסיף לקיים את הקשר [illegible] עם העדה?

בודאי. הנה בשבת האחרונה דרשתי [illegible] בבית־הכנסת שלהם על פתיחת שנת הלימודים [illegible] הבטחתי להם, שאנחנו נעשה הכל למען טובת [illegible] דיהם וביקשתי מהם שישתפו פעולה. הסתכלתי [illegible] הפנים המרגשות שלהם, בשעה שאחד [illegible] העדה תירגם את דברי הדרשה שלי. שמעתי [illegible] מלמולי ההסכמה שלהם. וידעתי, כי לבית־הספר [illegible] נועד תפקיד היסטורי עצום לבנות את הגשר [illegible] העדה הנפלאה הזאת. לזה התכוונתי כאשר אמרתי שאני חי בתחושה של אתגר לאומי גדול.

בפעם הבאה - תן פרקר!

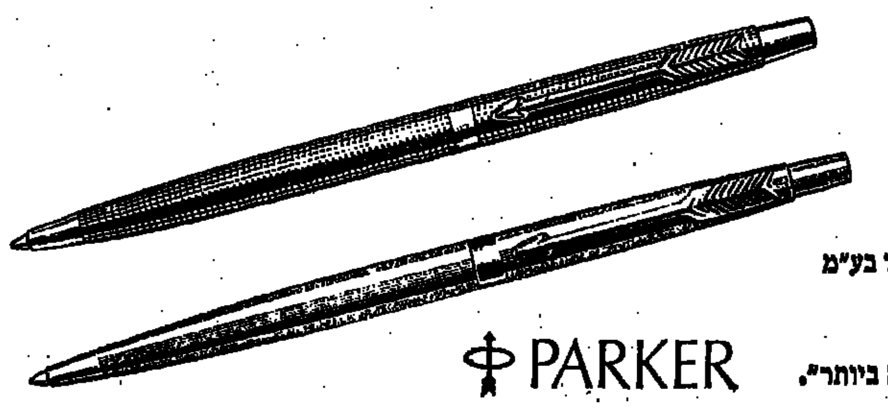

בפעם הבאה - תן פרקר!

וודאי נתת משקה טוב, אך הוא נגמר.
לו היית נותן את ה"אינטרנשיונל קלסיק" של פרקר היה נשאר אצלו לפחות עשרים שנה.
המתנה לחגים ולכל מאורע - פרקר

להשיג בחנויות המובחרות למכשירי כתיבה.
למטרות פרסומת: המפיצים הבלעדיים: א. את י. אליהו בע"מ רח' אלנבי 140, תל־אביב, טל: 625139.

העטים המבוקשים ביותר בעולם.
ב־1973 זכו בישראל במשאל דעת הקהל וב"קניה הטובה ביותר".

PARKER

מתנה יקרה מצפה לך!

במשך חודש ספטמבר

שתי הפתעות!

1. מכונת כביסה נהדרת „פילוט אינדסיט" במחיר הקפאה של

2170 ל"י

נצלי את ההזדמנות הבלתי חוזרת עוד היום!

2. שי חינם יקר ערך: מערכת כלי חרסינה אומנותיים לקפה מתוצרת „נעמן" 15 חלקים.

„אינדסיט" ללא מתחרים באיכות!

מכונות הכביסה „פילוט אינדסיט" הינה השילוב המשתלם ביותר של איכות ומחיר. כך קובע „בטאון אגוד הצרכנים הבריטי" (גליון אוק' 72).

הצרכן הישראלי יכול עדיין להנות ממחיר ללא תקדים: רק —.2,170 ל"י לדגם 1000 או —.2,350 ל"י לדגם 1001, כולל אחריות חינם לשנה אחת.

INDESIT פילוט

מפיצי „פילוט" ברחבי הארץ מצפים לך - נצלי את ההזדמנות והכנסי עוד היום לאחת מסוכנויות „פילוט":

בירושלים	בתל־אביב	בפתח־תקוה	בעפולה
צבי שיר	מיכאל עקילוב	שמואל סנדלר	פינת האושר
רח' הלל 23, טלפון 224055	סלון אלנבי 113, טלפון 611966	רח' הרצל 33, טלפון 911956	רחוב ירושלים 5, טלפון 13797

ובכל חנויות השקם בארץ

הפנתרים

צילומים מ. ברעם וס. אמקה

כשהיו עוד מאוחדים: מימין לשמאל: רפי מרציאנו מכבי שמש וסעדיה מרציאנו, באחת מהפגנות „הפנתרים השחורים".

מאת אלי אייל

בִּיעוּר הַבְּחִירוֹת

שלוש שנים בדיוק (ספטמבר 1970) עברו מאז הגיחו ראשוני הפנתרים משכונת מוצררה לרחובות ירושלים — מפתיעים בשמם, מדהימים בסיסמאות נגד קיפוח ואפליה — והיום הם לא רק מבוגרים יותר אלא גם חכמים יותר.

„התבגרנו מבחינה פוליטית", טען השבוע ראובן אברג'יל ממייסדי ארגון הפנתרים כשנימק את התנגדותו ליהליכה לבחירות — לפחות במערכה הקרובה. „אנו לא מוכנים לזה, מבחינה רעיונית, מנהיגותית וכספית".

הפנתרים יכולים לטעון לזכותם כי הם אלה שעוררו את דעת הקהל הישראלית לבעיות עוני וקיפוח בקרב משפחות גדולות של עדות המזרח. יציאתם התוקפנית לרחובות, חודש אחד בלבד אחרי הפסקת האש ותום מלחמת ההתשה — העבירה מיד את תשומת הלב מענייני חוץ ובטחון לענייני פנים וחברה. אפילו אנשים חשובים במימסד הישראלי מודים היום כי בעוררם את הבעיה בצורה דרמאטית ובהצליחם להחדירה לכלי התקשורת, היו הפנתרים לסוכנים שזירזו את ההתעוררות בקרב ציבור סביל ובלתי פעיל „ובזה מילאו תפקיד אורחי חשוב", כדברי אחד מחברי ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה.

בעד ונגד הליכה

עתה מחולקים ביניהם הפנתרים בין תומכי ההליכה לבחירות ברשימתו של ח"כ שלום כהן לבין המתנגדים לכך. אך אלה ואלה מדברים בשפה הפוליטית המקובלת בישראל. הפנתרים למדו את כללי המשחק. המחלוקת היא אם הגיעה העת לשחק, ויחד עם מי או נגד מי לשחק. דוקא במחלוקת הפנימית נשכחו לפתע הכללים המקובלים, נשלפו סכינים, הונפו מקלות, נזרקו שברי בקבוקים. אחרי התגרה בשכונת מוצררה, בין תומכי ח"כ שלום כהן לפנתרי ראובן אברג'יל וחבריו, פתח אחד הפנתרים הבלתי־מזדהים והנייטרלים את תגורת מכנסיו והציג צלקת על המותן הימנית מסכין אלמונית שנשלפה על־ידי פלוני. הלה ביקש להישאר בעלום־שם ורק להודיע כי הוא עוסק בתיווך בין פלגי הפנתרים, וכי כל המבקש לתרום לליכוד הפנתרים ירשום לפניו את תיבת הדואר שלו 6321, ירושלים.

בחוש טבעי למדו הפנתרים להכיר בשגיאות — וללמוד מהן. הם נגד אלימות, אבל מבינים כי האלימות הביאה אותם לתודעת הציבור. הם מצטערים שנתנו לשמאלנות הקיצונית לחדור לפנתרים בענייני חוץ ובטחון. הם זקוקים למנהיגות אינטלקטואלית ולמצע רעיוני מסודר. „לא האלימות הרחיקה מעלינו אוהדים", אמר השבוע ראובן אברג'יל, „ולא המתינות הביאה לנו חברים. מה שחסר לנו זה הנהגה אינטלקטואלית ואידיאולוגיה מתוכננת לטווח ארוך המבוססת על ערכים יהודיים מסורתיים".

במבט לאחור מתקשים רבים להודות כי עם כל ההסתייגות שהיתה בזמנו מן האלימות הפנתרית, סחפה ההתעוררות אהדה והזדהות מקרב רבים מעדות המזרח. מעטים היו מוכנים להגדיר עצמם כפנתרים או כאוהדיהם, אבל בן עדות המזרח — אם במצב כלכלי איתן או רעוע — חש כי אף אם דרכם אינה לרוחו הרי ליבו עימם ובעצם בתנאים אחרים אף היה מסוגל להצטרף אליהם. גברת ממוצא מרוקני התגאתה בהישגי בנה בלימודים וסיכמה „הוא לא יהיה פנתר", כמו רצתה לומר כי הוא יהיה מלומד ושקול ומתון וירחק מדרך הפשע ויסתייג מאלימות. אבל אותה אם יהודיה השואפת לתת חינוך טוב לבניה הסכימה כי „צודקות כמה מתביעות הפנתרים ונכונות כמה מטענותיהם על אפליה וקיפוח".

המלפון למשטרה

האלימות בלמה את ההזדהות הרחבה ובשכונת התקוה התל־אביבית קמה

(המשך בעמודים הבאים)

הפנתרים ביער הבחירות

ראובן אברג'יל: „מגע עם המימסד חיוני לתיקון עוותים".

(המשך מן העמוד הקודם)

תנועת „פנתרים לבנים", אנטי הפנתרים השחורים. בניפוץ חלונות, בזריקת בקבוקי מולוטוב הרחיקו הפנתרים מעליהם ציבור של תומכים־דוממים וניתקו עצמם מן העורף שלהם. הם היו לקבוצה ראדיקלית קיצונית המקימה באריקדות. האמת היא שבהנהגת הפנתרים, בגלגוליהם השונים, היו תמיד צעירים מפוכחים. השבוע נתגלה לי כי לפני אחת ההפגנות הגדולות של הפנתרים בירושלים טילפן אחד ממנהיגי הפנתרים לפקיד ממשלתי בכיר והתחנן כי יעצרו את מארגני ההפגנה מפני שהם מסתירים בקבוקי מולוטוב. כלומר, אותו פנתר, שהיה מסוגל לצעוק דברים איומים נגד המשטר ונגד המימסד ומוכן אף להפגין ללא רשיון, מרגיש כי ישנו רגע בו „עוברים את הגבול".

טוב שם משמן טוב

היו פנתרים כמו שבתי עמדי הירושלמי, שעזבו את הארגון (זמנית). „בגלל החינוך שקיבלתי", הסביר שבתי עמדי, „הוצאתי עצמי מן המשחק ברגע שהרחתי אלימות ועמדתי מן הצד". היום שבתי עמדי הוא יועץ־מדריך לחבורות רחוב במחלקה לקידום הנוער בעיריית ירושלים ומגדיר עצמו כפנתר מובהק. פנתרים כעמדי וכראובן אברג'יל המנהל מרכז ספורט בשכונת מוצררה (אחרי שסיים קורס מדריכי ספורט ב„וינגייט") מייצגים את „הקו החדש" של הפנתרים: דחיית האלימות האקטיבית, לחץ על המימסד לשנות מדיניות באמצעים של אלימות פאסיבית (הפגנות, שביתות שבת, שביתות רעב, סתימת עורקי תנועה), תביעות מעשיות (למשל: „אנו רוצים שיהיה ,מילווה צמצום הפער' בדוגמת ,מילוות הקליטה' "). „אני מלמד לא רק ספורט, אומר אברג'יל „אלא אהבת רעים ועזרה לזולת ואיך לצאת מתיסכול של עדות המזרח. צריך לרוץ, לדפוק על השולחן, ולהבין שלא לשכת הסעד תפתור את הבעיות, אלא הוא בעצמו".

מסתבר שיש גם גבול לאי־אלימות. הפנתרים מאשימים את המשטרה שנהגת כלפיהם בקו אלים, בזמן שניתן היה לנהוג בהתאפקות בנוסח שננקט כלפי הגרוזינים באשדוד. „ארגון הפנתרים לא נוצר להילחם נגד המשטרה", אומר שבתי עמדי, „אבל היחס האלים של המשטרה כלפינו הביא לתגובה אלימה. אנו לא רצינו בקו אלים לפני ההפגנות הגדולות והמשטרה היא שגררה אותנו".

עמדי עצמו, שגם הוא נעצר בזמנו, הופיע לאחר־מכן בבתי משפט לבקש מן השופט לנסות לשקם צעירים במקום לכלאם. „אני מכיר מה זה בית סוהר לנוער", הוא מעיד על עצמו „ולכן ביקשתי מן השופט שידחה מתן גזר דין עד שהנאשם יוכיח אם השתלב במקום עבודה וחזר למסלול תקין. השופטים, במקרים רבים, נענו לבקשתי ונוכחו כי היה כדאי".

מה שיקר לפנתרים זה שמם, שבתחילה היכה בהלם את הציבור. העובדה כי הפנתרים השחורים באמריקה זהו ארגון אנטי ישראלי ואנטי יהודי לא הניעה אותם לוותר על השם ועמדי מספר כי אפילו עזר וייצמן הסכים שזה שם מוצלח. אברג'יל גא, כי בזמנו רשם עצמו עם עוד שבעה מחבריו כאגודה עותמנית תחת השם הפנתרים השחורים. כאשר ליווה את שר החינוך יגאל אלון בשכונת מוצררה לבש אברג'יל חולצה צהובה כשעל החזה שלו טבוע סמל הפנתרים: אגרוף קמוץ. יריביו של אברג'יל מבקרים אותו ואומרים כי נמכר למימסד. אברג'יל דוחה זאת. הוא מדבר עם המימסד, משוחח איתו, נפגש איתו — אבל אינו שייך לו. אדרבה, שבתי עמדי טוען שקשירת הקשרים של אברג'יל עם בעלי עמדה, איפשרה לו לפעול למען „אנשים במצוקה".

ממחאה אלימה לתיקון עולם

מלבד ראובן אברג'יל שעובד במוצררה, עושים שני פנתרים אחרים — שסיימו עימו את וינגייט — עבודה דומה. יהודה אלמז עובד במרכז הקהילתי בית סומרנץ (אוכלוסיה שכונת שמואל הנביא) ורפי מרציאנו מדריך בקטמונים. שבתי עמדי למד בינתיים עבודה סוציאלית באוניברסיטה ומדגיש כי „המגע עם אנשי המימסד הקשורים בשרותים הוא חיוני לתיקון עוותים". כך היו כמה ממנהיגי קבוצת המחאה למתקני עולם. „נסעתי עם ראובן למוסד לעבריינות צעירות 'צופיה' ", סיפר השבוע עמדי, „נפגשנו עם המנהל ועם כמה נערות. המנהל

הפגנת „הפנתרים השחורים בירושלים: מדוע התייחסו בהתאפקות כלפי עולי גרוזיה באשדוד? — שאלו „הפנתרים".

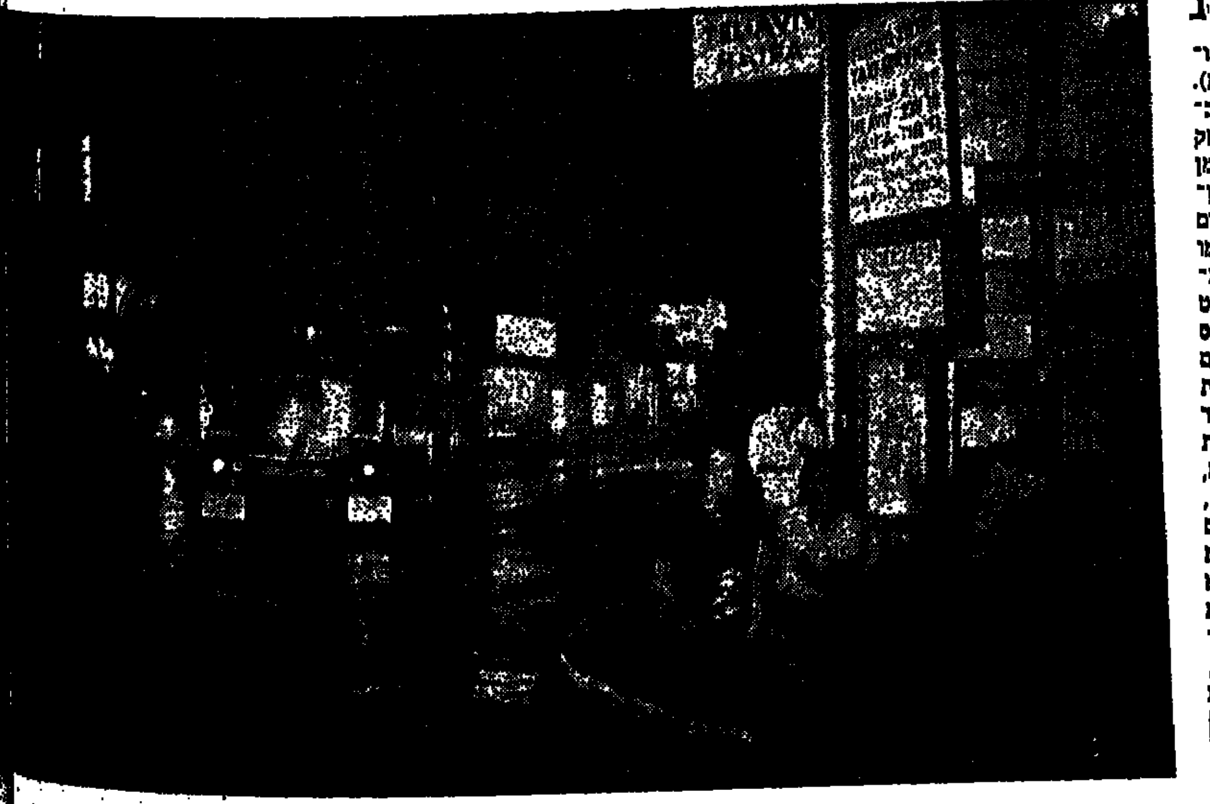

סעדיה מרציאנו, מאנשי שלום כהן

שבתאי עמדי: „הוצאתי עצמי מן המשחק ברגע שהרחתי אלימות"

עודד אותנו ואני מעיד כי ראובן אברג'יל השפיע לטובה על כמה מהן. אני אישית מכיר כמה נערות שעסקו בעבר בזנות והיום יש להן מספרה". הפנתרים הלכו לחברת 'פרזות' „לדפוק על השולחן" לטובת משפחות גדולות, הכינו רשימות של ילדים שלקו בקדחת שגרון ואירגנו את ההורים לתבוע ריפוי וחימום במוסדות החינוך ובבית.

לשון מתונה

„הם רצו להראות כי הם לא רק צועקים אלא יכולים לפעול ממש", מסביר שבתי עמדי. מבחינה זו היו הפנתרים לדוברי „הדפוקים". אדי מלכה וחבריו אירגנו את מבצע „העברת" בקבוקי החלב משכונת רחביה לאסבסטונים. אנשי הג"א הבחינו בשוטרים שהיכו נער והזעיקו את הפנתרים. אשת חייל בהריון פלשה לדירה וידידיה חשו להזעיק פנתרים לעזרתה.

התו בפנתרים 73, המעורר פליאה והתפעלות; היא הלשון המתונה הננקטת כלפי שנואים־בנפש. שבתי עמדי, שאינו מסכים לדרכו של סעדיה מרציאנו בן־בריתו של ח"כ שלום כהן, מעיר כי לא היה רוצה ש„סעדיה יהיה קרבן הפילוג". אף כי זועם הוא על שכוכבי שמש נסע למזרח ברלין במשלחת של רק"ח הוא מדבר על „כושר המנהיגות של כוכבי שמש", והוא משבח את „חריפותו ושכלו הממולח של אדי מלכה" שגם הוא הצטרף לרשימת שלום כהן. גם ראובן אברג'יל הטוען כי הזיווג עם ח"כ שלום כהן „ממוטט את מטרת הפנתרים ויעודם", מוסיף כי בסופו של דבר „שלום כהן אינו אויב — אלא יריב".

היום חשים הפנתרים כי כוחם עד כה יהיה רק בהתעוררות ולא בהתערבות בתהליך הפוליטי. בתחילה נאלצו לפסול עצמם בגלל האלימות, אחר־כך בשל כשלונם לכונן קואליציה עם חוגים ליברלים בקרב האינטליגנציה. נעמי קיס, מרצה באוניברסיטת שעלתה מארה"ב, הראתה את דוגמת הקואליציה הזאת המקובלת באמריקה. אך היא היתה יחידה.

באין כותרות רועשות

הפנתרים נשארו לבדם ודרכם לא היתה ברורה להם. אדי מלכה, שייסד ארגון נפרד, „פנתרים — כחול־לבן", ניסה לארגן הפגנות שקטות ולבסוף נוכח כי באין אלימות — אין הד בציבור. „לכל היותר הקדישה העתונות מספר שורות במקום נידח בעמוד", אמר חברו של אדי מלכה. הפנתרים שהתרגלו לכותרות רועשות, לתצלומים בעמוד ראשון, להופעות טלוויזיוניות, החלו לדאוג שקולם נמוג — וגם עניינם. בהרכבה האישי של הנהגת הפנתרים היתה התחייבות אישית לנושא של עוני וקיפוח. סעדיה מרציאנו, ראובן אברג'יל, צ'רלי ביטון, כוכב שמש, אדי מלכה, שבתי עמדי ואחרים היו שמות של צעירים שבתולדות חייהם המחישו את בעית המצוקה. כמעט כל אחד יכול היה להצביע על עצמו: ראו, לא למדתי כי אני בן למשפחה מרובת ילדים וגדלנו עשר נפשות בחדר אחד, ונתגלגלתי לפשע מן הרחוב, והמשטרה מכה אותי — וכך הלאה. למעשה, הפנתרים הפכו את עצמם לסמל להזדהות כללית וכידוע מקרה ממשי של מצוקה, עוצמתו רבה משל סטטיסטיקות ונתונים.

האם הרגשה זו מסתתרת ברקע כאשר ראובן אברג'יל אומר כי שלום כהן אינו פנתר והוא מכשיל את מטרות הארגון? קבוצת אברג'יל מעמידה בספק את ההתחייבות האישית של ח"כ שלום כהן להגשמת רעיונות הפנתרים. ח"כ כהן, מצידו, מסכים כי אינו ממייסדי הפנתרים, „אבל תמיד היינו במגעים, פעלנו בעצה אחת, עזרתי לשחרר צעירים מבית הסוהר".

במקום הברית עם שלום כהן מציעים אברג'יל וחבריו ברית עם „עודד" (ארגון הסטודנטים של בני עדות המזרח) ו„תהלה" (סטודנטים דתיים מבני עדות המזרח, רובם מבר־אילן) והללו מתנים את הברית, לפי אברג'יל, בהפרדות משלום כהן.

להיפטר מן השמאלנים

אומרים כי דוקא בהליכה לבחירות עם שלום כהן ראה סעדיה מרציאנו דרך להיפטר מן השמאלנות, שעירבבת דעות פוליטיות בענייני חוץ ובטחון בפעילות הפנתרים. כך, מכל מקום, רואה שבתי עמדי את הצטרפותו של חברו סעדיה מרציאנו לרשימתו של שלום כהן ובשום־פנים ואופן לא יפטור צעדים כאלה בנימוקים של שאפתנות אישית, או תאוות־כסא בלבד.

כמה מן הפנתרים מסבירים, כי העובדה ששלום כהן הסתפק במצעו בקביעה ש„השלום הוא חיוני", היא בחינת ויתור שעשה למען מרציאנו וביטון ואחרים. כוכבי שמש הוצא מרשימת שלום כהן בשל הופעתו של שמש כחבר משלחת רק"ח למזרח ברלין. עמדי מספר, כי אחרי שווהה כוכבי שמש בפסטיבל במזרח ברלין שבו הופיע יאסר עראפת כגיבור, הרי־דיעו עשרות אוהדי פנתרים מן הנחלאות כי הם אינם מוכנים להיקרא פנתרים. השמאלנות בענייני חוץ ובטחון נגלתה כבלתי טבעית באוכלוסית עדות המזרח שבאופייה היא דוקא לאומית.

הבחירות הקרבות הציגו לפנתרים — לראשונה מאז נתכוננו כארגון — את השאלה איך למצות את התהליך הדמוקרטי להעלאת דברם ותביעתם. לפתע נשתרר בלבול: האם הפנתרים העתיקו את מצעי המפלגות או שמצעי המפלגות העתיקו מן הפנתרים. שכן עוד בבחירות הקודמות השמיעו המפלגות סיסמאות דומות לאלה שמשמיעים הפנתרים זה שלוש שנים בענין צמצום הפער וחיסול משכנות עוני ועזרה למשפחות מרובות ילדים. אלא שהביטוי הקיצוני והחריף — כפי שהיה בפי הפנתרים — הוא גם הביטוי הבוטה והבהיר וזכות היוצרים מגיעה, במקרה זה, למחברי התמליל והמוסיקה (הפנתרים) ולא להוגי הרעיון (המפלגות).

פילוג לפני הבחירות

לכן היו פנתרים שאמרו כי כדאי לנסות גם את תהליך הבחירות. אמנם אין סיכוי לזכות ביותר ממנדט אחד או שניים בכנסת — ואולי גם זה לא — אבל מוטב לומר את הדברים בכנסת מאשר בשכונות וברחובות הערים בעת הפגנות. שלום כהן ביטא זאת כך השבוע: „אין לפחוד מהתמודדות דמוקרטית. לא חשוב כמה מנדטים נקבל. מעטים יכולים לשמש פה למחנה עצום. הסברתי לפנתרים את ההבדל שבהגעתם בין ראשיתה להיום. הכלים אינם פסולים ואין לשבור אותם. המדינה היא מסגרת חשובה. תנו אמון במסגרת".

בשם המתנגדים להליכה לבחירות מזכיר ראובן אברג'יל כי בתקנון הפנתרים נאמר שהארגון נוסד כדי להוות קבוצת לחץ נגד מדיניות המימסד ולא קם לצרכי בחירות כדוגמת המפלגות.

(סוף בעמוד 67)

מול מצלמות הטלוויזיה: משחדלה האלימות, נעלמו הכותרות המרעישות.

נפט

חול

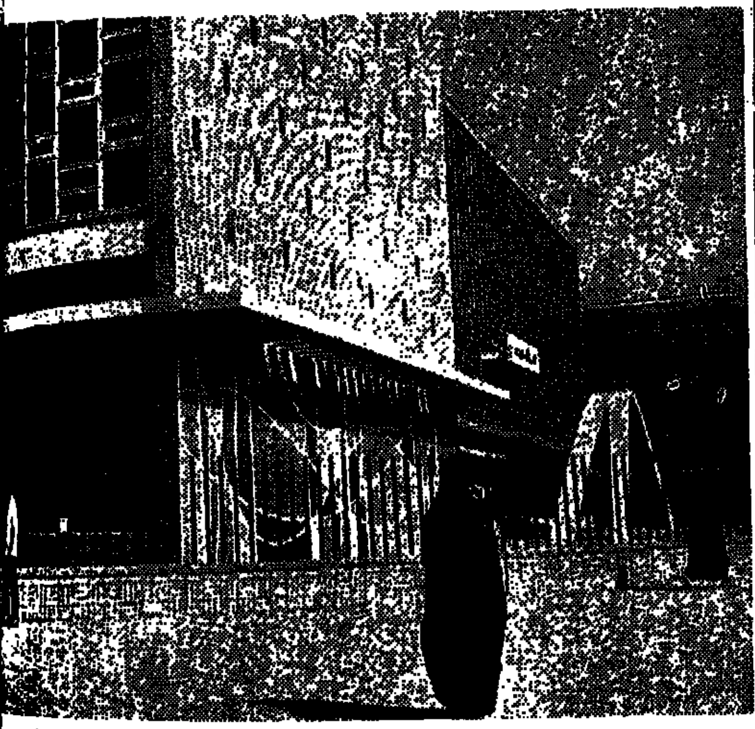

ורעלה

מאת ג'ים הוגלנד
(ג'דה)
שירות „וואשינגטון פוסט" מיוחד ל„מעריב"

מעבר לאופק, צרוב שמש המדבר המסנוורת, מאחורי שלוחות הצוקים והחצץ המעוטרות של הרי חיג'אז, שוכנת מכה, חבויה מעיני לא־מוסלמים.

כביש חדיש בן ארבעה נתיבים מקשר את עיר הנמל ג'דה עם מזרחו של חצי־האי הערבי. 25 ק"מ לפני העיר הקדושה לאיסלאם הוא מתפצל לשניים. „מעקף הנוצרים", כהגדרת הסעודים, פונה לתוך המדבר למרחק 15 ק"מ וחוזר ומתחבר אל הכביש הראשי מעבר למכה. משמרות משטרה בצומת מקפידים — במלוא הנימוס — שכופרים ישתמשו במעקף.

האיסלאם עודנו הכוח המניע העיקרי של החיים בחלק זה של חצי־האי הערבי, שהוא כעין מלבן של חול לוהט ורמות נידחות, ששטחו כ־2.5 מיליונים קמ"ר. בחצי־האי עדיין דבקים, על כל פנים בפומבי, בדת ובערכים המסורתיים של החברה הבדואית.

אלא שלא כארץ האיסלאם ומולדתו של הנביא מוחמד יש כיום חשיבות לערב. כיום זוהי ארץ של נפט, ארץ שכיבוס חולצה עולה בה 2 דולרים וחצי, ארץ שההכנסה והצריכה לגולגולת מרקיעים בה מעלה ומושבות הזרים גדלות בה בהתמדה.

על גבי חברה המורגלת בצנע של נוודי מדבר, מרכיבים משק כלכלי רב־לחץ ומערכות חינוך חדשות. כלפי חוץ עדיין קיימים כללי התנהגות פוריטאניים קיצוניים, עד שתייר עשוי להרגיש שחזר כמה מאות שנים אל העבר. אולם סגנון החיים הפרטיים משתנה במהירות ומאחורי החומות הגבוהות, שבהן מקיפים גבירים כוויתים, סעודיים ואחרים את בתיהם, שולטת המאה העשרים.

● סרטים בבית

שלוש מדינות — כווית, סעודיה, אבו־דאבי — מהוות פאנורמה של האקלים החברתי באזור שמשבר האנרגיה הסף אותו פתאום לאחד החשובים בעולם. התמורה מורגשת ביותר בכווית, הוותיקה בהפקת נפט, והמתקדמת ביותר בחצי־האי מבחינה פוליטית. כאן יש מערכת סעד מן הרחם עד הקבר, משרדים ממוזגים רבי־קומות; שעמום בלתי־מוסתר של צעירים שחזרו אחרי השתלמות בחו"ל.

הסעודים, הרגישים מאוד לתפקידם כשומרי האתרים הקדושים של האיסלאם, מתנגדים יותר לתמורה חברתית כלפי חוץ, אך גם הם שואבים מן התרבות המערבית כאשר היא נוחה להם. מסתיע מיעוט הסימנים הגלויים של התנגשות בין שתי התרבויות.

הנשים עודן מחוייבות ללכת רעולות ואסור להן לנהוג במכוניות. אבל אשה סעודית יכולה כיום לקבל חינוך על־תיכוני. הטלוויזיה מותרת — אבל היא תוכניות ברמת של „רחוב ההפתעות"; בתי־קולנוע ציבוריים אסורים — אבל בבתי משכילים סעודיים תמצא לעיתים קרובות מקרנות פרטיות והעתקים של סרטים מערביים ומצריים.

באבו־דאבי, יש אקלים של תמורה. נסיכות בדואית קטנה זו נהפכה בפחות מארבע שנים לארץ של תפוקת נפט גדולה ועשירה. „אתה חי כמו במ[illegible]נוח", אמר לי תושב מערבי בהרימו קולו כדי להתגבר על רעש הבנאים המקימים בניין משרדים נוסף על החול הלבן והדקיק של שפת הים.

בית המלכות הסעודי, ששלטונו פרוש על ארבע חמישיות של חצי האי הערבי, מוסיף להכריז על דבקותו באיסלאם. על הדגל הלאומי רשומה כתובת מן הקוראן: „אין אלהים אלא אללה, ומוחמד שליח אללה". חנווני ג'דה חייבים לסגור את חנויותיהם בעת התפילה, חמש פעמים ביום; מי שאיננו מציית סופג נזיפה מהוועדים לשמירת מוסר הציבור. משקאות חריפים אסורים איסור מוחלט. אצל נוסעים בנמל־התעופה מחרימים בקבוקי ויסקי, וכל כתב־עת מצוייר נבדק היטב שמא יש בו שמץ עירום או חוסר צניעות.

על פי השיטה הוואהבית החמורה שבאיסלם — המקובלת רק בסעודית ובלוב — אפשר להעניש גנב בכריתת ידו בהרשעתו השלישית, ונואפת — דינה סקילה.

● פורקן בביירות

הסעודים נוטים לראות את עצמם כעלית התרבותית והדתית של העולם הערבי. אנשים מן החוץ סבורים, כי עליית האמידות וצמיחת מעמד בינוני של משכילים בסעודיה מוכרחות להגביר את הקונפליקט בין החיים המודרניים ובין סגנון־החיים המסורתי, „אך למעשה יש כאן הלך־רוח של ספק הרבה פחות מבמקומות אחרים בעולם הערבי, והחיכוכים החברתיים הגלויים מעטים מאוד", אומר תושב מערבי.

הסעודים מוסיפים לדגול בחברת ובתרבות שלהם גם אחרי שלמדו ארבע שנים בקליפורניה. משכיל סעודי יכול לנסוע לביירות או לאירופה שלוש־ארבע פעמים בשנה, ודומה שבנסיעות כאלה הוא שואב אורח־חיים מערבי די צורכו. איש שיחי אמר לי, שלפי אומדן מוציאים עשירי סעודיה ומשכיליה מדי שנה 150 מיליון דולר על נסיעות לחו"ל, „והממשלה והשכנים מכבדים את הפרטיות של בתי האזרחים. שם מותר להתויק במערכות סטריאו, והנשים יכולות ללבוש חצאיות מיני".

גם ההגבלות החברתיות חמורות. הגדיר זאת פקיד־רשות סעודי זוטר, שאולי משקף את הלך־המחשבה של המעמד הבינוני בסעודיה:

„טבע האשה חלש. היא מכלכלת מחשבותיה בליבה ולא במוחה. לו היינו נותנים לה חופש, לא היתה מסוגלת לשלוט בעצמה. הנשים הן יצורים נחמדים שצריך להגן עליהם. סוף סוף אשתי קיימת כדי שאני אראה אותה, ולא אחרים. כולנו רואים את הצרות שהחברה המעורבת גורמת בקאהיר או באירופה".

● אללה לא ירשה

סוחר סעודי, שישבתי עמו בבית קפה עלוב בג'דה, על ספלים זעירים של קפה מר מתובל בהל, הביע השקפה נעלה יותר:

„כל זמן שקיימת סעודיה היא תהיה הארץ של מכה ומדינה — ואנו נדגול בחיים ציבוריים טהורים. אללה לא ירשה לנו לשנות דרך זו. אבל בביתו יכול אדם לעשות כל שהוא רוצה — אף לרקוד עם אשתו".

התחום הסביר ביותר לקונפליקט בעתיד הוא תחום הזכויות הסוציאליות של הנשים. ממשלת פייצל מציעה להן אפשרויות חינוך מורחבות יותר — אף בדרג האוניברסיטה באמצעות טלוויזיה במעגל סגור, כדי למנוע קהל מעורב בהרצאות, אך זכויות אלה נשללות משום סירובה של החברה לקבל נשים לעבודות חוץ מאשר כאחיות, מורות או בעבודות שבהן יבואו במגע כמעט רק עם נשים.

אולם בבית שבו מסוגרת האשה הסעודית יש לה זכויות וסמכויות מסורתיות, שכמעט אינן ידועות לזרים. הן יכולות להיות בעלות נכסים משלהן גם לאחר נישואין, ובדרך כלל האם היא הבוחרת את הנשים לבניה. עובדה זו מקנה השפעה מרובה לנשים בארץ שבה הנישואין הם לעיתים קרובות צד חיוני בפוליטיקה ובעסקים.

הנשים בסעודיה עודן מחוייבות ללכת רעולות ואסור להן לנהוג במכונית, אבל מותר להן לקבל חינוך על־תיכוני.

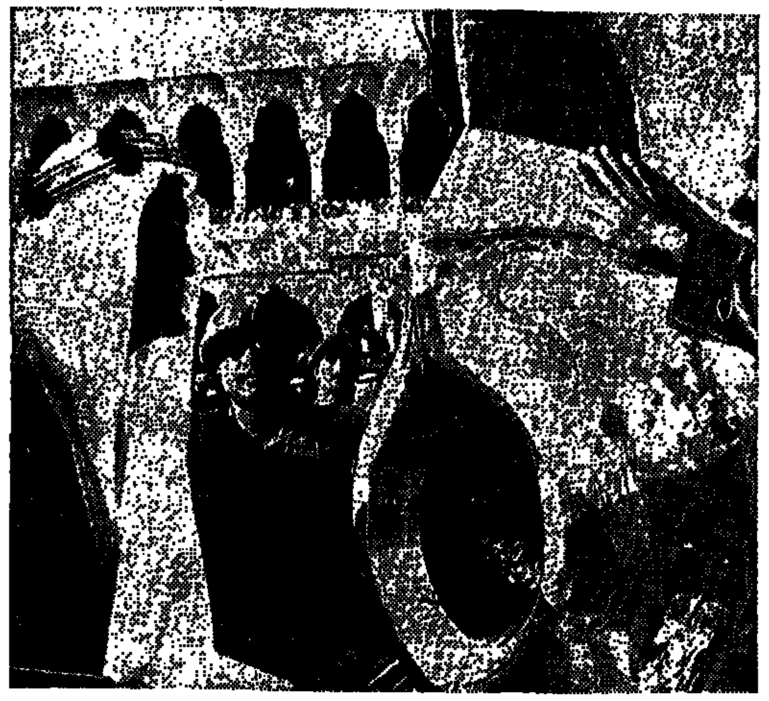

המלך פייסל ליד אבן הכעבה במכה. הוא רגיש לתפקידו כשומר האתרים הקדושים

שלטי ניאון מאירים את הלילה בכווית. למטה: השוק באבו־דאבי מציע שפע רב.

● מוצגים מופלאים

במטוסי־הנוסעים המדלגים מנסיכות לנסיכות — מטוסי־מדחפים ישנים — מתרוצצים אנשי עסקים בריטים ואמריקנים המבקשים לנצל את גאות הנפט ולמכור ציוד, רעיונות או תוכניות דמיוניות. הם מציקים לאנגליה הלאה, ודומה כי היא עוסקת בדיילות כבר שנים אחדות יותר מדי, שתגיש להם ויסקי אחרון לקראת היובש בנסיכות דובאי, לפני שמתקרב המטוס לנחיתה.

באבו־דאבי נוח יותר. שם יכולים זרים לקבל משקה אלכוהולי במלון „הילטון" המפתק מריקנות. כוס בירה עולה 2 דולרים.

אבו־דאבי מתאמצת להלביש לבוש מודרני על העיר בת 30 אלף הבדואים־למחצה. לא מכבר הוכרז בעיר „שבוע בטחון התנועה". בצמתים הציבו מכוניות „מרצדס" ו„יגואר" מרוסקות, להזהיר על הסכנות. רוכלים בדואים שנקלעו לעיר הסתכלו בתמהון במוצגים המופלאים.

הכסף הנוהר אל הנסיכויות האלה לא זו בלבד שהוא מושך קהל רב־לאומי של רודפי־בצע המנסים לעשות עם נסיכי המזרח־התיכון עסקים כאותו איש שמכר לתייר בניו־יורק את גשר ברוקלין, אלא שהוא מעוות את כל הערכים. נהג מונית שנמאס לו לחכות ללקוח יותר מ־10 דקות עלול להסתלק ולוותר על חמשת הדולרים המגיעים לו כשכר הנסיעה הקצרה וההמתנה.

בנסיכויות דלות האוכלוסיה אתה יכול להתהלך ימים ולא לפגוש אזרח של אבו־דאבי, של כווית או של סעודיה. ארצות הנפט זקוקות למומחים ולפועלים מיומנים מארצות אחרות, מלצריות מצריות, מפעילי־מיברקת סומאליים, פקידים עיראקיים, זבנים בריטיים וסווארים ניגריים מאכלסים את חצי האי.

● ויסקי, ג'ין, קאמפארי

כמחצית 70 אלף תושבי אבו־דאבי הם זרים. בתוך 900 אלף תושבי כווית יש 6,000 עיראקים, 40 אלף איראנים, 80 אלף הודים ופאקיסטאנים, ויותר מ־180 אלף פלשתינאים. כמעט מיליון פועלים מתימן עובדים בסעודיה, שכלל אוכלוסייתה נאמד ב־5.5 מיליונים.

האמיד עוצר מכונית „מאסראטי" דגם 1973 לפני אוהל הניצב על שפת הים השוממה מדרום לעיר כווית, ויוצא ללחוץ ידו של עבד, העומד ליד חווילת מ־1972. כעבור דקות אחדות מגיע ב„סיטרואן" מפוארת חדשה, מוחמד, אף הוא מבוגרי אוניברסיטה אמריקנית בשלוש השנים האחרונות, כהאמיד וכעבד.

„צריך לנסוע לבאחריין — אומר אחד מהם לאורחם בארוחת־צהריים של אורז וצלי כבש — שם אפשר לקבל כוס משקה. לא כמו כאן". ומייד

(סוף בעמוד 65)

מאת יהונתן גפן

סיפור זה אמיתי, רק פרטיו שונו, למניעת זהות ואי נעימות.

של כבש המטוס העומד להמריא בעוד דקות ספורות ללונדון, דרך ציריך, עלתה נערה אלגנטית ויפהפיה, נתלית ברכות על זרועו של בחור צעיר וממושקף, מין מייקל קיין שמנמן ומקריח. השניים נראו מאוהבים ומאושרים.

שולה הביטה בפעם האחרונה על המולדת ונפנפה לשלום לאף אחד, שכן איש לא בא ללוות אותה אל המטוס, ולאיש לא היה איכפת אם היא נוסעת או נשארת.

כל מי שמביט בנערה זו כעת, בשמלתה הלבנה ובאיפור העדין המקשט בטוב טעם את פניה, לא יכול להעלות על דעתו שהוא מביט בסוף שמח של סיפור עצוב מאין כמוהו, בנערה שהזיקנה קפצה עליה בגיל עשר, בטרגדיה שנגמרה הפעם, לשם שינוי, בסוף מאושר.

שולה נולדה בארץ ערבית ובגיל שבע, לפני כיתה אלף, עלתה ארצה עם הוריה ועם ארבע אחיותיה. ההורים העניים וחמי המזג לא יכלו לטפל בכל הילדות, ושולה נבחרה להישלח. ולהיות מגודלת מחוץ לבית, בבית הקטן והרחוק בבאר שבע. אצל דודה הזקנה. בבאר שבע, התיידדה שולה עם חברה מבוגרת, ושתיהן ניסו להחלץ מן העיר העצובה והחמה. ביום קיץ לוהט אחד, באה החברה הטובה, מיוזודת ארוזה ובגדיה הטובים על גופה, ואמרה לשולה, בת השתים עשרה:

„בואי ניסע מכאן. מספיק לנו פה".

„לאן ניסע?"

„לתל אביב".

„מה זה תל אביב?"

„שמה לא עובדים ועושים חיים ולא כל כך חם, כמו שכאן".

כך מצאה את עצמה הילדה בת ה־12, מחכה לטרמפים שיקחו אותה לעולם חדש, קריר, ומלא פיתויים נהדרים. אחרי שמונה שנים, כשנפגשתי איתה בקומה חמישית בבת-ים, היא נזכרת: „באותו הלילה הישקו אותי החברים של החברה שלי בקוניאק, ואנסו אותי. נשארתי כמה חודשים בבית של בחור מבוגר, בן 25, וכעבור כמה חודשים התחלתי לעבוד בחוץ. הייתי זונה".

הילדה תפסה פינה בסימטאות שליד אחד מן הכבישים הראשיים ומכרה את חסדיה בפרוטות, והוזקנה עד גיל שלוש עשרה, כשמחלקת המוסר באה באוטו גדול ולקחה אותה למוסד לנערות עברייניות. בית המשפט גזר על הקטינה לשהות שם שלוש שנים, אבל אין עונש בעולם שיכול לכפות על ילדים שערים נעולים, ושולה היתה בורחת בכל ערב, מטפסת על גדרות תיל ועל גגות ה־ביתנים, חוזרת אל הצעצועים הגדולים שלה, אל הסימטאות האפלות שהיו ביתה. „המנהל לא אהב אותי, כי הייתי מבריחה משם את כל הילדות, אז העבירו אותי לבית חולים. למחלקה כזאת שהיא גם חצי בית משוגעים. ואף אחד לא ביקר אותי מלבד חברה אחת, שגם היתה זונה. כשיצאתי מכל הניתנום הזה הייתי בת חמש עשרה... וחזרתי לעבודה..."

כפי החוק, היתה שולה צריכה להישאר עד גיל שמונה עשרה במוסדות השונים, „עד שתפסיק לחיות קטינה", אבל כף ידו של החוק לא יכלה להיסגר על הציפור שבורת הכנף, שהמשיכה וברחה מכל מקום, ותמיד חזרה אל אותה פינה חשוכה. בגיל חמש עשרה התחילה שולה לעשן חשיש, ובגיל חמש עשרה וחודשיים התחילה לבלוע כדורי אל. אס. די. באופן מסודר. עצביה התערערו, עולמה התעוות להתפצל למיליוני סיוטים פסיכודליים, פחדים איומים, ויאוש ללא תחתית.

ואז, בין מסע למסע, בין עבודה בכביש [...] ובין בליעת כדור מסמם, הכירה שולה את שושנה המבוגרת ממנה בעשר שנים. שושנה היתה ידועה בקרב פרוצות העיר כלסבית מסוכנת. אבל שולה לא ידעה מזאת, או שלא היה איכפת לה, והיא התחילה לצאת איתה לקולנוע ולדיסקוטקים.

„יום אחד היא אמרה לי שבא לה עלי. לא הבנתי. אמרתי: מה את לסבית או מה? היא הכריחה אותי לשכב אתה. היא היתה חזקה נורא. וכשלא רציתי, היא היתה מרביצה לי מכות איומות וצורבת אותי בסיגריות בוערות. היא לא נתנה לי לדבר עם אף גבר. הייתי איתה שנה שלמה. ובשנה הזאת היא לא הירשתה לי לעבוד. היא היתה מרביצה לי ושוכבת איתי. היתה לי גם אהבה אחת, רק אהבה אחת, בחור אחד שבאמת אהב אותי, אבל היא לא נתנה לי לצאת איתו, עשתה לי את המוות עד שהייתי אדישה לגמרי, כל היום שוכבת במיטה, לא עונה למה שהיא שואלת אותי, והוכנסת בכות רצח..."

ערב אחד, אחרי שנודע ששולה נפגשה בחשאי עם הבחור שהיא אוהבת, לקחה שושנה סכין גילוח והתכה לשולה את הפנים. שותתת דם החלה לרוץ לתחנת המוניות, עלתה על מונית ואמרה לנהג, קצרת נשימה:

„סע לנוה־תירצה, מהר!"

את אחת העובדות מנוה־תירצה הכירה שולה בתקופת הבריחות מצופיה, והיא היתה האחת והיחידה, מן הצד האחר וה„נכון" של החוק, שתמיד עזרה לה בכל: שוחחה איתה כאם עם בתה, ניסתה להראות לה את הדרך אל קרן האור, אל החופש האמיתי. גם הפעם קיבלה אותה העובדת הסוציאלית בזרועות פתוחות ואחרי שהגישה לה טיפול רפואי, באמצעות מרפאת בית הסוהר, שאלה אותה במה אפשר לעזור לה.

„אני רוצה להישאר כאן, איתך", אמרה שולה, „אני רוצה לשבת בכלא".

שולה ביקשה מיקלט. היא חששה לחייה וחזרה אל הקירות היחידים שהיא מכירה, קירות בית הכלא. העובדת הסוציאלית טובת הלב לא יכלה לסרב לילדה הנפחדת והכניסה אותה תחת כנפיה המסורגים לתקופה של 48 שעות, בהן הספיקה להתוודע לשאר חברותיה למקצוע, שהיו עצורות בתאה ואמרו: „אל תהיי מטומטמת, שולה, תסגירי את שושנה ואז תוכלי לצאת בלי פחד".

האשה הנפחדת בת ה־16 קיבלה את העצה, הסגירה את חברתה, ויצאה אל החופש שנהיה סגור יותר ויותר, משנה לשנה. היא איבדה את הכח להתאהב, את הרצון לרצות, נשים אחרות התקרבו אליה וביקשו לנצל את אדישותה ואת יאושה.

„אחת אמרה שהיא כמו אחות שלי והרביצה לי כל הזמן. ואחת ניסתה לרפא אותי מהסמים על ידי כישופים ושיקויים. וכל הזמן הייתי עובדת בלילות, באותו מקום, וביום ישנה עם אחת מהבחורות האלו, לוקחת סמים, רוצה רק למות".

שולה בת שמונה עשרה („כל החיים שלי הייתי קטינה מלבד שנה אחת", היא אומרת לי). באחד הלילות, בסוף החורף עוצרת מכונית „אלפא רומיאו" בחריקה ליד מכנסיה הקצרצרים, וראש ממושקף יוצא דרך החלון האוטומטי ומגמגם במבוכה:

„אני... עברית... לדבר... לא... אני..."

„מה אתה רוצה?"

הבחור הממושקף חייך ושולה מסבירה לו בתנועות ידים שזה יעלה לו מאה לירות.

„כל יום הייתי באה אליו שלוש פעמים", היא מספרת לאחר שנה של הכרות איתו, „התחלתי להתקשר איתו. הוא היה משהו אחר. לא מרביץ. לא זונה. לא אשה. רק אוהב. כל היום אוהב. זה שאני זונה זה לא הפריע לו, הוא אהב אותי והלכנו ביחד לרופא, שיוציא אותי מהסמים. הרופא נתן לי כדורים שאני לוקחת במקום הסמים, ועם הסמים הפסקתי לגמרי".

רוברט הוא איש עסקים, יש לו כמה חנויות בגדים בלונדון, והוא נוצרי קתולי שבא לארץ לסיור עסקי. הוא התאהב עד עמקי נשמתו הטובה בזונה הצעירה שברחוב הגורלות הנחרצים, והחל לדאוג לה כמו אבא, אח וחבר. כשחזר ללונדון הבטיח שיחזור בעוד שבועיים כדי לקחת אותה ולהוציא אותה מן האשפה בה היא חיה מגיל אחת עשרה. אתמול בבוקר הוא בא, קנה שני כרטיסים, וכעת הם עולים למטוס, להתחתן בארץ אחרת, לחיות חיים אחרים.

„טיסה מספר 726 ללונדון דרך ציריך עומדת להמריא בעוד שלוש דקות", מכריז הרמקול בשדה התעופה לוד, ועל ספסל במטוס כבר יושבים שולה ורוברט, חבוקים זה בזרועות זה והיופי. שולה, שמעולם לא היה לה בית, חוזרת הביתה. היא נוסעת לארץ אחרת, עם איש אחר, ובכל זאת — היא מרגישה שהיא חוזרת למשהו שנגזל ממנה, התינוקת שהפכה לאשה בגיל שמונה עשרה, רוצה לחזור אל הילדות חסרת הדאגות שהיא, בעצם, הבית האמיתי של כולנו. פניה החבולות נרפאו לגמרי, לא נשארו צלקות על גופה. רק חיוך מריר שיוצץ מדי פעם על שפתותיה יסגיר לפעמים את לבה הקטין, המלא בצלקות מכוערות.

אורח לרגע

כלות לפאריס

מאת עפרה אליגון

כל עוד היתה האם בחיים, ידעה להחזיק בכפה הקטנה והקמוצה את כל גבריה: בעל ושני בנים שעברו כבר לפחות פעמיים על „בן שמונה עשרה לחופה", ידעה להחזיק אותם על ידה וסביבה.

רק פה ושם היתה נאנחת שחנה לאחותה הצעירה ממנה בחמש שנים כבר יש נכדים ולה... שחנה, חברותיה לתנועת עקיבא, יש להן כלות טובות היודעות להכין סעודה כיד המלך, לסרוג צעיף לחמות, לטייל אתה ב„בואה־דה־בולון", לרקוח מרקחת אוכמניות בעונה, וכל אותם דברים נחמדים המשמחים לב אשה מזדקנת, שמספים על אבדן נעורים.

היתה נאנחת אנחות קלות. לא רציניות. אמנם טוב לאשה יהודיה לראות „כשתילי זיתים סביב שולחנך"... וכלות ונכדים ומחותנים, אבל — אבל גם לא רע לדחות את „גידול המשפחה" וראיית הדור השלישי הבא להיות לך „קדיש". טוב לדחות. כל עוד אינך סבתא — אינך זקנה.

אבל, כששכבה על ערש דווי, וכבר נואשת מלקום ממנו, יתרה מזאת, מלאך לבן־כנפים כבר הביא לה את הרוגע וההשלמה והחיוך הקטן והלאה ונטול המרי והסקרנות ל„זה ולבא" — הניחה את שתי כפות ידיה על הראשים המקריחים כבר של ילדיה, אספה את פרורי אהבת אם ודאגת אם, שנתגלגלו־נשתכחו בפינות הנשמה הארצית, וביקשה:

„ילדים יקרים, רק זאת אני מבקשת מכם. תתחתנו. פה, ליד מיטת־מותי, השבעו לי שמיד אחרי השבעה תקומו ותסעו לארץ ישראל ותבחרו לכם נשים, אשר תהיינה יאות להיות כלותי. כעת חיה תהיו נשואים ונשותיכם הרות". הבנים נשבעו. בכו ונשבעו. והאם עשתה תנועה קלה ומצוות שיילכו. שרוצה היא להשאר ביחידות עם בעלה, אביהם. ואביהם, שכל ימיו היה אך נושא כלים לאם ילדיו, לבו עבר על גדותיו בתודה.

זליג — אמרה לו — זליג. עכשיו אתה תצטרך לנהל את העגלה. כך בינינו לבינינו, אין לנו מה להתבייש בבנים, אבל גם אין לנו מה להתגאות. בחורים הגונים, אבל כבר לא אברכים לחופה. איך לא הרגשנו שהשנים חלפו, מה? ובכן, עליהם אי אפשר לסמוך. אי אפשר. אבל בארץ ישראל, אומרים, יש עודף בחורות. מחפשים שם גברים בגרות. „מען קען אונזער סחוירה פארציקערן" — אמרה ביידיש והוסיפה „אלור" בצרפתית. קום, סע אתם ובחר להם נשים. הזכור — „אני כבר לא אהיה. אתה האבא והאמא שלהם". אמרה ועצמה עיניה.

●

ראשון הגיע האב לישראל. התאכסן במלון גדול ברחוב הירקון ופירסם מודעה. „דרושה בתולה בת עשרים וארבע, מקסימום שלושים", בשביל יהודי מפאריס, אמיד, מהנדס, וכו' וכו'. כסף לא חשוב. חשוב: משפחה טובה, מראה נאה, מזג נוח, גובה כך וכך, משקל כך וכך — שתהא מוכנה להקים משפחה יהודית טובה ולחיות בפאריס עיר האורות. והעיקר: „שתהא בתולה".

פירסם מודעה וישב לחכות.

וחיכה.

וכלום.

„חושבים שזו הלצה" — הסבירו לו קרובים.

„מה הלצה?"

„בתולה".

„בתולה זו הלצה?"

„בתולה בת עשרים וארבע, שלושים... זו הלצה גדולה".

פירסם, איפוא, מודעה שניה, שלישית. כל יום היה מפרסם מודעה בעתון אחר. תחילה בעתונות האידיש והצרפתית, אחר כך בעתונות העברית, והתוצאה היתה כזו שהאב נאלץ לעקור למלון אחר.

הורים מודאגים, אחים, אחיות, חברות ומועמדות עצמן, צרו על בית המלון. האב ישב תחילה בחדרו, לאחר מכן עבר לאולם האורחים הגדול ושם היה מקבל את „לקוחותיו". והלכו שם „טראגדיות".

„זאת לא השיטה" — אמר ללבו. אותו אב הוא יהודי טוב, ולבייש בת ישראל הרי זה חטא שאין עליו כפרה. איך יהין לומר לנערה שבאה אליו מעפולה, בשמלת שבת מיוזעת, בחום הלוהט של חודש אוגוסט, שאינה נושאת חן בעיניו. איך יאמר לאב ואם מכובדים, המציגים תצלום, שהבת שלהם אינה נושאת חן בעיניו. רוב ה„בתולות" עברו כבר מזמן את גיל הארבעים, רובן אלמנות וגרושות.

●

האב לא ידע יום ולא ידע לילה. וחשבון המשקאות הקלים הלך וארך עד אין ערוך. היו נשים עדינות, ששילמו את המשקה שלהן, עת חיכו לסיום האינטרביו שלפניהן, אבל היו שלא שילמו. בית המלון ראה פרוספריטי, ונהנה מן תאורת שלהם — אבל פניו של האחרון הלכו והחמיצו — עד שציוות לא לכבד יותר במשקה אלא על חשבון המזמין... הוא נאלץ לעבור לבית מלון אחר, ובשל העונה החלשה בבתי המלון מצא לו חיש מהר משכן במלון דן. אבל הפעם כילכל את מעשיו ביתר תבונה. המודעה שנתפרסמה בעתון ציינה מענה לתיבת דואר ומספר טלפון. המיון הראשון היה, איפוא, לפי הסגנון, השני לפי הקול. מה שיכול לגלות קולה של אשה... עולם ומלואו מגלה הקול. והיו שם קולות כאלה, והצעות כאלה, עד שלבו האבהי היה עובר על גדותיו למשמעם.

אחרי המיון לפי קול — נקבעת הפגישה. תחילה הלך לפגוש את העלמות בבתי קפה שונים, אחרי כן החליט שבשיטה זו יפול מרגליו. והקציב שעה לכל ראיון, בבית המלון שלו. אחרי כן חצי שעה, אחרי כן רבע שעה. במשך שבועיים ראיין האב חמש מאות בחורות ישראליות שמוכנות היו לקשור גורלן ולהפקיד חייהן בידי בחורים שלא ראו אותם מעולם.

מתוך חמש מאות הללו בחר האב בעשרים נחמדות, תאוות לעיניים. ואז צלצל לבנים ואמר: בואו. יש סחורה.

ושני הבנים הגיעו. עם פאות־זקן ארוכות נוסח צרפת, אחד עם תלתלים בעורפו המגיעים כמעט עד לכתפיים — איש רוח. מהנדס. שני — שערו סרוק אל הפנים, למן הקדקוד אל המצח, לכסות את „המצח הגבוה" שהוא בדרך כלל יפה מאוד אבל אינו כתב־המלצה בשעה שעומדים בשידוכין. בעליים איטלקיות רכות עור, חולצות אפורות וורודות, וריח מי גילוח של „פיאר קרדין".

כמתגנב מעינן של הכלות הצרות עליו העביר האב באישון לילה את חפציו למלון שלישי. כל עוד לא הגיעו הבנים, על אף העייפות הרבה בראיון המועמדות, הילכה בליבו חגיגה גדולה. כל כך הרבה נשים בשלות לקטיף, לא ראה מימיו. היה נשוי לאשתו הקטנה חמישים שנה, והיא עמדה בינו לבין העולם — כמו חומת סין. עתה, על אף שהיה רק אב היה עוד קצת גם גבר. ובמרוצת מיוני הכלות, הלכה גבריותו ופרחה וגם קצת התפרחחה. הה. חה. אפילו המכוערת שבמכוערות. ושלא היה כל קשר בין קולה המתוק בטלפון, לחזותה בכורסה — כיוון שבאה אשה ככלה דבק בה שמץ יופי שבתקוות.

בקיצור: האב ישב בישראל חודש. הבנים שבועיים. בפרק זמן זה ראיינו ביחד קרוב לאלף צעירות, חמש מאות לאחר מיון קול, ולאחר מיון שיחה של האב.

הבנים חזרו לצרפת כלעומת שבאו — ברווקותם.

לא נמצאה אף אחת. וזה הרי היה תנאי יסודי.

האב חזר נשוי.

„...ועמודי האדמה התפלצו"

מאת משה דור

מראת העיר טבריה וחומותיה לפני רעש התקצ"ז (1837): רק „כמה רבנים וחכמים ומנהיגי העיר" ניצלו מאסון.

תנו תודה לרבנו יהוסף שווארץ, מראשוני החוקרים בתחומי הגיאוגראפיה, ההיסטוריה והטבע של ארץ־ישראל במובן המדעי שבספרו „תבואות הארץ" אשר ראה אור בשנת תר"ה (1845), בעיר־קודשנו ירושלים, טרח ומנה את הרעשים אשר זיעזעו את אדמת הארץ.

השבוע, כשנתנסינו במה שהמדעגים מכנים „רעש בדרגה בינונית", אפשר היה להידרש לרשימתו של ר' יהוסף וללכת בעקבותיו, — ואם גם לא הכל מנה ורשם, אף־על־פי־כן אין להקל ראש במה שעשה.

ובכן, היה לנו רעש עוד בימים קדומים מאוד — כלומר, רעש שזכה כי יפקדו את זכרו — ככתוב בספר עמוס א' א' „דברי עמוס אשר היה בנוקדים מתקוע אשר חזה על ישראל בימי עוזיה מלך יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל שנתיים לפני הרעש" (הדגשה שלי — מ"ד). ועוד רעש היסטורי גדול אירע בימי המלך הורדוס, ובו ניספו עשרת אלפים נפש בישראל. בשנת 315 החריבה רעידת־אדמה את רבת־עמון. ועוד היו רעשים בשנות 584, 746 ו־749 — וברעש זה נהרסה כליל העיר טבריה — וכך הלאה וכך הלאה.

„הכתלים מטים ועומדים"

בבצר ממני למנות את כל הרעשים שמציין ר' יהוסף שווארץ, אולם אינני יכול למנוע תרדת מנפשכם ולפסוח על הרעש הגדול שפגע בארץ־ישראל בשנת 1033 לספירת אומות־העולם — י"ב בטבת ד' תשצ"ד למניננו — ועל־פי תיאורו של הגאון שלמה בן יהודה, באיגרתו לראש העדה הארצישראלית שבפוסטאט אשר במצרים:

„יצאו מן הבתים לרחובות, כי ראו הבתים (ו) הכתלים מטים ועומדים, והקורות יוצאות נפרדות מן הקירות ושבות וחוזרות, והבניינים המתחזקות נופלות והדירות החדשות נהרסות, ורבים מתו תחת המפולות כי לא היה להם מנוס הנה והנה... כן ברמלה, בכן בכל ארץ פלשתים, כן מעיר מבצר עד כופר הפרזי, כן בכל מבצרי הנגב (מצרים), מים עד מבצר (דן ?), בכל ערי הנגב והחר עד ירושלים וכל עריה, עד שכם וכל כפריה ועד טבריה וכל כפריה והר הגליל וכל ארץ הצבי".

מי הירדן חרבו

ואיכה לא נזכיר את הרעש שרבנימין מטודלה מעלה את זכרו (1170) ואת הרעש הגדול שהרעיד את כל המזרח ב־1202?

בוודאי אינו פטורים מלהזכיר את הרעש המחריד של שנת 1546, שאינו נזכר כלל ברשימתו של ר' יהוסף שווארץ, ועל ציונו אנו חייבים תודה לחוקר־הארץ המנוח יוסף ברסלבי, אשר מצא חוברת גרמנית זעירה בספריית „בריטיש מוזיאום" בלונדון, והיא בת שמונה עלים בודדים בסך־הכל, ובה סיפור על רעש איום שנתלוותה לו כריתת מי־הירדן ב־1546.

כן גילה — בספריית „בודליאנה" באוכספורד — שני כתבי־יד עבריים קצרים, שנכתבו בעצם ימי אותו רעש או זמן לא־רב אחריו, ולא זו בלבד שהם עולים בקנה אחד עם התעודה הלועזית, כי אם מוסיפים עליה פרטים מאלפים.

ובכן, רעש זה חל ביום ה', י"א שבט הש"ו, או 14 בינואר 1546, בשעות הצהריים. הוא הקיף את כל ארץ־ישראל וסוריה ופגע בעיקר בערים ירושלים ושכם, רמלה ויפו, חברון ודמשק, וגרם נזקים ומוות לערים וכפרים אחרים, ובכלל „לא היה מקום אשר לא ניזוק", כנאמר באחד מכתבי־היד העבריים.

בירושלים נפלו חלקים מן החומה החדשה, שנבנתה לאחר הכיבוש התורכי, וביחוד אצל שער הרחמים, הוא שער־המזרח של הר הבית. כן ניזוק בניין כיפת־הסלע ונהרסו „חרבה בתי־תפילות מהישמעאלים" וכמה מהם עד שליש מגובהם.

עם המסגדים ההרוסים נמנה גם מגדלו של המסגד המוסלמי שעמד ב„עזרת" או בחצר בית־הכנסת הקדום בירושלים, הוא בית־הכנסת מיסודו של הרמב"ן שהוצא מידי היהודים. מספר ההרוגים הערבים היה עשרה או שנים־עשר. מבין היהודים לא נהרג איש וכן לא ניזוק בית־הכנסת מיסודו של הרמב"ן.

הים קפא, הנחלים יבשו

בשכם נהרגו מן התושבים הערבים כ־560 איש או לפחות 300 מהם (על כך חלוקות התעודות). רבים היו חללי בני־הכפרים שעשו אותו יום בעיר, ומן היהודים אשר בשכם נהרגו שלושה או ארבעה. בחברון נהרגו ט"ז ערבים ורבו מאוד הפצועים, ואף יפו, רמלה ודמשק ניזוקו קשות.

מעניין ונכבד ביותר היה מאורע כריתת מימי הירדן, וכך אומר אחד מכתבי־היד העבריים:

„והגוים אמרו שהירדן יבש. ועברו אותו ביבשה וארך על אותו היובש שלושה ימים. ואחרי כן באו גוים בוכים ואמרו שלא היו בוכים על חורבן בתיהם אלא בעבור המים המתוקים מדבש שנהפכו להם לדם. ואמרו שעמדו דם כמו ג' או ד' ימים. והנה ראוי להאמין מה שאמרו שהירדן חרב ויבש אותו הזמן לפי שנפלו שני הרים גדולים תוך הירדן, ואחרים אומרים שנבקעה הארץ ופצתה את פיה ובלעה מי הירדן".

בתעודה הגרמנית מסופר, כי כאשר פקד הרעש את ארץ־הקודש ונכרתו מי הירדן,

„בו ביום קפא הים וכן יבשו כל הנחלים המושכים במרחק כמה מילין בסביבות יפו אל הים, במשך שלושה ימים. כאשר החלו הנחלים מושכים שנית היו מימיהם אדומים כדם. הים אצל יפו נסוג מן החוף מהלך יום תמים ואפשר היה להלך על קרקעו ברגל יבשה, ויהי בהתקהל עם רב, כעשרת אלפים איש בערך, לבקש אחר דברים שונים על פני הקרקע, שבו מי הים במהרה ויטביעו בקרבם את כל האנשים".

אגב, באותה תעודה מסופר אף זאת, כי בו ביום התחוללו בטריפולי סערות גדולות ובלתי מצויות. הן גרפו מן הדרום חול לרוב וגיבבו הר גדול בקרבת העיר". סערה גדולה גרמה נזקים גדולים גם לעיר סאמאגוסטה אשר בקפריסין.

דומה, כי לא יזיק להיה קצת ולהבדיל מאקאריוס לתת דעתם על כך, שצרות בארץ־הקודש עלולות לנגוע גם בארצותיהם.

בכל זאת בקצר. אלא שברור לכל מי שעיניו בראשו ואוזניו קשובות כי לא ייתכן לדלג על־פני עיי־החורבות של שנת ה' תק"כ, היא 1760. רעש זה, שנתחולל ב־30 באוקטובר לא פסח על ירושלים, אף כי לא הפיל בה חללים, וגם בגליל הטביע את חותמו בחוזקה, וצפת הוכה בו וישובה נשם, ובטבריה נהרסו בניינים רבים וכן חלקים מחומת העיר שנבנתה אך עשרים שנה קודם לכן, אולם נראה שלא היו אבידות בנפש.

כחודש ימים הורגשו הרעידות מדי יום ולילה — כותב ידידי עודד אבישר ב„ספר טבריה" שלו — וביום ה' בכסלו שוב פוקד זעזוע חזק את עמק כינרות, ונחרב לגודל הדאבון ביתו הכנסת המהולל שבנה בעיר ר' חיים אבואלעפיה; ובעקבות הרעש באה מגיפה על ארץ הגליל וגם בצורת. אגב, ברעש של 1759 נחרבה גם העיר בעל־בק בלבנון.

נהרגים על ספריהם

משנת 1760 נותרה בידינו תקנה בדבר שיקום הורבות, שקרוב לוודאי כי תיקנוה יהודי צפת אחרי הרעש, והיא מקנה רשות וזכות לכל המבקש לשקם חורבה עזובה, שבעליה יצאה ועזבו את צפת, לשקמה ולדור בה חמש שנים תמימות.

אותות רעש זה של שנת 1759 נשתמרו ב„סיפורי ארץ הגליל" לר' שמחה ברי' יהושע מזולוזיץ, אשר שש שנים אחרי הרעש בא ארצה־ישראל וישב חודשים אחדים בצפת.

„ויש שם (בצפת) לערך ארבעים או חמישים יהודים בעלי־בתים", מספר ר' שמחה, „ולפנים ישבו שם שבעת אלפים בעלי בתים יהודים וזה חמש שנים שהיה הרעש ונשמו אמות הסיפים מקול הרעש, ונפלו מאתים חצרות, ובכל חצר כמה בתים, ומהם (רבים ש)ערו עד היסוד. ויש (גם בתים) שנשארו שלמים, ומתו לערך מאה ועשרים נפשות. ומצאו כמה ת"ח (תלמידי חכמים) נהרגין ופניהם על ספריהם גם החסיד... נהרג ביניהם. והרעש היה שעה אחת ויותר קודם אור הבוקר, וכשפקחו (ופינו את) הגלים (של ההריסות) והמפולות, הוציאו כמה נפשות ועודם בחיים. ואחר כמה ימים חזר הרעש ונהרגו עוד לערך עשרים נפש. והיהודים אשר נשארו בחיים לא היה להם מקום לדור בצפת כי נהרבו כל הבתים והחצרות ונשארו רק בתים מעטים, ולכן נתפזרו היהודים למדינות (ערים) אחרות ונשארו בצפת רק ארבעים או חמישים בעלי בתים".

ולאחר הרעש בטבריה (הציורים מתוך ספרו של הלורד לינדסי) שבו ניספו כ־500 נפשות וחומתה נפלה.

כאשר רעידות האדמה החריבו ערים והפילו חללים בארץ ישראל

תיאורים של אסונות־טבע, ובכללם רעידות־אדמה, שפגעו בארץ הקדושה ישנם מפרי עטם של נוסעים מבני האומות השונות שנזדמנו הנה (וכל החפץ ימצא חומר עשיר באסופה המצויינת „מסעי נוצרים לארץ ישראל" שכינס וערך הפרופסור מיכאל איש־שלום), אך אנו נבכר על פניהם עדויות משלנו, לאו־דווקא מחמת יצר הרע של לאומנות, אלא מפני שאחרי הכל אדם קרוב לעצמו, לעמו ולארצו.

ההכו צפת וטבריה

הנה כי כן, הרעש הנורא של שנת התקצ"ז — 1837 — זכה לציור מרשים ומרגש מקולמוסו של ר' ישראל משקלוב, שהריץ איגרת מירושלים לאחר השואה — שנתחוללה בארץ־ישראל ב־1 בינואר 1837, כ"ד בטבת התקצ"ז — אל קהילת אמשטרדאם. הרעש פגע ביחוד בשלוש ערים — שכם, טבריה וצפת — ועוד בשלושים כפרים בגליל העליון. ביחוד סבלה צפת — שרעשים היכו בה גם בשנות 1822 ו־1834 — שמחושביה היהודים נספו, לפי מקורות עבריים, כאלפיים נפשות, ואילו מתושבי טבריה נספו כ־500 נפש.

„עת צרה היא ליעקב, אשר כל שומעו תצילנה אזניו", כותב ר' ישראל, „אוי לי אם אומר, ביום פ"ד טבת שעבר, לעת מנחה, בא רעש גדול ונורא מאת המביט לארץ ותרעד, ופה (ירושלים) ג"כ (גם כן) הזיק לכמה בתים וחצרות, וכל העיר פחדה, אבל תלב"ה (תודה לאל, ברוך הוא) לא הוזק שום אדם, ובשכם נפלו בתים וכל החנויות ונהרגו כמו ששים נפשות. אך בגליל העליון, אהה! כי נהפכו צפת וטבריה כמהפכת... (סדום ועמורה) נפלו ונהרסו כל הבתים, וכל בתי הכנסיות דק"ק ספרדים ודק"ק חסידים, ו' שלנו ק"ק פרושים נהרבו, ולא ניכר שום בית או רחוב ושוק עוד. גם חומת טבריא נפלה, ואש יצאה מים כנרת ויצף הים על העיר... בעוה"ק טבריא תוב"ב נהרגו הרבה בעוה"ר (בעוונותינו הרבים), רק שם ניצלו כמה רבנים וחכמים ומנהיגי העיר".

אבל מכתה של צפת אנושה היתה הרבה יותר:

„מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה את חללי בת עמי, כי נהרגו מכוללנו (בצפת ובטבריה) (ל)ערך מאתיים נפשות, ושלחו לי הרשימה מנפשות יותר הפליטה שלנו, עירומים נותרו, מלבד אותן (הנפשות) שהלכו אתי לירושלים ואשר נסעו משם קודם לכן. ומכולל חסידים נהרגו בעוה"ר יותר ויותר. והנשארים לחיים יש ק"ן (150) נפשות (והמה) נוכים ובעלי מומין, חסרי יד ורגל. ומכולל ספרדים נהרגו רובם בעוה"ר. וגם הרבנים המובהקים, החכמים הכוללים הצדיקים, מנהיגי הכולל (הספרדי) ה"ה הרב כמהר"ר אברהם אנהורי זצ"ל, ואת נפשי הרב כמהר"ר נסים זרחיה אזולאי זצ"ל, והרב כמהר"ר חיים יוסף צרפתי זצ"ל, תנצב"ה. סוף דבר, בין הכל נהרגו בצפת תוב"ב (ל)ערך שני אלפים נפשות ויותר.

„— — — ראשי כאבן הריחיים ועיני חשכו מרוב הצרות", מוסיף ר' ישראל, „כי החיים מוטלים ברעב ובצמא, גשם ושלג יורד עליהם, ואין בית ואין מכסה ביום קרה... אוי ואבוי! זה נשאר בלא אשה, וזאת בלא בעל, וזה וזה בלא בנים, ובנים בלא אבות. מעלת הרבנים דק"ק ספרדים היו פה (בירושלים), חרדו מאוד לקול השמועה כי באה, ועשו מיספד רב ואבל כבד, הכריזו (על) ביטול מלאכה בעיר ושיבואו כל הק"ק לבהכ"נ הגדולה הנקראת קהל ציון... שם ישבנו על הארץ גם בכינו ואמרנו קינות שבתיקון חצות ושל ט"ב (ט' באב) ושני ימים דרשו הרבנים והחכמים דרושי הספרד —

„אדוני ידידי, קשורי נפשי, חוסה, חמולו ורחמו נא על נפשי ועל נפשות פליטת כוללנו שבגליל, אשר רובם סבלו גזירות גוזר ונעשו קרבנות לכפר בעד כל ישראל. ועתה נשארו עלי חובות כל היחידים, שהלוינו להם על בטחון בתיהם, ועל מה שחיינו מקווים שאותן שנשללו אז, בקיץ תקצ"ד (אלה שנפגעו בפרוע הדרוזים בקהילת צפת בחודש סיוון התקצ"ד — 1834) יקבלו תשלומין (ופיצויים מערביי צפת), ועתה נחלשת תקוה זו כי נהרגו גם אלפים ישמעאלים מצפת. והובה עלי לשלם החובות ולהחיות צאן קדשים, לרפא ולחבוש החולים והשבורים, להציל הבריאים, ולהלבישם ולהנעילם, להושיבם בדירות ולפרנסם. אנא אדוני הושיעו נא, גם אותי באנצעות ספרי ,פאת השולחן' ו,בית ישראל', ששלחתי להלקם ולהפיצם לאוהבי התורה ולומדיה, כי בעוה"ר כל ספרי וכל אשר היה לי בביתי בצפת נפלו ונתערבבו בצרת צפת ונשארתי ערום, הרחמן יעזרנו בתוך צרת הרבים".

„פתאום נפלה בכוח הרעש"

אליעזר הלוי, יליד העיר סולץ בשלזיה ותלמיד חכם (ישיבת ר' משה סופר בפרשבורג) שהוכתר בתואר דוקטור לפילוסופיה ולפילולוגיה באוניברסיטת ברלין, חוקר מטבעות קדומים וכתב החרטומים, יצא למצרים ב־1837 בשליחות החברה „רויאל אסיאטיק" בלונדון. משם המשיך לארץ־ישראל ונקלע גם לצפת ולשאר ערי הארץ, ובדרכו חזרה ללונדון נפגש ברומא עם סר משה מונטיפיורי ורעייתו יהודית, שביקשוהו להצטרף אליהם במסעם בארץ. הוא ניאות ומאז שימש כיד ימינו ומזכירו של מונטיפיורי עד ליום פטירתו ב־1888. איגרת של ד"ר הלוי, שנכתבה בצפת בי"ג תמוז התקצ"ח — 1838 — תורמת לרושם החורבן העולה ממכתבו של ר' ישראל משקלוב:

„— — — כצאת השמש על הארץ שבנו ללכת", כותב הדוקטור הלוי, „ובצהרים באנו לסביבי צפת, העיר המהוללה והאומללה, והיא יושבת על מרומי הרים כמבצר שגם ומושלת על כל המקומות אשר סביבה. כדרך שתי שעות לפניה (היתה) הארץ שממה ושטוח מפני הרעש (של שנת 1837) אשר העתיק צורים ממקומם ויפוצץ הררי עד — — — אחרי שעה אחת נראתה כל העיר לעיני. לימיני היה חצר חמות הגדול (בית העלמין) אשר עליו אמר האר"י ז"ל, כי קבורים בו שש פעמים כיוצאי מצרים, ולפני (התנשא) הר גדול, נהפך בחרבות העיר, וגם הוא (כבית) הקברות להמון מתי הרעש אשר ירדו חיים שאולה.

— — — לעת תפילת המנחה הלכתי לביהכ"נ של האר"י הקדוש, אשר נוסד (ונבנה) זה לא כביר (לא מזמן) על תילו, נאחר החורבן אשר החריבו רעש הארץ... לאחר מכן) הלכתי לשוח בחברתם (של המתפללים) על עריסות אבנים גדולות, אשר נסתכנתי על כל צעד לנגוף רגלי בם, או ליפול ולהתגולל מראשי הצורים ארצה. ויספרו לי את כל הרעה אשר הדיחה עליהם מידת הדין הקשה, כי העיר היתה מכוננת ומיישבת בשיפוע ההר ורחובותיה מסודרים בסדר נאה, עד כי נראתה מרחוק (באורותיה בלילה) כתבנית הר בוער באש. ופתאום נפלה בכוח הרעש ותקבור את יושביה תחתיה".

העיר היתה לתל־אבנים

בספרו „שערי ירושלים", שיצא בשנת 1871, מעלה גם ר"מ ריישר את פרשת הרעש הנורא של שנת תקצ"ז, אשר נפל על צפת:

„לעת ערב, בעלות (תפילת) המנחה, בעמוד בני ישראל בכל בתי כנסיות ומדרשות (ב)תפילת הח"י, פתאום הביט ה' לארץ ותרעד ותגעש ותרעש הארץ, ועמודי האדמה התפלצו ובעוד רגע נהפכה כל העיר לתל אבנים. ונהרגו אנשים ונשים וטף לאין מספר, (ו)בכל העיר (נשמעו) נהי וזעקה מתחת גלי האבנים.

(הסוף בעמוד 61)

פשע בלי מתח

מאת אורי קיסרי

העתונים היו מלאים פשע, אלימות ורחמים. הרחמן היית אתה, אבל הפושע האלים טען, כי הוא חלק מן החברה ודומה כי הצדק היה עמו ועליך לשתף עמו פעולה. רק עמודי תליה, מאכלת־מושחזת, טרם הותקנו. אלא שבתי הסוהר היו מלאים ואזיקים נחשבו לצעצוע של בני אדם מן הישוב.

בוקר אחד, כמו בשירו המרגש של אמיר גלבוע, אחת — זאת אומרת „אני" — קם ונעור. גלבוע אומר „פתאום אתה קם בבוקר" והדגש הוא על פתאום. למעשה, התמונה שונה. היקיצה, ובסמוך לה הקימה, הן ממין השיגרה. „פתאום" א י ן קמים... אך, בעצם, אין זה משנה. העתון של אתמול איכלס את שנתי בפושעים, אומללים אלה שהקיאה החברה. ניגשתי אל החלון ומבעד לו ראיתי שני בחורים צעירים שהפריד ביניהם אביזר הקרוי אזיקים. אותה עת שאלתי את עצמי: כיצד זה קרה? כיצד זה התחיל? מנבכי הכרוניקה של שלשום צילצלה באוני אמרתו של יהושע ברזילי, או, לפי גירסה אחרת של זאב ז'בוטינסקי, שחזרו וקבעו וחזרו. כי אנו נהיה עם ככל העמים רק כשנהיה אומה שיש לה זונות משלה ושודדים משלה. היום היינו רוצים, אולי, לומר במקהלה: „מוחל... מוחל..." אך השודדים אינם מוחלים... ואפילו הזונות מסרבות לוותר... הם נכנסו למשחק ונתמקמו בו.

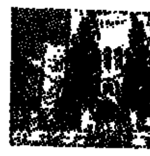

אני מקווה, כי עמיתי יגאל לב, החולש על חולשות האדם, לא יטען שאני מסיג את גבולו. באמת לא! רק שהות קצרה... רק לצורך העלאת פרשה קצרה ועצובה אחת.

לפני כ־15 שנה סיים, בתל־אביב, את חייו בגיל קרוב ל־50, אדם שהיה לפנים צעיר, ישר ותלמיד גימנסית „הרצליה". הוא חי יותר מ־20 שנה על הגנבה ומת, בכל זאת, בודד וערירי, על מיטה של בית־חולים.

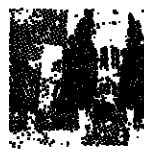

ברוך רוזנאל, או בוריס רוזונל, עלה לארץ לפני מלחמת העולם הראשונה, והיה אחד מילדי־טובים, שמשפחות יהודיות וציוניות ברוסיה נהגו לשלוח לכאן כדי שיקנו השכלה יהודית וכללית בגימנסיה העברית היחידה, באותה תקופה, בעולם: „הרצליה". מבחינה זו אני מודה, כי משהו סנטימנטאלי מסתנן אל נפשי כשאני רואה את פרשת חשיה השחורה הזו קשורה בעקיפין ל„משפחה" שלי, משפחת „הרצליה" ובמישרין לתקופה הלוהטת, שנימים כה רבות קושרות אותנו אליה. קשה יהיה להסביר כיצד, ברבות הימים, לא נתגלה, בשום מקרה, קרוב או ידיד לנער. האמנם נכרת כל שריד למשפחה בימי מלחמת העולם הראשונה? הנער היה יליד טאשקנט. דומני, שזו לא היתה בקו החזית, וכיצד זה, עם תום המלחמה לא הרכין שום קרוב את ראשו על הפרשה העצובה של הנער ולא ביקש להתחקות על סופו? העלינו לשער, שהיו אלה זעיר־בורגנים צרי־מוח, שכשנמצאו למדים כי הלבן הפך שחור, התכחשו לו והעדיפו שלא לבוא ולתבוע את החזרת האבדה?

וטשקנט, הן היתה עיר הלחם!

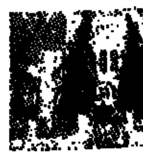

קורות אדם טמונות בחובן כבישים סלולים לרוב, ולעומתם סמטאות ללא דרך. אך מצויה שם גם פרשת־דרכים אחת, וזו מכוונת ומשפיעה וסימניה ניכרים ברבות הימים לכל אורך זרם הימים והלילות הנושא את האדם. אני סבור, שפרשת דרכים זו בחייו של רוזנאל נתקיימה בו שעה שהגימנסיה „הרצליה" יצאה מיפו לגלות והלכה לשומרון ותקעה יתד במאיר־שפיה. בקרבת מקום עמד כפר ערבי, ובקרבת הכפר נטו בידואים אהליהם. ומיכל הדמיון של הילדות תובע במשנה רעב את מזונו בחילופי המזגים ותמורות המקום. על השאלה, מדוע פילס לו הדמיון הזה נתיב לנפשו של רוזנאל דוקא בשטח העבירות ולא בשטחן של המידות הטובות — רק שטות תהיה זו לנסות ולהשיב. מי יבין נסתרות! המדע מפענח סודות אטומיים. הוא לא יפענח לעולם את המכונה המסובכת של הנפש.

כששנתיים אחר כך מגיעה המלחמה לקיצה והמוסד החינוכי חוזר לבסיסו ולחייו הסדירים, כבר נושא הנער מטאשקנט בגופו את חיידקי ההרפתקה שתהיה לו לרועץ. הוא אינו יכול לשוב לאקלימו הקודם. ויום אחד נתקפים כמה פועלים יהודים בעמק יזרעאל על ידי כנופיית שודדים בידואים. אחד מאלה הוא ברוך רוזנאל. כשרוזנאל מזוהה בין הפועלים הנשדדים כמה מתלמידי הגימנסיה לשעבר, הוא מחזיר להם את השוד. אם זוהי אגדה יפה, אם זוהי מציאות שאין בה נחמה, הנה, על כל פנים, אין הגיבור ראוי להילה. מי שב־1922 יצא לדרך השוד, ידע מראש, כי הנשדדים יהיו יהודים, סימן לכך, שאת מטהו יקבע אחר כך רוזנאל לא בשכם, ולא בעיר הערבית בירושלים או בפרברים הנוצרים של חיפה, אלא בלבה של תל־אביב, הכרך שבו מתנוססת גם הגימנסית שלו.

ב־1923 מחרידה ידיעה סנסציונית את הארץ הקטנה. שלושה חלפנים ירושלמים מבריחים מביירות לתל־אביב 16.000 נפוליאונים זהב. הם מרפדים את המטבעות הנאים בתוך מושבי מכונית, ובטוחים בהצלחת המשימה. אך כשמגיעה המכונית לכביש מטולה בואכה כפר גלעדי, היא נתקלת בארבעה שוטרים בריטיים נושאי רובים מכודנים. הללו פונים ישר למקום הסתר, מעלים את הזהב, ומסתלקים מן המקום. החלפנים, אף־על־פי שעברו על החוק, מגישים תביעה. ומתברר, ששליחי המשטר, כביכול, לא היו לא שוטרים ולא בריטים. ומפקד המשטרה שולח שניים מטובי קציניו לחקור את פרשת השוד. שם האחד דוד תדהר, המו"ל של „האנציקלופדיה הישובית", ושם השני בכור שיטרית — לאחר זמן שר בישראל. שני החוקרים עולים צפונה. מביירות הם יוצאים לסביבה ומגששים. כך הם מגיעים לכפר גלעדי. בחדר האוכל הם נתקלים בבחור שלא מבני הקיבוץ. הוא משיב תשובות שאינן מניחות את הדעת, והם מחפשים בכליו ומגלים שם כמה נפוליאונים זהב. הוא אינו יודע להסביר כיצד נתגלגלו לכיסיו. הוא נאשם ונכלא. בפעם הראשונה נלקחת טביעת אצבעותיו.

קיימת גירסה — והיא נמסרת כאן בהסתייגות רבה — שאנשי ההגנה — עדיין בלא מרכאות — של אותה תקופה, שידעו על הברחת החלפנים, סברו, כי מה שמותר ליזמה הפרטית, כעיסקה, בוודאי ובוודאי שמותר לכל קבוצה של יהודים כנים לצרכי רכישת נשק ציבורי. וכך היו שלושה, מארבעת השוטרים המחופשים, בחורים משלנו. אם נקבל גירסה זו, קשה להסביר כיצד ומדוע צרפו אלה לעצמם את רוזנאל. יתכן, שבאותה תקופה טרם נתגלה כעבריין של ממש. על כל פנים, אם האמון שנתנו בו נראה כמעשה שטות מצדם, מאחר שלא נמנע מלגבות כמה זהובים לקופתו הפרטית — וכך, אגב, נתפס והואשם ונכלא — הנה בבית־הדין עמד הבחור על הגנבה וטען כי אינו מכיר את שותפיו „המקריים". ברוך רוזנאל היה גנב. הוא לא היה מלשין ומוסר.

מכאן ואילך תהא פעילותה של חשיה השחורה, שבעדר הרחלים של הד"ר ברוך בן יהודה, אפורה עד לשעמום. גניבות של כל ימות השבוע, חדירות לבתים דרך חלונות, אקרובטיקה של מטפס חרוץ, כפי שמעידה המשטרה, כל זה תוך דקדוקי עניות של ותק מקצועי ובקשת פרנסה. כשמאיר לו מזלו והוא מתחמק ממאסר, הוא יוצא לעולם הגדול ונהנה שם מפדיון המים הגנובים והמתוקים שלו, אך כששמה המשטרה את ידה עליו, הוא מרצה את עוונו בבית־הכלא. הקורא ייווכח, כי חיי רוזנאל זורמים באפיק מאד זעיר־בורגני — אם אני מוסמך לשאול מונח זה מן המעמד — ויש כאן, בחיים יוצאי־דופן אלה, תכנון יותר מהשראה, שיגרה יותר מ„אמנות". הסניגורים הרוחניים של הבחור מציינים, כי מעולם לא נשא אקדח בחגורתו ומעולם לא השתמש בנשק. בנסיבות הללו, אפילו קו חיובי כביכול זה, רק מאפיר ומדהה את הגוון הרומנטי שהללו מבקשים לגלות באישיותו ובפעלולותיו של רוזנאל. ואם היה לו, כמו שאומרים, לב טוב, הנה היה לב זה צומח בקצות אצבעותיו, הארוכות והזריזות.

הנה כי כן אנו מגיעים למסקנה, שכל הפרשה הזו אינה לא רומנטית ולא הירואית, ואין בה שום דבר מיוחד הראוי שירקמו על נושאו רקמת זהב והילה. זו אינה מהדורה ישראלית של מיכאל קולהאז, וקלייסט משלנו היה בוודאי ובוודאי מואס בחומר הזה. ואם באותן שנים רחוקות עוד היתה עשויה להתקבל על הדעת הנטיה להלביש לנער איצטלה של שודד־אביר, הנה היום...

„הוא היה מהתלמידים המצטיינים בגימנסית „הרצליה" וישב על ספסל אחד עם אנשים הממלאים כיום תפקידים חשובים ביותר במדינה"... הספידו אותו. מספיד אחר כתב: „חבריו לשעבר מ„הרצליה" טוענים, שלפי כשרונותיו וחריצותו יכול היה לטפס במעלה שלבי החברה". המספיד, כדי שלא לשבור את האשלייה של התפאורה, אינו מעיר, למען הדיוק ההיסטורי, כי רוזנאל העדיף לטפס על הצנורות.

מן הספרות שלאחר־מות הזו אנו למדים, כי הוא היה ג'נטלמן שחילק את כספו (?) ביד רחבה. אתם רואים, ששום פרט מפרשת חייו אינו הולך לאיבוד. ואנו למדים, כמו־כן, שהוא שימש גם מציל על שפת ימה של תל־אביב. ההיסטוריון הסנטימנטלי קובע: „הוא היה מציל ח ב י ב ו נ ע י ם". והנה על האידיאל שלו: הוא שאף להיות רובין־הוד יהודי. את הספר לא קראו, כנראה, ההיסטוריונים שלנו, ואת הסרט שכחו. ורובין הוד איש ה י ע ר, גיבור החרב והאהבה, הופך אצלם למלך מטפסי הצינורות וחלוץ העולם התחתון! ועוד אנו למדים, שהוא עוד הספיק לתרום מאישיותו ל„חינוך הממלכתי", שכן פתח אולפן ל...פושעים צעירים. לבסוף ייאמר לנו, כי מורי „הרצליה" אינם מתביישים בו כל כך (!), מכיון שהיה אחד התלמידים ה„מפורסמים", וגולת הכותרת היא, שבערוב ימיו יזם רוזנאל לכתוב בספר את זכרונותיו.

אחרי ארונו צעדו רק שניים: איש החברה קדישא, ושוטר. אולי היה בזה מן הסמל, ללמדך, שבסופו של דבר מובילות כל הדרכים אל המוות ואל החוק, ואין מנוס מנציגיהם של שני אלה.

בטחון עצמי-עושה אותך יפה

טריומף
אינטרנשיונל

טריומף — בטחון עצמי העושה אותך יפה!
מליוני נשים ברחבי העולם
עשו אותנו ליצרני לבני נשים
הגדולים ביותר.
עובדה זו מחייבת —
ואת התוצאות תמנה.

אחת מה-12 שזכו בתואר "ייצואן מצטיין"
ייצוא 1972: $1,630,000

אגפאקולור עושה את היפהפיות לזוהרות ואת הילדים לחמודים ומבטא להפליא את צבע העור וצבעי הא

אהבה בצבעים חיים

עם סרטי צילום Agfacolor

אגפאקולור

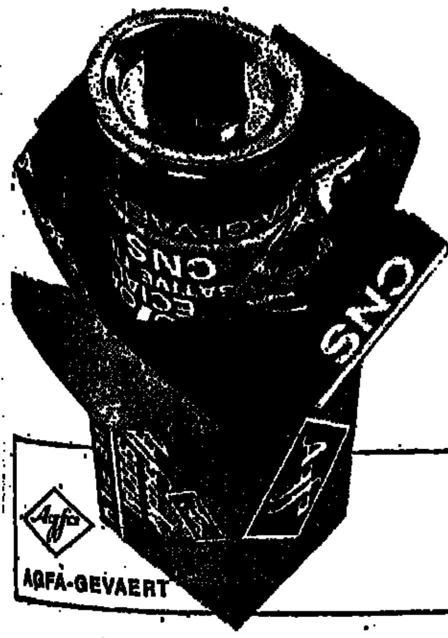

עם אגפא זה מצליח!

AGFA-GEVAERT

פרסום גלבלום

עוד 3 מיצים חדשים בסדרת הממותקים של עסיס

19 טעמים נפלאים
של מיץ ממותק עסיס לבחירתכם:
לימון, תפוזים, מנדרינה, אשכוליות, לימון-מריר,
פטל, תות-השדה, דובדבנים, כסיס, אגסים, תפוחי-עץ,
קולה, מנטה, מישמש, אננס, חמוץ-מתוק
ומיצים ממותקים
דיאטטיים: לימון, תפוזים ופטל.

כי עסיס זה עסיס

באור ז׳ ורשבסקי

כפר שלם

„כבאותה שנה"

קט. אין ויכוחים ואין מריבות. ימים אחדים לפני הבחירות לוועידת ההסתדרות — ובכפר שלם אין כרזות ואין אסיפות. שמונה שבועות לפני הבחירות לכנסת ולעיריה — ובנווה אליעזר אין קול ואין צווחה. בשכונת תאם (כפר שלם) ובשכונת חבת (נווה אליעזר) אין שום סימן-היכר לבחירות. לא „עולים לרגל" אליהם. עסקנים ומנהיגים שנוהגים לבקר אצלם בימים כתיקונם — באים גם עתה. באים גם „פנים חדשות", אך רק מעטים. הכל — כמעט כרגיל.

גם תושבי המקום בינם לבינם אינם מרבים שיחה על הבחירות הבאות עלינו לטובה. הם דנים באותם עניינים, חוזרים כמעט על אותן טענות, נותנים את הדעת על אותן בעיות ונדרשים לעניינים באותו סיגנון, כאילו לא היו כלל בחירות. מפלגות אינן מחזרות אחרי תושבי המקום, אינן מפזרות הבטחות לאין שיעור — והתושבים עצמם אינם מנצלים את שעת הכושר של ערב-בחירות למען העלאת תביעות תקיפות ואולטימאטיביות וקבלת פרעון בצידן.

אדישות? ימות המשיח? לא. זו מציאות, שכל אחד מסביר אותה מנקודת-ראותו שלו ולפי הערכות-רגשות משלו. עסקנים, תושבי המקום, אומרים: אין אנו אדישים. הזמנים השתנו — דרכי הפעולה השתנו. אחרים אומרים: מה ייצא לנו מהמריבות בינינו? אותנו מעניינים צורכי המקום. הרי אנחנו נישאר לחיות כאן יחד גם לאחר הבחירות.

ניצנים של גאוות המקום

אם תרצו — אלה ואלה אומרים אמת. הפעילות לקראת הבחירות מתרכזת בנווה-אליעזר בבתים פנימה — ב„חוגי בית". אין ספק, כי אנשי השכונה הזאת התבגרו יותר ונעשו חכמים יותר כדי לדעת, שבראש וראשונה צריכים הם לדאוג לצורכי נווה-אליעזר, ומתוך כך יש לשמור מכל משמר על האווירה שלא תיפגם. ואמנם, נוצר בקרב אנשי המקום — צעירים, מבוגרים וקשישים — רגש של „לוקאל פטריוטיזם". יש הרגשת שייכות. יש כבר יותר מניצנים של גאוות המקום. אפילו משמיעים ביקורת — נזהרים שלא לפלוש לתחום ההשמצה. הביקורת היא, לעתים, חריפה ומרירה. אבל לא מסתירים את ההישגים ומצביעים גם על האור. תומכי המפלגות המהוות את הקואליציה העירונית והממשלתית אינם חוסכים ביקורת ותומכי מפלגות האופוזיציה אינם מעלימים את החיוב.

בנו עוד חדר ודורשים 2 דירות

בכפר שלם — לא זו בלבד שלא מורגשת פעילות לקראת הבחירות, אלא התושבים אינם רוצים כלל לשוחח על נושא הבחירות. דוד בנימיני, בן 29, נשוי ואב לילד (25 בכפר שלם), שהציג עצמו כחבר הוועד של הצעירים, מספר, כי „עכשיו באים אלינו יותר מכל המפלגות, אבל לא עושים אסיפות ולא עושים שום דבר יותר מאשר בימים שאין בחירות". אצל אחדים מתושבי כפר שלם מורגשת אכזבה לא מעטה מ„השקט לפני הבחירות".

דירה תמורת דירה — אומר צדוק כהן — אבל בלי משכנתא...

מאת
לוי יצחק
הירושלמי

צילם אסף קוטין

הם היו בטוחים, כי „הבחירות יתנו „שאנס' לסדר כמה עניינים. אבל איפה? יש שקט כמו בליל-כיפור".

לפני שנה עשיתי כמה ימים בכפר שלם. ראיתי מקרוב את חיי התושבים הוותיקים והחדשים, הקשישים והצעירים. שוחחתי עם עשרות מהם. כולם התמרמרו. רבים קוננו. הכל היה שחור. העבר, ההווה, העתיד. כמה מהם אינם מתגוררים עוד בכפר שלם. פלורה, שהיתה אז מעין דוברת ראשית של הצעירים והביטה קדימה בתוגה וביאוש, נישאה לפני זמן קצר ומתגוררת באילת („בעלה עובד שם", מספרים החברה מכפר שלם). עמוס מיימון („חמוש"), בן 26, נשוי פלוס שלושה, נפטר מהבעיות שלו והוא עובד עכשיו, משתכר יפה ו...מבסוט האלם. הילדה שלו לומדת בכתה א' ו„את הילד סידרו במעון יום של ויצ"ו, סידרו לי את זה יפה". טוביה כהן, בן 42, אב ל-12 ילדים, תושב ותיק בכפר שלם, שיש לו דין-ודברים עם חברת „חלמיש", מתעטף בשתיקה. לפני שנה דרש דירה מול דירה. דרישתו לא נתמלאה. הוא כועס. רצו לתת לו דירה ב„חלמיש". אבל הוא לא מוכן לקבל משכנתא. בנו, צדוק, בן 24, נשוי, מספר: „אני גר בחדר צמוד לדירת ההורים. יש לי משפט על החדר. למה? למה שהקמנו אותו בלי רשיון. לא מוכנים לתת לנו שיכון עד שההורים יפנו את הדירה. אבל אנחנו דורשים דירה תמורת דירה. שום חוב. אפילו לא לירה אחת. צריכים לתת לנו שתי דירות. כי יש לנו שתי דירות, של ההורים ושלי".

במרוצת השנה האחרונה החריפה הבעייה והיא אף הולידה בעייה חדשה. לפני שנה דרשו דירה אחת בתמורה. עכשיו מבקשים למעשה — שתי דירות. צעירים וצעירות, בנים ובנות לתושבי הכפר, הוסיפו חדרים לבתי ההורים ומגדירים אותם כדירות ותמורתן הם דורשים דירות חדשות במקומות אחרים. ללא תשלום כלשהו. לא במזומן ולא בתור הלוואה לזמן ארוך ובריבית נמוכה.

דוד בנימיני, חבר הוועד של הצעירים, אומר בתקיפות: „אם נישאר כאן כמו עצם בגרון — נקבל מה שאנחנו דורשים. אז למה שנעזוב עכשיו?"

אף-על-פי-כן, עזבו בשנה האחרונה כ-30 משפחות נוספות את כפר שלם. כמה מהן עברו לשיכון „חלמיש" בתל-כביר, כמה מהן „ירדו למטה" (לנווה-אליעזר, או לשיכון ליבנה הסמוך) וכמה מהם הסתדרו באופן פרטי. כל משפחה מפונה קיבלה תשלום — 15 אלף ל"י בעד דירת חדר, ששת אלפים ל"י בעד כל חדר בדירה גדולה יותר פלוס תוספת-משפחה עבור כל נפש נוספת סך אלפיים לירות. ובנוסף „חלמיש" גם מעמידה דירות להשכרה (ארבעה חדרים, 90 מטר, שכר חודשי של 175 ל"י, לאחר הנחות — 80—100 ל"י). תשלום חודשי בעד משכנתא לדירה קנויה הוא בשיעור של 160 ל"י. מנכ"ל „חלמיש", אהרן פרבר, אומר: כי מי שיעבור מכפר שלם יקבל את

שושנה דמארי
מדריכות עוזרות בהכנת שיעורים

התשלום המקובל, וכן הלוואה לתקופה של 25 שנה, בתוספת מענקים מיוחדים למשפחות המתגוררות בצפיפות של יותר משלושה לחדר. אבל רבים מתושבי כפר שלם אינם מוכנים לכך. הם מעדיפים להישאר במקום. מתמרמרים — ונשארים.

חיו"ר וחברי ועד השכונה (נווה אליעזר): יוסף לביא, יו"ר הועד (באמצע), יוסף נחמיאש (מימין), ומשולם דואר.

מרכז לנוער ע"ש בארבור: בינתיים רק סרטים, מופעים אמנותיים וחוגים

„בית בארבור" — למי?

מנשה שער, יליד כפר שלם, בן 23, רווק ששירת רק שנה אחת בצבא („היו לי בעיות שם"), עובד בליטוש מרצפות ומשתכר 40 לירות ליום, אינו מבסוט במקום. „איחס כאן! מה יש מבסוט במקום. „איחס כאן! מה יש לי „למה לעזוב. יש לי בית לבד. אני רוצה בית לבד במקום אחר".

דוד בנימיני מוועד הצעירים — מתמרמר עוד יותר. הוא אינו עובד. „על מה אני אעבוד? על 30 לירות ליום? מה ייצא לי מזה? מפעם לפעם אני מוצא עבודה בבניין ועובד. אין מה לעשות פה. בלילה נוסעים העירה. ב„בית בארבור' עושים בינגו. זה לא בשבילנו". צעיר אחר, המציג עצמו כגדעון, מוסיף: „בארבור זה בשביל אשכנזים". האם מישהו אסר על לא-אשכנזים לבקר שם? „כאן אין אשכנזים. הם גרים ברמת חן וביד אליהו. לא כאן. בבארבור יש רק אשכנזים".

המרכז לתרבות ולנוער על שם אלן ולוורת בארבור נמצא בכניסה לכפר שלם. הבית הוא מפואר וערוך לקליטת חוגים רבים. מצויים בו מיתקני-ספורט רבים. בעצם, מה אין שם? כדורסל וכדוריד, כדורעף וקליעה למטרה, טניס שולחן והתעמלות ועוד ועוד, חוגים עיוניים וחוגי אמנויות ותחביבים — וגם בריכת שחייה, אולם קולנוע ותיאטרון, חדרי עיון, ספריה, חדר מוסיקה ועוד. שאלתי את יוסקה, מנהל המשק בבית בארבור (לא אשכנזי): מדוע הבית הזה פתוח לאשכנזים בלבד? „מה?!" — קפץ כאילו הכישו נחש. „זה שקר מוחלט. כאן באים כולם. אין שום יחס מיוחד לאשכנזים וללא אשכנזים. כאן כולם שווים". יהושע שומר, מנהל הבית, נראה כולו מזועזע כאשר השמעתי באוזניו את הטענה שהעלו צעירים בכפר שלם. „דברי הבל", אמר בזעם. „כאן האתגר — אינטגראציה. הבית ניבנה למען מיזוג ושילוב. זה תפקידו העיקרי".

בין כפר שלם לנווה-אליעזר

הבית פתוח — לכל. אך עדיין אינו פעיל ואינו מפעיל די הצורך. הפעילות בו מועטה. פועלים רק שני חוגים — צילום וקליעה למטרה. נערכות גם הצגות. מקרינים גם סרטים. נערכים לפתיחת חוגים נוספים. כל ההתחלות קשות. „הוסכם עם סגן ראש העיריה לשתף את הוועד המקומי של נווה אליעזר בניהול הבית", מספר יוסף לביא, יו"ר ועד נווה-אליעזר. צעירים בכפר שלם סבורים — כי כל החוגים — וכן בריכת השחייה והמופעים האמנותיים — צריכים להיות פתוחים לכל וללא תשלום, או תשלום סמלי בלבד. לא כולם מסכימים עמהם. המחירים צריכים להיות זולים וסבירים, אך לא חינם.

השוני בין כפר שלם לבין נווה-אליעזר מעמיק משנה לשנה. בכפר שלם הכל קופא על שמריו. גם המסעדה של סעדיה נמצאת במקומה ולא חל בה שינוי כלשהו. אותו מקום, אותו ריהוט דל, אותם מאכלים וכמעט אותם מחירים. השינוי היחיד הוא, שסעדיה הוא עכשיו סבא. „אני מצטער שזו ילדת, לא ילד; הבעל של הבת שלי הוא רומני ולא יודע לעבוד"... מעיר סעדיה מדמון, יוצא תימן, בן 48, אב לחמישה ילדים, המתגורר בכפר שלם 24 שנה. הוא מצטער על כל יחיד ועל כל משפחה העוזבים את כפר שלם. „כל שנה עוברים אנשים. הולכים לשיכונים. יש הולכים לקרית שלום. יש הולכים לבת-ים. מי שעובר לשיכון עובדים — לוקח צו ניתוק ולא בא יותר למסעדה". סעדיה עצמו — אין בכוונתו לעזוב. „אין לי יכולת לעזוב. יש לי משפט שהוספתי חדר. הבת שלי התחתנה. אני לא רוצה לעזוב למה שיש לי פה בית לבד. אני לא אוהב לחיות עם שכנים. אני אוהב בית לבד. העסקים במסעדה — לא טובים ולא רעים. אני מוכר רק עשר ארוחות בכל יום. בעיקר מזמינים שתיה. גזוז, סודה, בירה, קוניאק. התפריט — כל יום אותו דבר. המחירים — זולים. כרשה עם שתי פיתות ועם סודה — שתי לירות. מנת בשר עם שתי פיתות — שלוש לירות. פול — עוד יותר זול. אוכלים אצלי רק אנשי הכפר. לא אוכלים בבית, כי פה האוכל יותר טעים. בבית לא יודעים לעשות כרשה. כמה אני מרוויח? הפידיון שלי 110 ל"י ביום. הרווח שלי — רק 40 לירות ביום. שכר דירה אני משלם 25 לירות לחודש".

אין תודעת נקיון

בנווה-אליעזר — האווירה היא שונה, הדיבור הוא שונה. כאן — כמו עולם אחר. כאן שומעים גם מלה טובה — אפילו הרבה מלים טובות — מפי התושבים. ברחובותיה נראות כבר מכוניות פרטיות שבבעלות תושבי המקום. לפני שנה לא נתקלנו אף לא במכונית אחת. שמעיה נעים, בן ה-19, שלא שירת בצבא — לדבריו — „בגלל מצב כלכלי", העובד בעבודות אספלט אצל קבלן פרטי, אומר, שהוא שמח בחלקו. בעבר היה תושב כפר שלם. „שם היו עכברים וג'וקים וכלבים. פה יותר טוב. גם הנקיון פה יותר טוב".

בשנה האחרונה ניכרת תזוזה מסויימת בנקיון. התושבים — יש להם קצת יותר תודעת נקיון. אבל עדיין יש לעשות הרבה. משה מוסרי, בן 50, המתגורר שלוש שנים בנווה-אליעזר, ושהוא ראש סניף גח"ל בשכונה, קובל על הנקיון, או אי-הנקיון. „בוא, תרד אתי למקלט של הבית ותראה מה נעשה שם. איזה לכלוך! איזה ריחות! איזה רטיבות!" ולמה אין הדיירים דואגים לנקיון? „זה בית של ,חלמיש'. ההחזקה היא של ,חלמיש'. הם צריכים לדאוג לנקיון". הוא מצביע גם על פינת הרחוב שם מתגלגלים ניירות ופסולת אחרת. מדוע זורקים הדיירים את האשפה שלא במקום המיועד לה? „העיריה צריכה לנקות".

שושנה דמארי, בת ה-16, תלמידת סמינר למורות, שגדלה בכפר שלם ומתגוררת כבר שש שנים בנווה-אליעזר, אין לה טענות. היא מספרת בשמחה על הספריה ועל המועדון שמרחיבים אותו. „אני משתמשת בספריה הרבה. במועדון יש מדריכות העוזרות, בלי תשלום, בהכנת שיעורים. נעזרתי הרבה באנגלית".

יושב ראש הוועד, יוסף לביא, שהוא איש המערך, מציין בסיפוק כמה דברים חיוביים שנעשו בשנה האחרונה. נפתח מעון ויצ"ו. יש כבר שלושת

סוף בעמוד 59

ממצודת ערד למעלה הפלמ"ח

מוצא:
באר שבע

מסלול:
באר־שבע — אנדרטת חטיבת־הנגב — ערד — עין־ירקעם — המכתש הגדול — ירוחם — כביש הנפט — באר־שבע

אורך המסלול:
145 ק"מ.

הטיול המשפחתי

מאת מנחם תלמי
צילם אסף קוטין

ה„מגדל" באנדרטת חטיבת הנגב, אשר ליד באר־שבע

נצא מבאר־שבע לכיוון צפון מזרח, בכביש העובר את איזור התעשיה של העיר לעבר ערד וחברון. מרחק מה לאחר שנחצה את פסי הרכבת (באר־שבע — אורון) ניפנה שמאלה, בכביש גישה (1 ק"מ לערך) המטפס אל הגבעה שבראשה מזדקרת אנדרטת בטון גדולה — גלעד לחטיבת־הנגב של הפלמ"ח, אשר הגנה על ישובי הנגב הנצור ולחמה לשחרורו בעת מלחמת העצמאות.

מרחבת החנייה נעלה אל האנדרטה, הניצבת על גבעה, ממנה נוכל להשקיף על פני נחל באר־שבע, תל באר־שבע והעיר עצמה, אשר שיכוניה הקיצוניים כובשים שעל אחר שעל ממרחבי הישימון אשר סביבה.

אנדרטת הבטון החשוף שעל הגבעה (בתכנונו של דני קרוון) עשוייה „פרוייקטים" שונים, המתמזגים יחד למשמעות הכוללת שהיא מבקשת לבטא. תמצאו בה, בין היתר, דגם של משלט ועל הקיר החובק אותו חרותים בבטון קטעי שירים וקטעים מיומן המערכה של החטיבה; כיפת זכרון, בה חקוקים שמות חללי החטיבה; מגדל (איזכור למגדלי המים והתצפית של הישובים המופגזים במלחמת תש"ח) ובמרכזה מדרגות לוליניות, המוליכות אל המיצפור שבראשו, ועוד במרכז האנדרטה טבועות על גבי הרצפה 9 מפות קרב לתאור מבצעיה הגדולים של החטיבה.

באר שבע הקדומה

מהאנדרטה אנו חוזרים אל כביש חברון ופונים בו מזרחה. כעבור מחצית הק"מ אנו נוטשים אותו ופונים ימינה, בכביש המוליך לעבר **תל באר־שבע** והישוב הבדואי **תל־שבע**. כביש זה יורד אל ערוצו של נחל באר־שבע ומקיף את תל באר־שבע שהוא, ככל הנראה מקומה של באר־שבע בתקופת המקרא. מזה שנים אחדות נערכות חפירות בראש התל מטעם אוניברסיטת תל־אביב, בראשותו של פרופ' יוחנן אהרוני. למרגלות התל הוקם מחנה קבע, המאכלס כל עונה את משלחת החופרים. משער המחנה דרך העולה אל ראש התל, בו נחשפו כבר שרידי עיר מינהלית חשובה מתקופת המלכים, אשר היתה מבוצרת כהלכה, מוקפת חומה, חפיר וחלקלקות גבוהות. בין היתר נחשפו שם מחסנים ממלכתיים, מפעל לניצול מי תהום, שערים, חומה ועוד. ככל הנראה חרבה העיר ונשרפה בשנת 701 לפני הספירה, בעת מסע כיבושיו של סנחריב. אולם המקום הוסיף לחיות מיושב גם בתקופות מאוחרות יותר ובתקופה הרומאית היתה כאן אחת ממצודות ה„לימס".

חרמה וערד

מן התל אנו יורדים חזרה לכביש וחוזרים לכביש חברון, בו נמשיך לכיוון ערד.

בק"מ ה־14 מבאר־שבע נגיע לצומת תל־שוקת. ישר — ממשיך הכביש לחברון. אנו נפנה ימינה (מזרחה). נחלוף על פני הישובים הבדואים **אל־עוגבי ואל־עטאונה** ובק"מ ה־5 מצומת תל־שוקת נחצה את **נחל־יתיר**, הקרוי על שמה של עיר לשעבר בגבול ההר והנגב, אשר יושבה על־ידי עולי שיבת ציון בתקופת עזרא ונחמיה. לערך בק"מ ה־15 מצומת תל־שוקת אנו עוברים על פני ישוב בדואי נוסף של שבט **אבו־רביע**, המתפרש סביב **חירבת־מלחתה**. האזור משובץ תלים היסטוריים ואחד מהם אמור להיות לפי השערה מקומה של **חרמה**, הנזכרת בספר דברים (א, 44) כמקום שלידו הוכו בני ישראל בצאתם ממצרים ובדרכם אל ארץ כנען. בשופטים א' מסופר על בני יהודה ושמעון, אשר היכו את יושבי העיר צפת וקראו לה חרמה, והכוונה היא כמובן לצפת שבנגב. בתקופה הרומאית והביזנטית היתה באיזור עיר מבוצרת ומצודה במערכת מצודות ה„לימס־פלשתינה", שנועדה למנוע התפרצותם של שבטי המדבר.

בשנים האחרונות הגיעו חוקרים לידי מסקנה, כי באיזור זה היתה גם **ערד** הכנענית, הנזכרת במקרא (במדבר כ"א) כמקום בו הוכו בני־ישראל בדרכם לארץ כנען, וכי תל־ערד הסמוך (אותו זיהו עם ערד הכנענית) הוא מקומה של „ערד הגדולה", שנוסדה בתקופה מאוחרת יותר כאחת ממצודות שלמה המלך בנגב.

„חגר ערד רבת"

...משיכים בכביש לעבר ערד של היום ובק"מ ה־20 לערך מצומת תל־שוקת (הק"מ ה־35 מבאר־שבע) משוך מן הכביש משעול צפונה אל עבר תל־ערד, הבולט על פני סביבתו. המרחק מן הכביש אל התל הוא כ־3 ק"מ והדרך עבירה לכל סוגי כלי הרכב. חובבי תלים ארכיאולוגיים יוכלו, איפוא, לפנות כאן שמאלה ולגשת אל התל שבחפירותיו הוחל עוד בשנת 1963.

ערד הקדומה היא שנתנה את שמה לאיזור („נגב ערד") ולעיר החדשה, שבהקמתה הוחל בשנת 1961. כאמור, היא נזכרת במקרא בסיפור על המפלה שהנחיל מלך ערד הכנענית לבני ישראל. היא נזכרת בין ישובי הנגב, שנכבשו אחרי מות שלמה המלך בידי שישק המצרי וברשימה זו (שנחרתה על אחד מקירות מקדש אמון שבכרנך, במצרים העליונה) מופיע שמה כ„חגר ערד רבת", לאמר: מצודת ערד הגדולה. בתקופת השופטים התנחלו כאן בני הקיני ושיגשוגה הגדול היה בתקופת מלכי יהודה. מאוחר יותר נזכרת ערד בכתבי פלביוס. נוסע יהודי שעבר באיזור במאה ה־14, מתאר את ערד כישוב דל שבו תושבים ערביים וכן מספר מועט של יהודים אביונים. נוסע אחר מזכיר קיומו של ישוב יהודי בערד במאה ה־17. לאחר מלחמת העולם הראשונה נעשה במקום נסיון התיישבות יהודי (ע"י משוחררי הגדודים העבריים), אולם לאחר שקידוחי המים הכזיבו והתקציב הזעום אזל, נאלצו המתיישבים לנטוש את המקום.

המבצר והעיר

ב־1963 הוחל בחפירות ארכיאולוגיות בתל וסביבתו. כבר בתחילתן הוברר, כי במקום זה שכנה אחת מן הגדולות והחזקות שבמצודות הנגב, אשר שמרה על דרך המעבר החשובה מן המדבר אל פנים הארץ. מתוך עשר השכבות שנחשפו, התחתונה שייכת לתקופת שלמה המלך והעליונה לתקופה הביזנטית. בין היתר נתגלו בעת החפירות דביר של מקדש ישראלי, עם שני מזבחות ושתי מצבות וכן „הנהלת פנקסים" על גבי חרסים, בה מופיעים שמות אנשים ומספרים.

בחפירות שנערכו במקביל למרגלות התל, נחשפה עיר גדולה מן התקופה הכנענית הקדומה, אשר כל הסימנים מעידים כי הותקפה, נעזבה בבהלה ונשרפה בידי שוסי המדבר.

כאמור, הגיעו החוקרים למסקנה כי תל־ערד הוא מקומה של „ערד הגדולה" ואילו ערד הכנענית, הנזכרת כמקום מפלת בני ישראל, היא באיזור תל־מלחתה.

בק"מ ה־46 מבאר־שבע אנו מגיעים אל העיר ערד, שראשיתה בשנת 1961. מכאן אנו ממשיכים בכביש היורד לעבר חוף ים־המלח. אולם מי שמוכן להאריך את משך הטיול ומסלולו, יוכל לפני כן להכנס לתוך העיר ולהמשיך ממנה עד למרגלות הר מצדה. כביש טוב (21 ק"מ) מוליך מערד עד למרגלותיו המערביים של ההר. משם עלייה נוחה (ברגל) אל ראש ההר ואתריו המפורסמים. הכללת מצדה בטיול זה היא תוספת של כ־42 ק"מ נסיעה.

מערד אל המכתש הגדול

מערד אנו ממשיכים בכביש היורד לעבר חוף ים המלח. בק"מ ה־6 מהעיר אנו פונים ימינה (דרומה) ועולים על הכביש המתחבר כעבור כ־22 ק"מ אל כביש דימונה — סדום. בק"מ ה־18 של כביש חיבור זה אנו חולפים על פני „משלובת־ערד" — קומפלקס גדול של מפעלים חימיים, מן הגדולים במדינה.

בפרשת הדרכים שבכביש סדום אנו פונים ימינה (מערבה) לכיוון דימונה וכעבור 10 ק"מ מגיעים **למיסעף־אורון**. ניפנה במיסעף שמאלה, לכיוון מפעל הפוספטים של אורון. משמאלנו נראה את גוש המיבנים שבמרכזו כיפה גדולה — המרכז לחקר גרעיני בנגב — ומימיננו את ההרים הסוגרים על המכתש הגדול.

בק"מ ה־8 ממיסעף אורון אנו מגיעים אל הכביש המסתעף ימינה לתוך המכתש הגדול. אנו חולפים על פני המיסעף וכעבור כחצי ק"מ אנו מגיעים אל המשך הנחל (נחל־חתירה), הנחלץ מן המכתש הגדול.

נחנה את הרכב במשטח שליד הכביש ונערוך טיול רגלי קצר (8 דקות של הליכה מתונה) אל ערוצו הקניוני של נחל זה, במקום בו קיים בימות החורף מפל מים. לערוץ במקום המפל (היבש בקיץ) דמות של פעמון המתרחב כלפי מטה. בקרקעית המפל ניקווים המים ונותרים שם עד לימות הקיץ. מעין קטן, המתייבש לעת קיץ, מעניק אף הוא ממימיו למקום זה ומסייע שם להתפתחות צמחיה. כל עוד מצויים מים בערוץ ובגביו, באים לכאן רועים להרביץ את עדריהם. בתוך ה„פעמון", אליו ניתן לרדת במדרגות שנחצבו בסלע הרך, ימצא המטייל מפלט מפני קרני השמש וכן חול נקי ורך לרבוץ עליו.

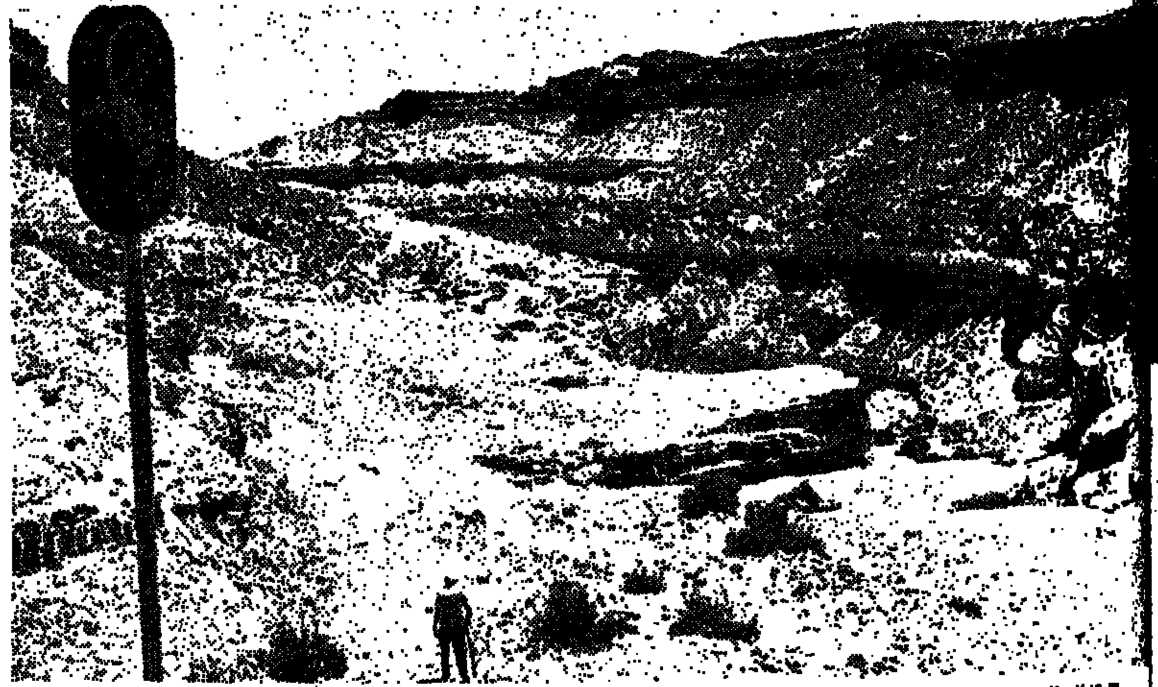

קטע מחשיפות תל באר־שבע — מקומה של באר־שבע הקדומה, המוזכרת פעמים אחדות בתנ"ך.

הדרך היורדת בואדי־חתירה לעין ירקעם. הנוף עוצר נשימה ביופיו. המקום הוכרז כשמורת טבע

עין־ירקעם

בהמשך הנחל, במרחק של כשני ק"מ מעין־ירקעם, קיים מפל תלול שגובהו כ־100 מטרים. הוא נקרא „מעלה הפלמ"ח". שם זה ניתן לו בעת מלחמת העולם, כאשר פלוגת פלמ"ח שהתאמנה באיזור סדום, חזרה במסע חשאי דרך המדבר בדרכה לרביבים. הפלוגה נעה בהסתר ובדרך לא־דרך, היות ונשאה עמה את נשקה וחששה מפני פטרולים של משטרת המדבר המנדטורית. משהגיעו סיירי הפלוגה למקום המפל התלול, החליטו לחצוב דרך במעלה הבלתי עביר, כדי שהפלוגה על נשקה לא תצטרך להמשיך בדרך אחרת, העלולה להסגירם לידי הבריטים. בעזרת גרזינים וכלים אחרים פרצו אנשי הפלמ"ח משעול עביר, בו חצבו מעין מדרגות שאיפשרו טיפוס במעלה התלול. תוך זמן קצר הצליחה הפלוגה כולה לעבור במעלה, לתמהונם של הבדואים, שלא הבינו מהיכן צצו כל כך הרבה אנשים באיזור בלתי עביר זה. בראותם את המעלה שאולתר במפל התלול, קראו לו מניה וביה: נקב־אל־יהוד („מעבר היהודים") ואילו אנשי הפלוגה קראו לו מעלה־פלמ"ח — שם שנותר עד היום.

דרך המכתש לירוחם

מעין־ירקעם נשוב אל המיסעף הקרוב, שם ניפנה מערבה בכביש הצר הנכנס לתוך המכתש הגדול. מכתש זה, כשאר המכתשים הוא אחת התופעות שובות העין ברחבי מדבר הנגב, שנוצרו בעיקר על ידי סחיפת מי השטפונות.

מיד בכניסה למכתש נבחין במירבצי החול הצבעוני, שהוא אחד ממרכיבי שכבותיו הגיאולוגיות. הכביש הצר מתפתל בתוך המכתש וחולף על פני הכניסה אל איזור כריית חרסית וחול־זך, המשמש לתעשיית קרמיקה.

בעליות תלולות ומפותלות נחלץ הכביש מן המכתש (בק"מ ה־6 שלו). מנקודת גבהים זו (620 מטר מעל פני הים) נוכל להשקיף אל נופי המכתש, שהריו סוגרים על פני קערה, שעומקה כ־250 מטר.

בק"מ ה־14 מעין־ירקעם אנו נכנסים לעיירה ירוחם, אשר נוסדה כאן כמעברה ב־1951.

מכאן לבאר־שבע דרך „כביש־הנפט" ומיסעף־הנגב — 34 ק"מ; דרך דימונה — 48 ק"מ.

אורך מסלול טיולנו מבאר־שבע וחזרה אליה (דרך „כביש־הנפט"): 145 ק"מ.

יש לך תינוק. את אשה מודרנית, מצבך הכלכלי טוב, את עובדת וזמנך מוגבל, אולי את גם טיפ - טיפה עצלנית ולכן את מחפשת חיים קלים יותר

טוסיק*
חיתולים חד פעמיים.

עברי גם את לחיתולים החד־פעמיים של טוסיק. הצטרפי למליוני נשים באירופה וארה"ב הנהנות מיתרונות החיתול החד פעמי. השתחררי מעבודת הכביסה המייגעת ושחררי לעצמך זמן יקר אותו תוכלי להקדיש לעצמך, למשפחה (ואולי לבעל שקצת הוזנח...) שאלי את חברתך המשתמשת בחיתולים חד־פעמיים אודות היתרונות של טוסיק. החיתולים החד־פעמיים של "טוסיק" נוחים לתינוק, הגיינים ומונעים כל פריחה בעורו העדין. לאחר השימוש ניתן לזרוק את "טוסיק" לאסלה ללא כל חשש של סתימות.

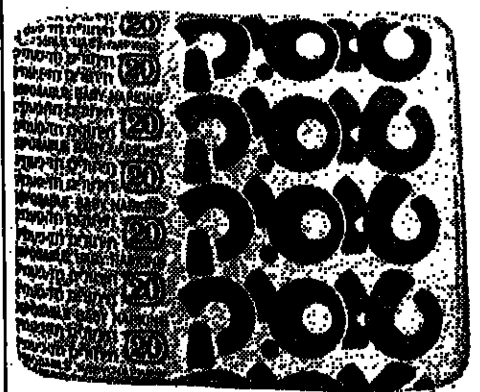

טוסיק באריזות של 20 חיתולים ניתן להשיג בכל בתי המרקחת, בחנויות לדברי ילדים ובחנויות לשרות עצמי.

מאת
דוד מרקיש

הראש מעל המשקוף

לכל חפץ בביתי היסטורית משלו. ראש עז הבר, המתנוסס על קרניו החזקות מעל משקוף חלוני, עורר לפני עשרה חודשים שימת־לב יתרה של פקיד המכס הסובייטי, שנעץ בו שוב ושוב מחט ארוכה, כדי לוודא שלא הסתרתי בתוכו יהלומים, כתבי־יד או, מי יודע, פצצת אטום זעירה. אותו ראש עורר באולם המכס הסובייטי מהומה רבתי, שכן הייתי יהודי ראשון שבעלותו מרוסיה הביא עמו לישראל מזכרת־ציד.

„איפה קנית?" שאל אותי המוכס בהתאמצו לשאת בידיו את הראש המקרין והכבד.

„צדתי אותו", אמרתי.

„באמת?, מה, אתה רוצה להגיד לי שאתה צייד?"

„מדוע לא? יהודי כבר לא יכול להיות צייד?"

סיפורו של ראש עז הבר מחזיר אותי אל המקום היחיד ברחבי רוסיה שאהבתי אליו נשתמרה בלבי, אל הכפר הקטן קבר הזהב בהרי פאמיר.

ירדנו שלושתנו במדרון המושלג של גיא טרסאגאר. מורה־הדרך קדאם, כתב־העתונות סאניה ואני. סוסינו תששו מן המסע המפרך בהרים וגם כוחותינו שלנו כלו מהישיבה עשר שעות באוכפים.

הירידה עצמה נמשכה כשעה. היא היתה תלולה מאוד ורגלינו שננעצו בארכובות כאבו מרוב מתיחות. השביל הפתלתול, שרוחבו לא עלה על אמה, התמשך חלקו במאוזן וחלקו במורד מפחיד, ובקטעים מסויימים אף התעקל ועלה חזרה מעלה.

משהנמכנו החלו להופיע פרחים. לאמיתו של דבר, היו אלה שיחים בגובה המתניים, ללא עלים ועם כדורים קוצניים בקצה גבעוליהם העבים. אך אחר המסע על רמת טרסאגאר, הישרה כקרש־גהוץ והחשופה לגמרי, ניראו לי צמחים אלה כשיחי ורדים.

„קבר הזהב!" אמר קדאם בהשיגו את סאניה שרכב מאחורי. הצלחתו לעקוף את חברי בשביל הצר היתה לי לחידה — אולי התעופף באוויר שכן לפי כל חוקי הפיסיקה לא יכלו שני רוכבים למצוא באותו שביל מקום זה בצד זה.

הכפר שהשתרע במדרון נראה היטב. בצידו עמד מוזוליאון דו־קומתי, ובקבר החימר שבתוכו נחו עצמות פאוילמאנד הקדוש, אשר לפי המסורת גילה בסביבה, לפני מאות בשנים, עפרות זהב. ואיש החל לחפור מיד את המחצב היקר ועד ימי זקנתו צבר אוסף גדול של גושי זהב וגרגרי זהב. הוא לא רצה להיפרד מאוצרו, ולפני מותו ציוות לקברו עמו. אין לדעת אם אמנם נעשה כ־מצוותו, והיום ודאי קשה להגיע לחקר הדבר, אולם החורים הרבים שנעשו — ועדיין נעשים — ב־קירות הקבר מעידים היטב, כי לא פסו סקרנים מן הארץ.

קירות המוזוליאון מקושטים בקרני עזי־בר עקומות ובאבנים יפות בעלות צורות בלתי רגילות ששוקעו בהן, זנבות שעירים של יאק, מודבקים לכלונסאות, התנופפו ברוח בחצר המקום הקדוש. המוזוליאון נראה כחלק של מיכלול ענקי המורכב מן ההרים, השמים, הגיא והנחל השוטף בערוצו.

עולי רגל מרבים לפקוד את המקום ומביאים לפוזילמאנד „במתנה" דפי קוראן, סמרטוטים צבעו־ניים וכסף. הכסף נעלם מן המקום חיש־מהר ואין יודע לאן (אפשר שפאוזילמאנד ממשיך בתחביבו בעולם הבא). הסמרטוטים דוהים במרוצת־הזמן ורק קרני העזים והזנבות השחורים של היאקים אינם נפגעים משיני הזמן ומידי אדם...

אחר התייעצות החלטנו סאניה ואני ל־עשות יממה בקבר הזהב.

„פשוט אין לנו זכות להתעלל בסוסים!" אמר סאניה.

„כמובן — הסכמתי — זה יהיה אכזרי".

אחר־כך, בלי אומר ודברים, הרחקנו מעט אל בין הסלעים ושם שילשלנו את מכנסינו ומרחנו ב־משחה אנטיביוטית את עכוזינו המשופשפים עד זוב דם מרוב רכיבה. בשעת מעשה השתדלנו לא להביט זה בעיני זה.

עם בוקר המתינה לנו בבקתת החימר של קדאם ארוחה: על צלחת אמייל גדולה ההבילו פרוסות בשר עז בר מבושלות. התה רתח בקומקומונים, ואנו שתינו ופתחנו בשיחה.

„מה פירוש ,פאמיר'?" שאל סאניה את עבדולה לבן־הזקן, שאר־משפחה של קדאם.

„פאמיר — השיב הזקן אחר הרהור עמוק, תוך שחיטט בשיניו במחצצת־שיניים כבדה, עשוית כסף, שגודלה כגודל עט נובע ואשר היתה תלוית לו על צווארו בשרוך עור — השם פאמיר בא מהמלה הרוסית ,מיר', עולם. זה מפני שהרי פאמיר נמצאים מעל העולם..."

„לא, לא עבדולה — התערב בוויכוח קרוב־משפחה אחר ושמו סעיד — פאמיר בא מהמלה הרוסית ,אומר', שפירושו מת. מי שעולה על הרי פאמיר מת... נכון, לא תמיד", הוסיף בהבחינו כי אני וסאניה מחליפים בינינו חיוכים.

רשמתי את דברי החכמה של עבדולה וסעיד בפנקס העתונאי שלי שהבאתי ממוסקווה. באחד מעמודיו הראשונים העתקתי בעת ביקור בספריה את המלים הבאות:

„פאמיר. מ,פואי מורד' בטאג'יקית, שפירושו ,צעד אל המוות' או ,למרגלות המוות'. הטאג'יקים קוראים לפאמיר גם ,בומי דוניו', שפירושו גג ה־עולם".

קדאם אשר הקדים מאוד לצאת את הבית, טרם חזר. הוא יצא אל ההרים ושוטט ב־חורש שמעל המוזוליאון. אפשר היה לחשוב שהוא משוטט לו סתם. ללא מטרה, עוקב באדישות מתחת גביניו צרובי־השמש אחר ארנבות החולפות כברק מסלע אל סלע, או אחר תרנגולת־בר המשמיעה קרקור־צווחה, וכמו סופר את גוזלותיהן. ואכן, זאת הוא יכול לעשות להפליא בעין הצייד החדה שלו, שבכוחה הוא פוגע במטרתו ביריה אחת, ללא כל מאמץ.

אך לא. הוא המשיך דרכו הלאה במעלה ההר, ואת הרובה הישן־נושן שלו חזר ותלה על כתפו אחר שחשק לרגע בתרנגולת מזדמנת. סוף סוף, תרנגולת־בר אינה עוף פשוט, שהרי אין דומה לה במרחבי פאמיר וטיאן־שאן. „אכול בשר־תרנגולת בר ולעולם לא תחלה באבעבועות", אומרים ה־קירגיזים. ומי יודע, אולי כך הוא, בעיקר אם אתה מחוסן.

בשעה אחת־עשרה נשמע הד יריה.

„הרג", הפטיר עבדולה ושפך על הרצפה את שאריות התה מקומקומו. „יהיה ציד".

„מה הוא הרג?"

„יבוא קאדאם ותראה. זה המנהג הפאמירי שלנו". ופניו הסמיקו ונעשו חגיגיות כלשהו.

קאדאם חזר כעבור חצי־שעה. הוא העמיד את הרובה בפינת החדר והניח בזהירות על המרבד ציפור ירוקה — צורב־לבני.

לקאדאם רובה יחיד במינו. הוא קולע אל חוט השערה — אולם רק בידי בעליו. אין זה פשוט להיות צייד מפורסם. אחד ממעריציו הרבים של קאדאם גנב ממנו אי־פעם את רובהו, בהאמינו ש־סוד ההצלחה טמון בו. קאדאם סרק כמעט את כל הרי פאמיר עד שמצא לבסוף את הגנב והחזיר את הרובה. ובחזרו הביתה החליף את הכוונת בחתיכת ברזל. מאז יודע רק הוא לכוון את הרובה. כל אחר לא יפגע ברובה זה אפילו בבקבוק שיועמד עשרה צעדים לפניו.

„החלפתם כוח?" שאל קאדאם ומולל בשביעות רצון את קצות שפמו — עכשיו יוצאים לציד".

קאדאם הוא כבן ארבעים, קומתו ממוצעת וגוו שרירי. על האוכף הוא יושב זקוף ורק כתפיו שמו־טות מעט קדימה. אני רוכב על סוסו של קאדאם, אשר נח בלילה ועכשיו הוא מקפץ ומרקד מרוב און. מעולם לא רכבתי על סוס גועי שכזה, ואני מתפלל שלא יפילני ארצה ויביישני לנצח.

קאדאם מדהיר את סוסו שלו וכל ידיעותיו ברכיבה פורחות, שכן הוא אינו דוהר בגוף זקוף ואינו מתרומם על הארכובות. הוא מדלג ושר, ו־מאחוריו דואים הכלבים כמרחפים באוויר וכל זה דומה כל כך לסיפורים.

העלית התלולה החלה מיד. קאדאם קשר את הכלבים בחבל אחד ואת קצהו כרך בקצהו אוכפו. הכלבים חשו ככל הנראה את המצפה להם ונראו מתוחים.

הבטתי למעלה, מעלינו, על פיסגת הצוקים. צמח חורש. הפיסגה עמדה בודדה ומשום כך קשה היה לאמוד את גובהה, והעצים ששילחו את שור־שיהם אל בין הסלעים כמו צמחו בתוך השמים וקשרו בחללים שבין ענפיהם יריעות תכולות...

אבל מאחורי הפיסגה ראינו עד מהרה עוד אחת, ואחריה שלישית, כל אחת גבוהה מחברתה, ואילו השמים נסו כל פעם מפנינו ורק נעשו תכולים יותר ויותר.

לפתע עצר קאדאם את סוסו וירד ארצה. הוא

(סוף בעמוד 69)

יש לך יום יום חג

עוגת־דבש לראש השנה,
הפרוסה המתוקה הראשונה של השנה החדשה!

הרתיחי 2 כוסות דבש עם כוס קפה חריף.
צנני, הוסיפי בהתישה 2 כפות ברנדי, 4 ביצים טרופות,
4 כפות שמן וכוס סוכר.
בנפרד, ערבבי 3½ כוסות קמח תופח עם כוס שקדים
קצוצים, צימוקים וקליפות לימון. הוסיפי קינמון,
צפורן, זנגביל, אגוז מוסקט טחון ופלפל ריחן,
½ כפית מכל אחד.
הוסיפי תערובת אחת לשניה.
צקי את הבצק לתבנית משומנת והכניסי לתנור "פזגז" החדש שלך.

זו תהיה ההזדמנות הראשונה בה תנור "פזגז" החדש
יעזור לך לעשות את החג לחג, מאותו רגע
הוא יעשה זאת יום יום, בחול ובחג.
רכשי לקראת החגים תנור "פזגז"
ותתברכי בשנה טובה ובשנים טובות.

פזגז PAZGAS

בינג־ליניאל/ גלבלום.

„כוכב" נמצא על שפת־הים

חיה קציר: „ניסיתי שלא תרגיש שאני מסתכל, אך היא הרגישה"

מאת
טלילה בן־זכאי

אחד השלבים המרתקים ביותר שיש לבמאי סרטים בתקופת ההכנות להסרטה הוא ללא ספק הליהוק: יש תסריט, סיפור עם דמויות, וצריך לקבוע מי הם האנשים שיגלמו דמויות אלה.

להלכה — כל שחקני ישראל עומדים לרשות הבמאי ויותר מזה, כל פנים שראה אי־פעם ברחוב ואשר שבו את דמיונו. ואולם למעשה, מתברר שחוזרים שוב ושוב לאותם השחקנים ובמידה לא מעטה אפילו לאותם ההרכבים: „הטובים" ו„הרעים"; „האשכנזים" ו„הספרדים"; „העשירים" ו„העניים"; ולא הרבה יותר מזה. כי רוב העשיה הקולנועית שלנו היא מסחרית, ומשום כך נשענת על שמות, על הצלחה קודמת, על „טייפ־קאסטינג" (ליהוק על פי טיפוסים) ולא על נסיונות שחקניים, על תפקידי־אופי, על אפשרות של צמיחה מעבר לנתונים פיזיים.

על הבעיות הקשורות בליהוק הסרט „צ'ארלי וחצי" מספר הבמאי בועז דוידזון, לפני תחילת הצילומים שנקבעו לחודש זה.

„כוכב" לפני במאי

ההתחלה היתה במשרדי „פיל־טונר", אנשים מאיראן שעסקו בהפקת סרטים בארץ מולדתם, ובהפצת סרטים בארץ, החליטו להיכנס גם לתחום ההפקה. הם חשבו על רעיון לסיפור „טוב", כלומר — מסחרי. פנו אל התסריטאי אלי תבור וביקשו ממנו לפתח את הרעיון לתסריט שבמרכזו יהודה ברקן („לופו"), כצעיר בן עדות המזרח.

מאז „עוית — כלבת הצנחנים" עסק בועז דוידזון בבימוי סרטוני פירסומת־הסברה, תכניות טלוויזיה וסרטים קצרים. אין פלא ששמח לעסוק שוב בבימוי סרט עלילתי. הוא אומר כי התסריט מצא חן בעיניו ויהודה ברקן נראה לו אידיאלי לתפקיד הראשי — צ'ארלי. „זה מזל" — הוא אומר — „כי לוא הייתי חושב אחרת, הייתי נאלץ לוותר על הבימוי". כי במקרה זה — ה„כוכב" נקבע עוד לפני הבמאי, ולמעשה הסכמתו של ברקן להופיע בתפקיד היא ששימשה „דבק" להפקה כולה. עתה צריך היה לאייש את יתר התפקידים.

„המחשבה על שחקנים זוחלת לראשך מיד בקריאה הראשונה — אומר בועז, — ועם כל קריאה נוספת, מתבהרות והולכות עד שאתה יודע בדיוק את מי אתה רוצה, או לפחות, מה אתה מחפש.

„אני אוהבת אותך"

„הארץ קטנה, מספר השחקנים מצומצם ואלה מהם המתאימים לתפקיד מיוחד זה או זה — קטן ביותר. כך שכל מה שאתה צריך לעשות, בעצם, הוא לבחור את הטוב בעיניך ביותר מביניהם, ולקוות שלא יהא עסוק באותו זמן בתיאטרון ושיסכים לתנאים הכספיים שהמפיק קובע".

כך למשל, קבע הבמאי שהורי צ'ארלי, פלורה וזכי, יהיו עדנה פלידל ואריה אליאס. „חיפשתי שחקנים שיכולים לגלם בני עדות המזרח, בגיל יותר מבוגר, אנשים עממיים, שופעי טוב־לב וחמת־חיים, ללא גסות, ללא וולגריות, ואשר יקרינו הרבה חום". במקביל להם — לטימה וחיים ברקאי, הורי הנערה האשכנזיה העשירה המאוהבת בצ'ארלי, בחר בועז דוידזון באלישבע מיכאלי ונתן כוגן. בחירה הגיונית, חסרת הפתעות. הם מתאימים בגיל, בהופעה החיצונית, ובתכונות השחקניות. יש להם נסיון רב הן בהצגות תיאטרון והן במשחק קולנועי.

בעיה קשה הרבה יותר ניצבת לפני הבמאי בבואו לקבוע את גילה, נערתו של צ'ארלי.

דוד שושן
הילד המתאים — וזהו זה

יש בארץ צעירות רבות הנושאות עיניהן למשחק בסרטים, יפות יותר — ופחות, שחקניות, דוגמניות, זמרות. רובן קשורות לסוכני־אמנים שהביאו תמונותיהן לבמאי.

„חיפשתי צעירה יפה, חכמה, בעלת חוצפה צברית טיפוסית. נערה שבהופעתה החיצונית ניכר שהיא בת עשירים, כמו באגדות, כמו בסרטים. פגשתי המון בחורות, שוחחתי איתן, התרשמתי מהופעתן, משיחתן, מתגובתן, גיליתי הרבה בחורות מוכשרות שיום אחד בסרט אחר, ארצה לעבוד אתן, אבל אף אחת מהן לא היתה גילה".

בבוקר של יאוש גמור החליט לצאת לשפת־הים ולחפש נערות בלבבו. לא יצא לבדו, ביקש את אחד מעוזריו שיצא עמו. הלכו לחוף „שרתון", ומהר מאוד נתקלה עינו בנערה שישבה על כסא נוח. „הבטתי בה — והיא החזירה לי מבט. חשתי מבוכה. ניסיתי שהיא לא תרגיש שאני מסתכל, אבל היא הרגישה. לבסוף אספתי אומץ, ניגשתי אליה ושאלתי מה דעתה להופיע בסרט. היא לא ידעה מה להשיב. חשבה שאני ,מותח' אותה; אולי שהם מנסה ,להתחיל' איתה. לבסוף השתכנעה שאני מדבר ברצינות והסכימה לבוא למבחן־בד. במבחן ביקשתי ממנה משהו קשה במיוחד. לומר ליהודה ברקן את המשפט המכשיל ביותר בעולם הסרטים: ,אני אוהבת אותך', והיא עשתה את זה נפלא".

כך נפלה ההחלטה על חיה קציר, תל־אביבית נאה ללא כל נסיון קודם במשחק.

נראה כי מראיה שיכנעו גם את המשקיעים להמר על נערה אלמונית. כאמור, בדרך כלל הם נוטים יותר להחתים שחקנים מפורסמים. זאת הסיבה שככל שמרבים להופיע (ואפילו בסרטים רעים) מרבים לזכות בהזמנות להשתתף בסרטים. משקיעים אינם מתעניינים בפיתוח האמנותי של השחקן או בהרחבת מעגל המשתתפים, הם מחפשים „כיסוי" לשטרות, ומאמינים יותר בבעלי־שם.

זוג עינים מירוחם

אם מציאת הנערה המתאימה היתה בעיה, מציאת הנער, מיקו, המכונה ה„חצי" (ועל כך שם הסרט „צ'ארלי וחצי") — היתה קשה שבעתיים. פשוט אין מנין להתחיל.

מפרסמים מודעת בעתון — ומיד מוצפים במאות אמהות שאפתניות הדוחפות את ילדיהן אל מול הזרקורים. ואפילו יוגבלו המועמדים בגיל, מבנה גוף, וצבע עור, יגיעו המונים מבלי להתחשב כלל בנתונים הדרושים והחיפושים הממשיים מיגעים מאוד.

„האמת היא, מספר הבמאי, שבמשך כל זמן החיפושים הטריד אותו זוג עיניים, עיניו של ילד מירוחם, שסיפר על עצמו בתכנית טלוויזיה. ובעוד הוא מחפש בתל־אביב (לנוחיות ההפקה), חיפש גם קשר אל הילד האלמוני מירוחם. וכשנפגשו — היה ברור לו שלא יוכל למצוא ילד מתאים כמותו.

הטרידה אותו בעיה אחרת. האם אינו עושה עוול לילד כשהוא מוציא אותו ממסגרת חייו הצנועה ליד אמו האלמנה ואחיו הרבים, ומביא אותו לתקופת־צילומים בתל־אביב, שבה כל מושגיו יתנפצו אל מציאות חדשה שאינה אלא בועת־סבון נוצצת, ככל תקופת הסרטה? בסופו של דבר ניצחה טובת הסרט. הילד התאים — וזהו זה. וגם הוא וגם אמו שמחו על כך.

בועז דוידזון (הבמאי המזוקן) ויהודה ברקן ב„צ'ארלי וחצי"

„מוותרים על התענוג"

לאחר שבוע של חזרות ניגש הילד, דוד שושן, למבחן־בד ושכנע את כל הגורמים שהוא מסוגל לעמוד בכבוד במשימה. אמנם יש לו מבטא מרוקני, שונה מזה של גאולה נוני, המשחקת את אחותו לילי, אך הוחלט להתעלם מבעיית המיבטאים. גם אליאס בעל מבטא שונה מזה של עדנה, או יהודה. וכן זאב רווח המופיע כששון, היחיד בשכונה שהצליח להסתדר בחיים או תקווה עזיז אם לשלוש בנות אשר לא תואר לחן ולא הדר, ולא סיכוי לבעל..

„בליהוק — ממשיך בועז דוידזון — חייבים להזכיר את בעית התפקידים הקטנים. כדי שהסרט יהיה טוב, רוצה הבמאי מאוד להשיג שחקנים טובים לא רק לתפקידים הראשיים, אלא גם לכל האפיזודות. אבל לצערי, שחקנים רבים בארץ מודדים את התפקיד לפי מספר הרפליקות או כמות ימי הצילום, ולא על־פי המשמעות שלו בתוך העלילה, והאפשרות לעשות איתו משהו מעניין. זאת הסיבה שלעתים קרובות התפקידים הקטנים מופקדים בידי השחקנים הלא־נכונים.

„גם צד אחר למטבע — הוא מוסיף ואומר — הצד של המפיק. הוא מקציב סכום קטן לתפקידים אלה, ושחקנים טובים, אם כבר מוכנים ללכת לתפקיד קטן, מתנים זאת בתשלום טוב; ואם לא זוכים בו — מוותרים על כל

(סוף בעמוד 51)

חובה עליך לבקר ב„וורדו אינטרנשיונל" אם לא כדי לקנות-לפחות כדי לראות

בואו ל„וורדו אינטרנשיונל",
סיירו בנחת באולמי התצוגה
והתרשמו מהמבחר שכולו
איכות וסגנון.
התבוננו למשל במערכת „מרינו";
מערכת ארוח צעירה וספורטיבית.
שילוב נפלא של בסיסי כרומניקל
או מתכת צבועה (המילה האחרונה)
עם ריפוד רך ועשיר במבחר אריגים.
מחיר ספה תלת מושבית: —.2,200
ספה דו־מושבית: —.1,550
כורסה: —.1,180
ומספר דוגמאות נוספות:
„קספר" —
מערכת מודולרית לצעירים.
ריפוד בבד „ג׳ינס" או בקורדרוי
ירוק. מחיר יחידה: —.490

„בוריס" —
מערכת מודולרית בעיצוב קלסי.
ריפוד עשיר בבד שוודי לפי בחירה.
מחיר יחידה (ללא ידיות): —.1,050
„גרוון" —
שילוב נהדר של בסיסי עץ מכופף
וריפוד קורדרוי שוודי.
מחיר ספה תלת מושבית: —.3,750
ספה דו־מושבית: —.2,700
כורסה: —.1,900
„דיסקוס" —
מערכת מודולרית מהודרת:
עיצוב יוצא דופן;
עץ שחור מכופף וריפוד קורדרוי עשיר.
מחיר כל יחידה: —.1,400
תוספת ידיות: —.250 ל"י.
שולחן —.990, שולחן פינה —.450
פינת אוכל שוודית במחיר עממי;
מחיר שולחן הניתן להגדלה
ו־4 כסאות, הכל בבייץ צבעוני;
—.1,440 ל"י בלבד.

VERDOU INTERNATIONAL
וורדו אינטרנשיונל
רח׳ ז׳בוטינסקי 22, רמת־גן
פתוח לנוחיות הקהל מ־9.00 בבוקר
עד 10.00 בערב (רצוף)
יעוץ ע"י אדריכלים — במקום.

פרסום א.ק.י.

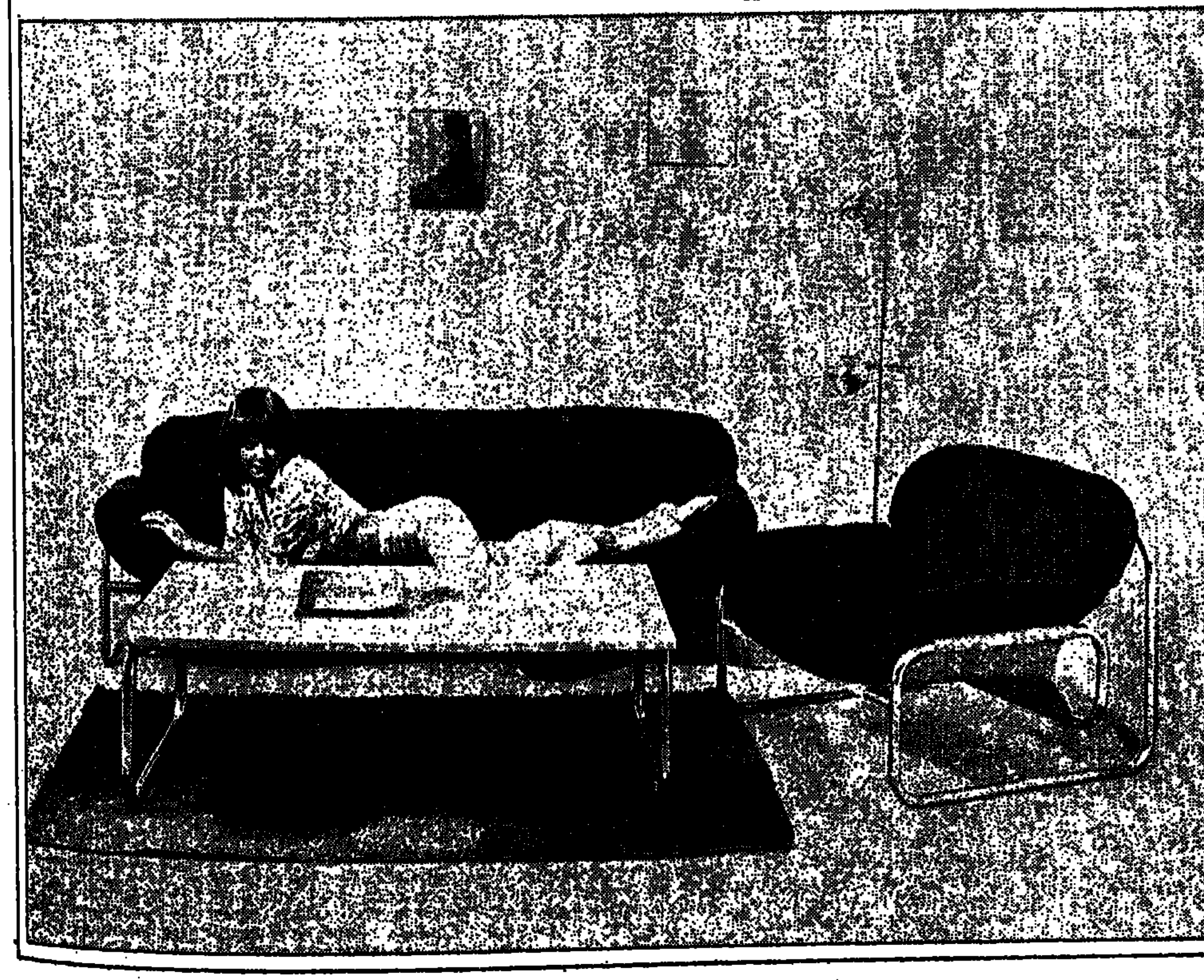

דלקול 2000

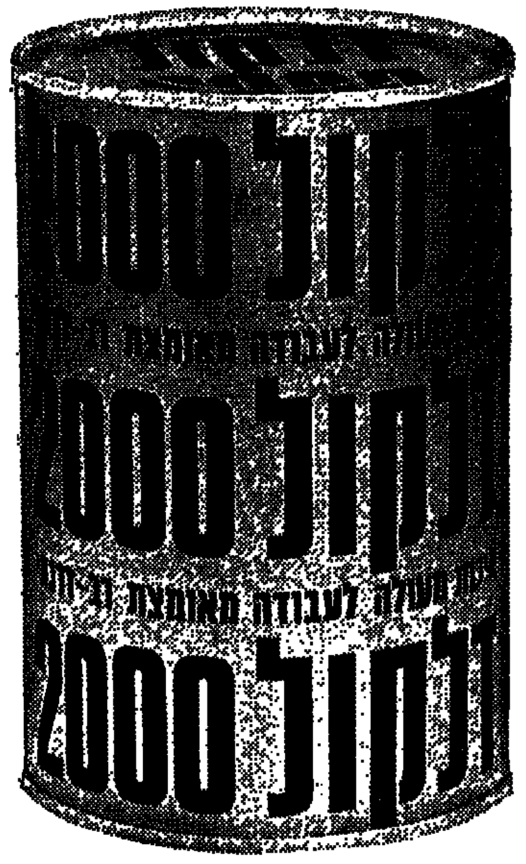

"דלקול 2000" עונה לדרישות של גדולי יצרני הרכב בעולם, לסיכת מנועי בנזין מדגמי 1973–1972, לתנאי עבודה חמורים ביותר.
"דלקול 2000" הוא הכרחי להבטחת האחריות על המנועים לרכב חדיש, ורצוי גם לרכב ישן, כי איכותו מבטיחה יתרונות לכל מנוע.
"דלקול 2000" עונה לסיווג "SE" של מכון הנפט האמריקאי: למפרט "פורד": SSM-2C-9001AA (M2C-101C), ולמפרט "ג׳נרל מוטורס": GM-6041 M.

דלק DELEK

דלקול 2000 השמן של שנות ה-2000

לא, פרופס אינו יכול לנוח...

מאת יעקב העליון

עכשיו הוא יכול להסב בכורסתו בנחת, להצית אחת מן הסיגריות ה־דקיקות שלו בהרגשת רווחה, של מי שראוי למנוחה.

האמנם כך, מר פרופס?

מנהל הפסטיבל הישראלי מח־ייך בקורטוב של אירוניה: „הלואי. אבל אתה שוכח שבע־שירי לחודש כבר נפתחת תחרות הנבל הבינלאומית ובין הישי־בות והפעילויות הכרוכים בה, החלה כבר עבודת הארגון של הפסטיבל הבא. לא, אינני חושב שאני יכול ליהנות מן הלוקסוס שאתה מציע".

א.צ. פרופס, ששמו כרוך בפסטיבל הישראלי מאז נוסד, חגג השנה „בר־מצווה": הפסטיבל שנסתיים ב־ימים אלה, הוא ה־13 במספר. כש־מזכירים מיספרים ועובדות אך טבעי הוא שהזכרונות נוהרים אחורה נוסח: „מה, כבר עברו שמונה שנים מאז"... הוא מצטער על החול הניגר במהירות רבה כל כך בשעון־הזמן „השנים רצות יותר מהר — הוא נאנח — כשנמצאים בגיל שבין 65 ל־70".

מטבע השנים שהן מתקצרות כש־אדם שרוי בפעילות מתמדת. את תוצאותיה של פעילות זו אפשר היה לראות בקייץ זה: בחמישה ביוני נפתחה „הזמריה", שהיא אחת מ־שלושת „תינוקותיו" של פרופס, ב־15 ביולי ננעלה. למחרת נפתח ה־פסטיבל הישראלי שננעל ב־26 ב־אוגוסט, לא יעברו 15 ימים מן הנעילה עד ששוב יוסט המסך לצדדים בערב הפתיחה של „התחרות הבינלאומית ל־נבל".

מניין משיגים את הכוח לזה? למרות שהקייץ בער על מדרכת בית־הקפה שליד אחד משולחנותיו הסבנו, נראה פרופס דק הגזרה, ער ורענן, כמו חזר זה עתה מחופשת־הבראה ממושכת באלפים של שווייץ.

הצעירים הפתיעו, קזאלס געה בבכי

עד שאנו מגיעים לפסטיבל הבר־מצוה, מתעוררים זכרונות מן הפסטיבל הראשון ב־1961, „שלא היה פסטיבל ישראלי, אלא פסטיבל שנערך בישר־אל. עוד אירוע בינלאומי, שאין בו דבר מיוחד מאוירת הארץ אשר בה נערך";

„באתי אז לאיזאק שטרן שאירגנו, והצעתי לו לארגן תחרות בינלאומית לכנרים. סוף סוף נגינה בכינור היא מחלה יהודית. הוא לא התלהב. אמר שהוא צעיר מכדי לעמוד בראש תח־רות כזו וגם קשה יהיה להתחרות בוותיקות ממנה, ובכן, רעיון הפסטיבל נשאר בעינו אך כולו היה יבוא. עוד זכורה לי המלחמה עם אלכסדר שניידר, שהתנגד להכללת רביעית נגנים ישראלים בתכנית, הוא חשש שיורידו את הרמה..."

פרופס לא ראה טעם באירוע יש־ראלי, שבו תהיה הארץ רק מארחת — ותוכנו ריק מניחוחותיה. „אמנם במשך השנים גדל והלך מספר היצירות ה־יהודיות והישראליות, וכבד משקלן בתכנית הכללית. נושאים תנ"כיים, ישראליים. חסידיים, פולקלוריים שוב־צו בפסטיבלים, עד שהשנה הגענו ל־שיא: הכללת „מצדה", אופרה מקו־רית ישראלית. אני גאה בכך, למרות שידוע לי כי הדעות עליה היו חלוקות. בצד „מצדה" אני גאה על היצירה „ירושלים", על ערב „הללויה", על „ערב היצירות היהודיות", על מופעי „אליהו הנביא" ו„ביאליק" — אלה הדברים שנותנים לפסטיבל את טעמו המיוחד.

מבלי שיצהיר על כך במפורש, ניכר מן ההתנגנות שבקולו, כי יותר מכל רוות נחת מתזמורת הנוער, פרחי־נגינה שנלקטו מאקדמיות למוסיקה ומקרב עולים חדשים — הוכנו ל־הופעה תוך שבועיים ונעלו בהופעתם את הפסטיבל. „הצפיה ההאזנה להם היתה הנאה אמיתית. נדמה לי שלא אטעה אם אומר שזו היתה גם דעתו של הנכס הגדול ביותר של הפסטיבל, קאזאלס שעבד עמם ברצינות כה רבה. הם גרמו שיחוש שוב, מה שהוא יודע זה מכבר: בישראל טועמים חיי מו־סיקה בלתי־רגילים כבר החל מן הגיל הצעיר. הוא וכמותו שניידר, רוז ו־איסטומין התקשו להרגע מן החוויה שעברה עליהם במפגש עם הצעירים.

„הנה, אגב, סיפור שלא פורסם עוד: אחרי קונצרט הנעילה בירוש־לים, הפתיעו 12 נגנים צעירים את קאזאלס שישב לנוח מאחורי הקלעים. הם הפתיעוהו בחדרו וניגנו לו את „הציפורים" שיר הערש האהוב עליו יותר מכל. הוא געה בבכי כתינוק"...

— אתה מרוצה, מר פרופס, אבל לא כל המבקרים יצאו מכליהם. היו בהם שביקרו קשות מופעים שונים וסדרי ארגון. רבים אמרו כי הופעת הבלט המלכותי איכזבה מאוד. שלא בתחום האמנותי קבלו, למשל, על הס־דרים בקיסריה.

„ראשית, אני רוצה להבדיל בין דעת המבקרים, שאגב עבדו קשה מאד בקייץ הזה, לבין דעת הקהל. לא תמיד היתה חפיפה ביניהם. אני מס־כים עם אלה שבאו בטענות על

א.צ. פרופס עם קאזאלס ורעייתו בהיכל התרבות, אחרי הקונצרט.

הופעת הבלט. אולם עובדה היא ש־מלבד אולם־ירושלים, אין כל במה אחרת שניתן לקיים בה הופעת בלט כזו ולוא רק בגלל קשיי התקנת הת־אורה. אפשר לומר לנו, שלא היה עלינו להזין את הבלט מירושלים. אבל אנו ניזונים מתקציב מוגבל. בירושלים יש רק 900 מקומות ב„היכל ה־תרבות" 2900 מקומות ובקיסריה 3400 מקומות. האלטרנטיבה היתה: הפסד של 200 אלף לירות. לא יכולנו להר־שות אותו לעצמנו. לא נכונה הטענה שבא צוות מדרגה שניה של הבלט, זה הצוות שיוצא תמיד לסיורים ולא חסרה בו אלא בלרינה אחת שביטלה בואה בגלל מריבה אישית עם נורייב. אגב הקהל לא שבע מן הבלט ורבים רצו לראות שוב. אבל הסקנו מסקנות ובשנה הבאה נביא את בלט ויניפג מקנדה שהופעתו איננה בנויה על תפאורת, אלא על אור וצליל.

„אשר לקיסריה: עיקר ה[...] כוונו לסדרי התחבורה, נכון ש[...] מכונית אחת שנתקעה בכביש [...] כדי לגרום פקק עצום. אנו [...] בעניין זה כבר שנים, מכל [...] נעשים עתה מאמצים מיוחדים [...] שבשנה הבאה יהיה כביש [...] משופר יותר ומספר מגרשי ה[...] יוגדל".

130 אלף צופ[...] ב־84 מופע[...]

— היו גם טענות בעניין ה[...] חיילים אמרו שלא היו מ[...] עמוד במחירים.

„כשהופיע כאן הלונדון פסטיבל בלט, בארגון אמרגן פרטי, קניתי כר־טיסים לשורה האחרונה בהיכל ה־תרבות ושלמתי 35 לירות. אצלנו מחיר הכרטיס היקר ביותר היה 30 לירות והיו גם כרטיסים בעשר, שמו־נה, וחמש לירות. מחירי כרטיסים בפסטיבלים אחרים בחו"ל מגיעים אפילו לשלושים־ארבעים דולר ואתה. מחיר כרטיס ל„דון ג'ובני" בפסטיבל אדינבורו נע בין 12 ל־15 לירות שטרלינג. לא, אינני סבורים שהם יקרנים. נהפוך הוא: מחירי הכרטי־סים, יחסית להוצאה, רחוקים מלהיות גבוהים".

עובדה היא, אומר מנהל הפסטיבל הישראלי, שהקהל זרם בהמוניו. עוד לא סוכם מספר הצופים ב־85 האירו־עים שנערכו השנה. אבל הוא מעריך ב־130 אלף, 60—80 אלף יותר מ־מספר הצופים אשתקד.

רבים שואלים מהו סוד הפסטיבל, וכיצד זה דווקא בקיץ, כשהקהל עייף ורווי מן התיצע של כל השנה — נוהר בהמוניו אל הפסטיבל. פרופס סבור כי את פשר הסוד יש למצוא ברגוניות האירועים. אין איש שאינו יכול לברור לו מה שאהוב עליו, ומי שאינו אמון על מוסיקה קאמרית, יכול היה לראות מופעים פשוטים ומובנים לכל נפש, כמו להקת המחול המכסי־קני, או „אליהו הנביא".

אבל גם הוא היה מופתע מוריעת הקהל: „היינו פסימיים מאד בקשר לגורל הרסיטלים שהוגשו על ידי נגנים צעירים. חששנו מאד שהנגנים יופיעו בפני אולמות ריקים. כדי לתת להם סיכוי, קבענום בשעות אחרי הצהריים, כדי שלא יופרעו על ידי מופעים אחרים של הפסטיבל ושלא במסגרת הפסטיבל. אך להפתעתנו היתה התפוסה הממוצעת בהם 70—60 אחוז ובאחדים מהם היו האולמות כמ־עט מלאים לגמרי".

ואם עוסקים במספרים: התפוסה הממוצעת בכל אירועי הפסטיבל היתה 90 אחוז. פירוש הדבר: למספר ניכר מאד של אירועים אזלו הכרטיסים. „אנו יודעים שצערנו רבים. היינו

(הסוף בעמוד 69)

יהודים וערבים

מאחורי סורג אחד

מאת יגאל לב

השניים צנחו על הרצפה המאובקת של חדר כלא שאטה, שורטים, חול־מים באגרופים קמוצים, מנסים לנקר עיניים, למעוך את הצוואר, לנשוך. קטטה בבית סו־הר. קטטה רגילה.

בתוך האווירה הדחוסה של אנשים היושבים זה עם זה על פי צו, מאחורי חומות, פורצת לא פעם קטטה כצפירת קומקום ה־רותח על האש. רק לפרוק את המרץ.

כל מי שמצוי בהווי בתי הסוהר יודע, כי תקרית זו פורצת לפחות אחת לכמה ימים. לרוב היא נגמרת בכך שמוליכים אחר כבוד את שני הבריונים לתאי הצינוק, כדי שתתקרר דעתם. הפרישה נותנת לאסירים ה־משועממים חומר שיחה לכמה ימים והשקט חוזר על כנו.

אולם בתקרית זו נשמעת בפעם ה־ראשונה צעקה צרודה: „ערבים... מכים אותנו ערבים...".

קול צרוד אחר צרח: „יהודים... הם התחילו". מה שהיה אחר־כך כבר שייך להיסטוריה הזועפת של בתי הכלא, כי זו הפעם הראשונה שבתוך חצר בית הסוהר עמדו זה מול זה יהודים וערבים, נוטלים מקלות, אבנים, ברזי־לים ומצטנפים יחד לפקעת זועמת, שוצפת, מעלה זיעה ודם.

דן ורד מעיד

סוהרים מזויינים באלות פרצו לתוך הקטטה, הפרידו, ניתקו גברים שנאחזו זה בזה בשיער. הדפו גופות שנאחזו וחבטו זו בזו בשנאה. כמאה יהודים וערבים נטלו חלק בקטטה שבסופה הובלו כ־12 פצועים, בהם סוהר, לבית־החולים בעפולה.

אחד מאלה שלא השתתפו בקטטה בפועל ממש, אולם אישיותם הקרינה על אותו קרב שהתחולל, היה גבר רזה בעל פנים חיוורות, משקפיים ושיער קצר. לפני כמה חודשים התפרסם צעיר זה, מורה למתימטיקה, כמי שהיה חבר ב„רשת" שבראשה עמד אודי אדיב. דן ורד היה עד ראיה לכל שהתרחש בחצר הפנימית של כלא שאטה. באמ־צע שבוע זה, כאשר ביקרו חברי ועדת הפנים בכלא, על פי בקשת האסירים ושמעו עדויות ממקור ראשון על ה־קטטה האכזרית, היה דן ורד העד הראשי שהופיע לפני ועדת הפנים.

פגישה זו של חברי הוועדה היתה מיוחדת במינה. הם נפגשו בחדר תא־כל עם עשרה אסירים. חמישה יהודים וחמישה ערבים. הפגישה נערכה בלא נוכחות אף אחד מאנשי סגל בית־הסוהר,

הערבים דורשים הפרדה

נציגם של האסירים הבטחוניים ה־ערביים בפגישה עם חברי ועדת ה־פנים, עו"ד דהאמשה, שנלכד לפני שלוש שנים בידי שירותי הבטחון כ־אחד ממנהיגי המחבלים בארץ, טען בפני חברי הוועדה, שיש להפריד לבין האסירים היהודים לבין אסירים ערבים. לדבריו לא יתכן שהם ישבו יחדיו בתאים משותפים ואפילו בבית סוהר משותף. לשאלת חברי ה־וועדה, אם הוא כולל גם את האסירים הפליליים בקטיגוריה זו, השיב בפסק־נות: „יש להפריד בין אסירים יהודים וערבים בלי להתיחס לטיב העבירה".

דן ורד העלה הצעה אחרת, לפיה „יש לבודד את האסירים לא על פי לאומיותם, אלא על פי טיב העבירה שלהם", כלומר אסירים בטחוניים ער־בים ויהודים לחוד ואסירים פליליים, ערבים ויהודים, לחוד.

הקטטה שהחלה בחצר באורח תמים כל כך פעלה כמרעום שהפעיל חומר נפץ מרסק החבוי כנראה בתוככי ה־כלי בלי שידעו עליו. אפילו נסכים שהקטטה החלה בראשיתה בנסיון של כמה יהודים אלימים להשליט טירור בבית הסוהר, אין להסביר את ההת־פרצות הנוראה בלא להבין כי אי שם, מתחת לפני השטח, היה חבוי מתח שביקש את פורקנו.

בשעת שלמטה, בחצר, התחולל ה־קרב, הסבו בתאים של בית הכלא, אסירים יהודים וערבים שלא נטלו חלק באותה קטטה. 330 אסירים היו אותו בוקר בכלא שאטה, ומתוכם הש־תתפו בקטטה כמאה. העובדה שהקט־טה לא חצתה את בית הסוהר כולו לשניים, והעמידה ערבים מול יהודים בקרב אכזר, מעידה שאותו מתח היה מוגבל לקבוצות מסויימות של יהודים וערבים ולא לציבור האסירים הערבים והיהודים בכללו.

זה שנים אני מבקר תכופות בבתי־הכלא בשאטה, בדאמון, ברמלה, בתל־מונד ובמעשיהו. בכל אחד מהם יוש־בים ישראלים יהודים וערבים כאחד. לפעמים נדמה, כי דווקא בבתי־הכלא כמו נפתרו בעיות אשר בחוץ הן עומ־דות חריפות וכבדות, כאילו יש אחוות בין האסירים לבין עצמם, מעבר למו־צא, לגזע ולשייכות הלאומית. ניתן להביא לכך דוגמאות רבות. הבולטת בהם היא תרומת הדם. האסירים תב־רים בבנק הדם מרצונם החופשי, ומעו־לם לא העלה אסיר ערבי טענה כי הוא חושש שדמו יציל חיי חייל יהודי פצוע.

בנק הדם

להיפך, היו מקרים שבהם נזקק אסיר ערבי באופן דחוף למנות דם והן ניתנו לו דווקא על־ידי יהודי. נציב שירות בתי הסוהר, אריה ניר, מספר על ערבי שקיבל 7 מנות דם בשעת ניתוח ולאחר שניצל אמר ב־חיוך: „עכשיו יש לי יותר דם יהודי מאשר דם ערבי..."

האסירים הערבים נוטלים חלק בכל הפעילות של בתי הכלא בהם הם יושבים. בכלא רמלה מצאתי בדואי בור, שפיתח חוש נפלא למשחק השח־מט והוא חבר בנבחרת השח בכלא זה. אסירים ערבים השתתפו בחידוני תנ"ך, בהצגות התיאטרון ובפעילות הספור־טיבית בכלא. „הכל משותף, — אומר הנציב — חוץ מבית הכנסת".

בדיקה נוספת של ההתכתשות בכלא שאטה מגלה פרט מעניין. בכלא זה יושבים אסירים בטחוניים, יהודים ו־ערבים. אחדים מהם החלו לרצות את עונשם בכלא רמלה והועברו לכלא שאטה.

אומר הנציב ניר: „בכלא שאטה יושבים אסירים בטחוניים ואסירים פליליים. בין היהודים יש כמה חמומי מוח, שיפרשו כל תקרית בבית סוהר כמעשה של ערבים השפוטים על עבי־רות בטחוניות ויטענו כי הם עורכים בכוונה מהומות בכלא.

„מצד שני יש אסירים ערביים ש־יפרשו כל תקרית שבין יהודי וערבי כתקרית גזעית ויטענו כי היא מכוונת

(סוף בעמוד 69)

מאת
יהודה
האזרחי

צילם ו. בראון

סיפור ארבעת העמודים

ח שש שנים מתנהלת באיטיות זהירה, ובהפ־סקות, מלאכת השיקום של בית־כנסת הרמב"ן בעיר העתיקה בירושלים. בימים אלה הושלם שלב חשוב, ואולי מכריע, בתהליך זה: תוקנה ה־תקרה של בית־הכנסת, ובמקום „החור" שנבקע בה, בהתמוטטה, במרכז האולם, נוצק חלק־תקרה חדש. עוד קודם לכן נהרסו כל קירות־המישנה והתוספות וה־מיבנים השונים והמשונים שהיו בנויים באולם, הקירות והקמ־רונות נתגלו במלואם, והרצפה הועמקה, עד כדי חשיפתו של המיפלס המקורי.

עכשיו אנו יכולים איפוא לראות בעליל את מלוא החלל של בית־הכנסת: אולם צר ומוארך, מקומר, מפוסק לכל אורכו בטור של עמודים בעלי־כותרות, מופנה כלפי מזרח לכיוון הר הבית. האדריכל דן טנאי, האחראי למלאכת השיקום, בנה בצמוד לאולם זה חצר קטנה מוקפת חו־מת־אבן.

אולם דווקא בשלב זה התעוררו אילו שאלות קשות, שלא בנקל ניתן להשיב עליהן, ובפני העוסקים במלאכת השיקום הוצבו בעיות נוספות, גם מבחינה צורנית־אדריכלית וגם מבחינה היסטורית. לגבי המיבנה של בית־הכנסת נשאלו השאלות: מהי צורת התקרה במרכזו של האולם? מה תהיה תבנית הגג? האם כיפה או גג שטוח? ומה מספר העמודים הניצבים בטור אחד בתוך ומחלקים את האולם ל־שני סטווים — האם ארבעה, כפי שהיה מקובל על כולם עד היום, או אולי חמי־שה? ובאשר לתולדותיו ולזהותו של בית־הכנסת, נשמעת נימת ספק, והיה מי שהעז ושאל: האם זה בכלל בית־כנסת הרמב"ן?

מסורת ומרד

האולם הצר והמוארך, המקומר, בעל שני הסטווים, הנמצא ברחוב היהודים בין בית־כנסת „החורבה" ובין צריח של מס־גד מוסלמי, זוהה על סמך מסורות וכן על סמך מחקרים אחדים, כבית־כנסת הרמב"ן. זה כמעט ארבע־מאות שנה, לא שימש הבניין כבית־כנסת, ולאמיתו של דבר אף לא היה בבעלות יהודית, אלא בבעלות ערבית (למרות מיקומו בלב הרובע היהודי). בכל־זאת נקבעה זהותו זו ללא־פקפוק, ובשנת 1967 התחילה, עבודת שיקומו האיטית הזהירה. והנה עכשיו בא האדריכל דויד קאסוטו במחקר מפורט (שעדיין לא פורסם בדפוס, וקרא־תיו בכתב־יד), ומציב סימן־שאלה ליד זיהוי זה. מאחר שגישתו אינה למדנית־עיונית גרידא, אלא אף מעשית, מבחינת נגיעתה בבעיות הארכיטקטוניות של ה־שיקום ושל העיצוב המחודש של בית־הכנסת, פרץ פולמוס בינו לבין האדריכל דן טנאי, הממונה על מלאכת השיקום.

אמנם, אף דויד קאסוטו, המתייצב ב־מחלוקת זו כספקן לגבי מוסכמות וכמח־מיר לגבי הסקת מסקנות, איננו מפקפק בזיהויו של המיבנה הנדון בתורת בית־הכנסת הקדום ביותר המוכר לנו בירוש־לים. גם הוא סבור, כי בניין זה הוא־הוא הבניין, שאותו ראה בשנת 1598 ה־נוסע היהודי האלמוני מהעיר קאסלי מונ־פיראטו באיטליה, וכתב עליו במלים אלה: „ובירושלים... יש בית כנסת קד־מון מיוחס להרמב"א נחמני ויש בה ד' עמודים של שיש והרסו אותו הגויים ו־עכשיו בנאוהו במצוות המלך..." גם הוא סבור, שבניין זה הוא־הוא הבניין, שהו־אר כבית־כנסת בירושלים על־ידי ר' משה באסולה (בשנת 1522), ועל־ידי ר' עוב־דיה מברטינורא (בשנת 1488).

בידי נוכרים

אולם מכאן ואילך — ביתר דיוק, מ־כאן ולאחור מבחינה כרונולוגית — מת־פלגות הדרכים שבין דויד קאסוטו ובין המקובל עלינו. קאסוטו מדגיש, כי גם ר' משה באסולה וגם ר' עובדיה מברטי־נורא, אינם מייחסים את בית הכנסת הזה במפורש לרמב"ן, אלא מתארים אותו כ־„בית כנסת" בעלמא, ללא ציון שם, בית כנסת אחד ויחיד בירושלים. גם מקורות אחרים, כגון ר' אשתורי הפרחי בספרו „כפתור ופרח", מצביעים על קיומו של בית־כנסת כזה, מבלי לציין כל התייח־סות לרמב"ן. תוך כדי הסתמכות על כת־ביו של מוג'יר א־דין ועל כתבים אחרים, מביא קאסוטו את ההשערה, שבית־הכנסת שוכן בבניין זה בשנת 1390 ל־ערך, כלומר — כמאה ועשרים שנה ל־ערך לאחר מות הרמב"ן. ואילו בית־כנסת הרמב"ן עצמו, שעליו מספר הרמב"ן ב־מכתבו רב־המוניטין לבנו משנת 1267 במלים „מצאנו בית חרב בנוי בעמודי שייש וכיפה יפה. ולקחנו אותו לבית־כנסת" — בית־כנסת זה היה קיים, כ־נראה (כך טוען „המתמרד"), במקום אחר בירושלים ונהרס זמן־מה לאחר הקמתו.

המקור לפולמוס הרוגש הזה, המתנהל עכשיו, בשנת 1973, נעוץ בתקרית מוזרת מאד שקרתה בירושלים בסוף המאה ה־14, והשלכותיה משתרעות על פני מאות בשנים. באותם ימים חי בעיר יהודי אל־מוני אחד, שקטטה פרצה בינו לבין אחיו היהודים. קטטה זו היתה חריפה עד כדי כך, שאותו יהודי רגזן הלך והמיר את דתו לדת האיסלם. אמו היתה רגזנית אף יותר ממנו, ושואפת־נקמה. כדברי ר' עו־בדיה מברטינורא: „ובראות אמו, כי בנה המיר את דתו על כל הכעסים שהכ־עיסוהו היהודים, עמדה והקדישה את ה־חצר, אשר בחצר בית־הכנסת, לבית תפ־לות של ישמעאלים ולעשות בו מוסקיטא (מסגד) להנקם מן היהודים". וכך נבנה מסגד מוסלמי בתוך הרובע היהודי, בחצר הקטנה שכולה מיושבת על־ידי יהודים, ממש ליד דלתו של בית־הכנסת, שהיה אז בית־הכנסת היחיד בירושלים. צריחו של מסגד זה מתנשא עד היום, במרחק פסיעות אחדות מבית־כנסת „החורבה" ו מבית־כנסת הרמב"ן.

הסמיכות היתירה שבין המסגד לבין בית־כנסת, כששניהם מסתופפים בחצר אחת וכמעט נוגעים זה בזה, הביאה ב־עקבותיה סדרת אסונות ופגעים לקהילה

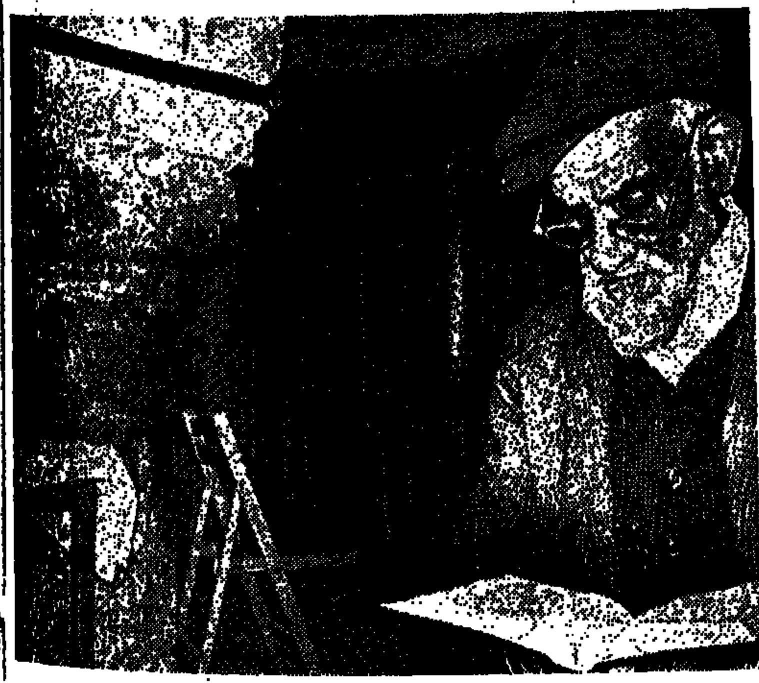

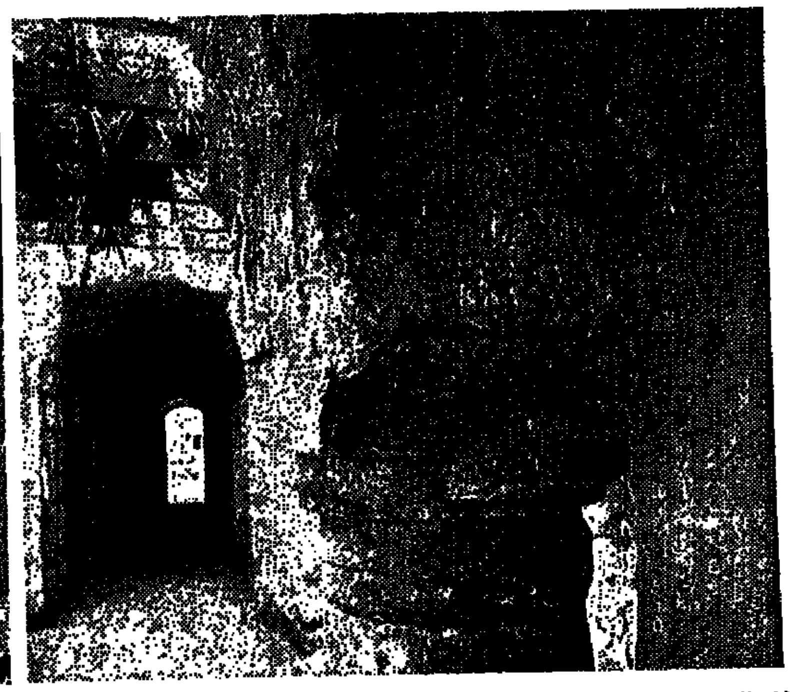

אחד מארבעת העמודים של בית־כנסת הרמב"ן (מימין) מעליו נמצאו חרותות המלים: אברהם, יצחק, יעקב. לאחר מלחמת ששת הימים, נתגלה בית־כנסת הרמב"ן מלא שפכים וזוהמה, הרוס בחלקו. מחצית המיבנה שוקמה והוכשרה לשמש באופן ארעי לתפילה, ור' יחיאל הבארה (משמאל) נתמנה כשמש בית־הכנסת.

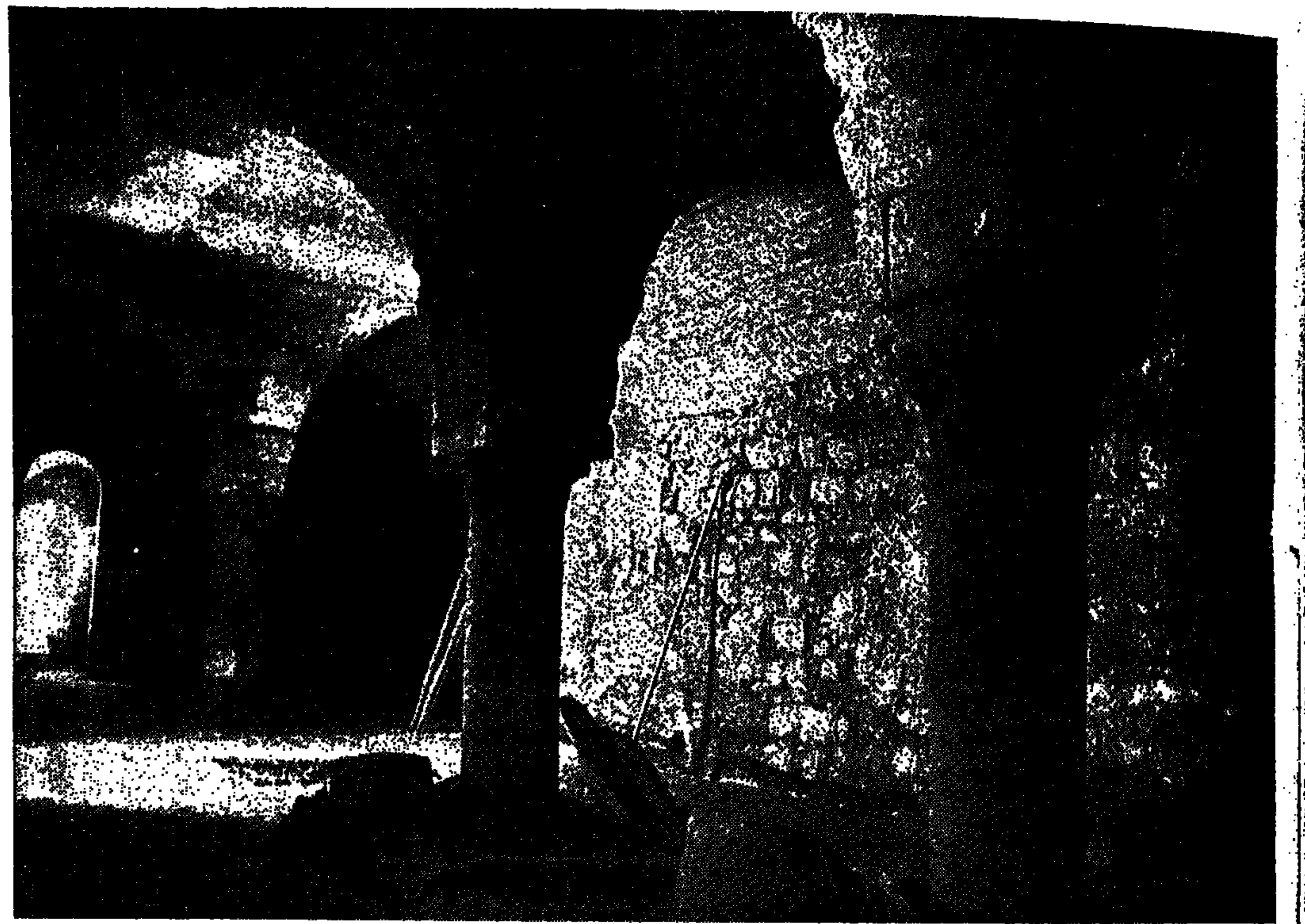

בית־כנסת הרמב"ן כיום, לאחר שנחשף מלוא חללו. רצפתו הועמקה עד למיפלס המקורי. הקמרונות והתקרה תוקנו. בתצלום זה מבט ממזרח למערב, ובקצה המרוחק הכניסה לבית־הכנסת מעבר רחוב היהודים.

היהודית בירושלים. במחצית השנייה של המאה ה־15 גרם הדבר, בשל סיבות שו־נות, לסכסוכים ולדיונים בפני ערכאות בין היהודים לבין המוסלמים, והקאדי ה־מוסלמי תבע בפני בית־הדין (שאף הוא היה, כמובן, מוסלמי) ודרש להוציא צו להריסת בית־הכנסת. תביעתו לא נתק־בלה, אולם לאחר־מכן התנפלו פורעים מוסלמים על היהודים ועשו דין לעצמם. תוך כדי פרעות שדדו והחריבו את בניין בית־הכנסת, וכדברי ר' עובדיה מברטי־נורא — „כמעט אבד זכר ישראל מלשבת בירושלים".

בית טחינה לצימוקים

דבר זה קרה כנראה בשנת 1474. בה־בשנה התאוששו היהודים ופנו בבקשת משפט־צדק אל שליטה של הארץ, השו־לטן הממלוכי קאית ביי, במקום מושבו בקהיר. והלה נטה להם חסד ונעתר ל־בקשתם (ולכספם), בניגוד לעצתם של יועציו. הוא פסק בדינו, כי אלה שהרסו את בית הכנסת חייבים לשקמו ולבנותו מחדש, באותם חומרים עצמם שממנו היה בנוי לפני הריסתו (וזאת, כדי למנוע טענה, שבית כנסת חדש הוקם בירוש־לים — דבר הנוגד את החוק המוסלמי, שהיה שריר אז במדינה). פסק־דין זה בוצע כהלכתו, וכל בני הקהילה היהודית בירושלים — שאמנם, היתה קטנה ודלה באותה תקופה — חזרו להתפלל בבית־הכנסת המשוקם.

במשך מאה השנים שלאחר מכן גדלה האוכלוסיה היהודית בירושלים והתחזקה מעט. והיו עודם מרוכזים מסביב לבית־הכנסת היחיד בעירם. ר' עובדיה מברטי־נורא בשנת 1488, ר' משה באסולה בשנת 1522, והנוסע הנוצרי הפורטוגיזי פנטי־לאו דה אבירו בשנת 1565, תיארו בכת־ביהם את בית־הכנסת, את מראהו ואת אווירתו. הם לא הזכירו את מאמצי התו־שבים המוסלמים לחסלו, אבל יש לשער, שמאמצים כאלה הופעלו שוב ושוב במשך המאה ה־16. לבסוף, כנראה, בשנת 1586 נשאו פרי ומושל ירושלים אבו סייפין ציווה לסגור את בית־הכנסת ולהעביר את הבניין לידי הערבים. וזו הסיבה לכך, שמאז אותה שנה ועד ימינו, לא שימש הבניין לתפילה ואף לא היה בבעלות יהודית. קדושתו ניטלה ממנו ונמחקה, הוא ירד מגדולתו ושימש במהלך הדו־רות, בין השאר, כבית־טחינה לצימוקים, מחסן פחמים, מגבנה, מחסן גרוטאות, מיצבור של לכלוך וזוהמה.

ייתכן, שהיה משתכח כליל, אלמלא מחקריו של ר' יהוסף שוורץ, שזיהה אותו בספרו „תבואות הארץ", שיצא לאור ב־שנת 1845. בספר זה מתחקה ר' יהוסף שוורץ אחר המסורות השונות הנפוצות ב־ירושלים לאיתורו של בית־כנסת הרמב"ן, בוחנן היטב, וקובע לבסוף שבית־הכנסת נמצא „בבית הנקרא בל"ע (בלשון ערב) אלמרגאה, וכעת הוא בית־הטחינה צמו־קין לעשות דבש, ושם עד היום עמודי שייש וכיפה גדולה ויפה כמו שהזכיר הרמב"ן".

ר' יהוסף שוורץ לא הסתפק באיתורו של בית־הכנסת, אלא ניסה אף לגאלו מ־ידי נוכרים ולהחזיר לו את קדושתו. הוא כותב בספרו, שפנה במכתב אל הקונסול הכללי („קאנזולי גענעראלי") הבריטי ב־אלכסנדריה וביקש שישתדל „להוציא מאמר ממלך מצרים עלי פאשא" להפקיע את בית־הכנסת מידי הישמעאלים ולהח־זירו לידי בעליו היהודים. אבל מאמציו לא נשאו פרי, והיה עלינו לחכות עד שנת 1967, כדי לקבל לידינו את בית־הכנסת העתיק.

בהתחשב בגורלו המוזר ובתולדותיו רבי־התהפוכות של בניין בית־הכנסת, ו־עם זאת במיעוט המיסמכים והתעודות ה־עומדים לרשותו של ההיסטוריון, אולי אין להתפלא על כך שקמו עוררין על הדעה המקובלת מזה דורות וניסו להפריכה. כ־כל שאנו מפליגים אל מרחקי העבר, גו־בר השמא ומתמעט הוודאי. אנו סבורים, שזהו — הוא ולא אחר — אותו בית, שעליו כתב הרמב"ן לאחר עלותו לירו־שלים „מצאנו בית חרב בנוי בעמודי שייש וכיפה יפה ולקחנו אותו לבית־כנסת". וטעמנו עמנו.

לעומת זאת, דויד קאסוטו סבור, כאמור לעיל, שסיפור הרמב"ן אינו שייך לכאן, ואילו בית זה נעשה בית כנסת בשנת 1390.

אולם הפולמוס חדל להיות עיוני בלבד, ופלש לתחום המעשה המיידי, כשבא דויד קאסוטו לערער על כמה עניינים ב־גישתו של דן טנאי למלאכת השיקום של בית־הכנסת. מלות־המפתח בנידון זה הן המונחים: עמודי שייש, כיפה.

בית־הכנסת תואר במקורות הקדומים שוב ושוב כמיבנה בעל „כיפה", או אפי־לו „כיפה יפה". בהתאם לכך קבע יעקב פינקרפלד ז"ל בספרו „בתי הכנסיות ב־ארץ ישראל" (1946), כי במרכזו של ה־בניין התנשאה כיפה, רבועה בתחתיתה, וכי מתחת לכיפה זו היה מקומה של ה־בימה. ואמנם, כשהתחילה עבודת השי־קום, היתה הנטייה הראשונה לקרות את האולם במרכזו — במקום שבו התמוטטה התקרה — בצורת כיפה.

אולם המלה „כיפה" בעברית איננה חד־משמעית. היא משמשת במקורות ה־עבריים השונים לא רק במשמעות המקו־בלת עלינו כיום, אלא גם במשמעות של „קשת" או „קמרון". הנוסעים היהודיים והרבנים, שתיארו איש־איש בדורו את המיבנה הארכיטקטוני של בית־הכנסת, לא הצטיינו במינוח מקצועי בתיר די מדוייק, ואין להסיק מדבריהם בוודאות מה היתה צורת המיבנה. דן טנאי החליט איפוא לבסוף להימנע מהקמת כיפה לאו־לם, על סמך השערות בלבד, ולהסתפק בתיקון החור בתקרה באמצעות יציקת גג שטוח בלבד.

העמוד החמישי כוניין ?

צורתו של אולם בית־הכנסת מיוחדת במינה: אולם צר וארוך, מפוסק לשני סטווים מאורכים על־ידי טור עמודים בעלי־כותרות. תקרתו היא שילוב של שני „קמרונות חבית" מאורכים, מצד זה ומצד זה של טורי העמודים, ושל חצאי קמרו־נות מצולבים, הנתמכים על־ידי העמו־דים. קירוי כגון זה מהווה תופעה אר־כיטקטונית נדירה.

מספר העמודים הניצבים שנתגלו לנו בטור אחד באולם זה היה ארבעה. הדבר תאם להפליא את דבריו של ר' משה ביסולה משנת 1522, „בית כנסת אחד בלבד יש בירושלים, ויפה הוא. עם ארבעה עמודי התוך", ואת דבריו של הנוסע היהודי האלמוני מקאסלי מונפי־ראטו משנת 1598, „ובירושלים... יש בה בית־כנסת קדמון מיוחס להרמב"א נחמני ויש בה ד' עמודים של שייש". אבל תוך כדי עבודת החשיפה של מיפלס הרצפה המקורית של הבניין, נתגלה עמוד חמישי, במצב שכיבה. עמוד זה שווה בגודלו ובצורתו לארבעת העמודים הניצבים. יתר על כן, בחינה מדוקדקת

(סוף בעמוד 67)

חופשה בישראל

לילה אחרון בלוד

כתב וצילם מיכה ברעם

הזהר מחפץ עזוב — ומבנאדם ישן

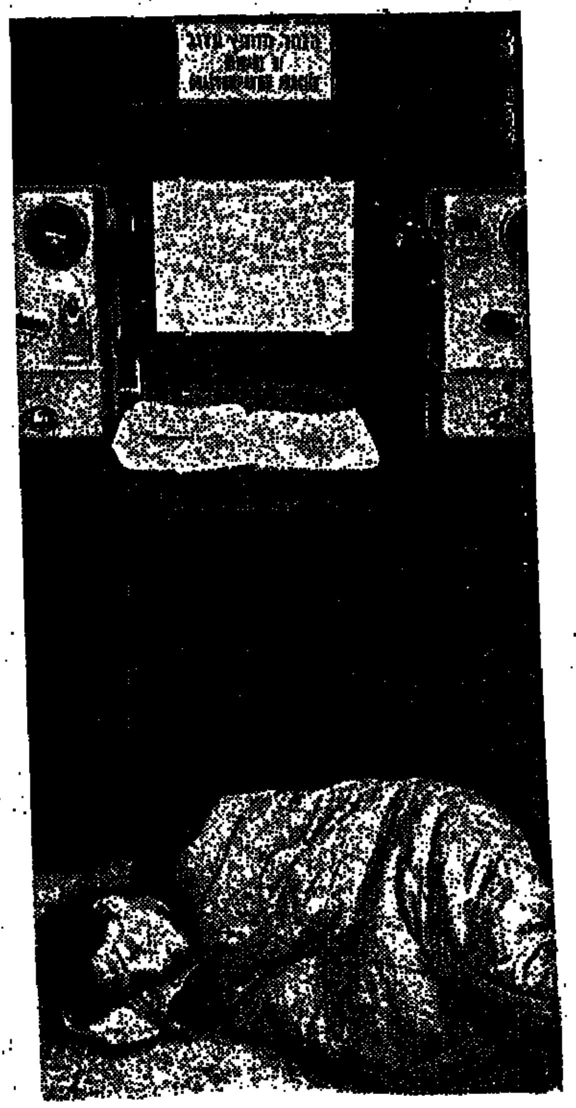

ארוך הוא הלילה והקלפים מעבירים את דקותיו, אחת לאחת, אחת לאחת.

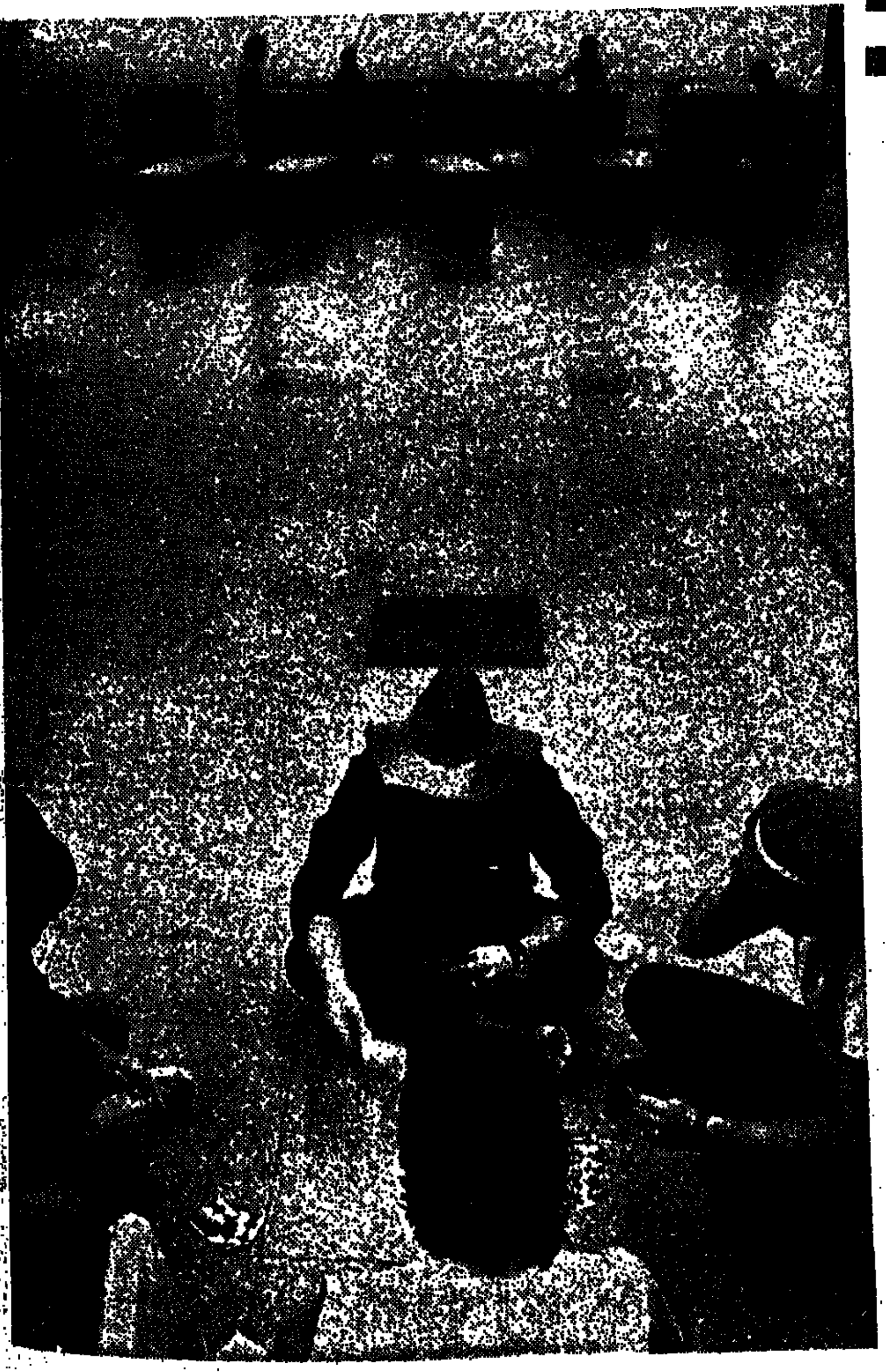

ים והיוכים, חלומות ופרחים לפני המראה חזרה אל מעבר לים ; משמאל — מה שבטוח ביטוח, אבל תגילת חדרך אינה יכולה לחזיק.

ו ואויר ממוזג — מותרות שלא כל קיץ ניתן ליהנות מהם.

הוא והיא! הוא והיא! — לא קרבנו ולעולם לא נדע.

היו ימים, היו שורים — צלילי פרידה מידידים ישראליים.

„שאלו שלום ירושלים" בטוקיו

מאת יוסף כרוסט

וקף אותנו רצון בלתי־מודע לחישאר כאן לנ־צח. למה לעזוב את ה־מקום? לשם מה לחזור הביתה? בשביל מה להמשיך? הזמן כאילו עמד מלכת. החדר הקטן שאנו נמצאים בו, הבית המיניאטורי, הנוף השקט הנש־קף בעד החלון, לחישת הבריכה הזעירה, עצי הדובדבנים והפר־חים שבו אותנו. אם אמנם היתה קיימת אי־פעם ארץ־חלומות כפי שסיפרו לנו בשנות הילדות, היא היתה ודאי כאן. שאנגרי־לה.

אך מעל לכל אלה — האנשים ש־בחברתם אנו נמצאים: אקינורי יאמא־נאקה, הידיאו סאטו, טושיה סאטו וחבריהם. יפאנים לכל דבר, מנומסים, חייכניים. עובדים בכל מיני מקצועות ומשלחי־יד: עורכי־דין ומורים, כמ־רים ובנאים. אך פניהם קורנות ידידות ושלווה נפשית.

רק שעות אחדות לפני כן הופיע לפני בפתח בית המלון בטוקיו טושיו סאטו, צעיר גבה־קומה ואחרי ששאל לשמי אמר: „נשלחתי על ידי יאמא־נאקה, הוא מחכה לך במכונית". מאז כאילו עבר נצח.

[illegible]

נכנסנו למכונית שבה ישב ליד ה־הגה אקינורי יאמאנאקה ובאותו רגע בקעו בה צלילים של שירים מוכרים, שהרטיטו את כל נימי הלב במרחק כה רב מן הבית: שירי מולדת. בעוד ה־מכונית עושה את דרכה ברחובות ה־סואנים של טוקיו, הושיט לי יאמא־נאקה כרטיס ביקור מודפס באנגלית ויפאנית ועליו שלוש מלים עבריות „שאלו שלום ירושלים". היינו אור־חיהם של „היפאנים ידידי ישראל". אלא שבניגוד לרבים אחרים שזכו ל־התארח במרכז התנועה הזאת בקיוטו, נפלנו לידיהם של אנשים מן השורה, קבוצה קטנה מתוך 5000 האנשים ה־מפוזרים בכל רחבי יפאן. משל למה הדבר דומה, למי שהתארח לא בחצר הרבי אלא בביתו של אחד החסידים.

יאמאנאקה הוא כומר, אך אין הוא שונה בהתנהגותו ובלבושו. מכל אדם אחר ברחוב. „קרא לי אקי", היה ה־משפט הראשון בו פנה אלינו במכונית בעברית. הוא שהה תקופה ממושכת בקיבוץ קרית ענבים בהרי ירושלים, עסק בכל מיני עבודות בקיבוץ ולמד עברית ועתה אין הבדל בינו לבין כל צעיר ישראלי. הוא מדבר עברית שו־טפת ואף מתבל אותה בביטויים צב־ריים טיפוסיים. אנו נוסעים ל„בית שלום" בטוקיו, כלומר בית ההארחה המיוחד שלהם שנועד לאורחים מיש־ראל.

ההתגלות במנג'וריה

מן הרגע הראשון בו נפגשתי פנים אל פנים עם אנשי הכת הזאת, הט־רידה אותי השאלה כיצד קרה הדבר שדווקא בפינה רחוקה זאת של ה־עולם קמה תנועה שעקרונותיה הם: אהבה לעם ישראל, גאולת ירושלים, וזאת לא רק כחובה דתית, אלא כ־חובה אנושית עמוקה.

אפשר, כמובן, להסתפק בהסבר ה־רשמי שפורסם כבר לא פעם, כי ראש הכת הזאת, מייסדה ומורה הרוחני, הרוורנד טאקאקי אוטזוקי, זכה ביום בהיר אחד להארה אלהית. הדבר קרה ב־9 בינואר 1938. לדברי ה„שיבוקו" (רועה הרועים) עצמו נתגלה אליו אלהים באותו יום במנג'וריה וציווה עליו להקדיש את חייו לשלוש מטרות קדושות: קיבוץ נדחי ישראל בארצם, קוממיות מדינת ישראל וביאת המ־שיח. לא תגובה דתית אחת קמה הר־דות להארה אלהית שפקדה את מייס־דה של הדת.

אולם מאחורי התופעה האלהית ה־זאת עומדים ללא ספק גם גורמים יותר מוחשיים, שיש ביכולתם להס־ביר את הרקע של ההתרחשות ה־מופלאה. היו אלה ימי החיזור של ה־נאצים אחרי היפאנים ערב פרוץ מל־חמת העולם השניה והכומר טאקאגי אוטזוקי, כומר בעל לב רגיש, המיטיב להכיר את התנ"ך, זועזע עד עומק נפשו מן הסכנה העומדת להתרחש על העולם, כשם שזועזעו גם אחרים, בעלי נפש אצילה.

הוא החל להטיף נגד ההתחברות עם הנאצים, שמטרתם רדיפת יהו־דים, ואף סבל קשות עקב הטפתו זאת. אנשי הכת המעטים שלו הוצאו מחוץ לחוק ואחרי תום מלחמת העו־לם השניה הגיע מספר חסידיו לששים בסך הכל. היום יש להם שמונים כנ־סיות בכל רחבי יפאן, ובאחרונה אף הצטרפו אליהם מאמינים בטאיוואן ו־בקוריאה.

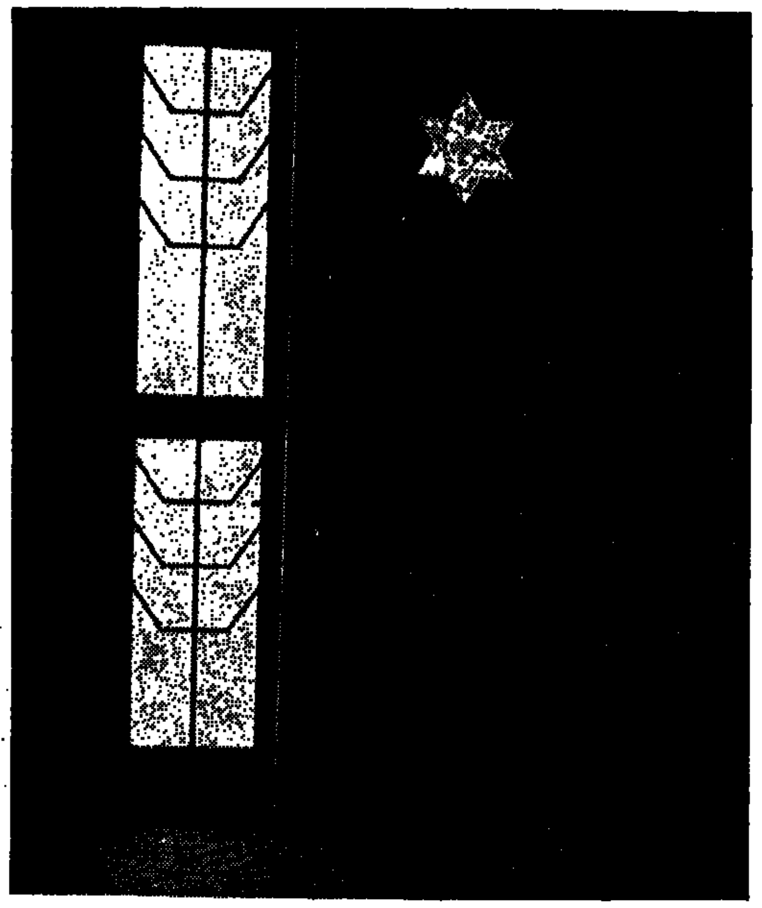

מגן דוד ומנורה ב„בית שלום" של היפנים ידידי ישראל

שיר כותל הבכי

אנו מגיעים לבית ההארחה, בו אנו עומדים לשהות ימים אחדים כאור־חיהם של „ידידי ישראל" ומן הרגע הראשון אנו מוצאים את עצמנו בעולם קסום. אנו מחליפים את נעלינו בנעלי־בית המחכות לנו על יד הסף. שתי נשים יחפות מתהלכות בבית, מחייכות אך אינן מוציאות הגה: אשתו של הכומר שיצא לימים אחדים מטוקיו, ומיצ'יקו־סאן, צעירה חיננית ממוש־קפת, כפי שמסתבר לנו אחר־כך, אף היא כמרית, או לפי ההגדרה הרשמית „מטיפה". סביבנו סמלים יהודיים: בתקרה קבוע מגן־דוד התופס את כל התקרה, אותו סמל וכן סמלי מנורה בכל פינה. על הקיר — תמונה גדולה של מנהיג העדה אוטזוקי והרב שלמה גורן.

המאמינים מדברים על טאקאגי או־טזוקי ביראת־קודש וניכרת ההשפעה הכאריסמאטית הכבירה שנודעה לו על בני־עדתו. ההארה האלהית שפקדה אותו בשנת 1938 לא היתה התופעה העל־טבעית היחידה. בשנת 1966 שהה בירדן והחליט לבקר על יד הכותל המערבי שהיה באותם ימים עדיין ב־ידי הירדנים. למרות היחס החשדני מצד השומרים הירדנים כלפי כל תייר שהתקרב לכותל, החליט לכל הפחות לנגוע באצבעותיו בשריד המקודש. אותו רגע הרגיש כאילו „חזון חדש פקד אותו". הוא הוציא נייר ועפרון ובו במקום רשם את „שיר כותל ה־בכי". הוא לא חיבר את השיר, אומ־רים לנו המאמינים. הוא רק רשם אותו, משום שהשיר הוכתב לו מן ה־שמים.

זהו שיר רב־עוצמה שתורגם לעב־רית, וכאשר האזנו לשיר הזה בבי־צוע מקהלה באותו ערב, פקד אותנו אותו זעזוע יחיד במינו שידענו כולנו כאשר שמענו בפעם הראשונה (ואולי לא רק בפעם הראשונה) את „ירושלים של זהב". ארשה לעצמי להביא בתים אחדים מן השיר הנפלא הזה:

צמודות אצבעותי לכותל הבכי,
באזני נעימה עצובה, קול נהי,
איכה ישבה בדד העיר.

בשוב יקירי לו ערגתי דורות,
ונשקני בלהט אשו,
דמעת רינתו באבני,
לעד לא אנתק עוד ממנו!

הוי, כותל הבכי!
את הסודות שנערמו באבניך
אצברה בלבי.
אשוב לארץ הנוכריה הרחוקה.
אך לא ירחק הזמן ושוב תשיר
בקול אדיר — רינה עם שחר חדש.

זהו שיר נבואה. לדברי מלווינו, ה־אומרים כי אוטזוקי ידע כבר אז ב־בטחון גמור שהכותל המערבי יחזור לעמנו.

מקהלת „שינגנומה" (השחר)

אותו ערב, הראשון להיותנו אור־חים של „ידידי ישראל", זכינו ל־שתי חוויות בלתי נשכחות. הראשונה — ההאזנה לשיר הזה בביצועה של מקהלת „שינגנומה" (מקהלת „השחר") בניצוחו של טאקיאו סאטו. לא זכינו להכיר את המנצח של המקהלה ה־נפלאה הזאת. הוא שוהה עכשיו ב־צרפת ושוקד על לימודי המוסיקה הגרגוריאנית, אך אחד ממלווינו המ־סורים הוא אחיו הידיאו סאטו, צעיר בן 24, דובר אנגלית, צרפתית, גרמ־נית וספרדית. ועברית טובה מאוד, למרות שמעולם לא ביקר בישראל. זה זמן־מה הוא נותן שעורי יפאנית ל־סטודנט ישראלי בטוקיו ותלה מלמד אותו עברית. הידיאו נתקבל באח־רונה לשירות החוץ של יפאן והוא עומד לצאת בקרוב למשרתו הראשונה באירופה.

לא שמעתי את מקהלת „השחר" בזמן ביקורה בישראל בשנת 1970, אך בשיעור לעברית שהתקיים באותו ערב בבית בו התארחנו, שנוהל על ידי המורה הישראלית, זכינו לשמוע כמה קולות נפלאים כאשר המורה מיכל התיישבה על יד הפסנתר על מנת לנצח על שירה בציבור (לכה דודי לקראת כלה, אמר רבי עקיבא, יברכך ה' מציון, איי־דיי־דיי־דיי). היו אלה קולותיהם של חברי מקהלת „השחר".

מקהלה זו מתפארת ביצירה מוסיק־לית נוספת שהיא מבצעת בהופעותיה: „רקוויים לאנה פראנק". יצירה זו נכת־

(סוף בעמוד 57)

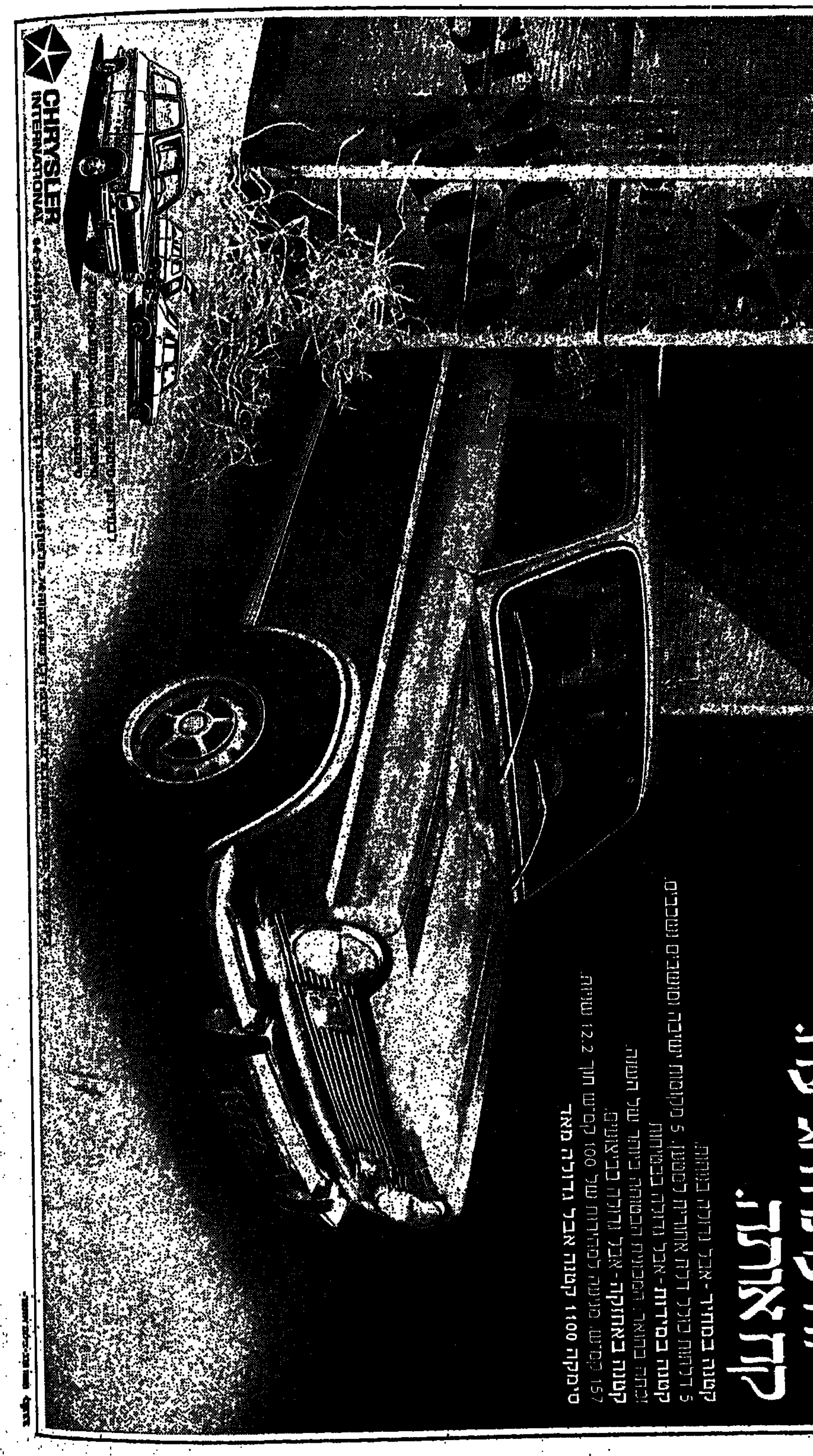

24 דיסקונטומט
DISCONTOMAT

לשרותך 24 שעות ביממה

בתל-אביב - ברחוב דיזנגוף 124
בבאר-שבע - ברחוב ההסתדרות 82
בקרוב
בירושלים - ברחוב בן־יהודה 11
בחיפה - במרכז הדר הכרמל

באם יש לך חשבון באחד מסניפי בנק דיסקונט ובידך כרטיס הדיסקונטומט תוכל למשוך כסף מזומן, עד 200 ל״י ליום, בכל שעה משעות היום. דיסקונטומט 24 החדיש והמשוכלל-שרות נוסף ללקוח של

בנק דיסקונט
לשרות טוב יותר

צחוק בקו

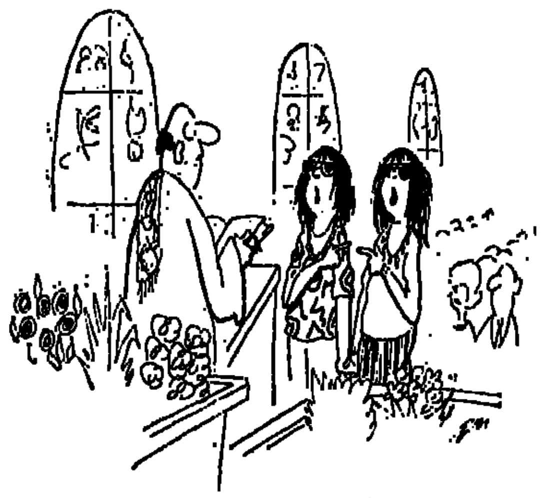

— כן, כן, היא הכלה!...

— לא, תודה. בעלי עוסק באותו מקצוע. (ליאירופיאו)

— אל תשליך את העצמות לכל עבר! בבוא הזמן זה יגרום בעיות לארכיאולוגים...

— חכה, חכה, אדוני הבישוף! בינתיים פרצה הפיכה!.. (פאנץ׳)

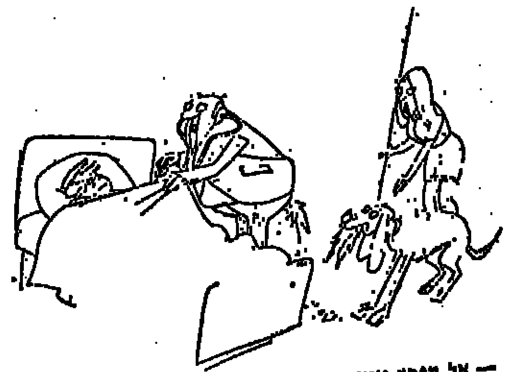

— אל תפחד יוסי, הרופא לא ישך אותך!..

— הרם את קולך, אינני שומע מאומה...

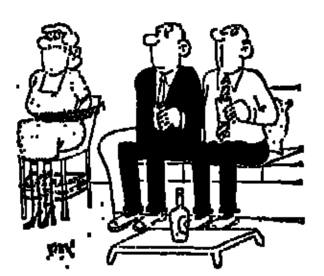

— היו אצלנו פורצים בשבוע שעבר...

על המשמר...

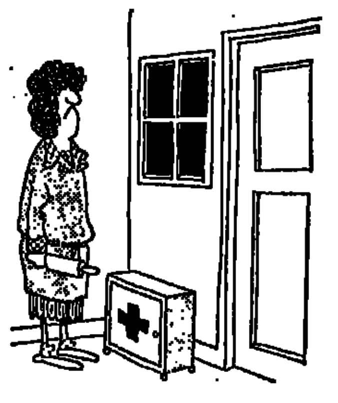

— היום לא, סטיב! בדיוק התחתנתי. אך מה בדבר מחר!.. (קוויק)

— אשתי מרשה לי להמשיך ולהעסיק אותך העלמה שמית. היא הגיעה למסקנה כי עצם המראה שלך מדרבן אותי לעבוד יותר קשה ולעשות יותר כסף..

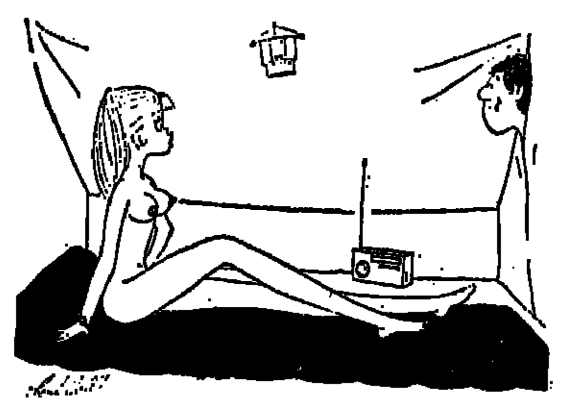

— זה שוב אני. ברצוני לבקש סליחתך, על שנכנסתי בטעות לאוהל לא־לי... (וולטוחכה)

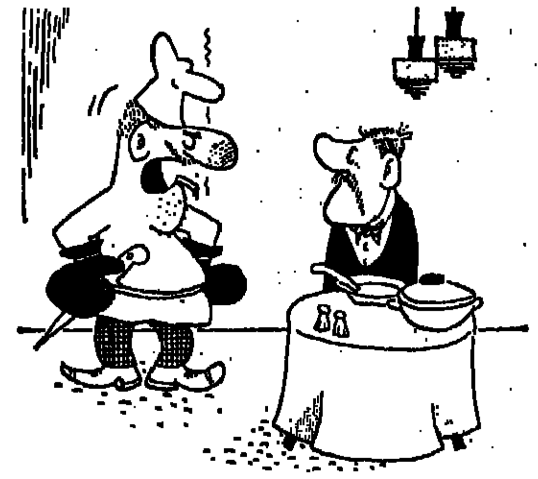

— זה אתה שרצה לשוחח עם הטבח, כדבר גבר אל גבר? (שווייצר אילוסטרירטה)

שיח אספנים...

— אולי תרצה שנתחלף? אלה יש לי כפול... (קוויק)

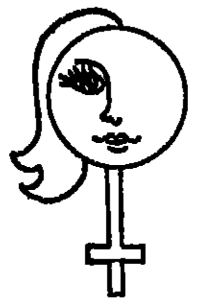

לגברים

טפול מושלם להתרגעות, התרעננות והרגשה בריאה. מסג' ע"י פיזיוטרפיסטית מומחית ישחרר את גופך ושריריך מכאבים ומתח בו הם שרויים. סאונה אמיתית לבריאות, התרגעות בחדר מנוחה, תספורת תסרוקת, מניקור ופדיקור...
ועתה לגברים - טיפול בעור הפנים. עור פני הגבר (אף יותר מאשר עור האשה) חשוף יום יום לזהום האויר, ולהצטברויות שומניות בעור. טיפול נאות יעניק לך עור פנים נקי, צעיר חלק והרגשה טובה יותר. וכל זאת, בפיקוחה האישי של אווילין, מנהלת המועדון האינטימי ברח' שלמה המלך 46 ת"א.
במועדון - מחירים מאד סבירים (לדוגמא מסג' + סאונה -.30 ל"י).

לגברים בימים א-ג-ה

לנשים

כאשר את מתכוננת את הופעתך לערב מאד מסויים, את דואגת למראה פניך ותסרוקתך... אך האם חשבת פעם לדאוג גם לגופך? במועדון האינטימי שברח' שלמה המלך, את זוכה לטפול מושלם. מלבד פדיקור, מניקור, עיצוב שיער, צביעה ופסים - תוכלי להנות גם מסאונה פינית אמיתית, ומסג' מרענן ע"י פיזיוטרפיסטית מומחית.
ומה בדבר טיפול קוסמטי?

אווילין, מנהלת המועדון תטפל אישית בעור פניך. כל זאת במחירים מאד סבירים (לדוגמא מסג'+ סאונה 30 ל"י בלבד) קחי כמה שעות מביתך למועדון האינטימי אשר ברח' שלמה המלך.

לנשים בימים ב-ד-ו

ESQUIRE
מועדון לא לחברים קבועים
רח' שלמה המלך 46 ת"א ☎ 238685, 245749

D.J. STIER ADV. LTD.

252 ק"ג „פלא רפואי"...

מוזאמביק
אלברטו קומבה, 41, השמן והכבד ביותר בין תושבי מוזאמביק, נחשב בעיני הרופאים של המושבה הפורטוגלית כפלא רפואי.
צוות מדענים מאוניברסיטת לורנסו מארקס, מתכונן עכשיו לבדוק את קומבה, שמשקלו 252 ק"ג, על מנת למצוא דרכים לסייע לו ולהקל על תנועותיו.
בגלל ממדי גופו וכובד משקלו מסוגל באחרונה אביהם של ששה בנים לעסוק רק בעבודה בישיבה: מעל כיסאו המיוחד הוא מנהל את חנות הדגים שלו.

לא יותר אנדרטאות

סיציליה
ג'וזפה סינציו, 58, ראש המועצה של העיירה פורטו אמפידוקלה בסיציליה וחבר בית־הנבחרים ברומא מטעם הסיעה הדימוקראטית, רוצה להגן על הסביבה מפני הקמת אנדרטאות נוספות. הוא עומד להגיש הצעת חוק בפרלמנט האיטלקי, המכילה משפט אחד בלבד. בהצעה זאת נאמר כי למשך 50 השנים הבאות תיאסר הקמת אנדרטאות כלשהן במדינה.
סינציו, אשר הפסיק הקמת אנדרטאות באיזור כהונתו עוד בשנת 1952, סבור כי יזכה לתמיכה נרחבת בהצעת החוק שלו. „ערינו מלאות אנדרטאות. כל פסל נוסף עולה הון כסף, ומוטב שנשתמש בו להקמת דירות".

רגליים למעלה!...

טולון (צרפת)
חברי נבחרת השחיה של צרפת, השוהים עכשיו במחנה אימונים בטולון לקראת אליפות העולם בשחייה אמנותית, עוברים במסגרת הכנותיהם גם אימונים כוריאוגרפיים.

תביעה נגד „אור ירוק"

מינכן
כל יום, בדיוק בשעה 18.40 מרגיש עורך הדין ואלטר ברונר ממינכן „כאילו יצא מדעתו". אותו רגע נשמעים בסוף התוכנית לנהגים צלילים של שיר לכת באווארי. המוסיקה „מסכנת את בריאותו הנפשית" של ברונר בן ה־60. לפיכך הגיש תביעה נגד שירותיה שידור הבאווריים על גרימת נזק גופני.
עם זאת ידוע ואלטר ברונר כאדם שאינו שונא מוסיקה. אך הצלילים של שיר הלכת הזו מוציאים אותו מדעתו. „כל שנה, כל יום ובכל שידור, זה יותר מדי".
בעוד המשטרה פותחת תיק, לא ברור עדיין למנהל שירותי השידור אוטמאר צלר, האם התלונה רצינית או שהפרקליט חמד לצון. בתחילה יעץ לברונר לסגור את המקלט.
אך לכך אין הפרקליט מסכים: „אינני שייך לאנשים הטומנים את ראשם בחול. רצוני לעקור את הרעה מן השורש".

כינור — ע"ח בית המשפט

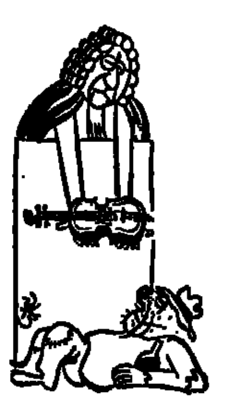

לונדון
ודאי שאינו פאגניני, אך הוא אחד הכנרים הידועים ביותר בלונדון. משום שהוא יושב 12 שעות ביום באחד הרחובות הסואנים ביותר של מייפר ומכנר ומכנר. אלא שמזה זמן מה לא נשמעו צלילי כינורו. במקום זה שכב בולסלאב קולודזיי (50) שיכור כלוט על המדרכה.
הסיבה: גנב לקח ממנו את הכינור. למחרת היום הובא נגן הרחוב בפני השופט בעוון „שיכרות בפומבי". השופט האזין לכל נסיבות המקרה, וקרא את פסק־הדין: „על חשבון קופת בית המשפט יש לקנות לנאשם כינור חדש". כעבור ארבע שעות השמיע שוב הנגן בולסלאב קולודזיי את מנגינותיו העליזות באוזני מאזיניו הרבים ברחוב...

ארבע כנפות תבל

הרעב הוליד אכזריות

אפריקה
הם פורצים בצחוק למראה פצועים או גוססים ואינם עוזרים להם; הם מניחים לזקנים ולילדים לגווע מרעב; הם חושבים לחולת־נפש כל אדם המגלה אהבה, רחמים או רגש אחר.
אין אלה דמויות דמיוניות, אלא אנשים באפריקה בימינו. בני השבט איק, שכפריהם שוכנים באזור הגבול של מדינות אוגאנדה, קניה וסודאן. החוקר האמריקני קולין טרנבול חי שנתיים בקרב בני השבט הזה ועכשיו דיווח על נסיונותיו מסמרי השיער. הדברים היו כה איומים, עד כי לפני צאתו מאוגאנדה הציע המדען האמריקני לממשלה להחריב את חברת איק. לדעתו אפשר לעשות זאת על ידי פיזורם של בני השבט בכל רחבי הארץ.
בני השבט זורקים את ילדיהם מביקתותיהם, כאשר הם מגיעים לגיל 3. החל מרגע זה חייבים הילדים לדאוג לעצמם. רק לבריאים ולחזקים יש סיכוי כלשהו להישאר בחיים.
אדופה בת ה־12, למשל, חלתה. היא גררה את עצמה לביקתת הוריה והתחננה שיתנו לה אוכל. כעבור זמן מה פתחו בפניה את הדלת. אך אמה ואביה עזבו את המקום ונעלוה בתוך הביקתה. הם חזרו אחרי שאדופה מתה.
גם לזקנים מצפה גורל דומה. לולים, רופא האליל בן ה־55 נחשב כנדון למוות מאחר שכחותיו אזלו ולא היתה בו עוד תועלת. בנו של לולים ובני שבט אחרים גנבו מן האיש שהיה כמעט עיוור את האוכל שהמדען האמריקני היה נותן לו. „לולים זקן ולשם מה נאריך את חייו", אמר אחד הגנבים. אחד מנכדיו של הזקן השתמש בינתיים בראשו של לולים כבתוף והוסף עליו בשני מקלות.
מצבם הביש של בני השבט נגרם, לדעתו של טרנבול, על ידי הרעב השורר בתוכם מזה עשרות שנים. בעבר הרחוק, בשנות השובע, „היו עדיין אנשים טובים" והמשפחות דבקו יחד. זה היה לפני כחמישים שנה, כאשר בני השבט עסקו בציד. במרוצת הזמן אילצה הממשלה את התושבים להתיישב על הקרקע ולעבדו. מחוסר כל נסיון בעבודות אדמה החלה התפוררות החברתית של השבט.

טוני מצדיע לזכר אביו

אנגליה
הקסדה גדולה מדי. המדליות והסרטים תלויים ברישול על מקטורנו. אבל חיוכו הנאה של טוני ואגנר והמצדעה אומרים הכל.
אבי היה גיבור — אלה היו המלים שפרצו ודאי מפיו של הילד ביום בו הצדיע לזכר אביו הגיבור.
קארל וואגנר, איש חיל האוויר האמריקני, הופל עם מטוסו ונהרג בוויטנאם בשנת 1969. הוענקו לו אותות הכבוד הגבוהים ביותר של ארצות־הברית.
בשבוע שעבר הגיע בנו טוני, ממידלטון (אנגליה) לבסיס הפנטומים האמריקני באלקונברי, כדי לקבל את אותות הכבוד האלה. אמו היתה נרגשת מדי כדי שתטול חלק פעיל בטקס הזה והשאירה זאת לבנה.

מחפש שידוך „בעל משקל"

איטליה
הוא זיווג מצויין — המתאגרף והמתאבק לשעבר אדי סאייט (44) מניו־יורק. הוא מנהל שרשרת מועדוני לילה ומרוויח גם כסף רב בסרטי הוליווד. מצב רוחו תמיד מצויין והוא סבור שביכולתו גם להיות בעל נאמן.
על אף זאת לא מצא אשה. הסיבה: העתידה להיות אשתו של הגבר השוקל 150 ק"ג, חייבת לשקול לפחות 140 ק"ג, „כדי שלא תוכל להציק לי בדבר משקלי".
מכיוון שאדי לא הצליח למצוא את אושרו באמריקה, נסע עכשיו לאיטליה ארץ אבותיו.

הויקינגים באים!...

אנגליה
בתולה נחטפה על־ידי פולש ויקינגי צמא־דם בפשיטה על כפר אנגלו־סכסי. אביה, ראש הכפר, נהרג, את ראש אחותה הצעירה ערפו, וידידה נפצע.
יחד עם זאת היה זה יום מהנה לכולם, משום שהויקינגים וקרבנותיהם הם חברים וידידים של האגודה ההיסטורית במקום.
הם ביימו שיחזור של פלישה ויקינגית בכפר שהוקם במיוחד על שפת הים בסאוט־שילדס. אנשי המשטרה והתושבים עקבו ברוח טובה אחרי הלוחמים העושים את מלאכתם, ומנופפים בסכינים ובגרזנים.

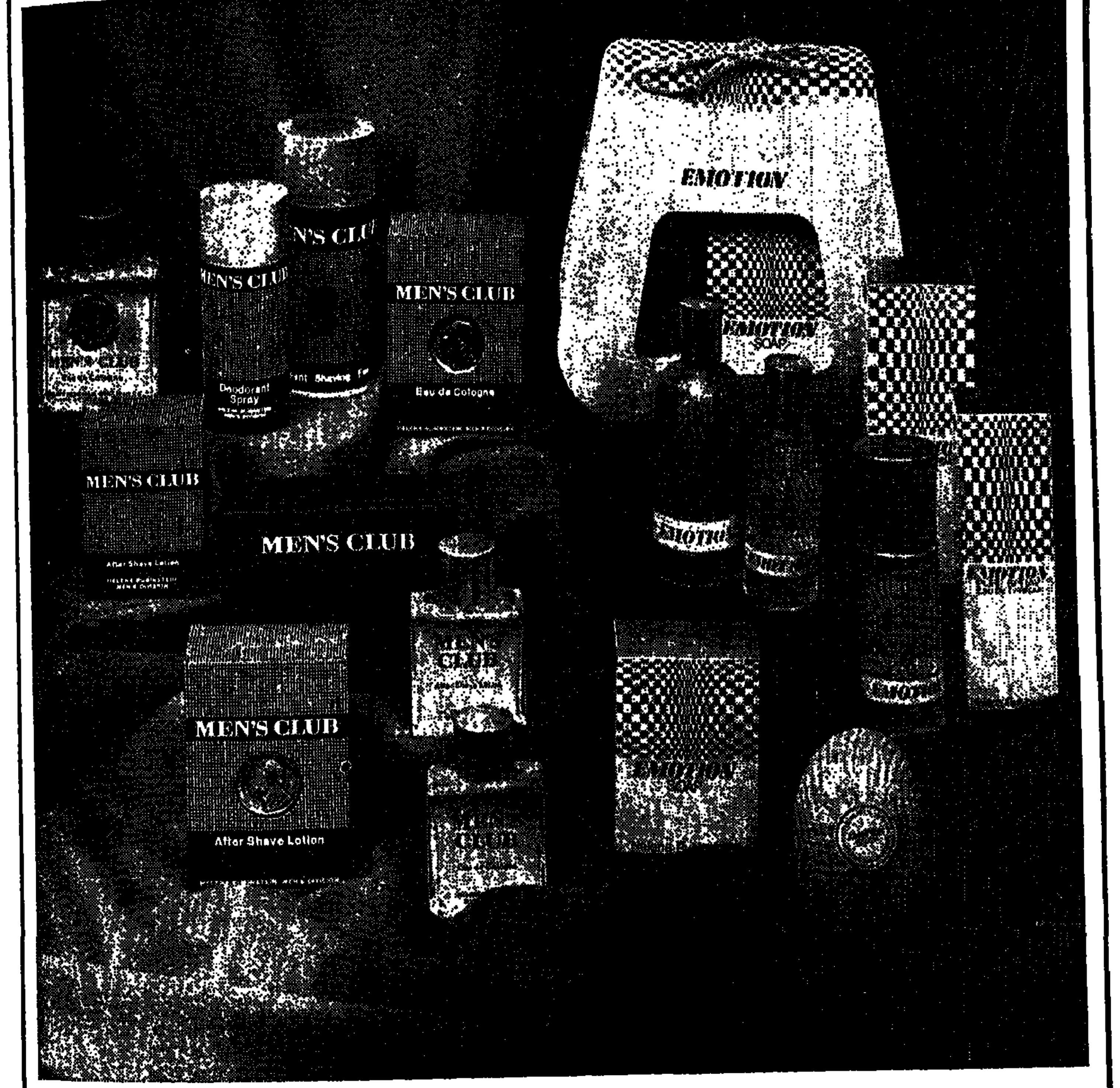

מתנות

כולנו אוהבים מתנות. נהנים לתת מתנות ומתרגשים בקבלתן.
בין אם הן מיועדות לכבד ארוע מיוחד-חג, יום־הולדת, יום נישואין,
ובין אם הן באות לציין סתם מצב-רוח מרומם או מחווה של תשומת לב.
להלנה רובינשטיין מבחר של אריזות מתנה.
עבורה – EMOTION מי בושם, קרם מבושם לגוף, סבון ריחני, כולם
בניחוח EMOTION – ניחוח עדין, מסעיר, מרגש.
עבורו – MEN'S CLUB קצף לגלוח, מי רענון לאחר הגלוח,
מי קולון; באריזות שי מהודרות וגם באריזות מיוחדות לגבר המרבה
בנסיעות. MEN'S CLUB התכשירים לגבר אנין-הטעם.

Helena Rubinstein

נשים

מספר ההפלות כפול ממספר הלידות

מספר ההפלות החוקיות בוושינגטון ובניו־יורק עלה בשנה שעברה כמעט פי שניים על מספר הלידות. אלפי נשים באו למרפאות ולבתי חולים ממדינות בארה"ב שמחייבות בחן הגבלות בתחום זה.

מספר ההפלות שבוצעו בוושינגטון הגיע ל־38.868 במשך השנה שעברה, בעוד מספר הלידות הוא 21.579.

לפי הנתונים הממשלתיים, הגיעו כ־75 אחוזים מן הנשים שביצעו הפלות בוושינגטון מן החוץ. כ־12 אלף באו מהמדינות השכנות מרילנד, ווירג'יניה, והיתר ממקומות אחרים.

הגידול המסחרר במספר ההפלות חל אחרי פסק דין של בית הדין העליון משנת 1971, שנתן פירוש ליבראלי לחוקים בתחום זה והתיר הפלות על מנת לשמור על הבריאות הנפשית או הגופנית של האשה.

גם במדינת ניו־יורק עלה מספר ההפלות על מספר הלידות. כאן היה מספר ההפלות 223.373, שהוא כמעט כפליים ממספר הלידות.

בד בבד עם הליבראליזציה של החוק ירד גם המחיר בעד ביצוע ההפלה, ממאתים דולאר ל־125 דולרים.

בושם או בירה

כאשר הופיעה דוורדר או'מירה למסבאה, שבה היא לקוחה זה שלוש שנים, כשהיא מבושמת בבושם חדש, היתה התוצאה עוצרת נשימה. בעלת המסבאה אמרה לה כי הבושם „חזק מדי" ומפריע ללקוחות לשתות את הבירה.

„מצחיק", אמרה דוורדר בת ה־22, ועכשיו היא מחפשת מסבאה אחרת במקום לדלל את הבושם שהיא משתמשת בו.

דוורדר, העובדת בחנות תמרוקים ומקווה להתמחות בטיפולי יופי, משתמשת בסוג של בושם האהוב עליה במיוחד. „אומרים שהוא ,מיני' — אחד מאותם בשמים המחממים את הלב", היא אומרת. בעלת המסבאה, הגברת מולי הנאגאן, 40, אמרה כי כאשר גבר החום במסבאה הצפופה, הבחינה בריח מוזר.

משפט שלמה במשפט הפודלים

צמד כלבי הפודל הצחורים כשלג עמדו רועדים על שולחן השופט בוויסבאדן. מומחים בדקו את שני הכלבלבים מכל הצדדים והניעו חסרי אונים בראשם. אי אפשר לומר, מי מהשניים הוא „בוריס" ומי „בוני".

ההסתבכות עם התאומים החלה בסלון יופי לכלבים. שם נפגשו במקרה הגבירות ד"ר אסטריד ז. והילדגארד ס., אשר קנו לפני כן את בוריס ואת בוני מאת אותו מגדל כלבים. אחרי טיפולי יופי שנמשכו שעתיים לקחו הגבירות את הכלבלבים. רק בבית החלה הד"ר אסטריד ז. להתפלא. לא ייתכן שזהו בוני שלה, המוכר לה כביישן הנסתתר תמיד מתחת לספה. מיד עלה בראשה החשד: שני הכלבלבים הוחלפו. היא נסעה מיד להילדגארד ס. כדי לבקש שתחזיר לה את אהוב נפשה. אך זו לא התכוונה לעשות כן.

„אין לי כל ספק שאני מחזיקה בכלבי", אמרה. „כאשר באנו הביתה החל מיד להתרפק על נכדי. זאת הוא עושה תמיד". אסטריד ז. פנתה אל בית המשפט.

אחרי שתי ישיבות פסק השופט אוטו קורוורס בנוסח שלמה המלך: „הכלבים נשארים באותו מקום. ביום הזכור בסלון הכלבים היו בני חודש אחד בלבד. עכשיו חלפה כבר חצי שנה ואין ספק שהתרגלו כבר לבתים בהם הם נמצאים גם אם הוחלפו".

אניזט „המכשפה"

אניזט, בת 25, הזמרת הכוכבת חמת־המזג של להקת הפופ הדנית „שושן הפרא" רוכבת כמכשפה על המטאטא — על שפת הים.

המיבצע הזה — כוונה בצידו: הוא משמש פירסומת לסיבוב הופעות של הלהקה באירופה. החמישיה מקווה לכבוש את אולמי הקונצרטים הודות לקולה של אניזט.

„בוני וקלייד" נוסח אנגליה

הדבר החל בבריחתה מבית הוריה כדי להינשא לבחיר־לבה ונסתיים בלא פחות מ־148 עבירות מכל המינים.

בפני בית הדין בלונדון עמדה אן קווירק בת ה־18 ובעלה הצעיר אנטוני קווירק בן 21 ובסוף הדיון זכו לשמוע מפי השופט „נחמאה" בלתי רגילה: „רק לעתים רחוקות מאוד עומדים לפני בית הדין נאשמים שביצעו פשעים בקנה־מידה כזה".

הסניגורים של בני הזוג ניסו ללמד זכות עליהם בהשוותם אותם ל„בוני וקלייד", אך השופט אמר: „ייתכן כי שניים אלה הם דמויות משעשעות על הבמה, אך בחיי המציאות אינם גורמים שמחה רבה לקרבנותיהם".

שני הצעירים הודו ב־148 עבירות, בעיקר מעשי גניבה והתפרצויות מכל המינים שבוצעו בין אוקטובר 1972 ויוני 1973, הכל בסביבות לונדון. ואכן פסק להם בית הדין: ארבע שנות מאסר לבעל, כשהאשה הצעירה הועמדה תחת פיקוחו של קצין המבחן.

נצחו הנודיסטיות את ראש העיר

ראש עיריית ארדוון (צרפת) הפסיק את מלחמתו ונכנע. אך יחד עם זאת התפטר והגיש את התפטרותה של כל המועצה המקומית. הוא נוצח על ידי הנודיסטיות — לפחות באורח זמני. הנשים העירומות ותומכיהן יסיפו לקיים את חוף הרחצה המיוחד שלהם.

בעוד השדיים החשופים כבשו הרבה איזורים אחרים בצרפת, לא רצה מר ז'אן לורז'ו להשלים עם קיומו של חוף הרחצה לנודיסטים בקירבת עירו. התובע המחוזי ניסה לתווך בין הצדדים ובתיווכו התחייבו הנודיסטיות והנודיסטים לכסות את חלק גופם הצנוע ביותר, אך לא „למעלה מזה".

עתה התחיל קלושמרל של העיר ארדוון, תומכיו של ראש העיר חפרו תעלות על מנת לחסום את הגישה לחוף, אך חסידיהן של הנודיסטיות כיסו את התעלות. שומרי הצניעות פיזרו זבל על החוף, אך כאשר התנדפו הריחות הרעים חזרו הנשים מערומות. גם צבא של טרקטורים נחלץ לעזרתו של ראש העיר ופרצו תגרות והתכתשויות שהמשטרה שמה להן קץ.

לבסוף נוכח מר ז'אן לורז'ו לדעת כי לא יוכל לנצח את ה„קידמה" והוא נכנע.

מעתה באופניים

צרות באות כרגיל בצרורות. אמת זו הוכחה פעם נוספת, כאשר האלמנה ויולה איירלנד (78) מבאסינגסטוק (אנגליה) נסעה במכוניתה הקטנה לפגישת חברות. בדרך נכנסה בטעות לרחוב חד־סיטרי. בזמן נסיונה לפנות אחורה אזל הדלק. היא גרמה לפקק תנועה עצום. כשהתנועה סוף סוף המכונית נכנסה לתוך סימטה ללא מוצא ונתקלה במשאית. עכשיו נפסל רשיון הנהיגה שלה לשלוש שנים.

אבל האלמנה קיבלה הכל ברוח טובה: „לא תהיה ברירה, אצטרך להשתמש בשלוש השנים הבאות באופניים".

הנכדה בעקבות הסב

אמריקנית יפהפיה בת 23, הנושאת שם מפורסם, עושה בפאריס את צעדיה הראשונים בספרות: ג'ון המינגוויי, נכדתו של הסופר הגדול ונושא פרס נובל.

12 שנים אחרי מותו של המינגוויי חתמה הוצאת הספרים „פייאר" חוזה עם נכדתו. „אני חייבת הרבה מאוד לסבי", אומרת ג'ון, „מאז ומתמיד דאג לי הרבה. סבא אהב מאוד את פאריס, ודאי היה שמח אילו ידע שבעיר הזאת אני מנסה ללכת בעקבותיו. הוא נהג לומר לי: החיים הם מאבק, ועל מנת שאלמד לשחות, היה זורק אותי לתוך בריכת השחיה, והורי היו נאלצים למשות אותי מן המים".

שריריים שחורים - שרירות לבנה

(המשך מעמוד 7)

אדם שחור יכול לקנות אדמה באזור לבן. ואין הוא יכול לשהות באזור לבן אלא אם כן הוא עובד בו. כדי לקיים את החוקים הללו, צריך היה איפוא לצייד כל פועל שחור, וכל בני הבית שלו, בתעודות מיוחדות ה־מאשרות כי פלוני אלמוני מועסק במפעל זה או אחר, ועל סמך עבודתו עם הוא רשאי לגור בבית שכור ב־אזור סמוך; ואם בשעות העבודה הוא רשאי להמצא באזור של לבנים, אחר שעות העבודה חובת עליו להיות ברובע שהוקצה לו. וצריך היה לקיים פיקוח יעיל על תנועו־תיהם של כל המיליונים שמחמת צר־כי המשק הלבן הורשו לצאת מאר־צותיהם, ולדרוש מהם שדרכוניהם יהיו עמם תמיד, ושכל הרישומים ש־בהם יהיו מעודכנים. וצריך היה לדאוג לענשים מרתיעים לעבריינים.

השיטה היתה אבסורדית מלכת־חילה. מספר העבירות על „חוקי ה־דרכונים" הגיע עד מהרה למאות אלפים בשנה. במקום להשקיע כסף בפיתוח ארצותיהם של השחורים, הושקעו מיליונים רבים בבניית שכו־נות שחורות, בעלות אופי ארעי, ב־תוך האזורים הלבנים. תושבי השכו־נות הללו איבדו את הקשר עם מקו־מותיהם הקודמים. הם יצאו מן המס־גרות השבטיות, התוודעו אל תרבות־של מכונות, ראו את הלבנים חיים בתנאים הרבה יותר טובים משניתנו להם — ונתמלאו מרירות. אבדן מקום העבודה פירושו היה, שעליהם לעזוב את בתיהם, לקחת עמם את בני בי־תם, ולשוב לאזור כפרי נחשל שחדל להיות מולדתם. בתוך העיר הלבנה שבה עבדו, היו תנועותיהם מוגבלות. הם נאלצו להשתמש באמצעי תחבו־רה מיוחדים, לאכול במזנונים משלהם, לנוח על ספסלים „שחורים", להש־תמש בחדרי נוחיות נפרדים, לעלות במעליות שונות.

ועיקר העיקרים: כאשר באו ותב־עו זכויות פוליטיות, אמרו להם שהם עדיין שייכים למחוזות אשר מהם היגרו, ועליהם להצביע בבחירות במ־קום שאינם גרים בו ואינם עובדים בו, ואין הם קשורים אליו אלא באמ־צעות הלשון שבפיהם; כי ישיבתם באזורי הלבנים היא, על פי חוק, ארעית, וכאשר הארצות השחורות יגיעו לעצמאות מלאת, הם יהיו אז־רחיהן בגולה, ומעמדם יהיה כמעמד פועל תורכי בגרמניה, או פועל אי־טלקי בשווייץ — שאף הוא יכול ל־עבוד ולהשתכר ולחסוך, ולשלוח כסף הביתה; אבל זכויות אזרח בארץ ה־מארחת אין לו.

הפועלים השחורים שבאזורים ה־לבנים לא קיבלו את הטיעון הזה, ובדין. השקר שבו טמון במלה „ארעי". בתי החרושת של דרום־אפריקה אינם ארעיים; ושגשוגה של הארץ הגדולה הזאת אינו חולף. ה־קפיטליזם הדרום־אפריקני, שהוא ש־יצר את הבעיה הקשה של השחורים העירוניים, איננו מתכוון כלל לוותר ביום מן הימים על העבודה השחורה — נוח לו מאוד במצב הקיים.

שעה שהממשלה משקיעה איפוא מאמצים ואמצעים רבים בכינון ה־מדינות השחורות, מטרפד הקפיטליזם את כל המאמצים הללו על־ידי יצירת מצב שבו כדאי לו יותר לאדם ה־שחור, מבחינה כלכלית, להיות עבד נרצע באזור לבן מלהיות אזרח חפשי בארץ שחורה.

וכל הכוונות הטובות (והן קיימות) מתנפצות אל צוקי ההמרנות הגסה.

(מאמרים נוספים בסידרה זו יבואו)

פרסום ציגם • צילום קורן • jacov steinberg

„כוכב" נמצא על שפת־הים

(סוף מעמוד 33)

התענוג", כבמאי, הוא מבין את שני הצדדים, והבעיה שלו היא איך לתווך ביניהם כדי שבסופו של דבר השחקן יסכים לשחק, ו־המפיק יסכים לשלם כיאות.

מה מחפש בועז דווידזון במבחני בד? והוא משיב: „בדרך כלל אני מכיר את כל השחקנים, ואין הפתעות באשר ליכולתם האישית. מה שאני מחפש זה מערכת־יח־סים בין המועמדים. חשוב שיווצר ביניהם קשר, אם הם צריכים ל־שחק בני־זוג או בני־משפחה, או אפילו יריבים. חוץ מזה, בשיחה אישית, כמה שאתה לא רוצה, אתה מתפזר במחשבה. על הסט, גם במטבח, אתה רואה את השח־קן כמו שיראה בסרט, מנותק מן המציאות שבה הוא חי, בתוך המסגרת של האקרן. ומי שרו־אים אותם „הכי נכון", הם הצל־מים המסתכלים מבעד לעדשה. זאת הסיבה שבמאים מסויימים מסתובבים תמיד כשידיהם מול עיניהם, כמו משקפת, בין החיים והסרט.

„עם סיום הליהוק — אומר בועז דווידזון — יורדת אבן מה־לב. שלב אחד הסתיים, וכשאני קורא את התסריט, הוא כבר מלא בפרצופים, במקום בסימני־שאלה, ומתפנים לתחילת השלב הבא — הצילומים".

סרטי השבוע

כדאי לראותם

** „הטנגו האחרון בפאריס" („סטודיו", תל־אביב; „אורלי", חיפה; „הוד", נהריה; „הדר", רחובות): גבר אמריקני בגיל העמידה ובורגנית צרפתיה קטנה נפגשים באקראי בדירה־ריקה־להשכרה בפאריס, ובלי להכביר מלים עוברים מיד לתנוחת־משגל פראית. מערכת היחסים המתפתחת בין השניים מתוארת בידי הבמאי ברנארדו ברטולוצ'י („הקונפורמיסט") — כקרב־עגבים גס ואכזרי, האמור לבחון את חוליו הנפשי. בדידותו וייאושו של הגבר הנאחז במין כמפלט אחרון, ואת עצם אפשרות קיומם של מגעי מין „טהורים", גשמיים ומנותקים ונטולי קרבת־רגש והתייחסות אישית. ברטולוצ'י מביים ומרלון בראנדו ומאריה שניידר מבצעים, ללא מעצור ומבוכה, שורת מפגשי־מין, שאחדים מהם מבחילים בגסותם הבהמית. סרט מעניין, שאיננו תועבה ואיננו יצירת־מופת — בניגוד לדעות הקיצוניות החלוקות עליו.

** „גברים במלכודת" („עצמאות", בת־ים; „רון", חיפה): ארבעה ידידים, אמריקנים ממוצעים, יוצאים את העיר בצוותא לבילוי סופשבוע בחיק הטבע הפראי במדינת ג'ורג'יה. מה שאמור להיות פיקניק גברי משחרר נהפך לחלום־בלהות מסמר־שיער (גם לצופה), רדוף־אשמה ופחדים, שבו ייתקלו הארבעה בצוקי מגור, במעבה הג'ונגל, בנהר גועש, וביצורים תת־אנושיים אלימים. את דרכם חזרה אל הציוויליזציה יפלסו הארבעה במלחמה אכזרית לקיום, שבה יקפד האחד את חייו, השני את רגלו, שלישי את תמימותו והגינותו והרביעי יפול קורבן למעשה סדום ברבארי. ג'והן בורמן („ליאו האחרון") ביים הרפתקה מרתקת בעוצמה חזותית מדבירה.

** „קברט" („רמת־גן", רמת־גן; „ריינה", חולון): הסרט שזכה בשמונה פרסי „אוסקר". צילומי צבע יפים, המחשה מסוגננת של אווירת קברט בברלין המתבהמת, בראשית שנות השלושים, וכשרונו של צמד בדרני צמרת לייזה מינלי (בתפקיד סאלי בולס) וג'ואל גריי (בתפקיד הקונפרנסייה). הגירסה הקולנועית למחזמר של הכוריאוגרף־במאי בוב פוסה. בידור איכותי, ניוון חברתי ועליית הנאציזם.

** „לילה באופרה" (כפר ורבורג, אולם סממן): האחים מארכס באחת הפארסות הקלאסיות והמוצלחות של שלושת המצחיקנים היהודים — צ'יקו והארפו ז"ל, וגראוצ'ו יבדל"א. פצצת־צחוק אנטיקה (שנת ייצור: 1935), שטרם גם ליחה למרות שכבות עבות של עובש טכני וצורני. גדוש הברקות מילוליות — (גראוצ'ו), קטעי נגינה בנבל (הארפו) ופסנתר (צ'יקו), תעלולים מטורפים ופארודייה משגעת על האופרה, זמריה, קהלה ומנהליה. הילולה פרועה ועליזה למעריצי האחים מארכס.

** „התפוז המיכני" („גולן", אור יהודה; „רחל", אשקלון): החברה העתידנית, שתיאר המחבר הבריטי אנתוני ברג'ס, נחסכה למציאות מזוויעה של התבהמות האדם ושל התפרקות יסודות התרבות האנושית — באלימות, תוקפנות [illegible] ורשע לשמו. הבמאי היהודי־אמריקני סטנלי קובריק, עיבד את הספר לסרט כביר, ויצר קולנוע מסוגנן מקפיא־דם בעוצמתו המהממת: פנטסיה־סאטירית, מבין המחרידות — והחשובות — שנראו אי־פעם על גבי אקרן, ואחד מסרטי־המופת של התקופה. מאלקום מקדואל, פטריק מקג'י, מרים קרלין.

** „יום א' הארור" (תל־מונד): עיון כן ומפוכח ב'חסי אהבה של משולש חריג: אשה גרושה, רופא הומוסכסואל וצעיר בוהמי, המקיים, בעת אחת, פרשיות אהבים עם השניים. עינו הבוחנת של הבמאי ג'ון שלזינגר („קאובוי של חצות") ותסריטה השנון של פנלופי ג'יליאט, מספרים על הכורח בפשרה ועל הבגרות שבהשלמה עם עובדות החיים. גם הרקע החברתי של בני המעמד הבינוני העילה בלונדון — זכו מידי הבמאי והתסריטאית לתיאור ריאלי דק ונוקב. משחק מעולה של פיטר פינץ', גלנדה ג'קסון.

** „פרנזי" („גורית", נצרת; דימונה): אלפרד היצ'קוק הקשיש (72) עשה זאת שוב. ביוצא־חלציו האחרון מחזיר אשף־המתח־והאימה את עטרת הבידור־העוצר־נשימה ליושנה, ומדגים שליטה טכנית וצורנית למופת. עניבות־חנק נכרכות סביב צווארן של נשות לונדון. מיהו הפסיכופאט המיני — אם החשוד הטבעי איננו הרוצח — והאם ייהלך ברשתו של הסקוטלנד־יארד בעוד מועד! ג'והן פינץ', אנה מאסי, וויויאן מרצ'נט.

** „זמנים מודרניים" („גת", ת"א; „ארנון", ירושלים): קומדיה גאונית בת 39 שנים, המוסיפה לחיות רעננות וטרייה, מרגשת ומצחיקה עד דמעות, כשם שהיתה בימי זהרו של הנווד הנצחי. סרט אילם (עם פס־קול מוסיקלי) שהבקיע את מחסום הזמן ועבר אל מחוזות הפיוט הטהור. לכו לראות קלאסיקה אמיתית, ואת צ'ארלי צ'אפלין באחד משיאי גדולתו. למרות סיגנון, רקע וטכניקה מיושנים (שנות ייצור 1934—1936) — מכל בחינה אחרת דומה „זמנים מודרניים" ליין משובח, שטעמו הערב משתפר עם השנים. אין להחמיץ בשום מחיר.

סרטים אחרים

* „מיסטפי המאפייה" („שביט", חיפה): עוד סרט מאפייה — הפעם על אירגון הפשע האמריקני ה„קוזה־נוסטרה", מיסודם של מהגרים איטלקיים. בהתבססו על עדויותיו של חבר זוטר באירגון, ג'וזף ואלאצ'י, בפני ועדת חקירה של הסנאט שיחזר הבמאי טרנס יאנג, 40 שנות מאבקי־כוח על השליטה בעולם הפשע, שבהן ניטשת מלחמת־דמים חסלנית בין הכנופיות המשפחתיות. גנגסטרים אלימים מחסלים זה את זה וארכי־פושעים נודעים לשימצה חולפים על המסך באיפיון חיוור ושטוח וחסר־חיות. צ'ארלס ברונסון, לינו ונטורה, ואלטר קיארי.

* „המפתח הוא הסחרי" („עדן", ירושלים): פעולה ותעלומה חן לחם חוקו של אליסטר מקלין, הרוקח את מירשמי עלילותיו בזריזות קונפקציונית, שאין בה נתינת־דעת יתירה לזוטות שוליות כהגיון פשוט או אמינות מציאותית. ויליאם טאצ'נר הבריטי ביים בקצב מסחרר מירדף מכוניות בדרכי מדינת לואיזיאנה, ארה"ב, ושילח את גיבור הסרט (בארי ניומן) בחברת גבליו למצולות האוקינוס, בחיפוש אחר אוצר גנוז בין שברי מטוס.

* „חופן דינאמיט" („עציון", בית־שמש): אלוף „מערבוני הספגטי", סרג'יו ליאונה, מארגן שפיכות דמים סיטונית ב„מכסיקו" שיגרתי על המהפכה הגדושה ביותר בתולדות הקולנוע האלים: התקוממות האיכרים נגד שלטון העריצות במכסיקו בראשית המאה. מצבורי גוויות של אלפי ניצבים, הנקטלים כזבובים במסלט; ערי קרטון וצבע מתפוקקות ונמסות; רכבות תחמושת עולות בעשן השמימה, ורצועות ארוכות ואיטיות של שיעמום סמוך, רועם והרסני, נמתחות על גבי המסך הרחב. רוד שטייגר, ג'יימס קובורן.

* „מעשיות קאנטרברי" („תפארת", ראשון־לציון): פייר פאולו פאזוליני חוזר אל נוסחת ההצלחה המסחרית („דקאמרון") ומעביר את משחקי העגבים וההוללות, את הגברים המיוחמים ואת הנשים הנסקניות — מנאפולי־של־מטה, אל החברה האנגלית הטרום־פוריטאנית של אחרית ימי־הביניים. בהתבססו על סיפוריו של בן־התקופה, ג'פרי צ'וסר, מהם גיפה כל שעשוע משמעותי ומוסר־השכל, יצר פאזוליני סרט חצוף ומשולח־רסן החופס את קאנטרברי באברי־הרבייה שלה ואינו מרפה, עד אם העביר בסך התאוות הפרועות את כל המעמדות, המינים החריגים והסוטים בכל ערוות התפקרותם.

* „החקירה" („מאור", אשקלון): דראמה פסיכולוגית של סמל־בולשת בעיירת־שדה אנגלית המאבד את שיווי משקלו הנפשי, בשל מגע ישיר וממושך עם מעשי פשע מתועבים. הבמאי האמריקני סידני לומט („שנים־עשר המושבעים") צילם את סרטו בעיירה אנגלית — מאויימת על ידי פסיכופאט מיני האונס ורוצח קטינות. אך, שיאו הדראמטי בעימות פסיכולוגי מרתק בין שוטר ברוטאלי לעציר חשוד. תיאטרלי מדי וחסר בהירות רעיונית. משחק טוב של שון קונרי, איאן בנן וטרוור הווארד.

* „הוואלס הגדול" („אולימפיה", אשדוד; „גיל", חולון): בהודעה המקדימה את עלילת הסרט נמסר, כי לפנינו ביוגרפיה רשמית של יוהאן שטראוס הבן (הורסט בוכהולץ), „מלך הוואלס". אך, בסגנונו, בטעמו וצורתו, דומה הסרט לעוגת־חתונה, מצופה קצפת מתוקה ושרוייה בסירופ סמיך ודביק. הבמאי האמריקני, אנדרו ל. סטון („שירת נורווגיה"), צילם בארמונות הרוקוקו המשומרים של וינה הקיסרית, טיפטף הרבה „שמאלץ" מסביב והרקיד עלמות ב„קרינולינות" לקצב הוואלס, טנור בלתי־נראה מזמר דברי־פרשנות בנאליים לצלילי מיתרים משתפכים.

* „הגנב שבא לסעוד" („פאר", תל־אביב): ראיין או'ניל, שידע להתייפח יפה ב„סיפור אהבה", משתובב בעילות והנאה בדמותו של מתכנת־מחשבים, שנפשו נקעה מחיי השיממון והשיגרה שבעבודתו האפורה, והוא פותח דף חדש ומסעיר: פיצוח כספות התכשיטים של עשירי יוסטון, טכסאס. הבמאי האמריקני באד יורקין („התחילו את המהפכה בלעדי", „גרושין נוסח אמריקה"), ביים שעשועון־מתח, ואריאציה קלילה על נושא מוכר — הפשע... משתלם. מבדר. עם ז'אקלין ביזה וזארן אוטס.

קצרות

** „הסנדק" (כפר ויתקין): האפוס הקולנועי של המאפיה. סרט גנגסטרים מבריק, ארוך (שלוש שעות), אלים, עקוב־מדם ומרתק. ביים פרנסיס פורד קופולה, לפי ספרו של מאריו פוזו. מרלון ברנדו, אל פאצ'ינו.

** „חתולים בצמרת" (יקנעם): הפתעה נעימה מ„אולפני וולט דיסני". סרט־הנפשה תמים, המספר על הרפתקאותיהם המזוזרות של חתולה אצילה ותלתוליה החינניים, המתגוררים בארמון אגדי בפאריס.

* „שמי הוא שאפט" („יובל־אור", טבעון): השני בסידרת הרפתקאותיו האלימות של „ג'יימס בונד השחור" — הבלש הפרטי ג'והן שאפט. כוכב כושי — ריצ'ארד ראונדטרי, ובמאי כושי — גורדון פארקס.

* „טיספי" („אילת", אילת): קלינט איסטווד מנסה כוחו לראשונה בבימוי ומככב בסרט מתח ואימה, שאבלוגי בסוגו, על שדרן רדיו, חביב הנערות, הנופל ברשתה של פסיכופאטית.

* „תפוס לי מרגל" (בית רחל, גדרה): קירק דאגלס, כמבריח ספרות־מחתרתית במיקרופילם, מהמזרח למערב, מסתבך לסירוגין עם השרותים החשאיים של בריה"מ ובריטניה. מהתלת־ריגול פושרת.

* „הארי המזוהם" („קולי", תל־חנן; עין ורד): רוצח מטורף, מצוייד ברובה צלפים, הורג, חוטף ומתעלל בנערות וילדים. מלודראמה משטרתית אלימה, מבויימת היטב, בסאן־פרנציסקו היפה. סרטו של דון סיגאל, עם קלינט איסטווד.

* „הבית בצל העצים" (בית העם, מזכרת בתיה): סרט מתח ואווירה של רנה קלאמן (ותיק „משחקים אסורים"), שובה עין בהידורו החיצוני, אך בינוני בסוגו מכל בחינה אחרת. פיי דאנאווי, פראנק לאנג'לה.

המלווה הצמוד
לרגלים בריאות
סופג זיעה, אנטיספטי ומונע ריח

לבחירתך:
דיאודורנט ספריי
ספריי טלק
פדיסול
bio-medilan Ltd.
לצעדה מהנה עם רגל בריאה
הפצה: מדי־פישר בע"מ טל. (03) 780901

בי"ס לקוסמטיקה ואיפור PAULA ROVELLI

דיפלומה בינלאומית
מאפרת טלויזיה בפריז וניו־יורק
קורס חדש לאיפור מקצועי
איפור טלויזיה קולנוע וצילום
קורס חדש לקוסמטיקה
ברמה בינלאומית, כולל תיאוריה רפואית מקצועית ע"י רופא. מיועד לבוגרות תיכון.
„פאולה רובלי", רמת־גן, רח' המעגל 41 טל. 22 45 72 בשעות 13—11 ; 20—18.
לרשות הלקוחות מכון לקוסמטיקה בשיטת ובתכשירי „חלנה רובינשטיין"

כשאתה קונה טלוויזיה אמקור ספקטרה, סלקטרוניק
אתה משתחרר אחת ולתמיד מכל תכניות הטלוויזיה שאינן מעניינות אותך.

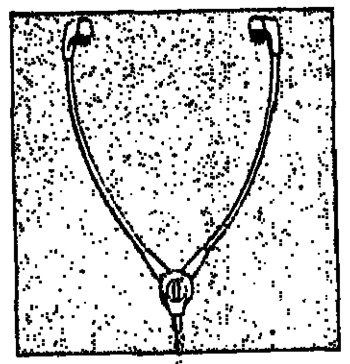
הנה משהו מהפכני שלא תוכל למצוא בטלוויזיה של הדור הקודם:
נקודת חיבור לאזניות, המאפשרת לכל אחד (או לאחדים) מבני המשפחה לצפות בתכנית המעניינת אותו - מבלי להפריע לאחרים בעיסוקיהם.
בנקודת חיבור זו תוכל לחבר את הטלוויזיה גם למערכת הסטריאו שלך ולשמוע צלילים שמיימיים, שלא היית מאמין שטלוויזיה מסוגלת להפיקם.
תוכל אפילו להקליט תכנית ישירות לרשמקול, להאזנה בעתיד.
ובשביל תכניות הטלוויזיה שכן מעניינות אותך-
הנה עוד משהו מהפכני שלא תמצא בטלוויזיה של הדור הקודם:
מנגנון אלקטרוני על טהרת הטרנזיסטורים. ללא מנורות מיושנות ונשרפות.
ללא התחממות. ללא קילקולים מיותרים.
קליטה ממדרגה ראשונה
אפילו באזורים קשי־קליטה.
חיים ארוכים ארוכים.
מגעי סנסור TOUCH להפעלה קלילה.
למה לך להסתפק בפחות?
להשיג בסניפי אמפא
ואצל סוחרים מורשים.

אמקור: הדור החדש של הטלוויזיות
ללא מנורות • טרנזיסטורים בלבד • FULLY TRANSISTORISED
אמקור
אמפא
שרות עם כל הלב
פרסום גלבוע

תיאטרון

● שעיר אחד לעזאזל (התיאטרון הקאמרי) — מחזה חדש של נסים אלוני. סיפורו של סוכן חשאי המתחולל בינינו כתל־אביב, ביירות, לונדון ואמסטרדאם. ביים נסים אלוני. תפאורה: אודרי ברגנר. מוסיקה: אלכס כגן.
● יחי החופש (הקאמרי) — מחזה של הבריטי הצעיר ט"ם סטופארד. ביים שמואל בונים. בתפקידים ראשיים: אבנר חזקיהו, יוסי גרבר, עדנה פלידל.
○ הירושה (הבימרתף) — מחזה בכורה של שולמית לפיד שהוצג בסדנת עירית ת"א מועבר ל„בימרתף". במרכז המחזה תפקיד של אשה בת 90 (רחל מרכוס). עם שולמית אדר, שמואל וולף ועוד.
○ אנשים קשים (תיאטרון עירוני חיפה) — מחזה נוגע ללב של יוסף בר־יוסף על אח המנסה להשיא את אחותו בלונדון לכליה ירושלמי משובש. עם רות סגל. ביים ד"ר הוס לוי.
○ כתוב בעיניכם (התיאטרון הקאמרי) — הקומדיה השקספירית מועלית בפעם השניה בתיאטרון הקאמרי, הפעם בנוסחו העברי של אברהם עוז. הבמאי פיטר ג'יימס, התפאורה של אריה נבון, מוסיקה של אלכס כגן והלבושות של עדינה רייך.
○ דוה אלברשטיין (תיאטרון יובל) — בערב יחיד בליווי להקת הפלטינה, עם אהר'לה קמינסקי, אלונה טוראל, רומן קונצמן, נחום פרפוקוביץ וויקטור סונרוב.
● חתולה על גג פח לוהט (הבימה) — מחזה של טנסי ויליאמס בבימויו של מייקל מיצ'אם. עם דליה פרידלנד, אלי כהן, שמעון פינקל, שושנה דואר ויעל דרויאנוב.
● נשות וינדזור העליזות (הבימה) — קומדית שקספירית. נוסח עברי: עליזה ברוך. במאי: אברהם אסיאו, פזמונים ואפילוג: ד. אלמגור. משתתפים: אברהם רונאי, אווה ליאון, יהודה אפרוני, טובה פרדו.
● תמונות במבוא (הבימרתף) — מחזהו של האירי שון או'קייסי המוצג כמחזה קריאה בעיבודו של פול שייר. עברית: רוגית לנטין, בימוי: לואי לנטין. עם אמיר אוריין, מוטי בהרב, יצחק קלוגר, רחל הפלר, שולמית אדר, דני מסינג.
● האשמים (הבמה האנגלית, צוותא) — מחזה באנגלית מאת יורם מטמור על־פי ספר של חוטר־ישי. ישראל בשלהי 1946, עליה בלתי־ליגאלית ויחסים בין נערה יהודיה ושוטר אנגלי.
● טיפולים אחרונים (תיאטרון עירוני, חיפה) — מחזה מקורי חדש של א. ב. יהושע, בבימויו של עודד קוטלר, בהשתתפות יוסי ידין ובתיה לנצט.
● אלפא־ביתא (צוותא ת"א) — מחזה מאת אדוארד מיטהד. בבימויה של חלן קאוט־האוסון. עם מישא אשרוב ומרים זוהר.
● מאורע מוצלח (צוותא, התיאטרון הקאמרי) — קומדית של סלאוומיר מרוז'ק (מחבר „טאנגו"). עברית: מיכאל הנדלזלץ. בימוי: דן רונן.
● שלוש אלמנות — גדעון שמר במופע יחיד מאת שלום עליכם. עברית: אריה אהרוני.
● פוסמן ולנה (הבימרתף — הבימה) מחזה מאת הדרום־אפריקני אתול פוגרד על זוג נודדים צבעוניים בשולי החברה.
● כ"ה לחי (מרכז ההסברה) — הצגה מוסיקאלית לציון 25 שנות המדינה. כתב: יעקב בן־הרצל.
● אנו אנו הפלמ"ח (הסתרון) — מחזה מוסיקאלי המעלה את סיפור הפלמ"ח. כתבו: חיים חפר ועמיקם גורביץ. במאי: שמואל בונים. תפאורן: דני קרוון.
● פאפא ליאון (סדן) — מלודרמה על חוי של משפחה ותיקה מיוצאי מצרים, שבמרכזה אב רודן. זאב רווח. כתב וביים: אברהם דוד.
● יעקובי ולידנטל (צוותא יתיאטרון הקאמרי) — מחזה עם פזמונים של חנוך לוין ובבימויו.
● בני הדוקטור (לילך) — קומדיה מאת אלי שגיא. עם גבי עמרני, מנחם עייני, זיוית, בקי פריישטדט, אלומה שלום, אברהם סלקטר וג'יין מיינל. ביים: אברהם ניניו. הצייר: ריצ'ארד פרץ.
● עיר אחת משהו על ירושלים (החאן) — הצגה של להקת החאן, מבוססת על ראיונות של מתי גולן ודן מרגלית. בימוי מייקל אלפרדס.
● אהבה יש תיכונית (סולו) — תוכנית יחיד חדשה של יהודה גאון. בימוי: יואל זילברג.
● אל תקרא לי שחור (התיאטרון הצעיר) עם עוזי פוקס.
● בשן ועין (בימת הקיבוץ) — קומדיה מאת תורנטון ויילדר. נוסח עברי: עדה בן־נחום, יוסף נצר בימוי: יוסף נצר.

מחול ומוסיקה

● סדרת 11:11 (צוותא ת"א) — שחרית ראשונה. עונה שלישית. בתוכנית: מוצארט, בטהובן ובראהמס. עם אורי שוהם, אלכסנדר טל, זאב שטיינברג, יעקב מנזה, פילים הירשהורן ושושנה רודיאקוב.
● מרכז למוסיקה ע"ש מארג (עין כרם י־ם) — ערב של מוסיקה קאמרית עם יובל ואלדמן, ישראל זוהר ועדית צבי. בתוכנית יצירות משל פרגולזי, מוצארט, דבוז'אק, שומאן, ראוול ובארטוק.

בידור

● סיפורי פוגי (התיאטרון העממי) — להקת „כוורת" בסיפורים פזמונים ומוסיקה. הומור מיוחד, ומיקצבים מעורבים.
● אריק איינשטיין, שלום חנוך והצ'רצ'ילים (צוותא) — בתכנית חדשה.
● כל כו בידור — תוכנית יחיד של הבדרן דודו דותן בלוויית תזמורת. הוא מגיש חיקויים. פארודיות. קטעי הווי וסאטירה. זמרת אורחת: עירית דותן בשירי הולנדר.
● שנינו ביחד וכל אחד לחוד (צוותא) — אריק איינשטיין ושלום חנוך בתוכנית חדשה.

תכנית היופי של „שרק" לקיץ: קרם לחות חינם.

את יודעת מה מעולל לעורך הקיץ הלוהט. אנו מציעים לך עתה 3 תכשירים טובים לטיפות עורך בקיץ זה. שנים מהם על חשבונך, והשלישי — על חשבוננו. את קרם הלחות הנספג ונטמע בעורך כחרף־יד אנו מעניקים לך חינם. הוא ישמור על רכותו של עורך, ועל גמישותו תקורנת.

יחד עמו, בחבילה נאה אחת, תקבלי את חלב הפנים של „שרק". הוא חודר אל־תוך עורך... עמוק עמוק. והוא חיוני לך, בקיץ, בחום. הוא מטהר את עורך. התכשיר השלישי במשפחת היופי הקיצית של „שרק": תמיסת פנים המרעננת את עורך כפי שצריך לרענן עור פנים צעיר ועדין. עתה את יכולה להשיג שלישיית יופי נדיבה זו.

קרם הלחות — חינם. אנו חושבים שזו הצעת־יופי שתתקבל על דעתך, על תקציבך ועל תאי עורך.

יופי מתחיל עם שרק

מיוצר בישראל ע"י תמיר בע"מ — המפיצים חבי טרית בע"מ

מוזיאון ישראל, ירושלים

אירועי השבוע

„מפאתי מערב" — סרט מהווי יהודי מארוקו: חיי יומיום ב„מלאח", בערים הגדולות, בהרי ה־אטלס ובגבול מדבר סהרה, יוקרן למבקרים: בימים א', ג', ד', בשעה 4 אחה"צ (בעברית) ובשעה 5 אחה"צ (בצרפתית), בימים ב', ה' בשעה 11 לפנה"צ (בעברית) ובשעה 12 בצהריים (בצרפתית).

יום ג' 11.9, 6 ו־8.30 בערב — **מועדון לסרטים אמנותיים**
„יוליוס קיסר" (ארה"ב, 1953), בימוי: ג'וזף ל. מנקייביץ. עם מרלון ברנדו, ג'יימס מייסון, דבורה קר בהקרנות השעה 8.30 בערב עדיפות לחברי האגו־דה. משעה 8.30 יועמדו מקומות פנויים למכירה לשאינם חברים (מכירת הכר־טיסים מיום א' לסרטים באותו שבוע).

יום ה' 13.9, 4 אחה"צ — **מועדון הסרטים של אגף הנוער**
„לקראת הסכנה".

תערוכות

כריסטיאן בולטנסקי „אינוונטרים" (ביתן בילי רוז)
חיי היהודים במארוקו (אולמות ספרטוס, גולדמן־שוורץ, ויינשטיין) עד 15.9.73
פיקאסו וסביבתו (אולם כהן)
תלמידינו יוצרים — תערוכת אגף הנוער
כתובות מספרות — תערוכה מיוחדת ברוקפלר

מוצג מיוחד

תיאורי חנבל בימי קדם בארץ־ישראל

אגף הנוער

הרשמה לחוגי תשל"ד:
לתיכוניים: בימים א', ב', ד', ה' בשעות 10—12, 2—4, במשרד אגף הנוער.
חוגים לצעירים: התחלת הלימודים ביום א', 30.9.73 בשעה 2.30 אחה"צ. הורי ילדים בכתות א'—ב' יוכלו ללוות את ילדיהם בשבועיים הראשונים.
חוגים למבוגרים:
פיסול — יום ג' בשעה 7.30—9 בערב
תחריט — יום ג' בשעה 7.30—9 בערב
רישום וציור — יום ב' בשעה 9—11 בבוקר
דמי השתתפות: 130 ל"י ל־4 חודשים.
הרשמה — בימים א', ב', ד', ה' בשעות 10—12, 2—4, במשרדי אגף הנוער.
התחלת הלימודים — יום ב', 1.10.73.

שעות הביקור

ימים א', ב', ד', ה'	10 לפנה"צ — 6 בערב	
יום ג' היכל הספר	10 לפנה"צ — 10 בערב	
מוזיאון ישראל	4 אחה"צ — 10 בערב	
מוזיאון רוקפלר	10 לפנה"צ — 6 בערב	

שבת — ביום שבת 8.9.73 יהיה חדר רוטשילד סגור למבקרים.
מוזיאון רוקפלר סגור עד 12.9.73
ספריה פתוחה לקהל בימי חול בשעות הביקור
חדר עיון לגרפיקה:
ימים א', ב', ד', ה', ו' — 11 לפנה"צ — 1 אחה"צ
יום ג' — 4 אחה"צ — 8 בערב

מוצ"ש

תל־אביב
- נשות וינדזור העליזות — הבימה
- חתולה — האולם הקטן
- שעיר לעזאזל — הקאמרי
- דוה אלברשטיין — בית ארלוזורוב
- הירושה — הבימרתף
- בני הדוקטור — אלהמברה
- ספורי פוגי — בית המורה
- פאפא ליאון — בית החייל
- החייט ואשת הסנדלר — בת דור
- יעקבי ולידנטל — צוותא
- סדרת 11:11 — צוותא

ירושלים
- אהבה יש תיכונית — בית העם
- הגשש החיוור — ת' ירושלים
- היו ימים היו לילות — עיר גנים
- עיר אחת — החאן

חיפה
- אנשים קשים — ת' עירוני
- אל תקרא לי שחור — שביט

מקומות אחרים
- נהורה — במיקצב 73

יום א'

תל־אביב
- נשות וינדזור העליזות — הבימה
- חתולה — האולם הקטן
- יחי החופש — הקאמרי
- מאורע מוצלח — צוותא

ירושלים
- ערב מוסיקה קאמרית — עין כרם

חיפה
- אנשים קשים — ת' עירוני

יום ב'

תל־אביב
- נשות וינדזור העליזות — הבימה
- שעיר לעזאזל — הקאמרי
- בני הדוקטור — בית ארלוזורוב
- ספורי פוגי — אלהמברה
- קשת בענן — צוותא
- פאפא ליאון — נחמני

חיפה
- אנשים קשים — ת' עירוני

מקומות אחרים
- רחובות — אל תקרא לי שחור
- בית שאן — יחי החופש
- מגדל העמק — חתולה
- צפת — כ"ה לחי
- אופקים — החייט ואשת הסנדלר
- יקנעם — הגשש החיוור

יום ג'

תל־אביב
- נשות וינדזור העליזות — הבימה
- כתוב בעיניכם — הקאמרי
- יעקבי ולידנטל — צוותא

ירושלים
- פאפא ליאון — בית העם
- ספורי פוגי — ת' ירושלים

חיפה
- אנשים קשים — ת' עירוני

מקומות אחרים
- פתח תקוה — הגשש החיוור
- קרית מלאכי — במקצב 73
- פרדס חנה — בני הדוקטור
- עכו — אל תקרא לי שחור
- אשדוד — כ"ה לחי

יום ד'

תל־אביב
- כתוב בעיניכם — הקאמרי
- הגשש החיוור — אלהמברה
- בני הדוקטור — בית החייל
- מאורע מוצלח — צוותא

חיפה
- אנשים קטלים — ת' עירוני

מקומות אחרים
- רחובות — אל תקרא לי שחור
- נצרת — חתולה
- שלומי — החייט ואשת הסנדלר
- אשקלון — פאפא ליאון
- אשקלון — אהבה יש תיכונית
- מעלות — במקצב 73
- ראשון לציון — ספורי פוגי

יום ה'

תל־אביב
- כתוב בעיניכם — הקאמרי
- פאפא ליאון — אלהמברה
- אל תקרא לי שחור — בית החייל
- אריק איינשטיין ושלום חנוך — צוותא
- ספורי פוגי — אהל שם

חיפה
- אהבה יש תיכונית — ארמון

מקומות אחרים
- צפת — בני הדוקטור
- אור עקיבא — החייט ואשת הסנדלר
- חולון — כ"ה לחי

גלדיה לאמנות שלייפר

הרצליה, רחוב סוקולוב 31, טלפון 180־984

מבחר יצירות של אמנים ישראליים ידועים: יוחנן סימון, מולה בן חיים, שמואל כץ, רודן, אלכסנדר י. טלימור, קוסונגר ואחרים.

כל סוגי ציוד למספרות

כדאי לבקר ב־

המקור

המרכז הישראלי לצרכי מספרות ותכשירי יופי ושיים
* ייעוץ מקצועי חינם
* שירות אדיב

המקור בהנהלת אלכסנדר
תל־אביב
רח' הנגב 4 (בתחנה המרכזית) טל. 32658

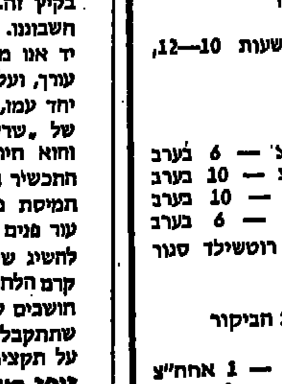

שאלו שלום ירושלים ב...טוקיו

(סוף מעמוד 43)

רה בעקבות פגישה מקרית בין אנשי הקהלה לבין אביה של אנה פראנק בעת ביקורו בישראל. גם לפני זה ידעו על השואה, אך הפעם קמה שוב לפני עיניהם. הם הקדישו את אחד הקונצרטים שלהם בישראל לאנה פראנק.

תקנון לאורחים ישראליים

על השולחן בחדרנו הקטן מונח ספר אורחים צנוע. על הקיר „תקנון" לאורחים הישראליים. יבש, מנוסח סעיפים סעיפים: „האורחים מתבקשים לחזור לא מאוחר מבשעה 10.30 בלילה"; „האירוח הוא בדרך כלל 3 ימים, על מנת לאפשר לנו לארח גם ישראלים אחרים". אולם מן הסעיפים היבשים האלה אינה מנשבת רוח קרה של קסרקטין או פנימיה. אלא חום ורגש אהבה עמוק לישראל וליהודים.

אני מדפדף בספר האורחים: הרבה שמות של צעירים, סטודנטים, תיירים סתם, וגם אנשי־רוח למיניהם. צעירת תל־אביבית רשמה: „פעם היתה ירושלים, אחר־כך ירושלים דליטא, ועכשיו ירושלים של טוקיו". כשאתה נמצא כאן אינך רואה כל הפרזה במשפט הזה. רוח של ירושלים קיימת כאן ובכל מקום בו נמצאים אנשי הכת הזאת.

משעות הבוקר המוקדמות עד שעות הלילה המאוחרות מסיעים אותנו מארחינו בכל רחבי יפאן. באחת הנסיעות הם שואלים אותנו אם נסכים לבקר אתם בכנסיה חדשה המוקמת עכשיו בסביבות טוקיו. בדרך הם מספרים לנו כיצד הגיע לידי הקמתה של הכנסיה החדשה הזאת. שם הכנסיה יהיה „קאמינו קאוה" (פלג אלהים) והיא תקום לפי בקשתו המפורשת של המנהיג טאקאגי אוטווקי. אחרי שנים רבות של פעילות החליט לפרוש ולהיכנס למינזר ובני עדתו ביקשו לגרום לו נחת־רוח ושאלו אותו מה יוכלו לעשות למענו ברגע חשוב זה בחייו. השיב ה„שיבוקו", כי עליהם להקים עוד כנסית וגם „בית־שלום", כלומר בית הארחה לישראלים. והנה הביעה הגברת פוסאקו מידזוטארי, אשה צעירה שנתאלמנה מבעלה, את משאלתה להנציח את זכרו ותרמה את הקרקע לבניין החדש. מעתה היא תהיה שכנתו של „בית השלום".

ביקרנו בביתה של הגברת פוסאקו, כפי שסופר לנו אשה עשירה מאוד, ופעם נוספת חשנו את עצמנו כאילו הזמן פסק מלכת במקום זה. ביתה של האשה העשירה מאוד חסר כל ריהוט, רק המטבח מצוייד יפה במיטב הציוד המודרני, אך אין זכר לארונות, לשולחנות או לכיסאות בביתה המרווח. רק באמצע החדר שולחן קטן, הנתון מעל לשקע מרובע בתוך הרצפה, וכך יכולים המסובים לשבת מסביב לשולחן על הרצפה ממש, כשרגליהם נתונות בתוך השקע. בעד החלונות של ביתה נשקף אלינו חנוך היפאני הנפלא, שהוא לא רק פרי יצירת הבורא, אלא גם מעשי ידי אדם, צמחיה נפלאה, עצי דובדבנים, בריכה זעירה ופרחים.

סרנו לראות בבניינה של הכנסית החדשה. עיטורים של מגיני דוד ומנורות. בונים אותה זה ארבעה חדשים: אחד מבני העדה, הבנאי מר יאמאדה ושני בניו, והנך מרגיש שהם מכניסים לכל נדבך לא רק ידע מקצועי אלא חום ואהבה. אנו מוצאים את מר יאמאדה ישוב על הרצפה ועוסק בעבודות הגמר של הכנסיה. „בעוד עשרה ימים תהיה גמורה", הוא אומר לנו. אף היא מיניאטורית. מולנו הדוכן של המטיף, מקרשט מגן־דויד ומשמאלנו עוגב קטן. בעוד אני ואשתי מתבוננים סביבנו התיישב הידיאו אחיו של המנצח על יד העוגב. מאחוריו ניצבו הגברת פוסאקו, טושיו ואקי. מעל הרצפה התרומם מר יאמאדה הזקן והצטרף אליהם ובחלל האולם הקטן נשמעו צלילי „מעל פסגת הר הצופים" ו„שאלו שלום ירושלים". וכעבור רגע קט „הופיעו" באמצע החדר שני כיסאות מופנים בגבם זה אל זה ועליהם לוח עץ — שולחן קטן מאולתר. סביבם כסאות אחדים והגברת פוסאקו הגישה את התקרובת שעמדה כבר מוכנה באחד החדרים האחרים של הכנסיה. הכל לפי מיטב החושיה היפאנית. הגברת פוסאקו מתלחשת רגע קט בסוף הביקור עם אקי, ואחרי זה היא ניגשת אלינו ואומרת: „תודה רבה".

השמש החלה יורדת ביום ו'. הפעם אנו נמצאים בריכוז אחר של העדה הזאת. בגוטמבה — מרחק 80 קילומטרים מטוקיו. האחראית למקום הכמרית קינוקו, המתגוררת כאן לבדה.

השיחה מתגלגלת על שבת ועל מנהגי שבת. אשתי מספרת על מינהגי קבלת השבת ועל הדלקת נרות. כעבור רגע קט צצים על השולחן שני נרות וגפרורים. אשתי נבוכה, אך אני מעודד אותה שהיא יכולה להדליק את הנרות. היא פונה לאקי ואומרת שהיא צריכה כיסוי ראש. הגברת קינוקו יוצאת מן החדר וחוזרת כעבור רגע קט ובידה עניבת צופים. מסתבר כי באחד מכנסי הצופים שהו כאן צופים ישראליים ואחד מהם השאיר את עניבתו כמזכרת. עכשיו היא משמשת ככיסוי ראש להדלקת נרות בגוטמבה. בשעת הפרידה ניגשת אלינו קינוקו ואומרת במבוכה בעברית: „אני רוצה לירושלים".

בעולם בו כה רבים שונאיה של ישראל, אין ידידות כזאת בבחינת מותרות ואסור לנו לזלזל בה. ידידי ישראל היפאנים זקוקים גם לאותות אהדה ועידוד מצדנו, ובראש וראשונה עלינו לספק להם ספרים, עתונים, תקליטים מישראל.

במכתב פרידה כתב לנו אקי בין השאר: „אם תדעו מישהו שנוסע ליפאן, תגידו לו שיבקר אצלנו. נשמח מאוד לקבל אותו". והמכתב הלבבי מסתיים במלים, המשמשות מורה־דרך לכל בני העדה הזאת: „למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט, עד יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער".

סיפור ארבעת העמודים

(סוף מעמוד 39)

של האולם, במרכזו, במקום שבו התמוטטה התקרה, עשויה להעלות את הסברה, שעמוד זה תמך אי־פעם את התקרה. בא דויד קאסוטו וטוען, כי ניתוח הקונסטרוקציה של האולם מחייב התחשבות במסקנה זו, על כדי הצבת העמוד החמישי, שנמצא שכוב, והקמתו במרכז האולם.

אלא שהביעה זו חשנה את הקיים בצורה חריפה יתר־על־המידה, בהסתמכות על שיקולים, שככל שיהיו הגיוניים ומשכנעים עודם בגדר השערה. עובדה היא, שהעמוד החמישי התמוטט אי־פעם והמיבנה נמצא קיים בלעדיו. מתי התמוטט העמוד? — לפני מאה שנה? לפני ארבע־מאות או חמש־מאות שנה? — אין לדעת. עובדה היא, ששני מקורות יהודיים מהמאה ה־16, מציינים במפורש ארבעה עמודים, והנוסע מקאסלי מונפיראטו צירף אפילו ציור לדבריו. בציור זה אנו רואים ארבעה עמודים של בית־כנסת והבימה מוצבת במירווח שבין העמוד השני לעמוד השלישי — הוא המירווח המתגלה לעינינו בבניין כיום. דן טנאי מעלה את הסברה, שהעמוד החמישי (המרכזי) הוסר ממקומו עוד בתקופה קדומה ביותר, כאשר המיבנה העתיק נהפך לבית־כנסת, וזאת אולי במכוון, כדי לפנות בו מקום לבימה. הוא אף מציין, כי עמוד זה, שהוסר ממקומו, לא נמצא מושלך כלאחר התמוטטות, אלא מונח כשהוא תומך את פי חבור ברצפתו של הבית.

אם כך ואם כך, ציון ארבעה עמודים במפורש במקורות והציור מהמאה ה־16 מחייבים אותנו, לדעתי, להימנע מהקמתו של העמוד החמישי במיבנה בית־הכנסת. בסופו של דבר, לא נוכל להתעלם מכך, ששיקומו של בית־כנסת הרמב"ן בירושלים נעשה בהסתמכות על מיזוג מוזר ומופלא של בניין בנוי־אבן מכאן ומסורת דורות הנמסרת מפה לאוזן מכאן; של מציאות ימינו מכאן ושל קטעי מקורות הפזורים בכתבי־יד עתיקים מכאן. סיפור ארבעת העמודים הוא חלק מאגדת הדורות של ירושלים, וכך ממש הומחש לנו, ביום שבו חזרנו וראינו במו עינינו את בית־הכנסת קיים על מכונו.

עולים חדשים ופטורי מס!
להסקה מרכזית של דירתכם
ריכשו עוד היום אוגר חום חשמלי

ושלמו בלירות ישראליות!!
אוגר חום חשמלי AEG, הנמכר ביותר באירופה ובישראל!
האוגר שהוכיח עצמו בארצות אירופה הקרות.
מומלץ ע"י חברת החשמל. מופעל בזרם לילה זול במיוחד
מאושר ע"י מכון התקנים.
להשיג בגדלים:
7.1 וי.אס.פי 205 2 קו"ש
7.2 וי.אס.פי 305 3 קו"ש
7.3 וי.אס.פי 405 4 קו"ש
7.4 וי.אס.פי 505 5 קו"ש
7.5 וי.אס.פי 605 6 קו"ש
לקבלת ייעוץ מקצועי חינם בביתך. מלא התלוש להלן או התקשר טלפונית אל:
אולימפיה - אוגרי חום בע"מ, רח' שפע טל 10, ת"א טל. 253936
שם ....
כתובת ....
טלפון ....ימים ושעות נוחים לבקור..........
סניפי ייעוץ והדרכה: בתל־אביב: אלסור לכר הסדינה, ח' באייר 24. טל 245187. ברומן. זמנהוף 18. טל. 244640. בירושלים, ליבמין, אוריפס 10 טל. 221031. בחיפה. יו־חי בע"מ ילין 33. טל 645764. באר־שבע ש. ל ח. בע"מ. פסני אוויקו. טל 2147.

לתשומת לב!
גב' קורה
מגלה עתידות ידועה אינטרנציונאלית
מהטלויזיה הישראלית תנחש לכם את עתידכם (שמחות וצרות). בקלפים, כף היד, כתב, חול, אש, אסטרולוגיה. כ"כ יכולה לתת לכם יעוץ (עזרה) בנשואים, אהבה, כסף ומחלה. מראיינת בימים א', ב', ג', ד', ה' ת"א, רחוב גאולה 19, קומה ב' (אלנבי־מוגרבי) בין השעות 11-19.

בחיפה
בגדי הריון
אליבה

בית הקרנות
רח' הרצל 18, בחצי ה' קומה
טל. 660314

אם את אוהבת את
האפונה של סנפרוסט...

תאהבי גם את הברוקולי
וכרוב-הניצנים.
את האפונה שלנו את מכירה בוודאי ואיננו
צריכים לספר לך על טעמה הטוב, או כמה קל להכינה.
אבל, האם טעמת כבר את הברוקולי שלנו-
הירק העדין ממשפחת הכרוביים? או את
כרוב הניצנים שלנו, שצורתו כמו כרוב קטנטן?
כדאי לך לנסות ירקות אלה, המקובלים כל
כך באירופה. הם מתאימים כתוספת
למנה עיקרית, כמנה ראשונה מיוחדת
ומעודנת, ואפשר גם לשלבם במיני
מאפה שונים. ברוקולי וכרוב ניצנים -
עוד שני מוצרי- איכות של סנפרוסט:
טעימים להפליא וקלים להכנה.
כדאי לך לנסות אותם!

„סנפרוסט" טרי יותר מטרי

פתחי את התקופה האמריקאית במטבח

מקרר **Westinghouse** 17.2 קוב נטו

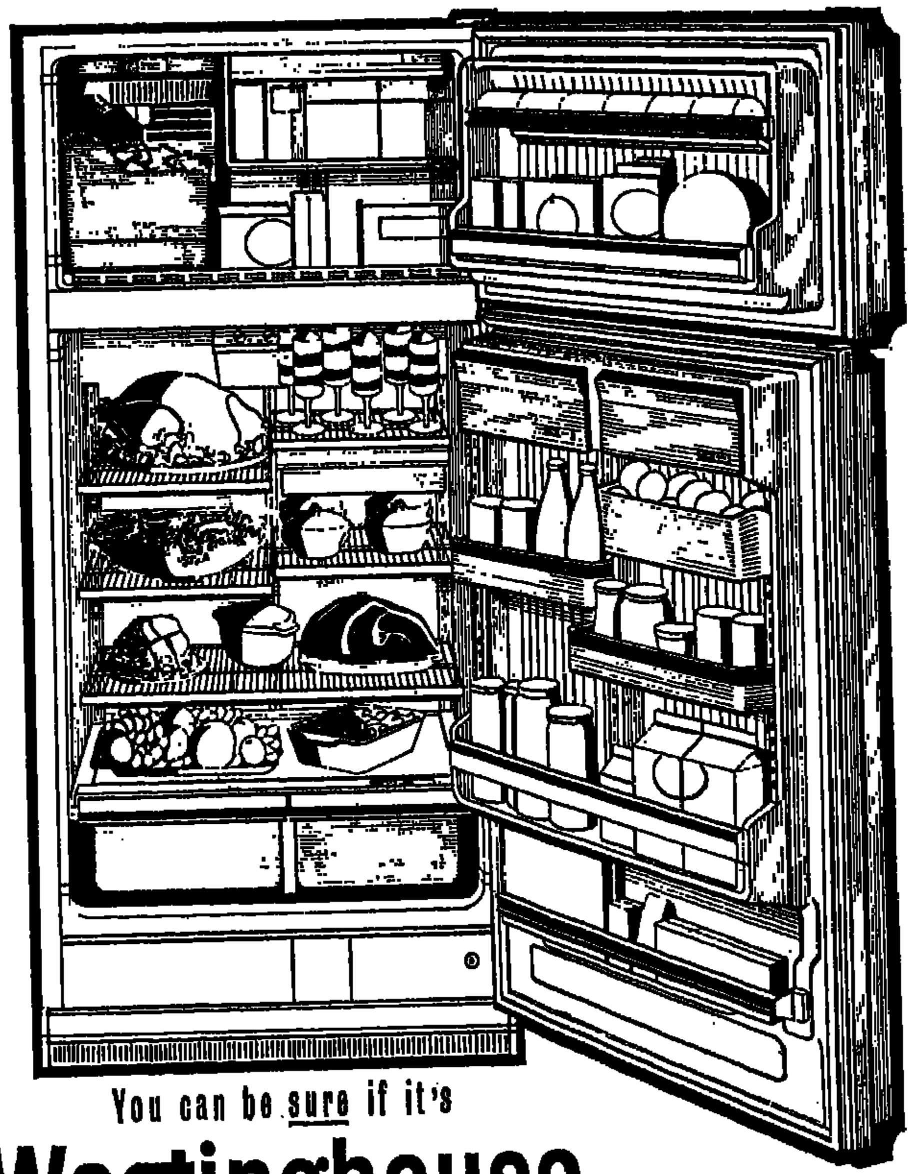

תוצרת ארה"ב
עתה גם בישראל!

* FROST FREE – המקרר חופשי מכפור
* תא הקפאה ענק
* עיצוב מרשים ומהודר
* שני צבעים לבחירה – לבן או אבוקדו
* אספקה מיידית
* להשיג בכל סניפי אלקטרה ובחנויות החשמל המובחרות

You can be sure if it's

Westinghouse
Westinghouse
Westinghouse
Westinghouse

שרות נאמן **אלקטרה** שעמד במבחן

כפר שלם – ככלות שנה

סוף מעמוד 27

מעונות־יום — אחד של ויצ"ו, אחד כל נבי „חרות" ואחד של אירגון אמהות עובדות (בכפר שלם יש מועדון רביעי, אף הוא של א.א.ע.). נבנה גן חובה על העיריה. בונים שני בתי כנסת. יש הסדר עם נשים המחזיקות כמה ילדים משום שחסרים מקומות במעונות היום. הנשים מקבלות בעד כל ילד 200 לירות נטו ונוסף לכך מיצרכים, ביגוד ומיטה. הותר מקום לבניית מעון־יום נוסף של ויצ"ו. ה־מימון — „קרן ספיר". מויצ"ו הודיעו לנו, שקיבלו תשובה חיובית מקרן ספיר. אנחנו חושבים שזו קרן קדושה אם אלו המטרות. אותר מגרש לכדור־רגל. ניתנה הוראה לתקים ביתנים בשביל עגלות אשפה. אבל צריך עוד לעשות הרבה".

מפקד המשטרה – ידיד

אפילו ערב־בחירות אין חברי הוועד מטעם המערך — יוסף לביא, יוסף נחמיאס ומשולם דר — מנסים ליפות את התמונה. גם עתה יש בפיהם טע־נות. הם לא מזלזלים בהישגים, אך לא די בכך. „דרוש לנו באופן חיוני ומהיר בית נוער. בית ממש ולא צריף. זה לוחץ עלינו. צריך לסדר את השירות הרפואי שיהא ראוי לשמו. יש אצלנו רופא ילדים אחד, ארבעה רופאים פנימיים, אח ראשי, שתי אחיות, אחות אחת לילדים, רופא נשים פעם בשבוע. צריכים להיות שני רופאי ילדים. ה־רופאים הפנימיים עובדים רק ארבע שעות. אין בדיקות. אין מעבדה. אין צילום. אין רופא כירורג. אין רופא אף אוזן וגרון. עם כל דבר קטן צריך לרוץ לזמנהוף, או למקום אחר. צריך לסדר זאת. אבל בעיקר צריך להקים בית לנוער. מפקד המשטרה מבין זאת. ניצב דוד עופר מוכן לעזור לנו ועוזר לנו. מצאנו בו ידיד. הוא יודע, שהקמת בית נוער עכשיו זו פעולה שתמנע פשיעה".

בסוף השבוע שעבר הופיע מפקד משטרת מחוז תל־אביב, ניצב דוד עופר, בעצרת חגיגית שנערכה מטעם שכונת נווה אליעזר בבית בארבור לציון כ"ח שנות המדינה. הוא אמר לאנשי המקום: „רק לפני שבועות אחדים ביקרתי בשכונה. ההפסד היה כולו שלי. אם לא ביקרתי עד כה — הרי זה סימן, שלא היו בעיות. כשבאתי לשכונה וראיתי מה נעשה בה — נדלקתי כולי. נדלקתי כאשר ראיתי את רצונם של חברי הוועד, את כנותם של התושבים לדרוש שיפור המקום. אני יכול להבטיחכם, שכל מה שמשטרת ישראל תוכל לתרום לתנאים טובים יותר ולטיפול נאות יותר בנוער — ואין דבר יקר יותר מנוער — היא תעשה. לשרת אתכם במסירות, בנאמנות ובאהבה".

הפשיעה ירדה

דברים אלה של מפקד המשטרה מבטאים אחד השינויים הבולטים ל־טובה שחלו בנווה־אליעזר. המשטרה אינה מוטרדת שם. אין זה מקום מו־עד לפורענות. אנשי המקום וחברי הוועד מטרידים את המשטרה ומ־פקידים בדרישות למעשים קונסטרוק־טיוויים. כבר נעשו כמה פעולות מ־שותפות עם המשטרה ועם העיריה. נ־ערכו טיולים שאורגנו יחד עם ה־עיריה והמשטרה. יש קצין קשר מ־יוחד עם המשטרה. „מצב הפשיעה נמוך מאוד בשנה האחרונה", מציי־נים כולם בסיפוק רב.

האמת ניתנת להיאמר, כי מתמזל מזלם של אנשי המקום שיש להם אם דואגת בדמותה של הגב' יפה לנדאו, המנהלת את הלשכה לעבודה סוציאלית 15 שנה ברציפות, כאשר היא נעזרת הרבה בזאקלין לוי, ה־עוסקת בהדרכה תשע שנים. כולם מכירים אותה והיא מכירה את כולם. כולם אוהבים אותה והיא אוהבת את כולם. אין גבול לאושרה שעה שהיא מספרת על עשרות צעירים מתושבי המקום שממשיכים לימודיהם אחרי על־יסודי. „40 צעירים כבר הולכים ללמוד בבתי ספר גבוהים. המצב ב־חינוך יותר טוב. גם רמת־החיים על־תה הרבה. יש שלושה מועדונים ל־זקנים. יש מעונות יום. זה לא מספיק. אבל אין להשוות את המצב עכשיו לעומת המצב שהיה לפני שנים אח־דות בלבד".

יוסף דמארי, יוצא טוניס, אב ל־עשרה ילדים, שהתגורר 12 שנה בכפר שלם ובשבע השנים האחרונות הוא גר בנווה אליעזר, שמח במיוחד על כך שכל ילדיו לומדים. שלושה ילדים לומדים בתיכון. לומדים חינם. ה־לשכה לעבודה סוציאלית סידרה זאת. יש לו גם ילד במעון יום. הוא לא מתאונן. בשקט רב הוא מעיר על כמה דברים שצריכים עוד להיעשות — „ורצוי שזה יהיה בכל ההקדם. בלי קשר לבחירות. צריך לטפל בעניינים לגופם. לא צריך לנצל בחירות. כל שעה יפה לפעולה".

עיצוב בינלאומי במחיר עממי

הנחה 12.5% לעובדי בטחון וצה"ל בשרות פעיל

מבצע מיוחד! שלם 100 ל"י היתרה ב־12 תשלומים ללא ריבית ותקבל

שי מיוחד למשלם במזומן

1. מערכת סלונית חדישה לפי בחירתך
2. מזנונים במבחר גדול
3. רהיטי מטבח
4. חדרי שינה וארונות קיר
5. חדרי ילדים בעיצוב חדיש
6. פינות אוכל

פתוח בכל שעות היום מ־09.00 — 19.00

רהיטי גלילי

תצוגה: רחוב סירקין 13 גבעתיים

אם אתה מחפש
רהיטי איכות בעיצוב וסגנון מיוחד
הנך מוזמן לבקר בסלון התצוגה
פ. מ. סנטר בע"מ
רחוב בן־יהודה 6 א'
קומה ב'

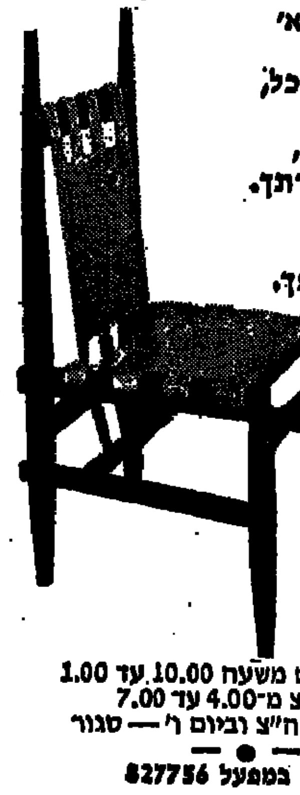

* שולחנות אוכל, מעץ אלון, אשח ואשור, לפי גודל דירתך.
* כסא עם גב אורטופדי מותאם לגופך.
* רהיטי ישיבה לסלון.

פרס בינלאומי ראשון לכסא ישראלי לפי התכנון של האדריכל מ. שביה.

פתוח כל יום משעה 10.00 עד 1.00
ואחה"צ מ־4.00 עד 7.00
ביום ד' אחה"צ וביום ו' — סגור

טלפון במפעל 827756

שמלות הדיון
חליפות, חולצות, מכנסים ארוכים וקצרים, בגדי ים וחוף ושמלות ערב
מאשה ★ MASHA
תל־אביב, המלך ג'ורג' 4 א', קומה ב', פינת מרכז בעלי מלאכה (ע"י אלנבי), פתוח כל היום ללא הפסקה טל. 282515

אצלנו יותר זול!
תקליטים? פוטו־סטריאו ספפורט
רח' בן־יהודה 8, ת"א

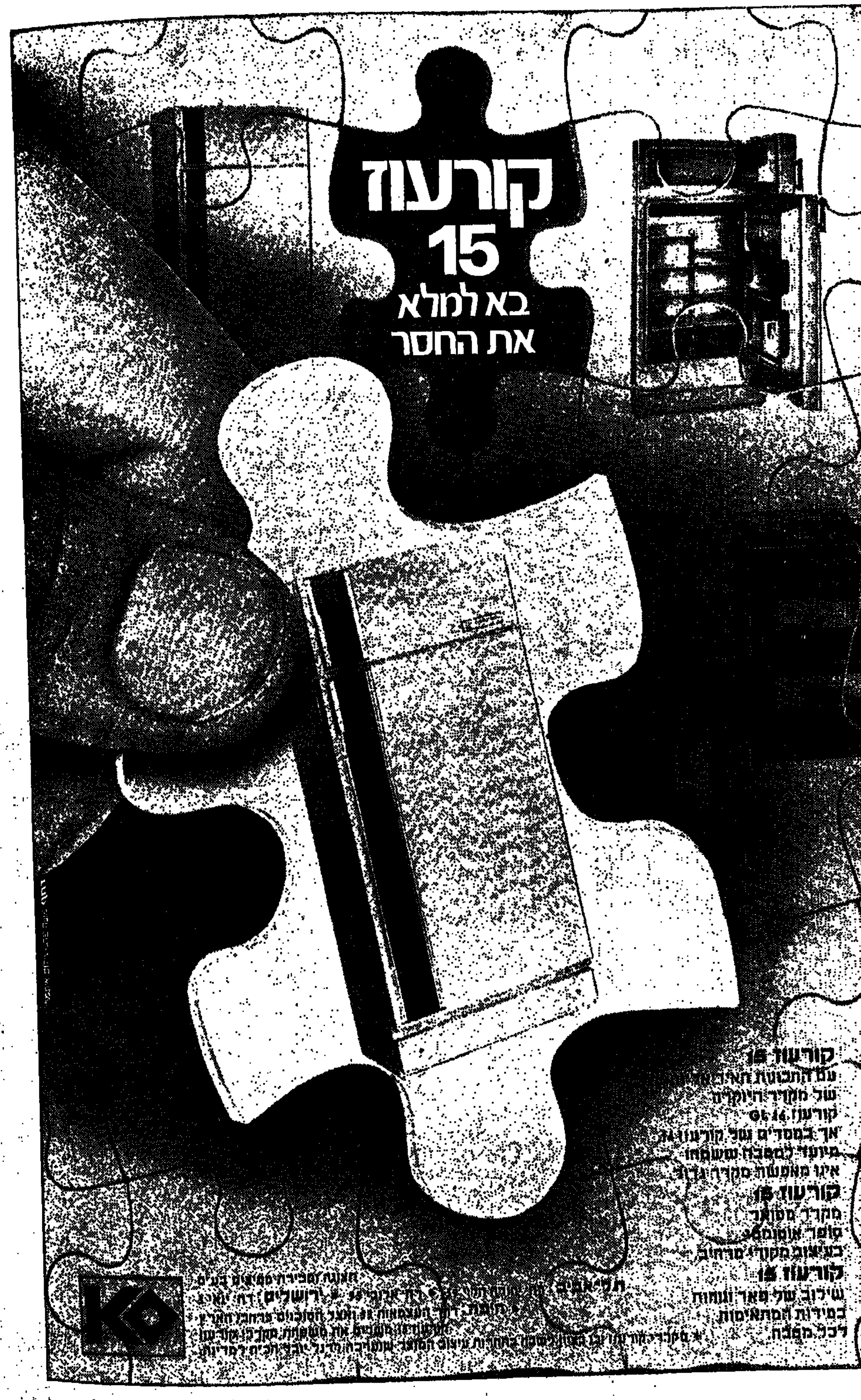

פרסום מלניק

ועמודי האדמה התפלצו

(המשך מעמוד 21)

ותחשך הלילה ונטר זעף (ניתך) מן השמים עליהם. כל הלילה נשמע קולי קולות ניתחת האבנים: זה נואק הוי אבי, וזה מילל הוי אמי, וזה הוי אחי וזה הוי אחות. פה קול בכי אשה על בעל נעוריה ופה זעקת שבר על אשת נעורים. ותהי לחרדת אלהים.

אך מתי מספר אשר נסו לקולם ההרה, מחוץ לעיר, נמלטו בנפשם, וכל הבתים נהרסו עד היסוד, גם גם בתי כנסיות ומדרשות. וישיבות הרבה מאד נחרבו וספרי קודש נקרעו ו־נעשו בתיהם קבריהם. רק מביהכ"נ הארי ז"ל (מבית הכנסת של האר"י — ר' יצחק אשכנזי — זכרונו ל־ברכה) וביהכ"נ אשר בה (היה מונח) ספר תורה (של) ר"י אבוהב, נשאר אפס מעט, אך שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות נהרסו עם האנשים אשר היו שמה באמצע תפילת הח"י, ולא נמלט מהם איש.

רק מביהכ"נ החדש נשאר הרב הג(און) שמואל העליר נ"י (נרו יאיר), אשר עמד כל הלילה בין ההרוגים ובין גלי האבנים עד חוטמו, ובחמלת ה' עליו אשר נשאר נשמה באפו. ובבוקר באו אנשים ויפקחו מעליו את גלי האבנים ולקחוהו מ־שם, (והוא) מלא פצע וחבורה ודמו שותת וישאוהו לבית א' (חל) ושכב על ערש דוי כחצי שעה ונשאר(ה) ידו א(ח)ת נשברת עד היום (= התר"כ — 1860).

„וחמי, גם הוא נגעה בו יד ה' ונהרסה ביתו ונהרגו שלשת בניו, אך הוא ואשתו נצולו בברחם לרוץ, אשר לא היה עת ליקח גם בניהם עמהם. והנשארים בעירום ובחוסר כל עשו להם אהלים מחוץ לעיר וישבו שמה, אך הרבה מתו מדאבון נפש על בניהם ועל קרוביהם ומרעב וקור הלילה. כמעט לא נשאר חלק עשר (= עשירית) מאנשי העיר בעו"ה (בעוונותינו הרבים).

ואחרי כן באו על החללים לתת להם מקום קבורה, ויפקחו את גלי ה־אבנים ויאספו כל החללים וקברו אותם במקום א(ח)ד. ונמשך הדבר כמה שבועות. גם מצאו בית שלםמ־תחת (למפולת) האבנים ונכנסו בו וראו אשה אחת מתה, שוכבת על הארץ בפישוט ידים ורגלים, וסביבה מלא ספרים ונרות דולקות לה (ל)מראשותיה. ויתמהו האנשים איש לרעהו. והדבר (אשר היה) הוא, ש־לא היה לה לאכול ולשתות, ובעת אשר הרגישה בנפשה שהמות מרחפת עליה, עשתה כן".

הרעש שפגע בארצנו לפני ארבעים ושש שנים, ב־1927, הוא כבר אחד האסונות, שרבים עודם זוכרים אותם מבשרם שלהם, ואני פטור איפוא מלהיכנס בעובי קורתו. די אם אציין, כי עיקר הרעש הלם צפונית ליריחו והפיל יותר מ־300 הרוגים ואלף פצו־עים, ואילו אל אזורי טבריה, שכם, לוד ורמלה התייחס ברחמים מרובים יותר — שם נהרסו כ־800 בתים.

ולוואי שלא נדע עוד כמותו וכמו אחיו, הטובים והרעים ממנו, תהא דרגתם בסולם ריכטר המדעי אשר תהא.

עצת השבוע!
הידעת?
שאפשר לטוס בארה"ב
מחוף אל חוף
במחיר של -.110 דולר
הארץ המובטחת בע"מ
The PROMISED LAND LTD.
● ירושלים, רח' הלל 10, טל. 228311, 226909.
● ת"א, רח' שלום עליכם 5, טל. 50951.

שרותנו ניתן חנם!
קוסמוטורס
ת"א, אלנבי 109, טל. 612587, 611981-2

למשקיעים - אנשי עסקים!!
שטח מסחרי בן 800 מ"ר
להפעלה משותפת או השכרה
ברחובות
בלב שעריים! ברחוב הרצל.
מתאים ל: „כל־בו", סופרמרקט ולאולמי תצוגה.
בהצעות ולשם קבלת פרטים לפנות:
אחים פרסיקו בע"מ
קבלני בנין
רחוב רוטשילד 58, ראשון־לציון, טלפונים 941402, 860705,
בין השעות: 19.00—17.00.

מאת צדוק אשל

כלפי חוץ השתדלו להראות פנים שוחקות אך במחיצתם של המקורבים, הודו כי אינם יכולים כבר יותר.

נמאס להם לעבוד עם בוס המתייחס אליהם כאילו היו ילדים זוטרים. אמנם, אין הם מכחישים כי המנהל ניחן בכושר עבודה בלתי מוגבל. כוחו אינו לבחון בעצמו כל תיק, לעבור בקפדנות על כל מסמך, לבדוק כל עיסקה ולהתעמק בפרטי כל חוזה. בטרם יאשר דבר, מבקש הוא הבהרות והסברים הנושאים לפעמים אופי של חקירה, ותמיד משאיר את ההחלטה בידיו.

הוא החותם על המכתבים ואינו סומך על סגניו, ומנהלי האגפים. נוהג היה להשכים קום, להגיע לעבודה לפני הכל ולהשאיר את דלתו פתוחה. בעבור עוזריו וסגניו בפרוזדור ילווה אותם מבטו הנוזף.

הם שותפים ליריביו, הטוענים כי הוא בולם כל יוזמת, מחניק כל מוח חדש, אינו מטפח את האנשים שלידו, מגמד אותם, משום שהוא חושש כי יקום ביניהם בעל תנופה שיוכל להתחרות בו.

ורבים סברו, שלמרות חריצותו ויעילותו גורם המשך שלטונו נזק. אילו רק ניתן להם, היו קמים ומסלקים אותו מתפקידו.

יום אחד חלה הבוס ונפל למשכב. עשרות בשנים לא החסיר יום עבודה, והנה פתאום נעדר.

תחילה סברו שזה עניין של מה־בכך, אך ארכו הימים, הסכנות רדפה הסתבכות ובריאותו נפגעה.

וכשחזר סוף סוף לשולחן עבודתו היה זה צל של עצמו. עתה היה מגיע למשרד מאוחר, מתאמץ לשווא להחזיק מעמד עד הצהריים, אסיר תודה לנהגו המחזירו לביתו.

שוב לא היה מוראו על האנשים סביבו. בהזמינו תיק לבדיקה, עוד טרם היה סיפק בידו להגיע לסופו וכבר נתערפלו עיניו בשמטו משקפיו וידיו רעדו.

„תעבירי את זה לאחד הסגנים" היה מצווה למזכירתו בקול רפה, „שיעשה מה שהוא מבין". הסגנים זקפו קומתם בהרגשת סיפוק, רוו נחת כשאנשים רמי מעלה צילצלו אליהם וביקשו התערבותם בעניין כלשהו, שקודם היה בסמכותו הבלעדית של המנכ"ל, נענו להרצות במועדון „רוטרי" בסוגיה על צרכי החברה והכ־

ניותיה. אך מקץ שבועים אפפת אותם הרגשת תסכול, לפתע גילו כי העניינים מורכבים מדי והם מתקשים למצוא פתרונות לצרכים דוחקים.

אך לא עברו שבועות מספר, והתברר להם כי כל יום יש לקבל החלטות, להכריע, לקבוע עמדה. הם פחדו להחליט וחששו להזניח, ולרוע המזל גם לא שרר השלום במעונם, והם החלו מתקוטטים ביניהם, חושדים איש ברעהו, טופלים האשמות, הולכים רכיל, יורדים זה לחיי זה.

נוצרה אוירה של מחנק. נדמה היה, שהכל מתפרק. במועצת המנהלים החלו מחפשים בקדחתנות מועמד שיבוא לחברה וישליט בה סדר.

לא פורסם מכרז, אך מי שצריך כבר יודע. על המועמד להיות שתלטן, תקיף, בעל תכונות של רודן, אדם הבז לעוזריו והופך את סגניו לסמרטוטים.

כיצד לתכנן את חדר הילדים לפני קניית הרהיטים?

הכנסו לאחת מחנויות „כל־גילי" והתבוננו היטב סביבכם. אין ספק, רהיטי חדר־ילדים באיכות מעולה ובעיצוב מרהיב. אך במה לבחור? כיצד ישתלב הריהוט בחדר הילדים? ובכן, אל תבחר מיד: דרשו (ואנו נשמח לתת) את סידורת הדגמים המוקטנים של רהיטי „אורן". עתה תרכיבו ותכננו ביישוב הדעת את חדר־הילדים הרצוי. לאחר מכן תוכלו לשוב אלינו ולקבל את הרהיטים עצמם, טובים, יפים ומעל לכל — מתאימים לחדר הילדים אותו תכננתם.

רהיטי "כל גיל"

תעשיית רהיטים גבעת ברנר, טלפון 952177

סוכנויות מכירה:
תל־אביב, „כל־גילי", דיזנגוף 201
ירושלים, „כל־גילי", יפו 17
חיפה, „כל־גילי", החלוץ 28
חיפה, „כל־גילי", הרצל 8

קרית אתא, „כל־גילי", מרכז מסחרי חדש
אשדוד, „במבי", מרכז מסחרי א' 75
באר־שבע, „פרובטר", פסגי רסקו
בני־ברק, „שטיצברג", ר' עקיבא 90
באר־שבע, „כל־גילי", החלוץ 86
בת־ים, „כל־גילי", מגדל נחום
חולון, „כל־גילי", סוקולוב 51
נתניה, „כל־גילי", סמילנסקי 6
קרית מוצקין, „כל־גילי" שד' השופטים 7
עכו, „כל־גילי", רח' בן עמי
ראשל"צ, „כל־גילי", רוטשילד 43
רמת־גן, „כל־גילי", הרצל 57
פתח־תקוה, „כל־גילי", חפץ חיים 2
חדרה, „זולדן", הרברט סמואל 62

חדרה, „פינת הילד", הרברט סמואל 47
טבעון, „אפריון", מרכז מסחרי חדש
טבריה, „צבר", רח' רמב"ם
כפר־סבא, „במבי", ויצמן 54
כרמיאל, „שי לילד", מרכז מסחרי
נהריה, „מ. נדלר", ככר העיריה
עפולה, „צבר", ירושלים 1
צפת, הרשקוביץ ינקו, רח' ירושלים
רחובות, פופובסקי, בנימין 6
רמת־השרון, „צפרירי", סוקולוב 66
רעננה, „רהיטי רעננה", אחוזה 109
תל־אביב, „כל־בו שלום", מגדל שלום
תל־אביב, „עופרי", הרצל 63
לוד, מור הרצל 34

פרסום אג. קי.

בהזדמנות למכירה
עסק לטלויזיות ומכונות כביסה
ביפו מול חשעון
טלפון 825609

למכירה משאית ליילנד
(מערבל בטון)
מודל 1968/9 במצב מצוין
טסט לשנה, מקום עבודה מובטח.
טלפון 30865/6/7 — בעבודה
או 919086 — בבית.

אופנת
בגדי הריון
במבחר גדול
„כלילת יופי"
ת"א, דיזנגוף 109
טלפון 231948

למכירה
סקניה דובל 140
גורר + עגלה 12 מטר
חיפה — 04-711458

אנו מקיימים מגע אישי עם לקוחותינו

באולם התצוגות המרווח והמפואר שלנו אנו מעניקים שירות אישי, מהימן ואדיב לכל לקוחותינו.

* מיגוון עשיר של ריהוט סלוני מודרני לכל סיגנון — לכל טעם — לכל תקציב.
* ייעוץ ארכיטקטוני אישי ותיכנון **חינם** לכל לקוח.
* ייבוא של ריהוט סלוני לפי הזמנה מיוחדת.
* הספקה מהירה.

חדש את ביתך - עם רהיטי ערוסי

רהיטי מטבח
"סנדוויץ'"
(שפרפלט)

ייצור יבוא ושווק
ריהוט סלוני
ומטבחי **דהש**

ערוסי בע"מ

חולון, רח' סוקולוב 41, טל. 85 61 58

זה מובן מאליו...!

מעתה עומדת לרשותך קרן הפנסיה המיוחדת לעצמאיים, לבעלי מלאכה ולתעשיינים

בטחון

קרן פנסיה לבעלי מלאכה, תעשיינים ועצמאיים בע"מ

מיסודם של התאחדות בעלי מלאכה ותעשיה זעירה בישראל ובנק למלאכה בע"מ

- „בטחון" לעצמאי, לתעשיין, לבעל מלאכה, לסוחר ולבעל המקצוע החפשי
- „בטחון" מבטיחה לעמית פנסית חדשית קבועה המבוססת על חישוב אקטוארי מדעי, איתן לכל חייו והצמודה למדד.
- ב„בטחון" העמית עצמו קובע את גובה הפנסיה וזאת ע"י בחירת בסיס ההכנסה לצורך ההפרשות.
- בסיס ההכנסה הינו הגבוה ביותר וניתן לשינויים עד גובה של 1,500 ל"י לחודש.
- „בטחון" מאפשרת גם רכישת זכויות פנסיה ע"י הפקדת סכום חד־פעמי.
- בטחון הינה תכנית פנסיה מיוחדת במינה ובסוגה עבור עצמאיים.
- עמית ב„בטחון" זכאי לניכוי ולזיכוי ממס הכנסה עבור תשלומיו לקרן.
- בת זוגו של העמית רשאית להצטרף ל„בטחון" גם אם אינה עובדת.

לכבוד
בטחון
קרן פנסיה לבעלי מלאכה, תעשיינים ועצמאיים בע"מ
רחוב קרליבך 9, תל־אביב

אבקש לשלוח לי את עלון ההסברה אודות קרן „בטחון"

שם ______
גיל ______
כתובת ______

פרטים והרשמה בכל סניפי

בנק למלאכה בע"מ

★ תל־אביב: רח' מרכז בעלי מלאכה 16 • רח' הרצל 77 • רח' עליה 88 • רח' טברסקי 8 ★ יפו שד' ירושלים 16 ★ ירושלים: רח' בצלאל 26
★ חיפה: רח' שיבת ציון 2 • רח' לבונטין 14 • הכביש הראשי עכו ★ צפת: רח' ירושלים 29 ★ חדרה: רח' הרצל 24 ★ פ"ת: רח' מונטפיורי 13
★ רחובות: רח' בינימין 8 ★ באר־שבע: רח' הרצל 58

נצחון בבאר־שבע מאט ברומא

(סוף מעמוד 5)

לרומא. ב־1 באוגוסט התייצבו במשרדי הסוכנות, ותבעו אישור מיד. משנאמר להם, כי יהיה עליהם להמתין לתורם, ולתהליך הבירור והבדיקה הביורוקרטית, הרימו מיד קול צעקה, ועוד באותו יום כתבו אל מערכת ה„פארווערטס". שרה גורודצקייה, לבית אהרונוביץ', גרושה שעלתה עם הוריה מריגה, והשאירה בארץ את (25) ואחות נשואה, בקרית־יובל בירושלים, נשאלה: ראשית, מדוע מיהרה לכתוב מכתב השמצה לעתון ושנית, למה נטשה את הארץ? לשאלה הראשונה השיבה, כי בלי לחץ לא משיגים שום דבר. אשר לירידתה, אמרה, כי משפחתה הסתדרה, אביה השיג עבודה בסופרמרקט בקרית־יובל וגם לה לא חסרו הצעות עבודה. אלא מה? מזג האוויר הקשה „גמר" אותה. והיא החליטה לנסוע אל דודותיה העשירות באמריקה, שהבטיחו לדאוג למחסורה ולעתידה...

מנסים מזלם בעולם הרחב

המהנדס לובקין, שכתב את מכתבו בעצה אחת עם הזמרת גורודצקייה, שהה בארץ פחות משנה. תחילה נשלח ל„מעון רסקו" בירושלים ואחר כך עבד כחודשיים כמהנדס מכונאי במכמורת. סיפר לובקין: „יש לי דוד, בארצות־הברית, זקן בן 75, חולה מאוד, הרוצה לראותני לפני מותו". מדוע לא נסע אליו מיד, במקום בדרך־הנפתולים, המסבכת אותו ואת כולנו? המהנדס לובקין רצה לראות, תחילה, את הארץ. רבים מבין היורדים, ביניהם ששהו בארץ תקופות קצרות, הנעות בין חודשיים לחמישה חודשים, מגיבים לשאלה זו בגילוי־לב: ידענו שאיננו מסכנים דבר. יצאנו לעולם חופשי. שערי הארץ פתוחים לכניסה ויציאה. ברומא יש כתובת. מדוע לא ננסה מזלנו בעולם הרחב?

נחמיה אדמוני אומר: „הם משתכרים מהחופש". אדמוני אינו מציע להגביל את החופש.

רוב היורדים יורדים מן המטוס מעודכנים במידע אחרון. מצויידים בכתובת — קורת הגג לימי שהייתם הראשונים ברומא. הם מזמינים מונית, מתחנת המסעה האווירית, אל רחוב אלסנדריה 23, ועולים במדרגות הלולייניות אל דלפק הקבלה של פנסיון „לה־מרמורה".

„האנשים הבאים אלינו", מספרת בת בעלי הפנסיון, פלמירה אלארקו, סטודנטית, בת 20, לפילולוגיה באוניברסיטת רומא, הנרתמת לעזרת הוריה בתקופת הפגרה מלימודים, „ואומרים שבאו מישראל או מרוסיה, יודעים שיש לנו הוראה לקבל אותם, בלי לשאול הרבה שאלות. אנחנו עושים למענם הכל. מוצאים להם חדרים ודירות להשכרה. וזוהי בעיה קשה, כי הרומאים לא רוצים את הרוסים. ומציאת דירה לרוסי זה כאב ראש גדול".

הואיל ולמרבית היורדים והנושרים צפוייה המתנה ממושכת, חיפשו ומצאו פתרון מניח את הדעת במרחק כ־20 ק"מ מרומא. בעיר החוף אוסטייה מתרוקנות הדירות להשכרה בסתיו, ודמי השכירות יורדים. כ־700 נפש, יורדים ונושרים, מתגוררים כיום בקירבת הפלאז'ה העממית של אוסטייה, בחדרים ודירות ששכרו בתעריף מוזל, עם יציאת הקייטנים.

כחמישים איש בשבוע מתייצבים בפנסיון „לה מרמורה". ספר האורחים של פנסיון „לה־מרמורה" מחולק לשני סוגי לקוחות: „פליטים", משמע, עולים שנשרו בדרך לישראל, ומהגרים אחרים, שהגיעו על תעודת־מסע סובייטית; ו„ישראל" — כלומר יורדים, שהציגו תעודת־מסע ישראלית. ספר־האורחים דומה לחתך דמוגראפי של ברית־המועצות. מופיעים בו שמות יהודיים בעלי צליל בוכארי, גרוזיני, ליטאי, אוקראיני, רוסי ולאטבי, ועוד מוצא מכל חלקי המדינה הסובייטית.

„לה מרמורה" שוכן בארבע קומותיו של בית ישן וקודר, ולקוחותיו, השוהים בו שבוע למיזער, עם אופציה להארכת השהות עד למציאת פתרון דיור, מקבלים בו את ארוחותיהם בחדר־אוכל עממי שצורתו מזכירה בית תמחוי. האוכל ניתן בשפע ומי שהפרוטה מצוייה בכיסו, מקנח בקפה ו„שנאפס" באחד מבתי־הקפה והבארים המצויים משני צדי רחוב אלסנדריה, המושך אליו סקרנים רבים, מאז נהפך לרחוב רוסי סואן. שולחנות בתי הקפה מלאים נושרים ויורדים והשיחות הקולניות קולחות בחלל הרחוב ברוסית מתנגנת ובאידיש, ופה ושם עולים ונשמעים גם צלילי השפה העברית מפי ילדי יורדים, בינם לבין עצמם.

רינונים אחרי „הרוסים הללו"

בשעת בין־הערביים מתמלאים מקומות החנייה בשולי מידרכות הרחוב. תערוכה ססגונית של מכוניות מצוחצחות וממורקות, מכל הדגמים והצבעים. כלי־הרכב הללו שייכים ליורדים ולנושרים, המתקבצים לעת ערב, להציגן לראווה, כהישג אישי, לעיניה של המושבה הרוסית ברחוב אלסנדריה. התופעה הבולטת, המושכת מיד את העין, קשורה בשלטי מספרי הרישוי של כל כלי־הרכב הללו. ללא יוצא־מן־הכלל, כל המספרים זרים, כלומר, אינם רשומים באיטליה, ונרכשו מידי תיירים זרים, שסיירו באיטליה, וביקשו להיפטר מריכבם, בטרם יחזרו לארצותיהם.

מסתבר, כי זה מכבר גילו היורדים ועמיתיהם הנושרים את הפירצה בחוק האיטלקי, והשתלטו על ענף הסחר בכלי־רכב זרים. ההמתנה הממושכת, ברומא השופעת, מעוררת בהם את יצר ההשתכרות הקלה. והואיל והחוק אינו מתערב בעסקי העברת בעלות על כלי־רכב מזר לזר, מצוייה כיום הבורסה למכוניות מן הסוג הזה, בידיהם של יורדים מישראל ועולים־נושרים. העיסקות מיטתלמות ומשתלמת גם עצם החזקת רכב הנושא מספר זר, בשל הפער הגדול בתעריפי מחיר הדלק. ליטר דלק לאזרח איטלקי עולה 163 לירטות, לעומת 106 לירטות בלבד לתייר (תמורת קופונים). עסקי המכוניות של אחדים מבין היורדים משגשגים, ותיאור ההצלחה כבר עשו להם כנפיים בקרב חוגים מסויימים של העלייה הרוסית

הלהיטות אחר כלי רכב גוררת גם חריגות ועבירות על החוק, ועל המקרים הקיצוניים, החלה, לאחרונה, העתונות האיטלקית לדווח. בראשית אוגוסט פירסם „איל־מסאג'רו" הרומאי, ידיעה על שני „אימיגראנטים רוסים", שהגיעו לרומא מישראל ונתפסו ונתבעו לדין באשמת גניבת מכוניות תיירים. ברחוב אלסנדרייה החלו הרינונים נגד „הרוסים הללו".

ימים אחדים לאחר־מכן, הובילו שלושה שוטרי־חרש בלבוש אזרחי את אנטולי טריפולסקי, יליד קייב ויורד מישראל, בן 44, רוטט מפחד, במדרגות הלולייניות של פנסיון „לה מרמורה", ודרשו מתורגמן. לחתום מעלה, שהתנדב למלא תפקיד זה, התברר, כי אנטולי המסכן, שהתאבן להלוטין מאימת המשטרה האיטלקית, הגיע לרומא ב־30 ליולי. בברית־המועצות עבד כטכנאי במפעל־מתכת בקייב והוא נושא עיניו אל אחותו באמריקה. תחילה העמיד פנים, שאין לו שמץ מושג מדוע נטפלה אליו המשטרה. אבל מפקח המשטרה דרש שיחדל להעמיד פנים וישתף פעולה. סיפר המפקח: „מצאתי את הטיפוס הזה ליד מכונית פולקסוואגן הפוכה שגרמה לתאונת אוטובוס. האיש הזה נראה על־ידי עוברים ושבים, כשהוא מחליף דברים ברוסית עם נהג הפולקסוואגן, שנמלט מן המקום והשאיר את מכוניתו. ייתכן שהמכונית גנובה, מכל מקום עלינו לאתר את הנהג המעורב בתאונה כדי לגבות ממנו עדות ולהאשימו כחוק. האדם הזה הוא ידידו. עליו לסייע לנו באיתורו".

ממי בורח אנטולי?

אנטולי הרוטט הגיב בתמהון, אמיתי או מעושה, ומכל מקום טען, כי אינו יודע אפילו את שם הנהג, וכל הידוע לו הוא, כי מוצאו מאודיסה ולרומא הגיע, כמותו, מישראל. מפקח המשטרה נועץ בו מבט חודר וחשדני ועובר לשיטת הריכוך: שיספר על עצמו, מיהו, מניין בא ומה מעשיו אצלנו. אנטולי משיב בהיסוס, ופיזור הנפש שלו מזין את חשדנותו של המפקח. הוא מספר: „בישראל גרתי, תחילה, בערד, אחר־כך עברתי לתל־אביב והתגוררתי בבית מלון". המפקח: „מדוע עזב את רוסיה?"
אנטולי: „כי רציתי לחיות בחופש".
המפקח: „אז מדוע עזב את ישראל?"
אנטולי: „כי חליתי שם, מאד מאד".
המפקח: „שם היה לך רע, בישראל?"
אנטולי: „לא היה רע. לא אגיד מלה בגנות ישראל. ישראל הצילה אותי. היא שיחררה אותי מבית־הכלא הרוסי. אני חייב לה את החרות שלי". המפקח מסיט את עיניו החודרות מאנטולי אל שני עוזריו ומחליף עמהם מבטי תמיהה אילמים.

„תגיד לו", אומר המפקח, „שהסיפור שלו מסובך מדי ושיצטרך ללכת איתנו ולגלות לנו היכן מסתתר ידידו, וגם לספר את האמת על מסעותיו בעולם, כדי שנבין מדוע נסע מרוסיה לישראל והגיע לרומא כדי לנוע לאמריקה, וממי הוא בורח?".

אנטולי ירד, בלוויית השוטרים, במדרגות הלולייניות, של פנסיון „לה מרמורה". עוברים ושבים עצרו מלכת על מידרכת רחוב אלסנדרייה. אנטולי פנה לאחור: „תגיד להם שאני בסדר", קרא בקולו הרוטט, „שלא עשיתי שום דבר רע".

(מאמר ראשון בסידרה)

כדאי לך לדעת אנגלית!

כן, כדאי לך לדעת אנגלית כי אתה זקוק לה לשם התקדמות בעבודה, בלימודים ואף בחברה. ב„שיטה הטבעית" אתה לומד אנגלית באמצעות אנגלית מהרגע הראשון, בלי דגירה על מלים ובלי כללי דקדוק.

יתרונות השיטה:
1. תתחיל לחשוב באנגלית מהרגע הראשון.
2. פירוש רוב המלים — מתברר מתוך הקריאה עצמה וכך תתרחב ידיעתך במהירות.
3. „מבני לשון" באים במקום כללי דקדוק וכך תרכוש שפה פשוטה וטבעית.
4. תדבר אנגלית נכונה כי הכתב הפונטי הפשוט מראה את ההיגוי (מבטא).
5. תתקדם בכל מקום ובכל שעה נוחה לך, לפי הקצב שתקבע לעצמך.
6. הדרכת מורים מומחים מלווה אותך משך כל הקורס.

יותר מ־1,000,000 אנשים ב־14 ארצות

למדו כבר שפות בעזרת השיטה הטבעית — כולם אנשים כמוך! 72 פרופסורים ברחבי העולם המליצו על השיטה. כדאי לך לפנות אל „השיטה הטבעית".

הצעד הראשון פשוט מאד!

גזור ושלח עוד היום את התלוש אל „השיטה הטבעית" ת.ד. 4351 תל־אביב. חוברת ההסברה — תשלח אליך מיד.

„השיטה הטבעית" מכונים להוראת שפות
ת.ד. 4351 תל־אביב
אנא שלחו לי מיד חינם וללא כל התחייבות את חוברת ההסברה „השיטה הטבעית" — הדרך המהירה לידיעת אנגלית.
שם ......
כתובת ......
מע' 7.9.73

נפט, חול ורעלה

(המשך מעמוד 17)

הוא פונה אל שורת הבקבוקים שלפניו ושואל: „מה בשבילך — ויסקי, ג'ין, קאמפארי?"

במחיר 30 דולר הבקבוק מספק השוק השחור בכוויית כמויות מספיקות של ויסקי לצעירים, אלה בעלי השכלה מערבית, הנהנים מנהיגה במכוניות מפוארות. אשתקד קנתה כוויית סיגריות אמריקניות ב־7 מיליוני דולר. בסך הכל הגיע ערך היבוא בכוויית ל־400 מיליון דולר — שיעור־היבוא לגולגולת הגבוה שבעולם.

● לא גובים מסים

בהפקת נפט בכוויית הוחל בשנות השלושים. בשנים הראשונות יצאה תדמית של ארץ שיח'ים צונפי מצנפות, הנוסעים בקאדילאקים בדרכי־עפר ונוטשים את המכוניות כשאזל הדלק. עוד היום מרגיזה תדמית זו כוויתים רבים. „אין שום אמת ברושם שקומץ נהנה מעושר גדול וכל השאר עניים — טענה בתוקף אשתו הצעירה של דיפלומאט כוויתי — כמובן, יש לנו נהג בשביל הקאדילאק שלנו, אבל הוא בא לעבודה בשברולט שלו".

כל אזרח כוויתי יכול לקבל משרה ממשלתית במשכורת נאה. אין גובים מסים. סטודנט באוניברסיטה מקבל יותר מ־300 דולר לחודש בשכר השתתפות בלימודים.

החידוש האחרון הוא תוכנית של קניית קרקעות: הממשלה קונה חלקות קרקע במחירים מנופחים וחוזרת ומוכרת אותם בזול לאדם אחר, שאף לא מכבר קיבל מחיר מנופח בעד החלקה שלו. לצורך זה הקימה הממשלה „ועדת רכישות" בת 11 חברים, וב־20 השנים האחרונות הזרימה כך למשק, לפי אומדן, יותר מ־5 מיליארדים דולר.

adco adv.

נצלי את הקפאת המחירים !
חסכי -.190 ל"י !

בקניה של אחת ממכונות הסריגה אמפיסל דגמי 74' החדשות, שהגיעו עכשו

חליפת מכנסיים תחרה נסרגת תוך 6 שעות. מחיר החומר: 48 ל"י

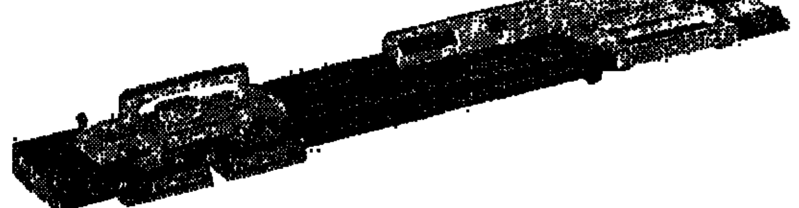

עקב הקפאת המחירים, חייבים אנו למכור את כל המשלוח של דגמי 74' שהגיע עכשיו, במחיר הישן!!!
המחירים החדשים החל מיום 15.9.73 יהיו בתוספת של —.190 ל"י.

רק עד ה-15 בספטמבר!
או עד לגמר המלאי — כל הקודמת זוכה!!!

★ **סריגה** — בלחיצת כפתור בלבד, לרשותך מבחר עשיר של 30,000 דוגמאות ויותר, הפותחים בפניך עולם חדש ומגוון של סריגים. אופנתיים תוצרת עצמית שאינם ניתנים לסריגת ביד.

★ **אריגה** — אריגה אוטומטית ללא אביזרים ותוספות מעניקה לך מושג חדש בכל הנוגע לבדי־שמלות, בדזי־ריפוד ביתיים, לרבות כיסויים ווילונות.

★ **תחרה** — מעתה תוכלי ליצור בקלות דוגמאות תחרה עדינות ומקוריות שהן תמיד באופנה ואינן נבדלות במאומה מסריגות יד.

"אוברול" לילדה נסרג תוך שעתיים מחיר החומר: 15 ל"י

אפודה עם כפתורים זמן הסריגה 3½ שעות. מחיר החומר: 29 ל"י

חליפת מכנסיים נסרגת תוך 4 שעות. מחיר החומר: 46 ל"י

"אוברול" נסרג תוך 4 שעות. מחיר החומר: 39 ל"י

הדגמות חנם אצל אמפיסל

תל-אביב, רח' המלך ג'ורג' 62
רח' אלנבי 98.
אבי, רח' הגליל 9 תחנה מרכזית.
חיפה, רח' הרצל 51.
באר-שבע, רח' הרצל 66.
רמת-גן, רח' ביאליק 29.
חולון, רח' סוקולוב 66.
ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 21.
החל מ 27/9/1 גם רח יפו 43.
פתח-תקוה : אשכנזי 3.
הרצליה, רח' סוקולוב 16.
ראשון-לציון, רח' רוטשילד 48.
רחובות, רח' הרצל 194.
אשדוד, רח' שבי-ציון 127.
נתניה, בתט, תחנה מרכזית, הרצל 7.
חדרה, הנשיא 60.
קרית-גת, בנין בנק המזרחי מס' 10
ערד : מרכז מסחרי.
דימונה 4 מרכז מסחרי
אשקלון : הרצל, מול בנק קופת-עם.
נהריה : ריכנטל, הרצל 77.

הפנתרים ביער הבחירות

(המשך מעמוד 15)

אברג'יל מדבר גם על ,,הכנת קאדרים כדי הנהגה כדי לבנות ציבור צעיר בעל תודעה פוליטית". בהצטרפות כמה מ־הברית־לעבר לרשימת שלום כהן רואה אברג'יל ,,סינוור על ידי כספים והבטחות שוא בעד כסא בלתי בטוח", אבל נימוקו נגד ההליכה לבחירות רציני יותר: ,,אנו, הפלג הגדול בפנ־תרים, סבורים שאנו טרם מוכנים לכך. לא הייתי מרשה לעצמי לצאת כראש רשימה כשמראש לא מובטח לי מכסי־מום הפוטנציאל המצביע מקרב עדות המזרח והמצוקה. טרם שיכנענו אוכלו־סיה זו שהאידיאולוגיה שלנו תואמת את צרכיהם".

,,זו כל התמיכה?"

עדי מעמיד את התנגדותו על ני־מוק אחר: ,,אפילו היינו זוכים במנדט או שניים — יהיה בכך עיוות העניין בשמו אנו מדברים. יאמרו לנו: הלכ־תם לבחירות והנה זו בסך הכל התמי־כה בכם. כך יסתמר לנו את הפה".

הישועה למכאובי החברה לא תבוא בלעדית מאף צד. לא מוועדת ראש הממשלה לבדה, לא מן הממשלה לב־דה, לא מן הכנסת לבדה, לא מן המפלגות לבדן ולא מן הפנתרים לב־דם. אבל לפנתרים יש תפקיד משלהם: לא לתת מנוח, לתבוע עימות מתמיד עם הממסד על עוולות חברתיים. ה־שאלה היא אם מסוגלים לעשות זאת המנהיגים הנוכחיים של הפנתרים, ה־מפולגים והחושדים איש ברעהו. מכל מקום, אם יהיה משבר כלכלי או מיתון — אחרי הבחירות — אין ספק כי אבטלה תפגע בראש ובראשונה בשכ־בות השרויות במצוקה. והתעסוקה ה־מלאה עתה איפשרה לפנתרים להפנות תביעות לא רק בכיוון של שיפורים כלכליים (שיכון הוגן וקיצבות למרו־בות ילדים) אלא גם בכיוון של קידום המעמד החברתי, שהייצוג הפוליטי הוא אחד מסימניו. אדי מלכה, למשל, פנתר שמצבו הכלכלי איתן, טוען זה מכבר כי דוקא בתחום זה הוא חש מקופח. אבל ראובן אברג'יל, המתנגד להליכה לבחירות לכנסת, מציע פתרון משלו ,,לפצות פנתרים שכמיהתם ל־שבת במוסדות ציבור: הגשת מועמדו־תם לרשויות המקומיות — במיוחד בערים הגדולות". גם כאן מציע הפנתר ממוצררה כי בראש רשימות הפנתרים לעיירות יעמדו עובדים סוציאלים ואנ־שים בעלי יכולת חשיבה, מעשה ובי־טוי.

בהיות הפנתר ממשפחת החתולים, התנהגותו בלתי־צפויה: לעולם אין לדעת האם ינמנם או יגלה את צפור־ניו. הוא הדין גם לגבי התנהגותם ה־ציבורית של ,,הפנתרים השחורים".

המועצה לבטיחות ולגיהות
ליד משרד העבודה

תשבץ בטיחות בחשמל

מוגש במסגרת ,,שבוע הבטיחות בשימוש בחשמל"

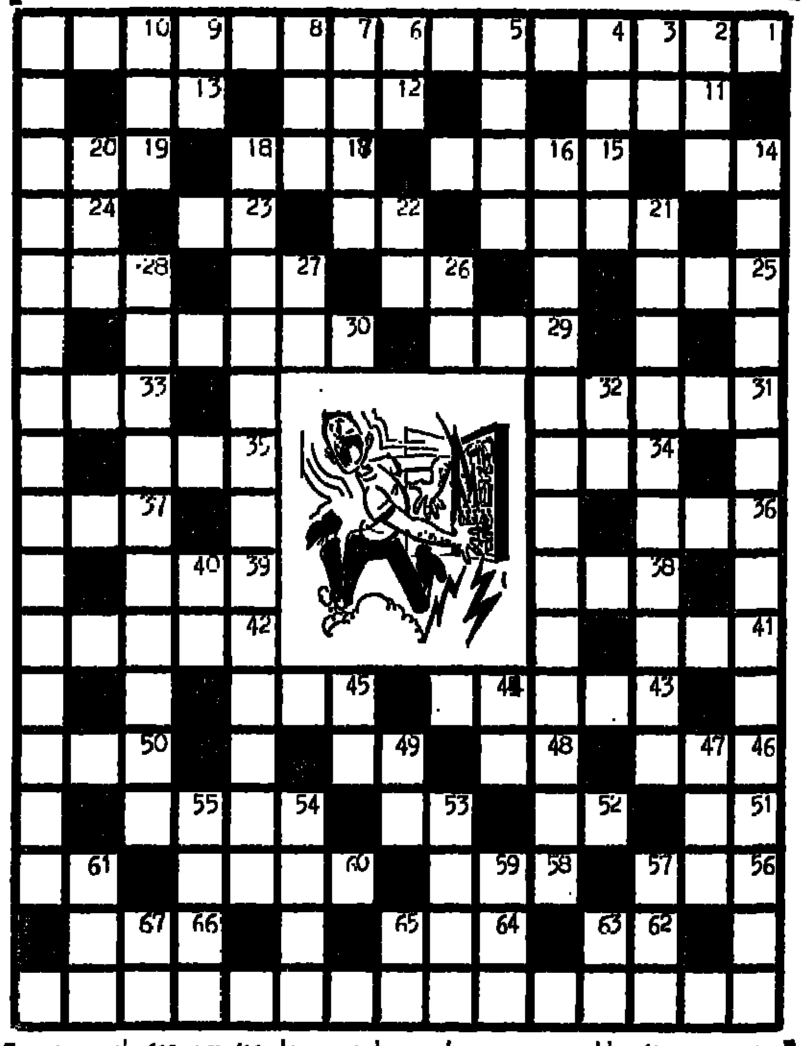

מאוזן: 1) כלל בטיחות בשביל המטפלים בחשמל, 11) עם, 12) לזהיר הוא מקור של אור, כוח וחום, ברשלן עלול הוא קשה להלום, 13) שליט אירן, 14) להבה, 15) לא היו דברים מעולם, 17) היחידה המדעית של עבודה ואנרגיה, 19) לעולם תכניס לתוכו את התקע עד הסוף, 21) שי, 22) כאן, 23) במקום ההוא, 24) דמות מטושטשת, 25) אמצע, 26) איזור בארץ, 27) בהמה, 28) התנגדות לשלטון, 29) אבזר חשמלי, 30) אבזר, 31) עיר בארץ, 33) ספק, 34) מענית, 35) מחלקת, 36) כיסוי הסוכה, 37) כתובת, 38) בלי, 39) שיכות, 41) חלק מפני אדם, 42) מתחלק לסעיפים, 43) בית־מרחץ פיני, 45) מנגנון להסדרת קצב הפעולה של מכונה, 46) זמן קצר, 48) מדור, 49) כלי כתיבה, 50) ודאי, 51) די, 52) שיירה של כלי־שיט, 53) ישן, 54) מילל, 56) זעזוע אשר החשמל גורם למי שמזלזל בחוקי הבטיחות, 58) במקום, 60) חם, 61) באופן זה, 62) רטוב, 64) אין, אפס, 66) קורת־רוח.

מאונך: 2) נקודה לחיזוק האות, 3) קרס, 4) עובדת במטוס נוסעים, 5) יצירה פיוטית, 6) סוד, 7) חרדה, 8) אספלט, 9) זז, 10) דבור בקול שקט, 14) כלל בטיחות חשוב לכל עקרת הבית, 16) הפעולה הראשונה שעושים לנפגע בחשמל, 18) דבר זה חייב להמצא על כל מד־מים, 20) תקלה במערכת החשמל, 21) מצרך חשוב לעקרת הבית, 22) שמא, 26) חי במים, 27) רצועה, 28) מגן טוב לילדים הנוהגים לתחוב מסמרים או דברים אחרים לתוך השקע, 32) מנעול מיוחד, 40) ...חלילה שלא תטפלו בחשמל כאשר אתם יחפים או ידיכם רטובות, 44) מבושל למחצה, 45) מונח בתורת החשמל, 47) מול, 49) את, 53) אבזר חשמלי, 54) פחד, 55) בן אדם, 57) חומר בנין, 59) נידוי, 61) קיר, 63) כל מי שנשמה באפו, 65) קנה השבלים, 67) בעל טמפרטורה גבוהה.

בין פותרי התשבץ יוגרלו 3 פרסים כספיים

★ פרס ראשון — 750 ל"י ★ פרס שני — 500 ל"י,
★ פרס שלישי — 250 ל"י, וכן 50 פרסי ספרים.

את הפתרונות, נא לשלוח אל המועצה לבטיחות ולגיהות, ת.ד. 1122 ת"א.

התוצאות יתפרסמו בעתון זה ב־8 לאוקטובר 1973.

סייטומאק
שטיחים מקיר לקיר
כיסויי רצפות וטפטים

יחידים במינם בעולם
שפע של צבעים ודוגמאות מרהיבות
מיועדים לדירות עילית, בוטיקים ומסעדות.
* רחיץ
* מבודד חום (קריר בקיץ)
* אינו משאיר כתמים
* שימוש פנימי וחיצוני

חדיש: טפטים מאזבסט וקטיפה
רח' פרישמן 15 תל-אביב טלפונים: 245288/9

המחירים הזולים בארץ

טלויזיות - עד 400 ל"י הנחה
אמקור, מץ, סימנס, שאוב לורנץ, טאבא, פילקו, פיליפס הולנדי

מכונות כביסה - עד 500 ל"י הנחה
לבמט-בלה, סימנס, מץ, פילקו, פילוט, קסטור, זופז, קריסטל, ראנד, אמקור, ועוד.

תנורי בשול ואפיה - עד 300 ל"י הנחה
בלרס, פאר, ראנד, גדפייר, שביט, אמקור, מלפי, ג'מבו, אפולו ועוד ועוד.

מערכות סטראו - עד 600 ל"י הנחה
נשיונל, אקאי, דואל, קנווד, פישר, שנסואי, בי־אנד־או פילוט, טושיבה, סוני, אונקיו, ליק

★ מבחר עצום — 250 מ"ר תצוגה ★ תנאי רכישה נוחים ★ שרות אדיב ★ לזכאי קניה בשקם — הנחות גדולות מחשקם

פלג טלויזיות בע"מ
קרית מוצקין שד' השופטים 13-12 טל. 732323-717349
סניף עכו הרצל 18 מרכז רסקו טל. Tel. 911966

השקעה בטוחה
לזמן קצר
מילווה קצר מועד

פרטים ורכישה בכל הבנקים
ואצל חברי הבורסה לניירות ערך.

בנק ישראל

לשכת הפרסום הממשלתית

יהודים וערבים מאחורי סורג אחד

(סוף בעמוד 37)

נגד ערבים. נוסיף על כך קומץ אסירים בטחוניים יהודיים, אשר בכל מקרה יטענו כי אנו מפלים לרעה את האסירים הערביים, ונבין כיצד תקרית, „שאני משוכנע שהתחילה כקטטה רגילה בין שני אסירים, שבמקרה היו ערבי ויהודי, נופחה בתוככי הכלא והגיעה למצב של קטטה בין ערבים ליהודים".

כזרם חשמל

כל אירוע המתחולל בבית־הכלא עובר כזרם חשמל בשאר בתי הסוהר. לא אמצעי התקשורת, אלא אותו טלפון אסירים סמוי מעביר את הידיעה מכלא לכלא ומתא לתא. זמן קצר אחר התקרית בשאטה, כבר ידעו בכל בתי־הכלא — ולא רק בתחום „הקו הירוק" את שהתרחש.

המוקד שממנו חששו ביותר שלטונות בית־הסוהר הוא כלא רמלה. בכלא זה יושבים רוב ה„אסירים הכבדים", בהם עשרות רוצחים ולוייתני העבירות הבטחוניות. לאחרונה נוספו עליהם גם ד. ורד, א. אדיב ור. לבנה ובני קבוצתו. היה חשש, כי העניין ינופח וילובה בתוך הכלא ויעורר התפרצות חמורה.

הפרשה עברה בשקט. שלטונות הכלא בודדו כמה אסירים בתאים נפרדים כדי למנוע בעדם מלהסית. רמי לבנה בודד (לא בתא מעצר, אלא באחד התאים הבודדים באגף החדש שנבנה בבית הסוהר). הוא יכול לקרוא וללמוד בתא זה, אולם אינו יכול לבוא במגע עם שאר האסירים באגף הכללי.

מנהל כלא רמלה, אליאס דרניצר, אמר לי פעם, כי מנהל טוב צריך לחוש את בית־הסוהר ב„חוש שישי". הוא צריך להיות קשוב לאותם זרמים תת־קרקעיים, ולדעת לבלום אותם באיבם.

בתי־הכלא שלנו ידעו לא אחת מתיחויות בין יהודים וערבים, בעיקר על רקע בטחוני. ביקרתי בבית־הכלא לאחר פרשת „סאבנה", אחר פרשת הרצח במינכן, בימי מלחמת ההתשה. בבתי־הכלא יש ראדיו. פועלת טלויזיה, האסירים, כמו אזרחי הארץ, מקבלים את העתונים ויכולים לחוש את דופק החיים מחוץ לסורגים.

כל תקרית בטחונית חולפת כרעד בבתי־הסוהר שלנו. אתה יכול להבחין בשמחה לאיד ובעצב, והקוטביות של התגובות מעבירה זרמים מנוגדים וגורמת פירוד בין יהודים וערבים.

„בית־סוהר — אומר הנציב — הוא לא יותר מאשר ראי של החברה בחוץ. אין הוא יכול להיות אחר. כל מתיחות שמסעירה את הרחוב היהודי והערבי, טיבעה שהיא מסעירה גם את תאי מסדרונות בית הסוהר".

בלי פוליטיקה

מי שמצוי בהווי בית הסוהר יודע, כי חבושים בו ברנשים שהם אויבים זה לזה כזאב לכבש, ואף על פי כן הם חיים ומסתדרים יחד. הבעיה איננה מתח בין יהודים וערבים. לא פעם מנסות כנופיות לערוך בבית־כלא חשבון זו עם זו. לעתים מבקשים לחסל מלשין שהסגיר כנופיה שלמה. הפתרון ששלטונות בית־הסוהר מוצאים לכך הוא העברת אסירים כאלה לבתי־כלא של מחבלים — הם משמשים בהם בתפקידי אנשי סגל ועצם שהותם בכלא מבטיחה את חייהם.

כאשר נאסר אדם באשמת רצח מתעוררת לא אחת בעיה של שיבוץ, שכן אי אפשר לכלאו יחד עם בחורי כנופיה שביקשה קודם את חייו. מדי פעם מתפרצות מתיחויות כאלה כמתיחויות בין יהודים וערבים, אם כי מי שמכיר את מיבנה הכנופיות יודע, שיש כאלו שבהן פועלים יהודים וערבים, והמתיחות שנוצרת ביניהם בכלא היא על רקע עברייני ולא עדתי.

אומר הנציב: „לו יכולנו לסגור את בתי־הסוהר ולשלוח את כל האסירים להצביע בקלפיות, אולי היינו עושים זאת, אבל לא יתכן להכניס קלפי לבית הכלא, שכן קלפי בלי תעמולת בחירות אין בה טעם, וכמובן לא נרשה לנהל תעמולת בחירות בבית הסוהר, ולא נכניס לתוכו חומר פרסומי, שכן אווירת בית־הסוהר יכולה להתלקח בנקל עד התפוצצות".

ואשר לתקרית האחרונה אומר הנציב: „לא יעלה כלל על הדעת להקים אצלנו בתי־כלא נפרדים ליהודים וערבים. הפרדה שכזו רק תוליד מתיחות, שכן תמיד תהיינה טענות ,למה להם ולא לנו'. חוץ מזה, כל האסירים הם ישראלים, נשפטים בבתי־משפט ישראליים, מקבלים אותו טיפול רפואי ואותם תנאי כליאה. בתי־הכלא שלנו חוזר למסלולם הרגיל ופרשת הקטטה של כלא שאטה לא תטביע חותמה על חיי היהודים והערבים שמעבר לחומות".

לא, פרופס איננו יכול לנוח...

(המשך מעמוד 41)

יצאו מן הארץ מאוכזבים: התכוונו לראות פסטיבל — ולא הצלחנו — אמרו.

אך עם זאת ידוע כי קרוב לשליש מצופי הפסטיבל, היו תיירים. ארבעה מבין כל 10 צופים, היו בני נוער. „בהם רבים שלא שומעים מוסיקה בכל השנה ואינם מנויים בתזמורת הפילהרמונית. נכון שאחדים מהם מחאו כפיים בקיסריה בקטע הלא נכון, אבל לא איכפת לי. זו הדרך להקנות מוסיקה. גם מספר אנשי הקיבוצים היה גדול. קיבוץ שדות־ים בלבד קנה כרטיסים ב־13 אלף לירות".

מר פרופס סבור כי השנה הושג גם שיא בכל הנוגע להצטמצמות הגרעון. 70 אחוז מן ההוצאות כוסו ממכירת כרטיסים בלבד. „איני זוכר מצב כזה באף פסטיבל בינלאומי אחר. אני חושב שמנהלי פסטיבלים כאלה מאושרים אם הם מכסים מחצית מן ההוצאות מהכנסות הכרטיסים".

„ובכן, אין לי כל סיבה שלא להיות מרוצה. הפסטיבל מתקדם בקו שהותווה לנו. הקהל מצביע בעדו. היתה לו תהודה ניכרת בעתונות חו"ל. אני מאמין כי לא ירחק היום שבו נוכל להציג חלק מן הדברים המוצגים כן גם בחו"ל".

ובינתיים באה חו"ל אלינו. גם קאזאלס שיחוג בדצמבר את יום הולדתו ה־97, הבטיח לבוא שוב. אמנם לא בשנה הבאה. „אך הוא התחייב שיבוא לבקר בישראל לפחות עד היותו בן 100"...

הראש מעל המשקוף

(סוף מעמוד 31)

התיר מאוכפו את הציפור שצד לפני כן, הניח אותה על השביל. הסיר את רובהו מעל כתפו והחל צועד אט אט סביבה במעגל.

„פה מתחילה ממלכת החיות" — אמר בקול מונוטוני כבתפילה — פה האדם אורח. הניחו לנו להיכנס, עזי־בר ונמרים, דובים איטיים וזאבים תאוותניים. אנחנו רוצים להילחם בכם ולחזור חזרה. הניחו לנו להיכנס, עצי ממלכת היער, וגם אתן, האבנים, אל תידרדרנה תחת רגלינו. אני קאדאם שהרגתי צורב־חלבני, אומר זאת".

בסיימו את ריקודו המוזר חזר קאדאם וישב באוכפו ואנו המשכנו בדרכנו.

„אתה מאמין באלהים, קאדאם?" שאלתיו.

„לא. זו לא היתה תפילה. זה מנהג..." ככל הנראה לא איוות קאדאם להרחיב את הדיבור בנושא ואני לא הצקתי לו יותר.

עשינו כחמישה קילומטרים ואני הבינותי מדוע הזכיר קאדאם את האבנים בלחש ההשבעה שלו. חוט ירקרק של נחל התמשך ממש מתחתינו, בעומק 600 מטר. וכל אבן מידרדרת מתחת פרסות סוסינו היתה מניחה לדובים ולזאבים לנצחנו ללא קרב. לבסוף עצר קאדאם ואנו קשרנו את סוסינו אל יתדות.

„הנה, שם. עזי־בר — אמר קאדאם — רואה?"

„רואה". אמרתי אף שלא ראיתי דבר לבד מסלעים ורדרדים המכוסים מעט שלג. קאדאם התיר את הכלבים והם הסתערו קדימה ללא נביחה.

„ארבעים ושבע עזי־בר — מנה קאדאם — אל תעשן ואל תדבר בקול רם. שב מאחורי הסלע והתבונן במשקפת!"

הסתתרנו. עכשיו ראיתי. הכלבים רדפו את העדר והיטו אותו לעברנו. החיות רצו מצטופפות במרחק כמאה מטרים מאתנו, על פני מדרגה מדרונית. לפניהן צעד המנהיג, תיש זקן מכוסה צמר שחור.

„הרוג אותו — לחש קאדאם — הנח לו להתקרב יותר!"

כיוונתי ולחצתי על ההדק. המנהיג כפף את ראשו הכבד ובנופלו ארצה חבט בקרניו בסלע והתהפך על גבו בקירבתנו. קאדאם שלף את סכינו...

„צריך להיות בן־שתים־עשרה — אמר קאדאם בהחזירו את סכינו אל בית המגן — יפה ראה? היום נאכל הרבה בשר".

עכשיו תלוי אותו ראש מעל משקוף חלוני. הוא מזכיר לי אותו מקום ברוסיה שרק אליו נשתמרה בלבי אהבה — קבר הזהב. וילדים מצטופפים ליד חלוני ומצביעים, מלאי פליאה ושקרנות, על קרניו הגדולות.

מרוסית: יעקב שרת

תושבי הקריות וצפון הארץ - כדאי לכם לדעת!

חברת **רהיטי וסרלאוף** בע"מ

מציעה:

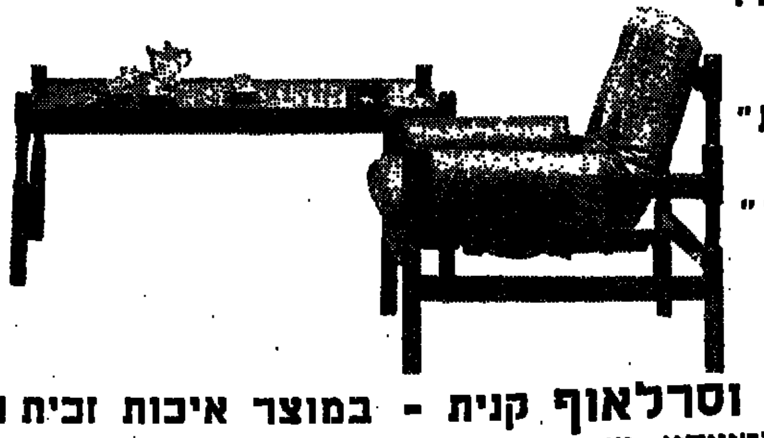

רהיטים תוצרת „שמרת"
ומטבחי „דנאר"
בסגנון חדיש ועדין

בחברת **וסרלאוף** קנית - במוצר איכות זכית!

קרית־מוצקין, שד' השופטים 12, טלפון: 04-716463

יהודית
מכירת סוף העונה
הנחות גדולות
על כל שמלות הריון
פתוח כל היום
יהודית
ת"א, רח' הכרמל 39
טלפון 56980
(בית שלישי מפינת אלנבי)

הקץ לג'וקים
שמד
חיסול חרקי הבית
עם אחריות לשנה
תל־אביב 03-449554
אשקלון 051-3019
חיפה 04-522856
ירושלים 02-533239
טבריה 067-50488
אילת 059-3298
אגרונום א. צבעון
רשיון משרד הבריאות 15

בית הורים
ומחלקה לחולים כרוניים
רמת טבעון
חברה ישראלית — קנדית בע"מ
קרית טבעון
רח' החורש 23-25
טלפון 931229
ת.ד. 1026 קרית טבעון
מזמין הורים ליהנות מ־:
* גן מרווה
* בנין חדיש עם כל השכלולים
* הסקה מרכזית
* פעמון ליד כל מיטה
* השגחה רפואית 24 שעות ביממה
* פעולות חברתיות ותרבותיות
* מכון לפיזיותרפיה
* ריפוי בעיסוק
* מטבח כשר ודיאטטי
אנו שולחים פרוספקט לפי הזמנה.

בגדי הריון לאה
במבחר גדול, מחירים נוחים
נחלת בנימין 6, תל־אביב

שיפור הראיה
שיחרור העיניים ממשקפיים, והפגת המתיחות של העיניים, על־ידי תרגילי עיניים והרפיה, תחת פיקוח מרוסלם מאנגליה. מכון בייטס. תל־אביב 64383 רח' ישראליס 19, טל. 241316 סו"ג א"ד חוץ מערבי־שבת וחג. שלח 3 ל"י רק בהמחאת־דואר, וישוגר לך ספר הסברה לשיטה.

5 הצעות חדשות מ־
Black & Decker

DNJ 52 - מקדחה חזקה ביותר!
רק 298 ל"י
DNJ 52 - מקדחה חזקה ביותר! מקדחה 10 מ"מ DNJ-52 עם בידוד כפול ו־2 מהירויות. מיועדת לחובבים האוהבים "לעשות זאת בעצמך" וכן לבעלי מלאכה. ה־DNJ 52 חזקה ומוכרת ככלי עבודה אידיאלי לכל מקום ולכל מצב.

שי חינם
בשווי של
60 ל"י

HSS
עם כל קניה של מקדחה DNJ-52 או מערכת כלים D 535. מערכת 12 מקדחים ומדגש באריזה שימושית מיוחדת המאפשרת בחירת המקדח.

מערכת כלים D 535 כוללת מקדחה 10 מ"מ ואביזרים שונים לשימוש בבית המודרני.
רק 298 ל"י
מיועדת במיוחד לחובבים האוהבים "לעשות זאת בעצמך".

בלאק אנד דקר
רח' מרדכי 50 (מול הסינרמה), ת"א. טל: 36811, 38658.

שי חינם
עם כל קניה של אחד משלוש המקדחות האלה תקבל חינם מערכת 3 מקדחים לקידוח בקירות, בבטון וברצפות. (וידיה) 4-5-6 מ"מ.
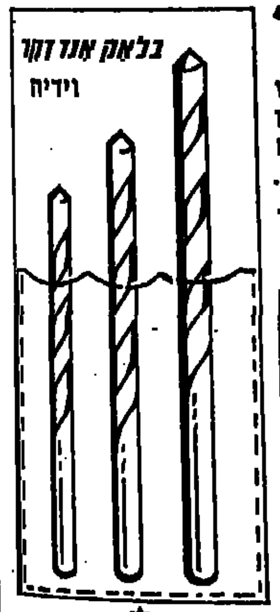
בלאק אנד דקר
וידיה

מקדחה D400 6 מ"מ
רק 108 ל"י במקום 128 ל"י

מקדחה DN 70
בידוד כפול-10 מ"מ
רק 156 ל"י במקום 185 ל"י

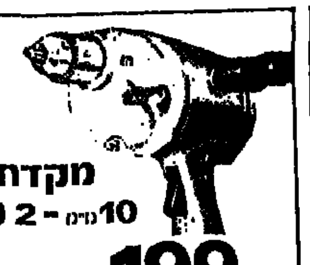
מקדחה D520
10 מ"מ - 2 מהירויות
רק 199 ל"י במקום 235 ל"י

להשיג בחנויות הכל-בו של המשביר לצרכן. בכל בו שלום. בכל חנויות שקם
וכמו כן בחנויות למוצרי חשמל. בחנויות לחלקי חילוף ואביזרים לרכב ובחנויות לציוד מכני.

סטריאו
הרכבה עצמית = ½ המחיר
Z-KIT
רחובות, ת.ד. 1000
בקש קטלוג חינם

חכתג
תן טרמפ לחייל
ומנע ממנו סבל מיותר

הפסיקי להלחם בג'וקים בשיטות הישנות..!
חסול מוחלט של ג'וקים נמלים ושאר החרקים פ־דירות ובתי־עסק. אחריות לשנה. להזמנת שרות: ר"ג — טלפון 790114, אשקלון — טלפון 3702, אילת — טלפון 3012
שרות להדברת מזיקים
איתן עמיחי

אולם
ביה"כ הגדול „אהל־ישראל" בן־יהודה 159 ת"א
מקבלים הזמנות לחופות ושמחות
לפנות לחבר ההנהלה מר יהושע זיתוני, בן יהודה 178 ת"א, בין השעות 7—4, 1—8.
תנאים נוחים

וילונות מפלסטיק
לחדרי אמבטיה, מטבח
תחרות תוך
מפות טרילן
מכסים שטיחים
גפנר, ת"א, פינסקר 14
פ. טרומפלדור טל. 288770

שמלות הריון
רות
היפה
רח' חיים 4 (פנת הרצל) טל. 642243

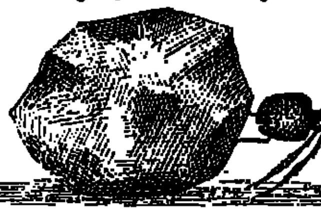
לך אל נמלה... ראה דרכיה וחכם
משלי, ו' ו'

אל תחכה לעיצומו של החורף-
דאג כבר עתה, רכוש תנור מס' 1
תנור של אויקל
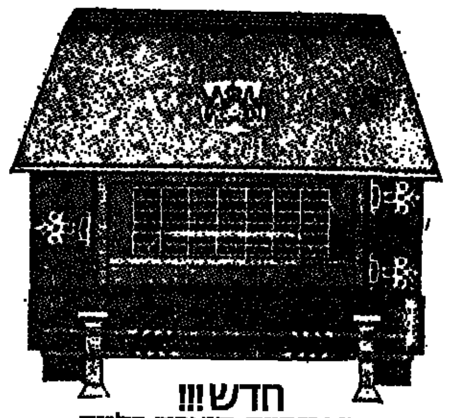
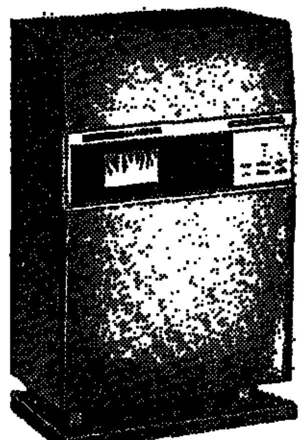
חדש!!!
תנור קמינה תוצרת בלגיה
מבחר תנורים בסיגנון קלאסי או מודרני מהטובים בעולם.
שרות ואחריות:
אויקל בע"מ הנדסת חימום ואיוורור
רח' פינסקר 70, ת"א • טל. 28 32 36-7-8

מכירת ופרטים אצל סוכנינו
תל־אביב: אויקל, פינסקר 70, ת"א, טל. 283236/7/8
ירושלים: גלעדי, רח' ריבלין 8, טל. 227988
חיפה: למפל, רח' מוריה 126, טל. 241200
קרית שמונה: עזרא, אזור התעשיה, טל. 40157
טבריה: „כלי", רח' אלחדיף 1, טל. 20602
עפולה: ברס, רח' ירושלים 11, טל. 22688
נהריה: אלישע, מרכז מסחרי 17, טל. 920139
עכו: פלג, רח' הרצל 18, מרכז רסקו, טל. 911966
קרית מוצקין: פלג, שד' השופטים 12, טל. 717349
קרית טבעון: פישר, רח' אלונים 11, טל. 931010
פרדס חנה, זכרון יעקב: מושונוב, רח' סמסון כרכור, טל. 77349
חדרה: שוייצר, רח' הרברט סמואל 68, טל. 22112
נתניה: מיקי, רח' הרצל 35, טל. 23097
רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים וקרית־אונו: גוטמן, רח' עוזיאל 110, טל. 746838
פתח־תקוה: זייף, רח' ברקוביץ 4, טל. 913646
כפר־סבא: כהן, רח' ויצמן 84, טל. 923916
רמת־השרון וגוש תל־מונד: סיגנל, רמת־השרון, סוקולוב 60, רמת השרון, טל. 776661
הרצליה, ראשון־לציון, רחובות: אחים צור, טל. 777358
גדרה, אשדוד, אשקלון וקרית־גת: בולקה, טל. 051-91107
באר־שבע והדרום: שלה, פסג' אוניקו ב"ש, טל. 2167
לאנשי התחישבות העובדה, קנוה בארגוני הקניות הארציים.

ויצ"ו
סניף תל־אביב
הכשרת האשה
מודיעה על
הרשמה לקורסים מקצועיים
קבוצות בוקר ואחה"צ
1. גזירה ותפירה
2. פדיקור ומניקור
3. קוסמטיקה
חוג לטפול עצמי בפנים כולל איפור והורדת שיער מהרגליים (בשעווה).
מקבלים תפירת שמלות ותיקונים של בינוד בביצוע מעולה.
שעות ההרשמה בין 8—13
מרכז האשה ויצ"ו, המלך ג'ורג' 35, ת"א, טל. 226721

טייס? טרנזיסטור?
אצלנו יותר זול!
פוטו־סטריאו ספורט
בן־יהודה 8, תל־אביב

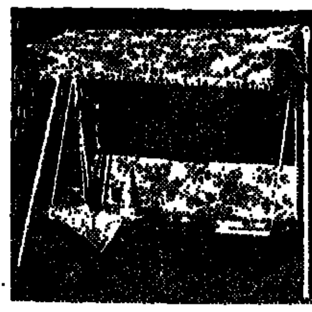
לוטוס ספה מתנדנדת
הבא לביתך מוצר יקר במחיר זול
לגינה ולמרפסת
ידע בריטי — מבחר בדי ריפוד
צבע אמייל נגד חלודה ●
הובלה והרכבה חינם
דיזנגוף 76 תל־אביב, פתוח 08.00—20.30
טלפון 287536.

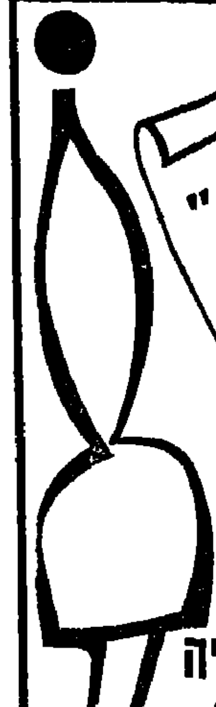
„מרים"
בית ספר טכני למקצועות האופנה
אלנבי 19 טל. 58408
עתיד בטוח!!
באחד מקורסי „מרים"
* מודליסט(ית)
* גזרן(ית) קונפקציה
* חולצות ומכנסי גברים
* ציירת) אופנה
* תופרת סלון
* קורס לגזירה ותפירה של חודש — התחלת הקורס 3.10.73
* קורס לבגדי ילדות
* הזמיני פרוספקט לקורס גזירה בכתב

חוש בלשי לא יפתור את בעיות נהול חשבונות ו-
מס הכנסה
בלוק "הפעות" עבורך את:
● עריכת דוחות ומעטי מס־הכנסה, הצהרות הון.
● טפול בזכויותיך לקבלת החזרים והפרשים ממס־הכנסה.
● נהול ספרי־חשבונות ומשכורות לבעלי־עסקים, ארגונים, מקצועות חופשיים, חנויות וכו'.
החל מ־ 25 ל"י
ערבות
אנו מבטיחים הכנה מדוייקת של כל דו"ח מס הכנסה, אם שגינו וגרמנו לך קנס או ריבית - נשלם אותם עבורך.
ה.א.ת.ר. בלוק
שרותי המיסים הגדולים בעולם, עם יותר מ־6000 משרדים.
ירושלים: הנביאים 70, טל. 226465
תל־אביב: ככר מלכי ישראל 5, טל. 236785
חיפה: הרצל 4, טלפון 660871
בימי חול: 9—13, 16—19, ביום ו': 9—13
הכנס לשיחה ללא־התחייבות מצידך.

פאה לגבר

מודרני
150 ל"י
פאות לנשים
סלון „יונל"
במחירי פרסומת
אלנבי 93, ת"א
טל. 625682
גזור ושמור

חדשות אמת

מפ"ח מתנגדת לתעמולה מפלגתית במקומות העבודה

אריק שרון (מימין) ומאיר פעיל (משמאל) ניסו לנהל תעמולה במפעלים
א. מולק: מקומות העבודה לא יהיו זירה לפעילות מפלגתית פוליטית.

„כיצד יתכן שממפלגות מסויימות, כמו ,המערך', נבצר לנהל תעמולה ופעילות פוליטית במקומות העבודה — בעוד שלאחרות, בשמן הופיע אריק שרון בביקורו במקומות עבודה בחיפה, הדבר ניתן!" — בשאילתא זו פנה חבר מזכירות מפ"ם, ברוך שינגרוס, אל מזכיר מועצת הפועלים.

בתשובתו לבעל השאילתה, מסר א. מולק כי א. שרון הודיע להנהלות „אוטוקרס", „מספנות ישראל" ו„פוליגון" על ביקורו מבלי לתיות מוזמן על ידן. הוא התקבל ע"י הנהלות „אוטוקרס" ו„מספנות ישר־אל", כשהביקור ב„פוליגון" לא יצא לפו־על לאחר שההנהלה הודיעה שהיא אינה מוכנה לביקור.

ביקורו נשא אופי פוליטי ולווה בתעמו־לה פוליטית, כשהוא מופיע בפני הפועלים בהציגו עצמו כאלטרנטיבה פוליטית.

בהתייחס לעובדות הנ"ל, הודיע מזכיר מפ"ח, המועצה מנעה בעבר ותמנע בעתיד, כל פעילות מפלגתית במקומות העבודה. באשר למקרה הספציפי, מפ"ח לא התע־רבה, והשאירה השיפוט לשיקול דעתן של ההנהלות, עקב עברו המפואר של האיש. אך הופעתו, אמר א. מולק, חרגה מכל „הופעה תמימה" ולכן, כשם שבעבר לא אפשרה מפ"ח כל פעילות פוליטית במקו־מות העבודה, כך גם בעתיד תיאסר פעי־לות כזו, כדי שמקומות העבודה לא יהיו זירה לפעילות פוליטית מפלגתית.

לשבחם של הפועלים והעובדים ייאמר, שהם חשו בטעמה המר של הופעה זו ועל אף ההערכה לעברו של האיש, הוא התק־בל באדישות.

„צר לנו — אמר א. מולק — שהאיש ניצל את היחס המיוחד והאמוציונלי אליו במטרה לנצל זאת לשירות מפלגה פולי־טית מסויימת. בעתיד לא נוכל לעמוד מהצד ולהתחשב בגורמים כאלה וזאת כדי לשמור על מקומות העבודה מפני הפיכתן לבמה להתגוששות פוליטית. הדבר ייעשה בכל ימות השנה ובמיוחד בתקופה של בחירות".

א. מולק הביע תקוותו שמפלגות ואי־שים פוליטיים, יימנעו ממפ"ח את אי הנעימות, של דחיית פניות לביקורים במקומות עבודה.

מקומות העבודה פתוחים אך ורק לבי־קורי שרים ונציגים רשמיים של ההסתד־רות ובתיאום עם מפ"ח, וכן משלחות רשמיות של ח"כים ואורחים מחו"ל.

★ מזכיר מפ"ם דחה את פנייתו של מ. פעיל

מזכיר מועצת פועלי חיפה, אליעזר מו־לק, דחה את פנייתו של מאיר פעיל, מראשי רשימת „מוקד", להסדיר לו פגישה עם פועלים במפעלי תעשיה בחיפה.

מאיר פעיל פנה במכתב אל מזכיר מפ"ח וביקשו להסדיר עבורו פגישות עם פועלים במפעלים הנמצאים בתחום טיפו־לה של מפ"ח. בנמקו פנייתו, טען, כי עם התקרב הבחירות להסתדרות הולכים ומת־רבים ביקורי המזכ"ל, יצחק בן אהרון, במפעלים השונים בחסותן של מועצת הפועלים. לאור זאת, סבור מ. פעיל כי שירותי מועצת הפועלים חייבים לעמוד לרשותן של כל הרשימות המתמודדות בבחירות להסתדרות.

במכתבו למאיר פעיל מאשר מזכיר מפ"ח, כי ביקוריו של מזכ"ל ההסתדרות, כביקוריהם של נציגיה המוסמכים האח־רים של ההסתדרות, הם בחסותה של מפ"ח. בביקוריו במפעלים, המתקיימים במשך כל ימות השנה, במשך הקדנציה כולה, לא מופיע בן אהרון כנציג מפלגה, אלא בתוקף תפקידו כמזכ"ל ההסתדרות. נוהג זה הוא שגרתי במשך כל ימות השנה, והוא לא נפסק בימים שלפני בחירות.

בביקורים התכופים בימים אלה, כותב אליעזר מולק, תובעים נציגי ההסתדרות מהפועלים להשתתף בהצבעה ביום הבחי־רות, ובכך להפגין את כוחה של ההסת־דרות, אך אין פה תביעה בשם מפלגה כלשהי!

„הבהרנו לא פעם — כותב מזכיר מפ"ח — לכל המפלגות, (כולל המערך) כי איננו מסכימים להפוך את מקומות העבו־דה לזירה להתגוששות בין מפלגתית בכל ימות השנה וגם בימים אלה שלפני הבחי־רות".

העתקי המכתב שוגרו למזכ"ל ההסתד־רות, יצחק בן אהרון, ליו"ר וועדת הבחי־רות המרכזית, אפרים דיינר, וליו"ר וועדת הבחירות המקומית, אריה ליסוצקי.

פועלים חברי גח"ל תומכים במערך ובמפ"ח

לחברי וועד הפועלים במפעל „אוטו־קרס", לייצור רכב בטירת הכרמל, יש בימים אלה דילמה רצינית. כאנשי מפלגה הם נקרעים בין רצונם להצביע עבור מפלגתם — גח"ל, אולם אין הם יכולים להתכחש לעובדה שמפ"ח, בהנהגתו של אליעזר מולק, ובטיפולו המסור של ישראל אהרונוביץ, בנוסף לסיוע של השרים אל־מוגי וספיר — היא שמנעה את סגירתו של המפעל.

בשיחות פרטיות, הודו אנשי הוועד מטעם גח"ל, שלדעתם עשתה עבורם ה־מועצה רבות, בשעה שהמפעל היה נתון בקשיים אדירים, והיא ראוייה איפוא לאמונם בבחירות להסתדרות.

בעת ביקורו של מזכ"ל ההסתדרות, יצחק בן אהרון, במפעל, כיבדו אותו העובדים במחיאות כפיים ספונטניות, ש־הביעו יותר מכל את רחשי ליבם של העובדים והפועלים, שממצב של מפעל כושל הצעידו את המפעל בסיוע ובתמיכה ההסתדרותית לקראת ייצור ומאזנים חיו־ביים.

למענם -
לבטחונם -
לשלוותם -
לאושרם -
ליציבות חייהם -
הצבע
אמת
המערך / מפלגת העבודה הישראלית - מפ"ם

מוגש כפרסום ע"י מטה הבחירות של המערך במחוז חיפה

חשיבותו של מצע

„אני גאה בחברי השרים, שהצליחו להתעלות ולהתגבר על חילוקי הדעות שהיו ביניהם בענייני מדיניות חוץ ובטחון — ולהגיע להסכמה. אני משוכנע כי גם בשאר התחומים נצליח להגיע לידי הבנה והסכמה ולהביא בפני הציבור מצע שקול ומאוזן" — דברים אלה אמר שר העבודה, יוסף אלמוגי, בהופיעו בפני וועדות המצע של המערך בחיפה.

השר הדגיש את חשיבותו של המצע (בעיקר במפלגת העבודה) שהינו פועל־יוצא של מגוון הדעות הקיים, ומציג תכנית פעולה מוגדרת ברורה וניתנת לביצוע. הציבור כיום, כציבור חושב, לא מצביע רק עבור אישים, אלא, בעיקר עבור תכנית עבודה שמציגה בפניו המפלגה. אם כי, הוסיף, כל אדם שממלא שליחות ציבורית מביא עמו סגנון ודרך עבודה משלו.

השר אלמוגי ביקש מחברי וועדות ה־מצע לעבד בהקדם מצע אשר שליחי המע־רך יוכלו להגשימו. לגבי הציבור — תהיינה אלה הבטחות שניתן לקיימן.

מר אברהם וולפנזון, מרצה באוניבר־סיטת חיפה, הירצה בפני הוועדה על דרכי הכנת המצע במפלגה הוא הדגיש את החשיבות במורכבות הוועדה, הכוללת אנשי מחשבה ומעשה שביכולתם להגיש לציבור מצע ובו מחשבות ורעיונות חד־שים, המסוגלים לעמוד במבחן הביצוע. במפלגה גדולה כמפלגת העבודה, זהו קושי עצום. המפלגה חייבת להציג בפני הציבור מצע שתוכל לבצעו, בידה, שלא כבמפלגות קטנות, המכשיר לביצוע. המפ־לגות הקטנות יכולות תוך ידיעה כי הינן רחוקות ממצב בו תצטרכנה לבצע את אשר הבטיחו.

יו"ר וועדות המצע, אורי אגמי, בירך את חברי הוועדות והציע לכל וועדות המשנה לנהוג בדרך בה נוהגת וועדת המצע לעיריית חיפה, המזמינה את הציבור להעלות הצעות ורעיונות.

גישה חדשה בענינים מוניציפאליים

„יש לתת תשובה הולמת למעמדם של שכונות ורובעים עירוניים שבגודלם וב־היקפם אינם נופלים מאלה של רשויות מקומיות עצמאיות השוכנות בקרבתן".

התשובה המתאימה, לדברי חה"כ משה שחל, היא בהקמת מועצות משנה עירוניות בשכונות ורובעים אלה, דבר שיאפשר האצלת סמכויות לתושבים עצמם כדי ש־יטפלו בענייניו הספציפיים של מקום מגו־ריהם וזאת במסגרת עיריית האם.

חה"כ שחל דיבר בכנס עובדי קואו־פרציה שנערך בחיפה והדגים שכשם שיש צורך להקים „מועצות משנה" בשכונות, לטיפול בנושאים לוקאליים־ספציפיים, יש לדעתו להקים „עיריות גג", שיטפלו בנו־שאים בעלי עניין משותף המחייבים רי־כוז מאמצים משותפים.

הקמת מועצות המשנה תביא ליתר דמו־קרטיזציה של השלטון המקומי ותתן אפ־שרות לכל רובע ושכונה להשפיע במישור הלוקאלי.

עיריית גג יכולה לעמוד, בצורה איתנה יותר, בפני לחצים מופרזים של השלטון המרכזי.

„עיריית גג" לא תפגע חלילה, המשיך חה"כ שחל, במעמד המוניציפלי של ה־רשויות המקומיות הנוגעות בדבר. נהפוך הוא — היא עשויה להעניק לרשות מקו־מית קטנה וחלשה יחסית את הכוח האמ־צעים והמשאבים הדרושים לפתרון בעיות שעד לאותה עת היו בבחינת „טאבו" לגביה.

הקמת מועצות משנה ועיריות גג יתנו תשובה גם לבעיית הידוק הקשר בין הבוחר ונבחריו ויקרבו הנהגת בחירות אישיות ברשויות המוניציפליות.

חודשה פעילות הועדה לבדיקת המצב המוניציפאלי בחיפה

בתקופה האחרונה הועלו הצעות שונות באשר למבנה המוניציפלי הרצוי במרחב חיפה. ההצעות ראויות לבדיקה ולמחקר יסודיים ולכן החליט השר יוסף אלמוגי, מועמד המערך לראשות עיריית חיפה, ל־חדש פעילותה של הוועדה לבדיקת המצב המוניציפלי במרחב חיפה.

הוועדה, שבראשה עומד פרופסור יוחנן אילון מן הטכניון, וחברים בה ראשי הרשויות המוניציפליות במרחב חיפה, בצד אנשי מדע, מינהל ואישי ציבור אחרים — מונתה כבר בפברואר 1972 ע"י ראש עיריית חיפה המנוח — משה פלימן ז"ל — כוועדה של מפלגת העבודה במטרה לבדוק את המבנה, היעילות וההתאמה של המערכת המוניציפלית במרחב חיפה בהתחשב בתקופה ובצרכי האוכלוסיה.

על דעת כל חברי הוועדה סוכם, בפגי־שתה הראשונה, כי מן הראוי לבחון את הנושא ראשית מן ההיבט הפוליטי־מוני־ציפלי — ולאחר־מכן יש לבחון את הצד־דים הטכניים של ההצעה שתגובש בוועדה

כהה בין בר־לב ויריב לבין וייצמן ושרון ?

„המערך הימני, המנסה ללכת לבחירות כנושא דגל הבטחון ושלמות הארץ. מת־פאר ב„גנרלים" שלו. בענייני בטחון, שקולים בעיני רבין, בר־לב ויריב, כנגד עזר ויצמן ואריק שרון — אם לא יותר" — דברים אלה, אמר השר אלמוגי בהופיעו באסיפת עם בקרית־אתא. בהמשך דבריו הוסיף השר והדגיש, כי המערך הימני. הינו למעשה כוח אנטי־פועלי המנסה לשבור את מבצרו של הפועל מבפנים.

קשה להיות ליברלי בגח"ל

חיים פרנס, יו"ר איגוד העובדים הליברליים בחיפה, תובע את המקום הראשון ברשימת גח"ל למפ"ח, למרות שלפי הסכם בין סיעת „תכלת לבן" של „חירות" לבין איגוד העובדים הליברליים — הסכם שנעשה עם הקמת גח"ל — צריך לעמוד בראש הרשימה מי שכוחו היה חזק יותר בעת הקמת גח"ל.

בחיפה הייתה הראשות בידי סיעת „תכלת לבן", שהיא הגדולה בין השתיים, בעוד נציג איגוד העובדים הליברליים היה במקום השני.

פרנס טוען למקום הראשון, בנימוק שהוא פופולארי יותר בציבור העובדים בחיפה, וכי הבסיס היום איננו צריך להיות, זה שהיה בעבר.

הוא דרש זאת גם בעבר, אולם ויתר על דרישתו, מפני שבבחירות 1965 היה איש חירות, ח"כ אברהם טייאר, בראש הרשימה.

„תכלת־לבן" לא יוותר.

פרנס שוב ירוץ שני.

בעת ובעונה אחת מנהל חיים פרנס, עובד בכיר בעיריה, מאבק על המקום בסיעת גח"ל למועצת עיריית חיפה. לשם כך הוא כבר התפטר כחוק מעבודתו בעירייה.

סיכוייו לרוץ במקום ריאלי למועצת העיריה — קלושים.

מחווה של המערך בחיפה כלפי המפלגות הקטנות

כדי לאפשר למפלגות הקטנות להיות מיוצגות כחברות בכל וועדות הקלפי, החליט המערך בחיפה והציע לוועדת הבחירות להסתדרות, לוותר על חלק מהייצוג המגיע לו בוועדות הקלפי — לטובת המפלגות הקטנות, שעל פי האחוזים הנהוגים בקביעת יושבי הראש והחברים בוועדות הקל־פי, לא היו זוכות לייצוג נאות בכ־60 קלפיות.

על כן מסר חה"כ משה שחל, מרכז מטה הבחירות של המערך ב־חיפה.

ראוי לציין כי צעד זה של המערך בחיפה הינו ללא תקדים במערכות הבחירות עד כה והינו ייחודי בשלב זה, לחיפה בלבד.

מפלגות הליכוד לא הוכיחו עצמן

המפלגות המנהלות מו"מ על הרכבת שימת „הליכוד" לא הוכיחו את יכולתן הכלל במסגרת מוסדות השלטון — אמר ח"כ משה ורטמן, באסיפה אזורית בכרמל.

ורטמן ציין, כי משך כל תקופת השתתפותם בממשלת הליכוד הלאומי חיפשו אנשי גח"ל כל תירוץ כדי לצאת מן הממשלה. יציאתם של שרי גח"ל מהממשלה, בטענה שזו עומדת לאבד את הישגי מלחמת ששת הימים. הוכחה כמוטעית.

בהתייחסו לעצם הקמת „הליכוד הימני", ציין כי המאבק בין המערך הפועלי והליכוד הימני איננו רק בין שתי קבוצות פוליטיות גדולות, אלא בין שתי תנועות חברתיות ומדיניות. כל מה שרוצה „הליכוד הימני" הוא לנגח את תנועת העבודה ולפגוע בזכו־יות ציבור העובדים במדינה.

בהוצאת מטה הבחירות של המערך במחוז חיפה
העורך: אברהם וולפנזון
כתובת המערכת: בית מפלגת העבודה, ככר „סולל בונה", חיפה

למען
דור העתיד -
למען
עתיד טוב
לדור הצעיר -
למען
יציבות ושגשוג -
הצבע
אמת
המערך / מפלגת העבודה הישראלית - מפ"ם

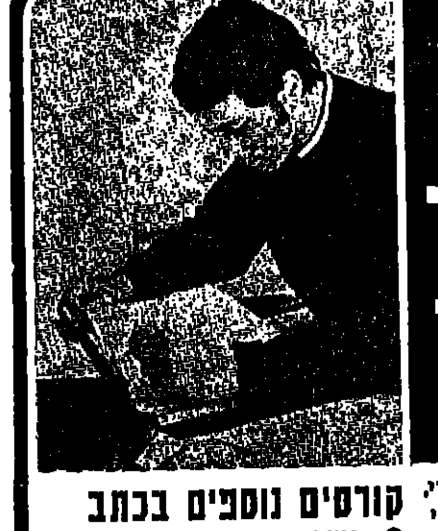

התכונן לבחינות הבגרות בביתך

אנו נכין אותך בביתך, בזמנך הפנוי, ולפי הקצב המתאים לך, למועדי הבחינות הנוחים לך. טובי המורים בארץ יבדקו את שיעוריך. כל לומד רשאי להשתתף בהרצאות ותרגילי סיכום בשלוחת המכון הקרובה אליו - ללא תשלום נוסף. הנחה של 25% לחיילים.

קורסים נוספים בכתב
- תכנות מחשבים
- רדיו אלקטרוניקה כולל חלקים ומכשירים
- צילום — כולל מכשירי פיתוח
- גרפיקה שימושית
- מינהל עסקים
- אדריכלות פנים

לקבלת תכנית לימודים חינם פנה אישית או שלח התלוש הרצ"ב לת.ד. 28124 תל־אביב.
(1)
שם: .... מעוניין בלימוד: ....
כתובת: .... טל. ....

בכל מקום בארץ פנה אישית או בכתב ל ת.ד. 28124 ת"א

תל־אביב רח' סלומון 7 (תחנה מרכזית)	חיפה רח' בלפור 5 ([illegible] החייל)	רמת־גן רח' ז'בוטינסקי 61 (מול קולנוע רמה)	באר שבע רח' החלוץ 86 (מול קולנוע שבים)
חולון רח' סוקולוב 48 (ליד הסופרמרקט)	פתח־תקוה רח' ההגנה 17 (כפרבה)	ירושלים רח' אגריפס 8 (מול קולנוע עדן)	רחובות רח' יעקב 3 (מול אורה)

המכללה הישראלית להשתלמות בהתכתבות

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

בית־ספר מכני תיכון

לימודים אכסטרניים לבגרות — אורט ישראל

ההרשמה נמשכת!

לימודים לבחינות בגרות ומוקדמות חיצוניות

למועד אפריל 74. התאמה מיוחדת למסיימי כתות י"א תיכוניים ומקצועיים.

הלימודים בתל־אביב, חיפה, לוד, כפר־סבא.

פרטים והרשמה:

מזכירות ביה"ס שד' דוד המלך 39 תל־אביב טל. 269165
בימים א', ג', ד' 7.30—14.30
בימים ב', ה' 8.00—18.00
ביום ו' 8.00—12.00

פרוספקט יועבר לכל דורש!

תיכון רון

הכנה לבחינות

בגרות ומוקדמות
לשנת הלימודים תשל"ד
לימודי בוקר י', י"א, י"ב
מגמות: ריאלית, הומנית, ביולוגית־כימית, דו־לשונית (אנגלית—צרפתית)

לטכניון ולאוניברסיטה
מגמות: מתמטיקה ופיסיקה
מועד: דצמבר 1973

✱ קורס למתמטיקה לתלמידים נכשלים

לבוגרי תיכון „רון" ולחיילים תנאים מיוחדים

נמשכת ההרשמה ללימודי בוקר — תחלת ההרשמה ללימודי ערב אפריל 1974

פרטים והרשמה: רחוב סמולנסקין 7 תל־אביב, טלפון 229960.

המכללה של הדסה
ירושלים

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

מודיעה על

הרשמה לשנת הלימודים תשל"ד
למגמה למדעי המחשב
לקראת תואר הנדסאי מחשבים

משך הלימודים שנתיים בלימודי בוקר

בין הנושאים הנלמדים:
- מבנה מחשבים
- שפות תכנות: קובול, אסמבלר, פורטרן
- ניתוח מערכות
- תכנה לתקשורת
- תכנה לבסיסי נתונים וכו'

הלימודים משולבים בתרגול אינטנסיבי במחשב י.ב.מ. 370/165, באמצעות מסופים לעיבוד נתונים ומסופי „שיתוף זמנים" המותקנים במכללה.

מתקבלים תלמידים בעלי תעודת בגרות. עדיפות ניתנת לתלמידי מגמות ריאליות.

סטיפנדיות והלוואות: משרד העבודה מעמיד לרשות התלמידים הלוואות. המכללה מעניקה מספר מלגות לתלמידי שנה ב' המצטיינים בלימודיהם.

פרטים והרשמה: בכל יום בין השעות 1—9 במשרד המכללה, רח' הנביאים 37 ירושלים, טל' 222291.

די־גרפיקה

נפתחים קורסי־ערב
בתל־אביב • בחיפה

מתקבלים רק בעלי כשרון ונתונים מתאימים לאחר מיון קפדני. בוגרי הקורסים יקבלו הפניה למקומות עבודה מתאימים — בהתאם לחישגיהם.
לקבלת פרטים נא לצלצל לטל. 739193 ת"א, טל. 668048 חיפה.

או מלא וגזור:
(1)
לכבי המדרשה לגרפיקה ולציור,
שליד „סטודיו ציור", ת.ד. 36239 תל־אביב
נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה
שמי..................
כתובתי..................
גיל..................

---

25 שנים למדינת ישראל

היא תקופת רבת השיגים בכל השטחים וכל העם מתגאה בהם. לציון מועד חגיגי זה, החלטנו להקים קרן מילגות בת 100.000 ל"י שבאמצעותה נעזור ל־1000 תלמידים חדשים לרכוש ידע, השכלה והשתלמות במקצוע. לבחירתך 500 קורסים ומקצועות, הניתנים ללימוד בביתך ובזמנך המנוי, בשעותנו החסכונית והיעילה, ובניהם:

מדעי המסחר	טכנאות והנדסה	השכלה כללית
☐ הנהלת חשבונות	☐ בנין	☐ בחינות בגרות ומוקדמות
☐ מני חשבוני מדופלמים	☐ מכונות	☐ בחינות מיון לטכניון
☐ פקידות ומזכירות	☐ חשמל	☐ בחינות מלואים למורים
☐ ראית חשבונות	☐ חשמלאי מדופלם	☐ פסיכולוגיה
☐ כלכלה ומשק	☐ שרטוט טכני	☐ אנגלית (כל הדרגות)
☐ ציור וגרפיקה	☐ רדיו וטלויזיה	☐ עברית (כל הדרגות)
☐ תמחיר	☐ רדיו מעשי (קיט)	☐ ערבית
☐ ארגון ונהול	☐ אלקטרוניקה	☐ צרפתית ☐ גרמנית
☐ בנקאות	☐ תכנות מחשבים (בשפה האנגלית)	☐ O.C.E.
☐ עתונאות		☐ Cambridge Proficiency

שמי__________ כתובתי__________

25% הנחה משכר לימוד!

זוהי הענקה מיוחדת במינה, אשר אותה [illegible] לכל לטובת קידום עתידך. הפקד את הכשרתך בידינו המאומנות. אנו בעלי נסיון המתויין בתור בית הספר בכתב הגדול בארץ והחשובים בעולם. לשם קבלת פרטים מלאים ופרוספקט חנם סמן את הקורס המבוקש ושלח את התלוש בהקדם!

ירושלים — בן־יהודה 2, ת.ד. 1259
תל־אביב — פינסקר 3, ת.ד. 4637
חיפה — בלפור 9, ת.ד. 4123

המכונים הבריטיים

למדי מקצוע ב־3 חדשים
במקום מגוריך־בכל הארץ

נקבנות בשיטת I.B.M.

מקצוע שאין בו אבטלה והשתכרי טוב יותר. לאחר שתסיימי תוך 3 חדשים, נפנה אותך למקום עבודה מתאים ללא תלות בגיל והשכלה.

לימוד
בוקר • צהרים • ערב
לפי בחירה

קורס בתכניות חינם למעונינות

• תעודת הסמכה •

פרטים והרשמה במשרדי
"המכון להכשרה מקצועית"
בשעות 9 - 1 לפנה"צ 4 - 8 אחה"צ

תל־אביב רח' סלומון 7 (תחנה המרכזית)	ירושלים רח' אגריפס 8 (מול קולנוע עדן)
רמת־גן רח' ז'בוטינסקי 61 (מול קולנוע רמה)	רחובות רח' יעקב 3 (מול אורה)
חיפה רח' ביאליק 17 (פינת רח' הרצל)	רמלה רח' וורדאו 8 (בסמוך [illegible])
חולון רח' סוקולוב 48 ליד הסופרמרקט	
פתח־תקוה רח' ההגנה 17 (כפרבה)	באר שבע רח' החלוץ 86 (מול קולנוע שבים)

המכון מודיע על
פתיחת הקורסים הבאים:

★ הנהלת חשבונות סוג 1
★ הנהלת חשבונות סוג 2
★ הנהלת חשבונות סוג 3
✱ הלימודים בפיקוח משרד העבודה
✱ בחינות הסיווג — בכיתת הלימוד
✱ המורים רואי חשבון מוסמכים

פרטים והרשמה:
כל יום בין השעות 8.00 עד 19.00, יום ו' עד שעה 13.00.
תל־אביב:
משרד ראשי: שד' דוד המלך 39 ת"א טל' 267436, 264193
משרד הצפון: שד' החשמונאים 6 ת"א טל' 12634
ירושלים: רח' יפו 68 (בית סולכור) טל. 226455
חיפה: רח' הנביאים 20 טל. 666182, 664671.
בהרשמה יש להציג תעודות המעידות על השכלה.

משרד העבודה — המכון להשתלמות מקצועית משולבת — אורט ישראל

תכנות מחשבים

נפתחים קורסי ערב
בתל־אביב • בחיפה ירושלים ובאר־שבע

מתקבלים רק מסיימי 12 שנות לימוד בעלי נתונים מתאימים — לאחר מיון קפדני.

בוגרי הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים, יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים בהתאם להישגיהם.

לקבלת פרטים נא לצלצל:
לטל. 739193 ת"א וטל. 668048 חיפה.

לכב' המכון להכשרה מקצועית: 1
ת.ד. 28125 תל־אביב (למספר 111)
נא לשלוח לי פרוספקט על הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים.
שמי..................
גיל..................
השכלה..................
כתובתי..................

עיצוב־פנים
אדריכלות־פנים

נפתחים קורסי־ערב
בתל־אביב • בחיפה
בירושלים • בבאר־שבע

מתקבלים רק בעלי כשרון ונתונים מתאימים לאחר מיון קפדני.

בוגרי הקורסים יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים בהתאם לחישגיהם.

לקבלת פרטים נא לצלצל:
לטל. 739193 ת"א ולטל. 668048 חיפה

לכ' המכון להכשרה מקצועית,
ת.ד. 36239 תל־אביב (למספר 3)
נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי עיצוב ואדריכלות־פנים.
שמי.................. גיל..................
כתובתי..................
1

תיכון אנקורי

בגרות אקסטרנית

קורסי־ערב
כל מקצועות הבגרות, או חלקם, למועדים:
אפריל 74' •
אוקטובר 74'.
נמשכת החרשמה

כתות־בוקר
לכל הכיתות
לשנת תשל"ד,
בכל המגמות.
הלימודים לפי חוק הפיקוח.

ספרי הלימוד וכל חומר העזר — חינם

סירקין 3, ת"א, ליד בוגרשוב / בן־יהודה 46, טל. 288718 • 282314

למד עיצוב פנים בביתך בזמנך הפנוי

האם אתה אוהב רהיטים יפים?
האם אתה מרגיש כי יש ביכולתך לעצב ולהביע רעיונות חדשים?

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב מוכנים לבדוק את כשרונך והתאמתך למקצוע אדריכלות פנים בביתך.

ללא תלות בגיל והשכלה

לכבוד „המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל־אביב למסי 98
אבקשכם לשלוח אלי, ללא כל התחייבות בכספים מצידי, חוברת הסברה ומבחן התאמת כשרון למקצוע אדריכלות פנים.
שם: .... גיל: ......
כתובת: .... טל: .... (1)

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

טכניקום

נפתחים קורסים חדשים בלמודי יום וערב

אלקטרוניקה־טלויזיה
חשמלאים מוסמכים
אלקטרוניקה תקשורת

סוג 2 (אלקטרונאים מוסמכים)
בפקוח
משרד העבודה
חיפה הרצל 44. ת"א בן יהודה 28

לקראת החגים!!!

20.- ל"י הנחה!

על קורס כתיבה במכונה

השיטה שבשימוש צה"ל

לנרשמים בתאריכים
9 עד 25 בספטמבר

אינך חייב להתחיל ללמוד מיד, כדי לזכות בהנחה — עליך רק להרשם במשך תקופה זו!

* למד כתיבה במכונה באנגלית או בעברית (שיטה עיוורת) תוך 12 שעות בלבד, — בשיטה אורקולית בינלאומית היחידה בישראל!
* הצלחה מידית מובטחת!!

סייט אנד סאונד

תל־אביב: רחוב אלנבי 98, טלפון 624281 (8.00—20.00)
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 5 (8.00—13.00 ; 15.30—19.30)

בוקר ← אחוד בתי ספר → **ערב**

טכניקום הרמס

נמשכת ההרשמה לשנת לימודים תשל"ד
לקורסים חד־שנתיים אינטנסיביים להכשרה מקצועית

- **אלקטרוניקה**
- **רדיו - טלויזיה** כולל טרנזיסטורים
- **שרטוט** לעיצוב פנים מכונות • בנין וארכיטקטוני
- **גרפיקה**
- **פקידות** כללית
- **מזכירות**
- **הנה"ח**
- **כתבנות**

ספרי הלמוד, כלי השרטוט וכלי העבודה מסופקים ע"י ביה"ס
מעבדות, חדרי שרטוט וחדרי עבודה מעשית

תל אביב בן יהודה 28 **חיפה** הרצל 44

טכניקום

שרטוט

בנין • טכני (מכונות)
עיצוב פנים - שרטוט

בפקוח
משרד העבודה
חיפה הרצל 44. ת"א בן יהודה 28

כתיבה במכונה
תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למסחר
„רימון"
ת"א, רח' דיזנגוף 85
טלפון 281985
שיטת עיוורת
פיקוח ממשלתי

בוסר קצר והדרכה מקצועית מעולה
החלה ההרשמה לקורס הקרוב
ספרות נשים
קורסים יום וערב
דיאנה
תעודה מוכרת למסיימות
ריינס 1 ת"א ככר דיזנגוף
טל. 226066

האם אתה מתעניין בגראפיקה? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגראפיקה בביתך בזמנך הפנוי? סטודיו פ' ע"פ בשתוף המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב יבחנו בביתך את כשרונך והתאמתך למקצוע הגראפיקה!

לכבוד
המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב
ת.ד. 28124 ת"א למסי 77
אבקשכם לשלוח אלי ללא כל התחייבות בספית מצידי חוברת הסברה ומבחן התאמת כשרון למקצוע הגראפיקה.
שם: .... גיל: ......
כתובת: .... טל: ......

ללא תלות בגיל והשכלה

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

משרד העבודה / משרד החינוך והתרבות / אורט ישראל
המכון הממשלתי להכשרה טכנית

המרכז להכשרה טכנולוגית

נפתחות כתות חדשות

ללמודי קדם-הנדסאים

במסלול ערב ויום

* מתקבלים בוגרי בתי־ספר בעלי השכלה של י"א כתות תיכון, או מקצועי.
* המסיימים בהצלחה יהיו זכאים להירשם ללימודי הנדסאות במגמות השונות.

להרשמה יש להביא: —
א. העתקי תעודות המעידות על ההשכלה המתאימה.
ב. 2 תמונות.
ג. פנקס מילואים או אישור מצה"ל.

פרטים והרשמה:
בשעות 08.00 בבוקר ועד 19.00 במשרד הראשי: שד' דוד המלך 39, ת"א, טל' 264193, 267436.

שגרירות הרפובליקה הפדראלית של גרמניה
מרכז התרבות

שיעורים ללימוד השפה הגרמנית

בשעות לפנה"צ, אחה"צ ובערב

החל מ־30 בספטמבר עד 27 בדצמבר 1973

ההרשמה בימים: 13—9 ומ־16 עד 20 בספטמבר 1973
בין השעות 13.00—18.00
במשרד מרכז התרבות תל־אביב, ככר מלכי ישראל 19, קומה ב'.

ליתר פרטים להתקשר טלפונית: 36 90 23 / 03 בלבד
דמי לימוד (כולל ספרי לימוד)
בקורס של 2 שעות בשבוע 60 ל"י * בקורס של 2 שעות פעמיים בשבוע 110 ל"י

דמי הלימוד יש לשלם במזומן בעת ההרשמה

גברתי, מעתה גם אצלנו!

גזירה ותפירה אקסקלוסיבית

קורסים בקר - קורסים ערב

1. **קורס גזירה ותפירה - לבגדי ילדים**
2. **קורס גזירה ותפירה - לבגדי נשים**
3. **קורס גזירה - לבעלות ידע מוקדם בתפירה**

לפרטים והרשמה אנא פנו:
משרדי המחוז: שד' החשמונאים 6 (שכ' מונטיפיורי) ת"א טל' 32634.
המשרד הראשי: שד' דוד המלך 39, תל־אביב, טל' 267436, 264193.

המשרדים פתוחים בימי א'—ה' בין השעות 07.30—19.00
בימי ו' בין השעות 07.30—13.00

הערה: מספר המקומות מוגבל

משרד העבודה — המכון להשתלמות מקצועית משולבת — אורט ישראל

האופנה העילית בביתך!

אנו נכשירך
לתפור כל דגם וכל גיזרה לפי „בורדה", תוך 15 פגישות.

אנו מעניקים
טיפול אישי לכל תלמידה.

פני אלינו עוד היום

ת"א: שד' דוד המלך 39, טל. 267436, שד' חשמונאים 6, טל. 32634, 264193, רח' יבנה 16.
ירושלים: בית סולכור, רח' יפו 68, טל. 226455
חיפה: רח' הנביאים 20, קומה ד', טלפון 666182, 664671.

משרד העבודה — המכון להשתלמות מקצועית משולבת — אורט ישראל

★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★ טלוויזיה ★ רדיו ★

יום ו'

7.9.73

8.05 (א) בחירות 1973: סקירה
8.10 (א) קלגיום מוסיקום: מו־צארט; ע״פ י.ס. באך: אדאג׳ו ופוגה בפה־מג׳ור; שדביל: סונטה מס׳ 3 לשני חלילים; בטהובן: רביעייה במי־במול מג׳ור
9.05 (א) מהקלטות תזמורת רשות השידור: באך: קונצ׳רטו בדו־מג׳ור לשני פסנתרים ו־תזמורת (בניצוח ס. קומיסיונה); גרשווין: „אמריקני בפריס״ (בניצוח מנדי רודן); באך: טוקטה ופוגה (בניצוח מנדי רודן); בראהמס: סימפוניה מס. 1 (בניצוח לוקאס פוס)
11.15 (צ) פסגת המצעד הלועזי
11.30 (צ) אורח לצהריים
12.30 (צ) העקרה היהודית: עם חנה זמר
1.05 (צ) ד״ש עם שיר
1.30 (צ) שאלה לרגע

ליאון פרוצקי
שידור ישיר (ב) 5.05

2.09 (ב) עד ארבע
3.05 (צ) הפטרת השבוע
3.10 (א) קבלת שבת: פרשת „כי תצא״
3.10 (צ) על נושא אחד
4.05 (צ) מצעד המרגנית
4.06 (א) המזרח התיכון
4.07 (ב) מי מפחד ממוסיקה קלאסית
4.30 (א) מוסיקה קלסית בבקשתך
4.30 (ב) על קצה המזלג
5.05 (ב) שידור ישיר: 1940 — רצח טרוצקי במכסיקו
5.05 (צ) האיש הזה הוא מסוכן: תסבית כותה
6.05 (א) מה נשמע
6.05 (ב) השואות ראשונות
6.05 (צ) מגזין לעניני צבא
6.30 (א) שבועון לספרות
6.45 (צ) מסורת, מסורת
7.02 (ה) פסקול
7.05 (א) ההוד השבועי
7.05 (צ) יום השישי הקצר של דיבי כמוסי
8.05 (ה) חיים מעודבים
8.05 (צ) [illegible]
9.05 (א) קונצרט ליל־שבת: אל־ברכטסברגר: קונצ׳רטו לאר־רגאן ותזמורת. פרוקופייב: קטעים מתוך הבלט „פרח הסלע״
9.05 (צ) מכרייה מפולפלות
9.06 (ב) מאוצר הסרטיה: דיון על המוסיקה בזמר הישראלי, בהשתתפות יחזקאל בראון, משה וילנסקי, נורית הירש, יאיר רוזנבלום ומתי כספי
10.05 (ב) אני עושה לי מנגינות
10.05 (צ) שירים כלבבי: עם גילה אלמגור
11.05 (א) סיפורדיו: „בוקיולו ומר־רהרי״, מית סר ביובאני
11.05 (ב) זה קרוב ללבי: עם המשפטן זאב מגל
11.05 (צ) הוא והיא: רוברטה פלאק ודיי צ׳ארלס
11.35 (א) צלילים שאהבנו
00.05 (צ) שיחות חצות: עם דוד אבידן
00.10 (א) רגע של שיר
00.10 (ב) לילה של כוכבים

חדשות מא׳ עד ו׳

6.05 (ב); 7.00 (ב); 8.00 (א, ב); 9.00 (א, ב); 10.00 (א, ב); 11.00 (א, ב, צ); 12.00 (א, ב, צ); 1.00 (א, ב, צ); 2.00 (א, ב, צ); 3.00 (א, ב, צ); 4.00 (א, ב, צ); 5.00 (א, ב, צ); 6.00 (א, ב, צ); 7.00 (א, ה, צ); 8.00 (א, ה, צ); 9.00 (א, ב, צ); 10.00 (א, ב, צ); 11.00 (א, ב, צ); 12.00 (א, ב, צ); 01.00 (ב).

הטלוויזיה הכללית

3.00 משפחת פרטרידג׳
3.25 לקראת שבת
6.00 קיצור החדשות (ערבית)
6.02 סרט עלילתי (ערבית)
7.45 חדשות (ערבית)
8.05 שיר שבת
8.10 השבוע יומן אירועים
9.00 סרט טלויזיה: „פרשה בקפיטול״: גלן הווארד שולח עיתונאית צעירה כדי לגלות מה מסתתר מאחורי העיתונאית ורוניקה סטיוארט, אחת הדמויות החזקות בגבעת הקפיטול. משתתפים: ג׳ין בארי, סוזן פלשט, לאורי הגמן, ומרצדס מקקמברידג׳
10.1. „לא טוב האדם היות לבדו״: על היחסים בין שני המינים מזווית ראיה מנוחכת מגיל הילדות עד לריב הראשון אחרי החתונה
10. פסוקים לשבת וחדשות

הטלוויזיה הלימודית

8.15 חשבון ד׳ — תחושת המספר והכמות ● 09.05 גיאומטריה ד׳ — מרובעים ● 14.00 המדור לשון — מי יפצא את המטמון ● 14.20 סיפור שאהבתי — אני ותלי בארץ הלמה ● 14.39 מה־שבה אפשרית עם טוביה צפיר — למה סבע?

שבת

8.9.73

7.6 (ב) חדשות
7.16 (ב) זמר זמר לך
8.00 (א, ב) חדשות
8.06 (א) שחרית לשבת
8.09 (ב) תנו לשמש יד
8.55 (ב) עזריה אלון על נוף הארץ
9.00 (א, ב) חדשות
9.05 (א) עולם המדע: על הכינוס ה־8 של האגודה הבינלאומית לסכרת
9.35 (א) חידון מוסיקלי
9.55 (ב) פעם אחת ירושלים
10.00 (א, ב) חדשות
10.05 (א) יומן השבוע
10.05 (ב) קלאסי וקל
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (ב) „צוללת צהובה״: משירי החיפושיות. מגיש יוסי בנאי
11.05 (צ) [illegible]
11.06 (א) הכסף עולה: „הפליטים״ מאת תרזה סטינגן

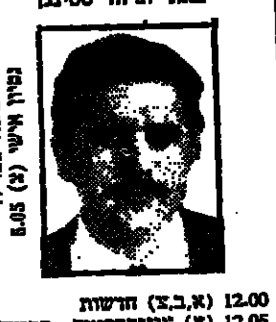
משה ספרית
נסיון אישי (צ) 5.05

12.00 (א, ב, צ) חדשות
12.05 (א) אוניברסיטה פתוחה בישראל: דיון בהשתתפות פרופ׳ שניאור ליפסון, ד״ר יחזקאל כהן וד״ר בול ורמן
12.05 (ב) על גלי יביא
12.05 (צ) מסיבת הפתעה לשייקה אופיר
1.00 (א, ב, צ) חדשות
1.05 (א) קונצרט צהרי שבת: הנדל: סויטה מתוך „מוסיקה על פני המים״; קאודיוזו: קונצ׳רטו למנדולינה ולתזמורת; גלאזונוב: סויטה מתוך הבלט „עונות השנה״
1.05 (ב) בימות ובדים
1.05 (צ) שאלות אישיות: יעקב אגמון עם מירה אברך
1.40 (ב) פרקי חזנות
2.00 (א, ב, צ) חדשות
2.35 (ב) מוכר התביב
2.53 (ב) זכרונות איי
3.00 (ב, צ) חדשות
3.05 (צ) קול־ברזולום
4.00 (ב, צ) חדשות
[illegible]
5.06 (א) צלילים מלוא חפניים: עם המלחין רם דע־פעו
6.00 (א, ב, צ) חדשות
6.05 (א) רסיטל: בינה אהרונובה־לוי (פסנתר): ברטוק: אימפרוביזציות אופ. 20; גריג: סונטה אפ. 7
6.05 (ב) הנושא בטיפול
6.05 (צ) במזל גדי: עם גדי יגיל
6.30 (ב) ממגרש הספורט
6.40 (א) רומנסות ספרדיות
6.45 (צ) קוראים לי גאוה הן: הסכיתון בהמשכים
7.00 (א, ה, צ) חדשות
7.00 (ב) עברית לעם
7.02 (ה) סובב לו שיר
7.05 (א) יומן השבוע
7.05 (צ) תמוך תמוך: עם דני שליט
7.50 (א) היום בתנ״ך: נחמיה פרקים ה׳, ו׳
8.00 (א, ה, צ) חדשות
8.05 (ה) מהרות שירים ופזמונים
8.05 (צ) עם זמר אחד: נינה סימון
8.06 (א) מוסיקה בין דפי ספרות: מוכרזונותיו של מייק קלי ד׳ לורנצו דא־פונטה על התיאטרון האיטלקי בווינה
8.40 (א) פרקי זמרה: פרידה טלר־בלום (סופראן), תאה רפאלי (פסנתר): שירים מאת פאול בן־חיים
9.00 (א, ב, צ) חדשות
9.05 (א) מלוה מלכה
9.05 (צ) תשובות לשאלות בעניני הלכה: עם הרב תאיל מרדכי פירון
9.06 (ב) השנים שלא נשכח (לקס)
9.35 (צ) מוסיקה מתוך סרטים
10.00 (א, ב, צ) חדשות
10.05 (ב) מהודי המזרח
10.05 (צ) חיוג ושיר
10.06 (א) תעמולת בחירות להסתדרות
10.30 (א) זוטות מוסיקליות
11.00 (א, ב, צ) חדשות
11.05 (א) סליחות. נוסח יהודי ספרד
11.05 (ב) מוצאי ספורט
11.20 (ב) מוסיקה לריקודים
12.00 (א, ב, צ) חדשות
00.05 (צ) שיחות חצות עם פרופ׳ שרפשטיין
01.00 (ב) חדשות

הטלוויזיה הכללית

6.00 קיצור החדשות (ערבית)
6.02 ד״ש עם שיר
6.30 חידושים והמצאות (ערבית): פירות וירקות
6.45 מוסיקה השירה: תכנית בידור בהשתתפות אמנים יהודים וערבים
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 המבדיל
8.30 מבט לחדשות
9.00 „אירונסייד״
9.50 מבט ספורט
10.30 שידורי תעמולה לבחירות להסתדרות
11.00 פסוקו של יום וחדשות

יום א'

9.9.73

8.05 (א) בחירות 1973 — סקירה
8.15 (א) קונצרט בוקר: אלבינוני: קונצ׳רטו מס. 9 לשני אבובים וכלי־קשת; מוצארט: „סרנטה נוקטורנה״; מיו: „בריאה העולם״, מוסיקה לבאלט; ק.פ.ע. באך: מרש־סונטה במי־מג׳ור; שומאן: רביעיה מס. 3 לכלי קשת; דבוז׳אק: שירים תנכיים; ראוול: קונצ׳רטו לפסנתר ישמאלי; האריס: סימפוניה מס. 3 בפרק אחד
11.30 (צ) פינת הזמילות
12.05 (צ) רדיוספורט (עד שעה 2)
2.10 (ב) כאן אהוד מנור
3.05 (א) צלילי־עשרה: בלה בר־טוק
3.05 (צ) בא לצלצל, מודע איננו קוראים ספרים
3.55 (א) המדור להיפוש קרובים
4.06 (א) ספר חדש
4.07 (ב) מצעד הפזמונים הלועזים

אביעזר שלום
פרישות היחיד (צ) 6.05

4.10 (א) ספרות לתלמידי תיכון: קריאה חדשה בשירי ביאליק
4.30 (א) מוסיקה ויותר: לודביג בריז: „מסכי קונצ׳רטנוטי״ בסבי ויולה; „מתוך אופרת בסקי״
5.05 (א) מוסיקה ליום ראשון: הידין: מיסה בריבים; פורה: רקוויאם אופ. 48
5.05 (צ) ד״ש עם שיר
5.55 (ב) המדור
6.05 (א) על אנשים ומספרים
6.05 (ב) ברשות היהיד: עם אבי־עזר שלום
6.25 (ב) בשבילי השירות
7.05 (צ) מצעד הפזמונים העבריים
7.02 (ה) חיי שירים
7.30 (א) מה נשמע
7.50 (א) בתנ״ך: נחמיה, ה׳, ו׳
8.05 (ה) מהורות שירים ופזמונים
8.06 (א) מבט אל
8.45 (א) מאולמי הקונצרטים של־
[illegible]
9.05 [illegible]
9.06 (ב) על הדרך האמריקני
10.05 (ב) טוב לי לשיר
10.05 (צ) הלילה: עם אודי סלע
10.06 (א) המסך עולה: „פרחי הירושלמי״, מאת א. מוריס
11.05 (א) מוסיקה קמרית: בטהובן: רביעיית כלי־קשת ב־לה־מינור (רביעייה אמדאוס); מוצארט: חמישייה בדו־מג׳ור ק. 515 (יאשה הפץ ויישראל ביקר — כנורות, וויליאם פרימרוז, וירג׳יניה מאייבסקי — ויולות, גרגור פיאטיגורסקי — צ׳לו)
11.05 (ב) אדום עתיק
00.05 (צ) שיחות חצות עם יורם ברונובסקי

הטלוויזיה הכללית

5.30 חדשות
5.32 הבורח בירידי
5.40 אות־אות־אות
6.00 קיצור החדשות (ערבית)
6.32 שומרי היער
7.00 תעודה — „סבע באמריקה״: „עולם הקרקע״. חרקים ורמשים המלאים את מרחבי היערות הטרופים והמתגלים לחיים אלה עליידי שינוי צורתם, צבעם וכו׳. צילומי החרקים הם מפרות העץ בצינורנוביה
7.30 חדשות ויומן השבוע (ערבית)
8.00 שידורי תעמולה לבחירות להסתדרות הכללית
8.30 מבט לחדשות
8.50 „אמריקה״: ההיסטוריה ב־13 פרקים של ארצות הברית מנקודת מבטו האישית של אליסטר קוק. פרק 1: „הרשום הראשון״
9.40 „הגברת עם המלתחה״: סיפור על אלכסנדר דומא על פרשת ההבהים של מרגרים גוטייה, הולה שחפת ארמנם וזהב, צעיר בן החברה הגבוהה. עם לוהמילה צ׳רינה בתפקיד מרגריט והיליס קרדיזל — ארמנד
11.10 פסוקו של יום וחדשות

הטלוויזיה הלימודית

7.50 טכנולוגיה ט׳ — שיבוב מכני רב־להבי ● 8.40 לשון ספרות ב — דירה להשכיר ● 9.05 אנגלית ה׳ 9.25 אורחות ד׳ — המדינה ● 10.00 אנגלית ט׳ 10.20 טבע ה׳ — גופנו בנוי תאים ● 11.05 אלגברה ט׳ — חוקי השדה ● 11.25 גיאומטריה ה׳ — הצורה המרובעת — 12.00 ● אנגלית ד׳ 13.00 סרטים ט׳ — היסלים ● 13.40 שח־ספ שער מספר 2 ● 14.00 תורת החשמל ט׳ — שער מספר 2 ● 16.17 ביום אחד (סרט) ● 16.34 שח־ספ שעשועי חשבון — ב׳ ● 16.53 משיכה־קולסים, אמת ● 17.07 תורת החשמל ט׳ — התוהר ההשמל

יום ב'

10.9.73

8.05 (א) בחירות 1973 — סקירה
8.15 (א) מעדנים מוסיקליים: שוברט: שלישיה בסי־במול מ־ג׳ור (מבחר) — דבוז׳ן — הפציפה (מבחר); ורדי: רבציה במי־מינור לכלי קשת; רוסלי: סרנדה לחליל, כינור, ויולה, צ׳לו ונבל
9.05 (א) שירת המקהלה: קטעי מקהלה מן הליטורגיה הרוסית והאוקראינית במאות ה־16 וה־17, בביצוע מקהלת אובר־סונב מבולגריה
10.05 (א) נגינה בצוותא: יהודה חנני (צ׳לו) ויונתן זק (פסנתר). הקלטה מן הפסטיבל הישראלי 1973: בטהובן: סונטה מס. 2; שומאן: 3 קטעים למיניאטורים; דביסי: סונטה
11.15 (צ) פסגת המצעד הבריטי
11.30 (צ) אורח לצהריים
1.30 (צ) פינתו של מרדכי נאמד
2.20 (ב) רבקה מיכאלי מארחת

ז׳אק אופנבאך
סיפורי הופמן (א) 8.00

3.05 (ב) לי ולך
3.05 (צ) מגזין אחר הצהרים
3.10 (א) אומר ועליל: סיפורים קטנים על מוסיקאים גדולים
3.50 (א) מילת היום: עם ב. דר בניקי
4.06 (א) ספר חדש
4.07 (ב) מצעד הפזמונים
4.10 (א) ספרות השאלות התוהר בתו: הבטחה שאין עמה התחייבות ופריעת חוב ללא שטר
4.30 (א) מוסיקה בין דפי ספרות: מוכרזונותיו של מייקל קלי ולורנצו דא־פונטה על התיאטרון האיטלקי בווינה
4.45 (א) האיש הזה הוא מסוכן
5.05 (א) מוסיקה קלאסית: עם הפסנתרן מיכה כץ. בטהובן: סונטה במי־במול מג׳ור; קבלבסקי: 3 פרלודים
5.05 (צ) ד״ש עם שיר
6.05 (ב) אשנב
6.05 (ה) דרכון לזמר
7.05 (צ) התקפות ביטבע
[illegible]
9.06 (ב) הזרה לפירודה המיתוה
10.05 (ב) אוהב לא אוהב
10.30 (ב) הזרוק מוסיקלי
11.05 (א) בדרך לאמנות: מקהלות של פרופ׳ אהרן קציר ז״ל, פרופ׳ הוגו ברגמן ז״ל ופרופ׳ מיכאל הלדמן
11.05 (צ) הדיון של יום ב׳ בלילה: „אמות״, ידיעון לענייני ספרות
00.05 (צ) שיחות חצות עם פרופ׳ אנסי
00.10 (ב) פזמונים לא בים

הטלוויזיה הכללית

5.30 חדשות
5.32 עלילות פומפון
5.40 „מגנית הזמר״
6.30 קיצור החדשות (ערבית)
6.32 ספורט
7.17 זיקוד (ערבית)
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 עלם ועל־מה
8.30 מבט לחדשות
8.50 „הקירה״: נושא התכנית: „האם יש להגביל את הילודה בישראל של שנות ה־70״. תוקרים: ידיד — דוד ליבאי, בעד הגבלת הילודה — יורם אלרואי, נגד הגבלת הילודה — אלי והר, עדים: פרופ׳ יהודה אמיר; גבי יפה סלומן; ד״ר יונה רוזנפלד, הרב ישראל לאו, מר אברהם דנציגר, גבי פודהנה כהן
9.50 „צלילי לילה״ — קלסי וקל: בתכנית: 1. מנדלסון: הפתיחה לחלום ליל קיץ עם התזמורת הסימפונית של שורות השידור הצרפתי, מנצח: ליאופולד קארוב. 2. מתוך קונצרט „אביב בישראל״ שנערך במסגרת ה־א.בי.ה. מוצרט: מוסיקת לילה זעירה. ברהמס: מחולות הונגריים מס׳ 1 ומס׳ 3
11.30 פסוקו של יום וחדשות

הטלוויזיה הלימודית

8.15 אנגלית ד׳ ● 9.05 חשבון ד׳ — כיצד לחלק? ● 9.25 טבע/פיסיקה ה׳ — תזונה בים ● 10.00 טכנולוגיה ט׳ — מזכוכית מגדלת למיקרוסקופ אלקטרוני ● 10.20 אנגלית ה׳ ● 11.25 מתמטיקה ה׳ — היחס מהו? א׳ ● 12.00 ביולוגיה ט׳ — שיטות עבודה בחיזוקים ● 12.20 טבע/פיסיקה ד׳ — במה נתחיל? ● 12.40 לשון וספרות ב ● 13.00 ביולוגיה ט׳ — דירה להשכיר ● 13.20 טבע ד׳ — סיפורו של מחקר ● 14.10 תורת החשמל ט׳ — החומר ● 16.00 ביולוגיה ט׳ — האיזוטופים הרדיואקטיביים ● 16.19 מיסיקה ● 16.38 זמן ושמו מבאר? ● 16.52 רונו שיר — נבנה ארצנו

יום ג'

11.9.73

8.05 (א) בחירות 1973
[illegible]

בינה אהרונובה־לוי
רסיטל (א) 6.25

[illegible]
6.05 (א) על אנשים ומספרים
6.05 (ב) שירים שאהבנו
6.05 (צ) שיח חיילים: על מסורת מול מודרניזציה בעדה הדרוזית
6.25 (א) עד מאה ועשרים
7.02 (ה) דלת פתוחה
7.05 (צ) ממנו אליך
7.50 (א) היום בתנ״ך: נחמיה, פרקים ט׳, י׳
8.05 (ה) מהורות שירים ופזמונים
[illegible]
א. ו. שטרבגרג: „שירות הרוח (הכלים): אלישבע, סרלנית: אילנה ברקמן — אלט); צ׳ייקובסקי: 1) וריאציות רוקוקו לצ׳לו ולתזמורת (סולן: עוזי ויזל); 2) סימפוניה מס. 5 (בניצוח ש. רוזלי־ריקליס)
8.30 (צ) מדור הג׳ז
9.05 (צ) תיבת נח
9.06 (ב) זה קרוב ללבי: עם המשפטן זאב מגל
10.05 (ב) בקשה אישית
10.05 (צ) בוא נדבר: עם נתן דר־בניקי
11.05 (א) מה פתאום
11.05 (ב) פניני ג׳אז
11.05 (צ) שיחות חצות עם ד״ר ירמיהו יובל
00.10 (ב) פזמונים לא בים

הטלוויזיה הכללית

5.30 חדשות
5.32 משדר שירות
5.42 ספורי עיר הכובעים
5.55 „סקטי״ סידרה בת שלושה עשר פרקים
6.10 ספורט
6.30 קיצור החדשות
6.32 פולקלור: תכנית בידור בהשתתפות אבו ליל ואומר מהה
7.00 למשפחה (ערבית): ★ ביישול: מיקפא פירות דקורטיבי. ★ בריאות: הבריאות מתחילה בבית, ★ המצלמה המסיירת: קייטנות לנשים ברוכות ילדים, ★ לאן נטייל: מגזר השתקנים בלטרון, ★ אפנה: בגדי ערב לסתיו ולחורף 1974
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 אישים במשבר: „קאסטרו נגד באטיסטה״ — סיפור המהפכה של פידל קאסטרו, שהביאה ב־1958 להפלתו של הרודן הקובני באטיסטה
8.30 מבט לחדשות
8.50 „בניקס״: סידרת מתח על בלש פרטי: „צבעו של הרצוח״
9.40 משחק השבוע
10.25 חדשות + מבזק מיוחד
10.30 סרט טלויזיה: „מסורת״
11.00 דיווחים על הבחירות של ההסתדרות

הטלוויזיה הלימודית

8.40 תורת החשמל ט׳ — החומר החשמלי ● 9.05 חשבון ד׳ — שיטת הבסיס ארבע ● 9.25 אנגלית ה׳ ● 10.00 אנגלית ט׳ ● 10.20 אנגלית ה׳ ● 11.25 אנגלית ד׳ ● 12.00 אנגלית ט׳ ● 12.20 אנגלית ה׳ ● 13.00 טכנולוגיה ט׳ — שיבוב מכני רב־להבי ● 13.20 אורחות ד׳ — המדינה

יום ד'

12.9.73

8.05 (א) בחירות 1973
[illegible]

צבי צייטלין
נגינה בצוותא (א) 10.06

[illegible]
קונצ׳רטו משולש, בדו־מג׳ור (סולנים: דניאל הקסטר — פסנתר, אלכסנדר של — כנור, צבי הראל — צ׳לו)
4.07 (ב) גבהות פזמונים
4.45 (צ) האיש הזה הוא מסוכן
5.05 (ב) מה הקשר
5.05 (צ) חץ וקשת
6.05 (א) עזריה אלון על נוף הארץ
6.05 (ב) שירים מבית אבא
6.05 (צ) מיומני: הישראלי ה־אשה
[illegible]
8.05 (ה) מהרות שירים ופזמונים
8.05 (צ) פרקי מוסיקה קלאסית: בגדלסון: פרקים נבחרים מתוך האורטוריה „אליהו״
8.06 (א) ירחון ללשון העברית
8.40 (צ) שירים בתאקי
8.45 (א) פרקי חזנות בבקשתך
9.05 (צ) מגזין לעניני ספורט
9.06 (ב) שירים משלנו
9.30 (א) עולם המדע: על הכינוס ה־8 של האגודה הבינלאומית לסכרת
9.30 (ב) פינת הג׳אז
10.05 (ב) חיוג ישיר
10.05 (צ) הלילה: עם יעקב אגמון
10.06 (א) נגינה בצוותא: הכנר צבי צייטלין והפסנתרנית פנינה זלצמן (הקלטה מרסיטל במסגרת הפסטיבל הישראלי 1973): באך: סונטה מס. 2 לכנור ללא ליווי; סטראווינסקי: דיברטימנטו לכנור ולפסנתר
11.05 (א) פליקס מנדלסון: דיוקנו של יוצר
11.05 (ב) דלת פתוחה
00.05 (צ) דו־שיח חצות עם דוד לוין ויוסף בר יוסף
00.10 (ב) אדום עתיק

הטלוויזיה הכללית

5.30 חדשות
5.32 סרטים מצוירים
6.00 שירים
6.02 „בילבי״
6.30 קיצור החדשות
6.32 מלחמת העולם הראשונה: „היום בו נדמו תותחים״
7.00 לחישה: פרקי שירה מהדורת מפרי עטו של המשורר הישראלי ג׳ורג׳ חליל
7.05 הכר את ישראל: „התאונה״. קורותיה של משפחה שראשה נפצע בתאונת „פגע וברח״
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 קלפים
8.30 מבט לחדשות
9.00 סרט קולנוע: „4 לפנות בוקר״. עם: ג׳ודי דנץ׳, אן לין, נורמן רודווי וביו מיליאה
10.30 פסוקו של יום וחדשות

הטלוויזיה הלימודית

8.15 גיאומטריה ה׳ — הצורה המרובעת ● 8.40 המדור לשון ז—ח — מה קרה למחשב? ● 9.05 חשבון ה׳ — היחס מהו? א׳ ● 9.25 אנגלית ה׳ 10.00 ● אנגלית ט׳ 10.20 ● ביולוגיה ט׳ — מזכוכית מגדלת למיקרוסקופ אלקטרוני ● 11.05 אנגלית ה׳ 11.25 ● אלגברה י׳ — קבוצות ● 12.00 חשבון ו׳ — כיצד לחלק? ● 12.20 אורגי המשי מלאוס (סרט) ● 12.40 טבע/פיסיקה ז׳ — במה נתחיל? ● 13.20 המדור לשון — מה קרה למחשב? ● 13.40 פרוסים ט׳ — היסלים ● 14.10 מסיפורי שפת ה־נמל — יום הולדת לרוש רוש ● 16.00 מה יש בעולם — כובעים ● 16.14 אנגלית ט׳ ● 16.30 תירת החשמל ט׳ — החומר החשמל ● 14.50

יום ה'

13.9.73

8.05 (א) בחירות 1973
8.10 (א) ביגוון אמנים
9.05 (א) קטעי אופרה: גונו: „מתוך „רומאו ויוליה״; דוניצטי: אריה מתוך „לוטשיה מאנגליה״ האריה מתוך „דר ברסו דברי״
10.05 (א) מוסיקה קלאסית קלה מאת ווילי אוסטין, ביזה, ויינאבסקי, לונק
11.15 (צ) פסגת מצעד הבנות
12.30 (צ) מה חדש: עם אברהם פלג
2.10 (ב) כאן רבקה מיכאלי
3.05 (צ) בא לצלצל: סלפונים בבוני אגד, דן ותכנית ישראל
3.10 (א) תזמורות כלי־נשיפה
4.06 (א) ספר חדש
4.07 (א) מהודרה עברית
4.10 (א) ספרות לתלמידי תיכון: קריאה בשירי ביאליק
4.30 (א) מאולמי הקונצרטים של־נו: הפילהרמונית הישראלית,

לאונרד ברנשטיין
אמנים רגולים (א) 11.05

בניצוח אנדרה דייויס: בטהובן: סימפוניה מס. 7; ליסט: „מזול המוות״, לפסנתר ולתזמורת (סולן: אנטיה ווסה); שופן: ניקטורן (קטע הדרן בביצוע אנטיה ווסה)
5.05 (צ) ד״ש עם שיר
6.05 (א) על אנשים ומספרים
6.05 (צ) שירים שאהבנו
6.25 (א) גלי קול
7.02 (ה) לא כל יום שומעים
7.05 (צ) משחק הורים: ששעשון רדיו
7.50 (א) היום בתנ״ך: נחמיה י״ב
8.05 (ה) מהורות שירים ופזמונים
8.06 (א) לקט מתכניות אומר
8.30 (א) פרקי נגינה: פימר הא־פיש (סנטור): מנדלסון: סונטה במי־במול מג׳ור אופ. 6; באך פילה: טוקטה
9.05 (א) צלילים חדשים: בתכנית: „אורות״, לורלהה־סולד: „סומר הרם״, „אוליסה״
[illegible]
11.05 (א) צלילים לצבות: לאונרד ברנשטיין — כלחין, מנצח והבנה
11.05 (צ) שיחתו של יצחק ליבני
00.05 (צ) שיחות חצות עם שבתאי טבת

התכניות הקבועות

6.06 (ב) מה טוב וחדש יעקב
6.10 (ב) התעוררות בוקר
6.20 (ב) שעת מוסיקלי
6.59 (ב) רגע של עברית
7.00 (ב) הבוקר הזה
7.20 (ב) הזר זמר לך
7.55 (ב) צבי זורק
8.09 (ב) בוקר טוב
8.55 (ב) היום לפני 25 שנה
9.49 (ב) פינת המורה הקטנה
10.05 (ב) לעקרת הבית
11.00 (ב) עברית לעם
11.05 (ב) חבים ושפים
11.15 (א) שידורי לתלמידים
11.40 (ב) שיר ומזמור
12.05 (ב) במקצב יומי
12.30 (ב) בחצי היום
2.10 (ב) לאם וילד
3.53 (ב) הרגע
4.05 (א, ב) רגע של עברית
4.30 (ב) היומן בחטיפים
5.40 (ב) יומן צבורי
6.45 (ב) היום בספורט
7.00 (ב) עברית לעם
7.03 (א) היום הזה
7.30 (א) שירים עבריים
00.10 (ב) רגע של שיר

הטלוויזיה הכללית

5.30 חדשות
5.32 קרקס
5.40 דקטרי: „צימה נבלסה״
6.30 קיצור החדשות
6.32 סרטים מצוירים
6.45 יש לי שאלה (ערבית): צוות מומחים ישיב על שאלות בעניני חברה, מדיניות, חוק ומשפט. משתתפים: סכיה רוק, בימול שלוהב, יוצחק בר־משה
7.30 חדשות ועניני היום (ערבית)
8.00 „זרכים ומבצרים״: סרט דוקומנטרי המתאר את הדרכים ואת המבצרים בישראל בתקופות קדומות לדרכי בצבר בין הארצות השונות הגובלות בישראל.
8.30 מבט לחדשות
8.50 האזור חמש אפס
9.40 מורשה — „בעקבות האבדה״: סיפור על דב ביגון בן הקיבוץ לישיבה
10.15 פסוקו של יום וחדשות

הטלוויזיה הלימודית

8.15 מתמטיקה ה׳ ● 8.40 לשון וספרות ב — ה׳ ● 9.05 חשבון ד׳ 9.25 טבע / פיסיקה ה׳ — תזונה בים ● 10.00 טכנולוגיה ט׳ — שיבוב מכני רב־להבי ● 10.20 גיאורטריה ה׳ — הצורה המרובעת ● 11.05 ביולוגיה ט׳ ● 11.25 טבע ד׳ — גופנו בנוי תאים ● 12.00 אלגברה ט׳ — חוקי השדה ● 12.20 טבע/פיסיקה ד׳ ● 13.00 תורת החשמל ● 13.40 בשמונאים ● 16.00 אנגלית ט׳ — העתיקה (סרט) ● 16.19 אלגברה ט׳ — חוקי השדה ● 16.41 אנגלית ה׳ ● 16.53 בזוקה סטייבבק (סרט).